

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1997/2 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1999/1

Karar Günü:26.2.1999

R.G. Tarih-Sayı:22.11.2001-24591

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Demokratik Kitle Partisi

DAVANIN KONUSU : Demokratik Kitle Partisi'nin programının ve Genel Başkanı'nın beyanlarının, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile, 2., 3., 14., 68. ve 136. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a), (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a), (b) bentlerine ve 89. maddesine aykırılığı savıyla aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca kapatılmasına karar verilmesi istemidir.

I- DAVA

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 19.6.1997 günlü, SP.91.Hz. 1997/138 sayılı İddianamesinde şöyle denilmektedir:

"I- Giriş

Anayasamızın 68. maddesinin ikinci fıkrası hükmü ile, bireylerin genel oy hakkı kapsamında sahip oldukları tercihleri, tüzük ve programlarında belirledikleri siyasal ve toplumsal görüşler etrafında toplayarak siyasal iktidara sahip olma ve siyasal kararlar oluşturma amacını güden partileri demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez unsurları saymış, kamusal nitelikteki bu amaç ve özellikleriyle olağan derneklerden farklı bir konumda olduğunu göstererek 68 inci ve 69 uncu maddelerinde kuruluşları, tüzük ve programlarında ve çalışmalarında uymak zorunda oldukları esasları ve kapatılmalarına ilişkin temel düzenleyici kuralları koymuştur. Bununla beraber, kuruluşları sırasında önceden izin alınmasına gerek bulunmadığı kabul edilen ve demokratik siyasal hayatın koşulu sayılan siyasal partilerin amaç ve çalışmalarında tam bir sınırsızlığın var olması gerektiği görüşünü savunmak mümkün değildir. Toplum ve devlet düzenini, kamu çalışmalarını kendi görüşleri doğrultusunda yönetme, denetleme ve etkileme amacını güden siyasal partilerin, demokratik düzene veya Cumhuriyetin temel niteliklerine yönelmiş bir güç odağı haline gelmesinin, devletin varlığına karşı bir tehdit oluşturacağında şüphe yoktur. Böyle bir tehlikeye karşı devletin, varlığını koruyacak hukuki tedbirlere başvurma demokratik hukuk devleti olmanın gereği ve sonucudur. Uluslararası Hukukta da, devletin bağımsızlığını sürdürmek, bağımsızlığına ve yapısına yönelik tehditlere karşı hukuk devleti kuralları çerçevesinde gerekli tedbirleri alması olarak anlaşılan devletin kendisini koruması ilkesi, başta insan hakları ve özgürlükleri olmak üzere, demokratik toplum düzenini ihlale, devletin kurucu öğelerini yıkmaya elverişli davranışlara karşı girişilecek bütün çabaları göstermesi demektir. Nitekim, bu amaçla, Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrası, siyasal partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağını, sınıf ve zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamayacağını, suç işlenmesini teşvik edemeyeceğini öngörmüş, 69. maddesinde ise, belirtilen yasaklamaların yaptırımını olarak partinin kapatılacağına karar verileceğini kabul etmiştir.

Siyasal partilerin kuruluşları, çalışmaları, denetimleri ve kapatılmalarına ilişkin kurallar, Anayasada yer alan bu temel ilke ve esaslar paralelinde Siyasi Partiler Yasası (daha sonra "SPY" olarak belirtilecektir)nda ayrıntılarıyla düzenlenmiş, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetleme ve gerektiğinde kapatma davası açma görevi 9. maddede düzenlenmiş bulunmaktadır.

Davalı siyasi parti, gerekli bildiri ve belgelerin 3 Ocak 1997 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na verilmesiyle SPY'nın 8 inci maddesi uyarınca tüzel kişilik kazanmıştır. Kuruluş bildirisi ve eklerinin anılan Bakanlıkça Cumhuriyet Başsavcılığı'mıza gönderilmesini takiben, SPY'nın 9. maddesi kuralının yüklediği görev kapsamında davalı partinin programının Anayasa ve SPY hükümlerine uygunluğu incelenerek, davanın konuları ile ilgili kısımlarından alıntılar yapılmış, bu süreçte parti genel başkanının bazı medya organlarında yayınlanan, programı yorumlayıcı açıklamaları da inceleme kapsamına dahil edilmiş, bazı özel televizyon kanallarındaki programlara ilişkin video kasetler getirtilerek, içerikleri Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı aracılığıyla yeminli bilirkişilerce daktilo metni haline getirilmiş ve dosyaya eklenmiştir.

II- Dava Konusu Parti Programı ve Genel Başkanın Açıklamaları

A) Program :

Birinci Bölüm

Demokratik Kitle Partisi; Katılımcı, Liberal Demokratik Bir Kitle Partisidir.

Demokratik Kitle Partisi, ülkenin bütün sorunlarına sahip çıkmakla birlikte, Kürt sorununun barışçı, demokratik çözümü Programının merkezine koyan katılımcı, liberal, demokratik bir kitle partisi olarak, devletin yeniden yapılandırılmasını ve ülkede demokrasiyi tüm kural ve kurumlarıyla yerleştirmeyi amaçlamaktadır.

...

Demokratik Kitle Partisi, Kürt Sorunun(un) adil ve demokratik çözümü için; demokratik bütünlüklü idari yapılanmanın ve ademi merkezîyetçi sistemin, günün ihtiyaçlarına cevap verebileceğini tespit ederek yola çıkmaktadır.

Demokratik Kitle Partisi bu amaçla:

...

İdari sistemin ademi merkezîleştirilmesine yönelik reformların yapılmasını...

öngörmektedir.

Demokratik Kitle Partisi, tüm ülkede barışı, huzuru ve refahı kazanabilmek için, ülkedeki din, inanç, mezhep ve etnik farklılıkları ülkenin gerçekliği olarak kabul etmekte; bu farklılıkların kimlik haklarını, temel hak ve özgürlüklerini demokrasinin şartı saymaktadır.

...

Demokratik Kitle Partisi...ademi merkezi bir idari sistemi ülkenin esenliği ve herkesin mutluluğu için yapılandırma misyonunu üstlenmekte... (dir.)

...

Türkiye'de Durum

...

Ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel sorunlar ve bu sorunlardan kaynaklanan dinamizm karşısında, devletin hala yetmiş yıllık politikalarında ısrar etmesi, Cumhuriyet'ten bu yana üstlendiği rolünü sürdürmek için direnmesi ve bu nedenle, terörü tırmandırması ve şiddete başvurmaları; ekonominin tıkanmasına, etnik ve dinsel kökenli çatışmaların boyutlanarak derinlik kazanmasına, demokratikleşmenin engellenmesine ve dünyadaki değişim ve dönüşüm sürecine yeterince katılamamasına ve çağdışı kalmasına neden olmaktadır.

...

Yeni bir ülkeyi yapılandırabilmek için, bu çatışmaya kaynaklık eden çelişkilerin çözülmesi gerekir.

Bu çelişkilere kaynaklık eden sorunlar, bugün de gündemdedir ve birbirlerini olumsuz bir biçimde etkilemeye devam etmektedirler.

Bu sorunlar; Kürt Sorunu, Demokrasi Sorunu ve Ekonomik Sorun'dur.

Osmanlı mirası üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti, bugüne kadar demokratik bir devlet olmayı başaramadığı için, bu temel üç sorunu da çözemedi. Onları besleyerek büyüttü ve bugünlere taşıdı.

Niçin böyle oldu; bunların nedenleri nelerdi'...

Bunun temel nedenlerinden birisi, Kürtlerin inkarı; yurttaşlığın soy temeline oturtulması ve yurttaşların değil, soydaşların çıkarını koruyan anlayışın devlete egemen olmasıdır.

Bu nedenlerle rejim kitlelere özgürlük ve demokrasiyi tanımayı göze alamıyor ve baskı yolunu seçmiş durumdadır.

Ne var ki, demokrasi yokluğu, Türkiye'nin sorunlarının çözümüne yardımcı olmamakta, tersine, onları daha da ağırlaştırmaktadır.

Oysa ki çözüm, demokrasidir.

...

Uzun yıllar, ekonomik sorunlar içinde bunalan yığınlara, baskı gören toplum kesimlerine, işçilere, köylülere, memurlara; baskı ve zulme uğrayan Kürtlere, aydınlara, kadınlara ve gençlere şunu öğretmiştir:

Bu düzen değişmelidir! ... Bu devlet yeniden yapılandırılmalıdır.

...

Demokratik Kitle Partisi, Kürt sorununa adil, demokratik ve eşitlikçi bir çözüm sağlamak; yeni demokratik değişim programını uygulayabilmek, toplumu dönüştürmek için bir demokratik uzlaşmayla, Türkiye'yi yeniden yapılandırmak görevini üstlenmektedir.

İkinci Bölüm

Somut Hedefler Ve Çözümler

Özgürlük Eşitlik Demokrasi Barış Ve Değişim İçin Kürt Sorununa

Barışçı ve Adil Çözüm

Türkiye'nin temel sorunlarından başta geleni Kürt sorunudur. Bu sorun çözülmeden, demokrasinin kazanılması ve yeniden yapılanmanın sağlanması mümkün değil.

Türkiye'nin yeniden yapılandırılabilmesi için; Kürt Sorunu'nun, Demokrasi Sorunu'nun ve Ekonomik Sorun'un çözüme kavuşturulması kaçınılmazdır.

Biribirleri ile bağlantılı olan bu üç temel sorun çözüme kavuşturulduğu takdirde, Türkiye çağdaş dünyanın ileri ve gelişmiş ülkeleri arasında yerini alacaktır.

Çok uluslu ve çok kültürlü Osmanlı İmparatorluğu'nün çöken ve dağılan yapısı üzerinde ve bugünkü Misak-ı Milli sınırları içinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yapısı doğal olarak çok kültürlü, çok dilli ve çok mezhepli olmuştur. Ama, buna rağmen tek ulus yaratılmak istenmiştir.

Bunun için de, bir resmi milliyetçi ideoloji geliştirilmiş, bu da çarpık bir resmi tarih tezine dayandırılmıştır.

Kürt Sorunu'nun çözümsüzlüğüne neden olan bu resmi ideoloji ve ona bağlı devlet politikalarının temel iddiası; Türkiye'de farklı dil ve kültür gruplarının bulunmadığı, herkesin Türk ırkından olduğudur.

Oysa ki, Kürtler tarihin bilinen döneminden beri, en az yedibin yıldan beri Yukarı Mezopotamya ve çevresinde yaşamış ve bugün de varlıklarını sürdürmektedirler.

Oysa ki, Türkiye'deki bazı etnik gruplar, Devletin nimet ve imkanlarından yararlanmak için, kendi coğrafyalarını terk etmişlerdir. Devletin statüsünü benimseyerek, devletin himayesine girmişlerdir.

Kürtler ise, Devlete kendi ülkeleri ile birlikte katılmışlar ve onun vatandaşı olmuşlardır.

Kürtleri, bu nedenlerle, sıradan bir etnik grup veya dil azınlığı gibi görmek yanlıştır.

Çünkü, Kürtler, Türkler gibi bu ülkenin asli unsurudur; Türkiye'nin bütünlüğü ve siyasi sınırları içinde Türkler'le aynı kaderi paylaşarak, tasada ve kıvançta birliği sağlayarak, barış ve kardeşlik içinde yaşamak istemektedirler.

Bu realitenin bilinmesi ve kabullenilmesi, Kürt Sorunu'nu kavramak ve uygun çözümler bulmak için gereklidir.

Bu nedenle, Parlamento ve Türkiye siyaseti, Türkiye'nin temel sorunu haline gelen soyut resmi ideoloji ile somut Türkiye gerçekliğinden kaynaklanan sorunları, gündemlerinin baş sırasına alarak çözüm üretmek zorundadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ırk ayrımı ve kan bağı temelinde oluşmuş bir devlet olmamalıdır; herkesin Türk ırkına ait olduğunu iddia eden resmi ideoloji de terk edilmelidir.

...

Bu amaçla; somut, gerçek Türkiye'nin sorunlarını tespit eden Partimiz; bu sorunların çözümlerini programının temel amaçları arasında sıralamakta ve kısa vadeli çözümler için, acil hedefler saptamaktadır.

Bu nedenle, Türkiye'de demokrasinin ve barış ortamının sağlanabilmesi için, bu hedeflerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kürt Sorunu'nun adil bir biçimde çözülmesi de, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

...

Kürt Sorunu'nun şiddete dayanarak çözümü ya da bastırılması da olanaksızdır. Bu, hem Kürtlere hem de Türk halkına büyük acılar vermekte, ülke kaynaklarının heder olmasına yol açmakta ve ekonomik, toplumsal gelişmeyi önlemektedir. Artık, bu sorunun çözümü için bekleyecek zaman yoktur.

Besbellidir ki, bu durum, Türkiye için bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu zorunluluktan dolayıdır ki; Partimiz, Türkiye'nin esenliği için, Kürt Sorunu'nun barışçı demokratik çözümü, acil hedef olarak önüne koymaktadır.

Bunun da yolu, insan haklarına dayalı demokratik çözüm kanalları oluşturmaktan ve sorunun çözümünün önündeki engelleri kaldırabilecek ilkeli bir demokratik uzlaşmadan geçer.

Bu amaç, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni de bağlayan uluslararası hukuk ilkelerine, sözleşmelere, evrensel hukuka ve insan haklarına bağlı, demokratik bir devleti yapılandırmayı da hedeflemektedir. Bu hedef, aynı zamanda, eşitlik temelinde bir hukuksal altyapısı olan, demokratik içerikli politik, yönetsel ve kültürel bir yapı üzerinde yükselen devleti ifade eder.

Bu nedenle de, Kürt Sorunu'nun adil, demokratik, barışçı çözümü, partimizin temel amaçlarındanıdır.

...

Demokratik Kitle Partisi, bu hedefe ulaşabilmek için:

-İdari sistemin ademi merkezileştirilmesine yönelik reformları gerçekleştirecek...tir.

Tüm bu nedenlerle, sorunun barışçı çözümünün yolunun açılması için, öncelikle devletin, sorunu şiddetle bastırma politikasının terkedilmesi, Kürt Sorunu'nun çözümüne ilişkin görüşlerin serbestçe dile getirilebileceği özgür bir tartışma ortamının sağlanması gerekir.

Kürt Sorununun Çözümü Ve Demokratik Devletin Yapılandırılması İçin :

Demokratik Kitle Partisi, demokratik bütünlüklü idari yapılanmanın ve ademi merkezi sistemin, günün ihtiyaçlarına cevap verebileceğine inanmaktadır.

Bu amaçla, Partimiz, devleti idari bölgeler şeklinde yapılandıracaktır.

...

Devletin Demokratikleştirilmesi, Sivil Toplumun Kurulabilmesi İçin:

...

Hukukun Üstünlüğü, Yasal Düzey ve Yasalar

...

Yasalar ve iç hukuk normları, Türkiye'de yaşayan herkesin ve tüm Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarının haklarını korumalı, eşitlik ilkesine aykırı olmamalı, adalet duygusunu zedelememeli, adaleti ve hakkaniyeti tesis edebilecek nitelikte ve demokratik olmalıdır.

Oysa ki, Türkiye'de Kürtlerin ve diğer etnik inanç kesimlerinin eşitlik ilkesine aykırı düşen yasal ve hukuksal düzenlemelerden kaynaklanan ciddi sorunları vardır.

Bu durum, Türkiye'de Kürt Sorunu'nun oluşmasının temel nedenidir.

Bu nedenle, Kürt Sorunu'nu çözebilmek için, Anayasa düzeyindeki değişiklik ve düzenlemeleri yapacaktır.

Bununla ilgili olarak:

- Demokratik Kitle Partisi; yurttaşların kimlik haklarının başlangıcı olan, isimler ve adları sorununu çözebilmek için, 1926 tarihli Nüfus Kanununu ve bu kanuna dayalı olarak 1977 yılında çıkartılmış olan Nüfus Hizmetlerine Ait Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliği'ni değiştirecek ve yeniden düzenleyecektir.

- Kürt kültürünün ve tarihsel birikiminin parçası olan köy, mezra ve yer isimleri, haksız ve gerekçesiz olarak, merkezi - bürokratik, tepeden inmeci kararlarla değiştirilmiştir. Bu durum, Kürtlerin tarihi, kültürel birikimine karşı saygısızlıktır.

...

- Dinsel ve kültürel örgütlenme haklarının önünde eşitlik ilkesine aykırı, demokratik hukuk devleti normlarıyla bağdaşmayan engeller var. Bunlar, insanlık ve adalet duygusunu zedelemektedir, insan haklarına aykırıdır.

Bu nedenle, Dernekler Kanunu, Medeni Kanun ve Medeni Kanun'un vakıflarla ilgili hükümleri değiştirilerek, dinsel ve kültürel örgütlenme hakları sağlanacaktır.

-Yurttaşların kimlik haklarının önemli bir boyutu da, eğitimidir. Eşitlik ilkeleriyle bağdaşmayan, barışı zedeleyen, topluma ayrımcı öğeler taşıyan, niceliksel ve niteliksel olarak ihtiyaçları karşılamayan, başta Milli Eğitim Temel Kanunu'nu ve Tevhid-i Tedrisat Yasası olmak üzere, Partimiz, bu çok geniş alanı tarayarak, gerekli değişiklikleri ve yeterli düzenlemeleri yapacak...tır.

...

- Anayasa'da, yasalarda ve kararnamelerde, haber alma ve ifade özgürlüğü açısından da, kimlik haklarını kısıtlayan birçok hükümler var.

...

- Partimiz, Yurttaşlık haklarıyla ilgili ifade özgürlükleri açısından, eğitim hakkı ve radyo-televizyon hakları için, Türkiye'de yaşayan herkesin çağın gereklerine uygun eğitim almaları, her dilde radyo-televizyon yayını yapabilme hakkına sahip olmaları, kimliklerini koruyabilmeleri ve bunları Türkiye'nin siyasi sınırları ve bütünlüğü içinde yapmaları doğrultusunda, anayasal ve yasal değişiklikler yapacaktır.

- Diller ve kültürler üzerindeki baskılara, zoraki asimilasyon politikalarına son verilecek, bu alanda da uluslararası hukuk ve sözleşme hükümleri yaşama geçirilecektir.

- Yurttaşlık haklarının tanınmasının önündeki büyük engellerden ve eşitliğe aykırı durumlardan biri de, siyasal faaliyetler ve yasama faaliyetleri ile ilgili alanlardaki yasaklardır.

Bu nedenle, Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu değiştirilecek; hiçbir yasal dayanağı olmayan, "seçim propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanılamayacağına ilişkin yasağa" son verilecektir.

...

- Türkiye'de Kürt Sorunu'nun çözümü, insanların kimliklerinden ötürü ayrımcı muamelelere tabi tutulmaması, eşitlik, ilkesinin yaşamsal kılınması ve demokratik hukuk devletinin hukuksal alt yapısının oluşturulabilmesi için; ceza adaleti konusunda ciddi reformlar yapmak gerekir.

...

Siyasi Partiler

...

Oysa, günümüzdeki demokratik-çağdaş anlayışa göre; ülke bütünlüğü, siyasi sınırların korunmasıdır. Merkeziyetçi olmayan idari yapılanmalar, ülke bütünlüğünü bozucu nitelikte görülmemektedir.

Millet bütünlüğü de, tıpkı bunun gibi, ırk ve kültür birliğinde aranmaz. Vatandaşlık ön plana çıkarılarak, millet bütünlüğü, vatandaşların birlikte yaşama iradesinde aranır. Eğer, vatandaşlarda birlikte yaşama iradesi varsa, etnik ve kültürel farklılıklar, millet bütünlüğünü bozucu nitelikte sayılmaz.

...

Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, halkın doğrudan yönetime katılmasının organları haline getirilecektir.

Çünkü, yerel yönetimler, bugün merkezi devletin vesayeti altındadır. Yetkileri ve kaynakları da yetersizdir ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkartılan yasalar ile yönetilmektedirler.

Demokratik ülkelerde, yerel yönetimler demokrasinin aynası olduğu halde, Türkiye'de halkın yönetime katılma ve denetim olanakları son derece sınırlıdır.

Öte yandan, Merkezi Hükümet yerel yönetimlerle ilgili her türlü karar yetkisine sahip olmasına rağmen, tüm yerel sorunlara seyirci kalmakta, yerel yönetim mahallerini ve yerel yönetim birimlerini kendi kaderleriyle baş-başa bırakmaktadır.

Merkezi devlete bağımlılık ve merkezi hükümet duyarsızlığı karşısında, kentlerde, aldıkları göçleri taşıyamaz hale gelmiş durumdadır ve kentleşme rantlarının hakimiyeti altına girmiş bulunmaktadır.

İmarlı, planlı, yeşil ve düzenli alanlarının başedilemez pahalılaşmasının yanı sıra, korsanlaşan kent ilişkileri, kentleşme rantları, demokrasiyi, merkezi devletin vesayeti altına sokmuştur.

Bu nedenle, devletin demokratikleştirilmesi; politik, yönetsel demokratik katılımın ve çoğulculuğun sağlanabilmesi; idari hantallığın giderilmesi, hizmet akışının hızlandırılabilmesi için, öncelikle merkezi devletin, yerel yönetimler üzerindeki vesayeti kaldırılacaktır.

Yerel yönetim organlarının demokratik işleyişini engelleyebilecek her türlü merkezi müdahaleye son vermeyi sağlayacak bir yerel yönetim anlayışı egemen kılınacaktır. Toplumun kendisini yönetenleri doğrudan seçebilmesi; yönetimleri ve yönetenleri denetleyebilmesi sağlanacaktır. Bunu sağlayabilmek için de, yönetim faaliyetlerine olabildiğince katılım sağlanmasına olanak veren yasal ve siyasi düzenlemeler yapılacak; iktidarın kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Merkezi idare küçülürken, yerel yönetimler kendi alanlarında daha çok söz sahibi olacak; il ve ilçe meclisleri yerel parlamentolar statüsüne kavuşturulacaktır.

Bu anlayışa uygun olarak; valiler, emniyet müdürleri ve kaymakamların da belediye başkanları gibi seçimle işbaşına gelmeleri sağlanacak; eğitim, sağlık, iç güvenlik ve aynı zamanda vergi toplama yerel yönetimlerin yetki alanına bırakılacaktır.

...

Partimiz özgürlük, eşitlik, barış, demokrasi ve değişik programının bir yanını da yeni laiklik anlayışı oluşturmaktadır.

Demokratik Kitle Partisi, tüm inançların kendilerini özgürce ifade edebileceği bir laiklik anlayışını benimsemektedir.

Din işleri ve eğitimi, hiçbir şekilde devlette olmayacak; bu işler topluma ve cemaatlere devredilecek; din dersleri zorunlu ders olmaktan çıkarılacaktır.

İbadet yerlerinin bakımı, din adamlarının eğitimi, atamaları, geçimleri ve benzeri düzenlemeler cemaatlere bırakılacaktır.

..."

B) Genel Başkan Şerafettin Elçi'nin Açıklamaları ;

1) 4 Ocak 1997 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin 5. sayfasında yayınlanan ANKA Ajansı çıkışlı haberde Genel Başkan Ş. Elçi'ye atfen şu yazılar yayınlanmıştır:

"...Ş. Elçi...partinin kuruluş işlemlerinden sonra yaptığı açıklamada federasyonun bir devletin bölünmesi demek olmadığını belirterek şunları söyledi:

Elçi, partinin PKK'ya bakışı konusundaki soruya ise şu yanıtı verdi:

...

Şerafettin Elçi, Kürt partisi olup olmadıkları konusundaki bir soruya, yanıtını verdi.

...

Elçi, bir soru üzerine de, <Sayın Cumhurbaşkanı'nın da ifadelerinde belirttiği gibi Kürt realitesini tanımak gerek, ama bu realite lafta değil, bu anayasal ve yasal güvenceye kavuşmalı, ondan sonra Kürtlerin kendi kimlikleriyle örgütlenebilme hakkının tanınması lazım.> diye konuştu.

Kürt isyanları konusundaki sorulara da Elçi, özetle şu yanıtı verdi;

"...

Türkiye'nin tüm sorunlarının temelinde Kürt Sorunu'nun olduğunu anlatan Elçi, diye konuştu.

Devletin yapılanmasında merkezi yönetime karşı olduklarını söyleyen Elçi yerel yönetimlere egemenlik hakkı tanınması gerektiğini kaydetti. 'Federasyon kurulmasını savunuyor musunuz" sorusuna da Elçi, ama şu anda yerel yönetimlerin egemen kılınması en iyi model. Federasyon bir devletin bölünmesi de değildir. Halen federatif sistemle yönetilen ülkeler vardır.> yanıtını verdi.

Elçi, Türkiye'de silahlı çatışmaların sürdüğünü bildirerek şunları söyledi:

<Kürtler ve Türkler bir arada yaşadı. Halen de beraber yaşayabilme şansları çok yüksek. Biz halen devletin var olan siyasi sınırlarına saygılıyız. Biz şuna inanıyoruz silahlı çatışmalar bu sorunun çözüm formülü değil. Bizim önerdiğimiz çözümde, devleti yönetenlerin Kürtlerin öldürülerek yok edilemeyeceğini anlaması gerektiğini söylüyoruz. Kürtler de Kürt Sorunu'nun silahla çözülemeyeceğini anlamalı.>"

3) 10 Şubat 1997 tarihli Milliyet Gazetesi'nin 18. sayfasında yayınlanan, "Entellektüel Bakış" adlı köşede, Genel Başkan Ş. Elçi'nin yanıtları şöyledir:

"Demokratik Kitle Partisi'ni doğuran ihtiyaç nedir"

- ...Biz yola çıkarken acaba bütün bu olumsuzlukların kaynağı ne, diye sorduk. Olumsuzlukların temel kaynağının Kürt sorunu olduğunu gördük. Bu sorun yüzünden demokrasimiz gelişmiyor. Devleti yönetenler, ifade etmeseler bile, şöyle bir komplekse kapılmışlar: Acaba demokrasi tam işlerse Kürtler bundan nasıl yararlanır' Bu Kürtleri bağımsızlığa götürür mü' gibi bir endişeyle daima demokrasi güdük tutulmaya çalışıldı.

Bütün bu nedenlerle, bu sorunun çözümünü programının merkezine oturtan bir siyasi harekete ihtiyaç olduğu kanısına vardık. Şuna inanıyoruz: Bu sorun Kürtleri tatmin, memnun eden bir çözüme ulaşmadıkça diğer sorunların çözüm şansı yoktur.

Peki nedir çözüm öneriniz'

- Bu toplum Osmanlı Devletinden devir alındı. Yani etnik, dinsel, kültürel çoğulculuğu olan bir toplum. Cumhuriyetin kuruluş aşamasında, kurulacak devletin Kürtlerin de devleti olacağı; Kürtlerin haklarının korunacağı vaad edilmişti. İlk Meclis'e Kürtler, Kürt kimlikleriyle katıldı.

Fakat ne yazık ki düzlüğe çıkıldıktan sonra vaadler bir kenara itildi. Kürtler yok farzedildi. Binlerce yıllık kimliklerinin yok edilmesi temel politika oldu. Onurlu bir toplumun buna katlanması mümkün değildi.

İsyanlar, çatışmalar bu nedenle doğdu. Ve bugüne kadar gelindi. Onun için biz diyoruz ki, Kürtlere yapılan haksızlıkların düzeltilmesi, Sayın Cumhurbaşkanı'nın 1992 de ifade ettiği

gibi nin tanınması lazım. Kürtlerin de bu toplumun asli unsurlardan biri olduğunun kabulü, bunun yasal güvenceye kavuşması lazım.

"Kürt realitesini tanıma> somut olarak neyi içerir'

- Çağdaş, uygar bir devlette vatandaşlar arasındaki ortak bağ vatandaşlıktır. Bu vatandaşlık herhangi bir etnik veya kültürel kimlikle damgalanmamalıdır. Herkesi kapsayan bir nitelikte olmalı vatandaşlık. Oysa, Anayasanın 66. maddesi yurttaşlıktan ziyade Türklüğü tarif ediyor. Bu hükmün değiştirilmesi lazım. Bu doğrultudaki yasaların da. ...

Etnik kimlik temelinde siyasi örgütlenmenin yararı ne'

- Şu yararı olur: Her kitle kendi özgür iradesiyle temsilcilerini seçebilme hakkını kazanır. Ve özgür iradeyle seçilen gerçek temsilciler sorunları tamamen demokratik kurallar içerisinde, diyalogla çözüme imkanına kavuşur.

Şu anda bir sorunu çözmek istesek bile kimdir bu toplumun temsilcisi' Burada bir karışıklık var. Çünkü herkes 'benim' diyecek ama gerçeği nerede belli değil. Gerçek temsilciler ancak özgür iradeyle seçilenlerdir. Bu fırsatların yaratılması lazım.

Ayrıca, devletin bugünkü merkezîyetçi sistemden vazgeçmesi de gerekiyor. Ademi merkezîyetçi bir yönetim sistemi, halkın kendisini ilgilendiren konularda kararlara katılabilmesini sağlayacaktır.

Bunu bölge için mi, yoksa bütün Türkiye için mi istiyorsunuz'

-Elbette ki bütün Türkiye için. Çünkü Türkiye'nin her yeri aynı değil. Farklı bölgeler var, farklı toplumsal yapılar var. Böylelikle her toplum, her bölge kendi şartlarına en uygun yönetim imkanına kavuşur. Kendi yöneticilerini kendinden seçer. Kendilerini ilgilendiren konularda karar sahibi olur.

Ademi merkezîyetçi modeller olarak bir İspanya ve Fransa örnekleri var, bir de Almanya ve Amerika örnekleri...

-Fransa ve İspanya örneği şu anda Türkiye için en uygun olabilecek örneklerdir. Ancak bu yerel yönetimler geniş yetkilerle donatılmalı. Mesela, eğitim, sağlık, adalet, iç güvenlik gibi, yani devletin temel işlevleri dışındaki bütün yetkiler yerel yönetimlere devredilebilir.

..."

4) 13 Ocak 1997 tarihinde Türkiye Gazetesi Radyo Televizyon (TGRT) kanalında yayınlanan "Yüzyüze" adlı programa, diğer bir konuşmacı ile birlikte katılan Genel Başkan Ş. Elçi'nin dava konusu ile ilgili beyanları davayla ilgili ölçüsünde şöyledir:

"...Şimdi bütün bunları göz önüne aldığımız zaman Türkiye'de ciddi ekonomik problemlerin olduğunu görüyoruz. Neden bu problemler yaşanıyor dediğiniz zaman, bizim kanımıza göre bu sorunların, bütün bu olumsuzlukların temelinde yatan çok ciddi bir sorun var. Kürt sorunu. Şimdi Kürt sorunu var oldukça, devletin düze çıkmasının mümkün olmadığını...

...

İç içe, kültürel etkinlikler var. Şimdi bu etkinlikleri araştırdığımız zaman göreceğiz ki yani Kürtlerin Türk kültürüne etkisi Türklerin Kürt kültürüne etkisinden çok çok daha fazla. Şimdi hocam gücenmesin, ben bunu kimseyi suçlamak, kimseyi küçümsemek amacıyla

söylemiyorum. Ama tarihte bazı gerçekler var. Bunları görmemezlikten gelemeyiz. Türkler Anadolu'ya geldikleri zaman onbirinci asırda halen göçebe toplum düzeyindeydiler. Oysa Kürtler en az yedi bin yıl öncesinden beri Yukarı Mezopotamya'ya yerleşen büyük uygarlıklar kurmuş, büyük devletler kurmuş ve o bölgede yerleşik olan bir toplumdur.

...

Konuşması :

S. Sadıkoğlu: Hocam Kürtler vardır, yok demiyoruz.

Ş. Elçi: Ama hiç bir yere koyamadık. Nedir hiç bir yere. Şimdi eğer bizleri yok farzediyorsan, ne onun tarihini bilirsin, ne onun kültürünü bilirsin, ne dilini bilirsin, ne hiçbir şey. Şimdi yaşamın dramı bu, yani bilim adamları yahu bu Kürtler kim. ...

... Selçuklular daha 11. asırda koymadılar mı' 11. asırdan geliyor. Kürdistan ne demek: Kürtlerin ülkesi demek. Eğer Kürtler yoksa onların ülkelerinden söz etmek mümkün olur muydu' ...

...

Ha şimdi eğer öyle ise Kanuni Sultan Süleyman Fransız Kralına mektup yazarken niye ayrıca ben şuranın, şuranın hükümdarıym demenin yanında birde Kürdistan hükümdarıym yani hem de bunu övünerek söyleyebiliyor. Evliya Çelebi daha 17. asırda seyahatnamesinde neden diyor ben Erzurum'dan ta Basra'ya kadar Kürdistan toprağını gezdim. Eğer öyle bir halk yoksa, ona ait bir coğrafya yoksa, sonra bunların hepsini bırak. Osmanlı tarihlerine bak, coğrafyası, Osmanlı coğrafyası, hiç yabancı delile gerek yok. Orada Kürdistan diye bir ülkeden, bir coğrafyadan söz ediliyor mu' Edilmiyor mu'

Şimdi bunların hepsini görmezlikten gelmek, bir de Kürtlerin Osmanlılarla ittifakının sağlanmasından sonra ki Kürtler diğer boylar gibi işgal edilerek, mağlup edilerek Osmanlılara katılmadı. İttifak kurdular 1514'de Çaldıran Savaşı öncesinde. Ve orada. Kürtlerin belli bir statüsü tanındı... Kürt birlikleri, yani Kürt yoksa bu Avrupa'daki prensliklere tekabül eden Kürt birlikleriyle olacaktır.

...

(Sorunun nasıl ortaya çıktığı ve nasıl çözüleceğine dair soru üzerine)

Hayır şimdi öncelikli sorun tabii tarihe dalınca ama ilkin bunun çözümlenmesi lazım. Yani Kürtlerin statüsünün belirlenmesi lazım. Kürtlerin Türkiye'de halen var olan diğer etnik gruplar gibi çok az düzeyde, işte karışmış ya...

Şimdi sorunun çözümü şu; sorunun çözümü bu devlet kurulacağı... devletin toplumsal anlaşması diyebileceğimiz Amasya protokolü var. Bizzat Atatürk imzalamış Mustafa Kemal o zaman ki... diyor ki Kürtlerin her türlü ırk hakları korunacak ve geliştirilecek.

...

Tabii aynı o tabir. Oradaki tabiri ben söylüyorum. Kürtlerin her türlü ırk hakları korunacak ve geliştirilecek. Mecliste ne söyleniyor' Mustafa Kemal, İsmet İnönü, o zamanın Başbakanı Rauf bey. Deniliyor ki bu devlet iki ulustan oluşuyor. Türk ve Kürt ulusundan bahsediyor Rauf bey 1922'deki meclisteki konuşmasında.

Aynen iki ulustan. Türk ve Kürt ulusundan bahsediyor. "Kürtler ve Türkler", hayır iki ulus...

Aynen Rauf beyin tabirini ben kullanıyorum. Bu iki ulusu hiç kimse birbirinden ayıramaz diyor. Ben Rauf beyin söylediğini söylüyorum. Bu benim söylediklerim değil. Meclis zabıtlarında var. Şimdi bunların hepsini görmemezlikten, Lozan'da İsmet İnönü ne diyor' Diyor ki bu hükümet yalnız Türklerin hükümeti değil, Kürtlerin de hükümetidir..."

5) 2 Nisan 1997 tarihinde Samanyolu Televizyon kanalında yayınlanan "Açık Görüş" adlı programa misafir konuşmacı olarak katılan Genel Başkan Şerafettin Elçi'nin, sorulan sorulara, dava konuları ile ilgili olarak verdiği cevaplar şöyledir:

"...

Soru: "Yani Kürt sorunu denilen sorun nedir' Ya da Güneydoğu'nun, Kürt kökenli vatandaşın sorunu nedir' Şunu bir tanımlar mısınız bize"

Ş. Elçi: Evet bir cümle ile kısaca söylemek gerekirse Kürt sorunu Yukarı Mezopotamya'da yaşayan Kürt halkının, binlerce yılın ürünü olan kendi kimliğini koruma, varlığını sürdürme ve bu kimlikten doğan haklara sahip olabilmek sorunudur. Bunu kısaca böyle tanımlamak mümkün...Bu, bunlar yapılamadığı bunlar gerçekleştirilmediği için bu sorun halen mevcuttur ve eğer devlet Kürtlere yönelik yanlış politikasında direnirse bu politika çok daha uzun sürede ve daha kanayarak da devam edebilir. Biz, bu nedenle diyoruz ki, bu sorun yalnız Kürtleri ilgilendiren bir sorun değil esasında. Soruna biz Kürt sorunu diyoruz ama bu sorun artık bugün bütün Türkiye'yi ilgilendiren, salt Kürtleri ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkmıştır. Yani bölge ve o halk kaderini Türkiye ile birleştirmiştir. Bunun uzun bir tarihi geçmişi var. Halen de kaderini Türkiye ile birleştirmekte kararlı görünüyor...

Şimdi burada tabii önemli olan bu tarihi detayı anlatmak, değil. Önemli olan şu, Yani Osmanlı ve Kürt yönetiminde bunu isterseniz daha genişletebilirsiniz. Türk ve Kürt yönetimiyle ilişkilerinde eğer doğrudan doğruya Kürtlere bir müdahale olmazsa, onların yönetimine karışılmazsa Kürtler daima Türklerle iyi geçinme yolunu seçmişlerdir.

- Soru: Yani siz örneğin İkinci Mahmut döneminden sonra karışıklığı buna bağlıyorsunuz.

Ş. Elçi: İkinci Mahmut döneminden sonra başlayan, şimdi İkinci Mahmut'tan sonra Sultan Abdulhamit dönüş yapıyor. Yani Sultan Mahmut'un politikasından dönüş yapıyor. Sultan Selim'in politikasına dönüyor ve orada Hamidiye Alayları diyeceğimiz alaylar aracılığıyla bölgeyi yönetiyor ve yine bir sükunet dönemi. Hiçbir ihtilaf yok.

- Soru: Ama tabi başka etnik gruplar açısından bazı ihtilaflar mevcut.

Ş. Elçi: Var. Tabii var. Ben Kürtler açısından söylüyorum. Diğerleri açısından haklısınız, o var. Ama Kürtler arasında yok. İşte Cumhuriyetle birlikte, tabii Cumhuriyet Osmanlı'dan da çok çok farklı, tamamen totaliter bir yönetim modeli tek merkezden,

- Soru: Cumhuriyet diyorsunuz.

Ş. Elçi: Tabii Cumhuriyet dönemi tek merkezden yönetilen bir yönetim modelini benimseyen, hele birde o dönemlerde o günkü yöneticilere egemen olan ulus devlet anlayışı. Bu Osmanlı'dan devralınan coğrafya çok farklı etnik gruplardan tek bir ulus yaratma hedefi özellikle Kürtlerle devlet arasında ciddi bir çatışma nedeni olur. Çünkü, Kürtler bunu kendi kimliklerinin

ve kendi varlıklarının yok edilmesine yöneltilen bir politika olarak algılıyor ve bu politikaya karşı isyan ediyor. İsyanlar dönemi başlıyor.

- Soru: Böyle, böyle bilinçli bir isyan halini Cumhuriyetin başından bugüne kadar varsayabilir miyiz'

Ş. Elçi:Tabii, tabii, tabii. Çok bilinçli yani bu çok bilinçli mücadelelerdir. Mesela Şeyh Sait hareketinden önce Erzurum'da kurulan Kürt Azeri teşkilatı var. Tamamen milli,

- Soru: Evet. Teşkilattan bahsetmiyorum. Tabii var. Tabii bir dizi şey var da, yani kitlesel olarak,

Ş. Elçi: Kitlesel, kitle önemli değil. O zaman kitlelere öncülük eden, onlara önderlik eden liderler var, yani onların hedefi o, yani kendi milli varlığını korumaya yöneliktir. Yani Türkleşmeye razı olmama, devletin kendine dayattığı Türkleşmeye razı olmama, kendi varlığını koruma,

- Soru: O zaman şöyle birşey çıkmıyor mu Şerafettin Bey, devletle ilişki açısından. Devletle iyi geçinildiği sürece Kürtler diğer etnik kavimlere de devletin ona karşı diğer etnik etnisitelere karşı devletin yanında yer almışlar, ama devlet onlara karşı olduğu zamanda devlete karşı bir bayrak kaldırmışlar.

Ş. Elçi: bu doğru, bu doğru.

...

Ş. Elçi: Yani, tabii devletle ilişkileri iyi olduğu zaman devletin genel politikası neyse o politikaya hizmet etmişler, ama devlet kendilerine müdahale etmeye kalktığı zaman, özellikle onların kimliğini değiştirmeye yönelik bir politika uygulamaya başladığı zaman Kürtler burada bir,

...

Ş. Elçi: İşte gücü olan yani direnebilen varlığını korudu. Siz biliyorsunuz, yani Anadolu'da pek çok halk yok oldu. Hatta bazıları yani Anadolu halkları mezarlığı olarak nitelendiriyor. Bir Kürtler varlığını koruyabildi. O da direnebildikleri için. Yani Kürtler gerektiği zaman direnebiliyor. Mücadele edebiliyor, hatta çok ilginçtir bazen bir savaşı kaybedeceğini bile bile savaşa giriyor.

- Soru: Ama benim, tabii benim burada ciddi itirazlarım var Şerafettin Bey. Öyle bir tablo çiziyorsunuz ki bu çizdiğiniz tablo çok, tek bir zaviyeden bakıyor. Şimdi tarihe baktığımız zaman yani ulus devlet projesi dediğimiz şey sadece Türkiye'ye özgü bir proje değil, Cumhuriyet dönemi bir proje değil, Fransız Devrimi'nden sonra ortaya çıkan, modernite ile birlikte devreye giren, hatta modernitenin birey karşısında eşit hukuk uygulamasıyla da zaman zaman ileri olarak görünen bir model. Şimdi bu model altında kurulan siyasi hakimiyet oradaki vatandaşlık sözleşmesini şüphesiz farklılıklara, farklılıkların yaşamına... (Buradaki bir kelime anlaşılamıyor.) müsaade etmediğini biliyoruz. Fakat sizin çizdiğiniz tablo öyle bir tablo ki, başından itibaren yani Kürtlerin Türklerin, Osmanlı'nın hatta Selçuklu'nun temasından itibaren etkileşimden çok, yani içice girmeden çok, bir kaynaşmadan çok, gerek din vasıtasıyla gerek tarih vasıtasıyla, gerek sosyal ilişkiler vasıtasıyla bir ayrılık bilincinin mevcut olduğu izlenimini alıyorum.

Ş. Elçi: Ona şüphe yok. Hayır ona şüphe yok.

...

Ş. Elçi: Yani bir kaynaşma değil, şimdi kendi varlığını koruyarak ittifak etme var. Orada birlik değil yani bir ittifak var.

Ş. Elçi: Böyle bir kaynaşma yok.

- Soru: Kaynaşma yok diyorsunuz. Şimdi bu benim,

Ş. Elçi: Elbette şu var. Tarihi süreç içinde Türkleşen Kürt var. Hatta Kürtleşen Türk var. Yani Kürt coğrafyasında yaşayıp azınlıkta kaldığı için Türkleşen Kürtler de var. Ama genel olarak kendi varlığını koruyarak yani bir ittifak halinde hareket etme var. Bir bütünleşme onun potasında erime gibi bir süreç yok.

- Soru: ... Şimdi bu insanlar, başta dediniz ki hep Türkler'le kader birliği etmek isterler vesair. Bu ikisi nasıl sizce uyuyor.

Ş. Elçi: Şimdi uyuşması şu. Yani kendi varlığını koruyabildiği, devletin baskısını üzerinde hissetmediği zaman Türklerle kader birliği etmekte hiçbir sakınca görmezler. Yani budur. Bu halen de eğer bu kurallara iyi riayet edilirse, Kürtlerin varlığına, kimliğine, kültürüne, özelliklerine saygı duyulursa, buna müdahale edilmezse, günlük yaşamına karıştırılmazsa, yani mesela diyelim ki bizim partinin, yani Demokratik Kitle Partisi'nin programında öngördüğü gibi yerinden yönetim modeliyle eğer Kürtler kendilerini ilgilendiren konularda söz ve karar sahibi olabilirlerse devletle hiçbir ihtilafı olmaz. Yani sorun, sorun devletin, Kürtlerin yapısına uygun olamayan bazı modelleri dayatmasıdır.

- Soru: Nedir o modeller efendim.

Ş. Elçi: Yani bu modelde Türklüğü dayatıyor.

- Soru : Yani nedir yani, şunu şunu soruyorum ben. Yani bugün siz biraz bugünkü sorunun altını çizirken kimliğini koruma, sürdürme ve haklarına sahip çıkma dediniz.

Ş. Elçi: Tabii, tabii.

- Soru: Kürt kimliğini tanımladınız. Tanımlamaya çalıştınız. Peki haklar dediğimiz zaman neyi anlıyorsunuz'

Ş. Elçi: Şimdi haklar şu. Bir kere, bir kimliğin korunabilmesi için, kimliği koruyan nedir. Kültürdür. Kültür binlerce yılın ürünü olan bir birikimdir. Bu nedir' Dildir, Onun edebiyatıdır, onun tarihidir, onun gelenekleridir, onun görenekleridir. Yani, o kimliği var eden niteliklerdir. Şimdi Kürtlerin kendilerine özgü dili var. Tamamen Türkçe'den ayrı İndü-Avrupa dil grubuna giren tamamen ayrı bir kategoridir. Kendilerinin bir dilleri vardır. Gelişmesine fırsat verilmemesine rağmen özellikle o Mir'lik döneminin geliştiği dönemlerde çok ciddi ve dünya edebiyatının şaheserleriyle başedebilecek düzeyde ciddi edebi eserleri var Kürtlerin. Mesela, bu eserler Almanca'ya bile çevrilmiş. Taa Hartman döneminden Hartman tutmuş Mollayı Cizreli'nin edebi divanım Almanca'ya çevirme ihtiyacını duyuyor, ama Türkiye'de şimdi sorsan derler ki; Hayır Kürt dili yok. Kürt edebiyatı yok. Kürt kültürü yok. Yani tamamen onların varlığım, kimliğini red ve inkara dayalı bir görüş ve tabii ki bu görüş.

...

Ş. Elçi: Eğer bugün devletin süregeldiği politika uzun süre devam ederse, bu zaten politikanın temel amacı Kürtleri asimile etmektir. Yani Türk potasında eritmektir. Evet.

Cumhuriyetin Kürtlere dayatmak istediği asimilasyon politikasıydı. Yani Kürt kimliğini yok etmek, Kürtleri Türk potasında eritmek. Kürtlerin razı olmadığı buydu.

Ş. Elçi: Hayır Osmanlı yönetiminde kültürel bir sorun diye birşey yok. Bu Cumhuriyetle birlikte başladı. Cumhuriyet biliyorsunuz yani kuruluş aşamasında Kürtlere verilen vaatler vardır. Amasya Protokolü, Amasya Protokolü ki bu devleti oluşturan toplumsal sözleşme sayılabilir. Orada Mustafa Kemal'in de imzaladığı çok net bir şekilde Kürtlerin her türlü ırki haklarının korunacağı ve geliştirileceği vaat ediliyor Amasya Protokolünde. Yine o dönem Birinci Meclis kurulurken 1920'de Kürtler Kürdistan Milletvekilleri olarak meclise girdiler. Aynı bir kimlikle.

...

Lazistandan da gelen var. Yani ona işaret ederken, yani bir Türk egemenliğinin bu devlete tamamen egemen olacağı anlayışı yok ve Meclis'te de çok net ifade ediliyor. Yani bu devlet yalnız Türklerin devleti değil, Kürtlerin de devleti, şunun da devleti. Bu Kürtler, yani bu Cumhuriyet içinde eskiden olduğu gibi kendi varlıklarını, kimliklerini koruyarak bu devletin vatandaşı olarak yaşamlarını sürdürebileceği anlayışıyla ve inancıyla devlete katıldılar. İşte ne zaman ki asimilasyon politikası dayatıldı.

- Soru: Yani Osmanlı devam edecek varsayımıyla gibi.

Ş. Elçi: Varsayımıyla, tabi, tabi, tabi.

...

Ş. Elçi: Devleti o Osmanlı Devleti'nin bir devamı olarak görüyor. Kürtlerin devlete bakışı o. Çünkü, çünkü Mustafa Kemal başlarken Kurtuluş Savaşı'na diyor ki; Saltanat işgal altında, biz saltanatı kurtaracağız diyor. O şekilde savaşa başlanıyor.

...

Ve sizinde işaret ettiğiniz gibi kurulacak devletin bir devamı olacağı ve Osmanlı Devleti içindeki statüsü ne ise onun o şekilde korunacağı anlayışı, inancıyla devlete katılıyor. Devlet... tamamen o dönemde bütün Dünya da egemen olan totaliter, tekilci anlayışla yani tek bir devlet, tek merkezden yönetilen üniter devlet, tek bir millet, tek bir ideoloji, tek bir parti, tek bir şef anlayışıyla hareket edip, kendi resmi ideolojisini herkese dayatınca orada çatışma başlıyor. Çatışmanın kaynağı bu.

...

Sunucu: şöyle söyleyeyim yani. İki patronu varsa Türkler ve Kürtlerdir. Yani biraz böylece kabaca özetleyecek olursak.

Ş. Elçi: Evet asli unsur, bu devleti oluşturan iki asli unsur.

...

Bizim programımızda öngörülen o

...

Şimdi Kürtlerle, beni bağışlayın ben burada açıklama yapmak zorundayım.

Sunucu: Buyurun, tabi, tabi, buyrun.

Ş. Elçi: Şimdi, Kürtlerle diğer etnik grupları birbirinden ayırt eden önemli nedenler var. Diğer etnik grupların çoğuna bakın kendilerinin bir ülkesi var. Yani bu Lazları eğer, Ermenileri, veyahutta Rumları ayrı bir kenara bırakırsanız diğer etnik grupların kendi ülkeleri var. Kendi ülkelerini terk ederek bu devletin nimetlerinden yararlanma, bu devletin himayesine girmek için bir coğrafyaya gelmişlerdir. Canı istemezse onun var. Kendi ana ülkesi var, ana yurdu. Yani bugün Almanya'ya giden bir Türk'ün,

...

Onlar, onlar, onlar coğrafyanın yerli halkıdır. Ama diğer etnik gruplar kendi ana ülkelerini bu devletin nimetlerinden yararlanmak için, bu devletin himayesini statüsünü benimseyerek bu devlete katılmışlardır. Kürtlerin pozisyonu ayrı. Bu nedenle ayrı kendi coğrafyasıyla katılmıştır. Yani bir şirket düşünün, sermayesiyle katılan, o şirketi oluşturan ortaklar var. Birde gelip bu şirketin imkanlarından yararlanmak için bu şirketin bünyesinde çalışanlar var. Şimdi bu nedenle biz diyoruz ki, yani bu devleti oluşturan iki asli unsur var. Hem sayısal olarak. Şimdi sayı da önemli. Bir de kültürünü koruma önemli, belli bir coğrafyada yoğunlaşma önemli, belli bir coğrafyada yoğunluk var. Halen belli bir bölgede Kürtler çoğunluktadır. Bunlar önemli faktörler. Bunların gözönünde tutulması, yoksa diğer azınlıkları ben küçümsediğini için değil, hatta bizim programımızı dikkatle okudunuzsa biz diğer azınlıklara da belli hakların verilmesini savunan partiyiz. Çünkü bize göre her azınlığın ister bu etnik azınlık olsun, ister bu dil azınlığı olsun, ister bu inanç azınlığı olsun, kendi varlığını, kendisine ait değerleri koruması, geliştirmesi onun tabi hakkıdır. Siyasi olarak bu bizim Demokratik Kitle Partisi'nin siyasi görüşüdür. Biz o diğer azınlıkların da haklarını koruruz ama,

Soru: Din kastediyorsunuz, Başka ne kastediyorsunuz. Şerafettin bey burada.

Ş. Elçi: Din, etnik köken olabilir. İnanç farklılıkları olabilir, mesela diyelim ki Süryaniler; bir inanç grubudur. Veyahutta Yezidiler, bunlar bir inanç grubudur. Kürtlerin içinde mütalaa edilir. Bunun gibi diyelim ki Aleviler kendilerini değişik farklı bir inanç grubu olarak görüyorlar. Sünnilere göre. Yani bunlara yapılan haksızlıklar varsa bunların bu inançlarından dolayı kullanmaları gereken hakları varsa onların da o hakları kullanması gerekir.

...

Tabii demokrasi ve din, vicdan özgürlüğünün bir sonucudur. Yani biz Demokratik Kitle Partisi olarak yalnız Kürtlerin hakkını, hukukunu savunmuyoruz. Bize göre mağdur olan çok geniş kesim var. Hatta dikkat ettinizse ben bu partiyi kurarken verdiğim ilk demeçte biz mazlumların partisiyiz dedik. Yani kim haksızlığa maruz kaldıysa, kim mağdur olduysa kim zulüm gördüyse biz onların partisiyiz ve gerçekten bunda samimiyiz. Herkesin hakkını koruruz. Ben bunu çok yerde söylüyorum. Benim Kürtlüğe sahip çıkmamın nedeni Kürt olmam değil. Bunu samimi söylüyorum. Çok yerde Kürtlere de söylüyorum. Ben Kürt de olmasaydım Kürtlerin yapılan bu haksızlığa seyirci kalmazdım. Çünkü bir haksızlık var. Bunun düzeltilmesi lazım. Bir yerde bir haksızlık varsa orada huzur olmaz. Eğer biz huzura kavuşmak istiyorsak tanıyacağız. Nerede bir haksızlık varsa onu düzeltmemiz lazım.

...

Sunucu: Fakat ben isterseniz yine paragrafa devam ediyorum. Diyorsunuz ki, çünkü Kürtler Türkler gibi bu ülkenin asli unsurları.

Ş. Elçi: İşte asli unsurları. İzah ettim ben.

Sunucu: Şimdi tabii bu cümleyi bir taraftan, yani sizin gibi okumanızla baktığımız zaman, yani Kürtler de Türkler gibi fakat Türkler, Kürtler Türkler gibi yani burada iki şey sayılıyor Türkler ve Kürtler, onlar ülkenin asli unsurları. Bu bana yani belki de tabii bu program sonucu olarak konuşuyoruz. Ama bu şekilde kaleme alınmış olması bile yine bana diğer asli unsurların diyelim, diğer asli unsurların biraz hakkının yendiği sonucu çıkar...

...

Ş. Elçi: Diğerleri asli unsur değil.

...

Sunucu: Neden'

Ş. Elçi: Hayır. Nitelik özelliklerini söyledim. Sayısal çoğunluğu belli bir coğrafyada çoğunlukta olması kendi kültürüyle yaşamını halen sürdürmesi bunlar önemli.

...

Şimdi tabii şu var Sayın ... O dönemlerle bu dönemi ayrı ayrı değerlendirmek lazım. Şimdi bugün beğeniriz beğenmeyiz, eksik buluruz tam buluruz ama Türkiye'de kör topalda olsa bir demokrasi var. Ama Kürtlerin o isyan dönemi devletin bütün korkunçluğuyla despotik yönetiminin egemen olduğunu bırak Kürtleri yani Türklerden bile kimsenin resmi görüş dışında herhangi birşey ifade edemeyeceği bir dönemdir. Yani onu o şekilde, yani bugün eğer bizim demokratik olarak bazı şeyleri savunma imkanımız olmasaydı, belki ben o fikri ileri sürmezdim. Ama ben şuna inanıyorum diyorum ki; eksikliğine rağmen, bazı şikayetlerimize rağmen Türkiye'de azbuçuk da olsa demokratik bir işleyiş var. Bu demokratik işleyiş içinde bazı hakları savunma var. Bu imkan var. Hele Türkiye Avrupa ile de entegrasyonu göze aldığına göre Avrupa'nın değerlerine, normlarına önem vermek zorunda, kendini ona uydurmak zorunda. Şimdi Avrupa Birliği'nde artık ulusal devlet kavramı hemen hemen kalkıyor ortadan. Yerellik önemli otonom yönetimler önemli, otonom bölgeler önem kazanıyor Avrupa Birliği'nde ve bu ulus devletler kadar önem kazanıyor, güvence altına alınıyor. Avrupa bugün Türkiye'nin entegre olmak istediği, katılmak istediği, Avrupa Birliği'nde yeni yeni demokratik anlayışlar geliyor. O bizim Bindokuzyüzyirmi, otuzlardaki tekilci devlet anlayışları terk ediliyor artık. Hele klasik demokrasi anlayışı da terk ediliyor. Klasik demokraside çoğunluğun azınlığa egemen olma hakkı var. Fakat bugün Avrupa'da gelişen demokrasi anlayışında çoğunluğun azınlığa egemen olma hakkı da kalkıyor. Diyor ki; eğer azınlığı ilgilendiren bir konu ise rızası alınmadan çoğunluğun onun adına karar alma hakkı yok. Yani bu tür dünyada ciddi demokratik gelişmeler var. Şimdi Demokratik Kitle Partisi'nin önemi burada. Demokratik Kitle Partisi Türkiye'de var olan mevcut olan yalnız Kürtlük alanında değil diğer alanlarda politika yapan bütün siyasi partilerden çok çok ileride. Onlar halen en ilerici bile, yani kendini en ilerici sayan parti bile halen bindokuzyüzyirmilerin, otuzların değerleri ile düşünmekte, ona göre çözüm üretmekte, ona göre politika yapmakta, biz ise tamamen günümüz ve hatta ikibinli yıllarda dünyanın ulaşmak istediği değerlere göre politika yapıyoruz ve ona inanıyoruz ki toplumun her kesim saadeti, huzuru, mutluluğu, bu tür anlayıştadır ve onu da temsil eden biziz. Şu anda iddialı söylüyoruz Türkiye'de en ileri programa sahip olan parti Demokratik Kitle Partisi'dir.

...

Sunucu: ... klasik çerçevede alacak olursak sizin programınız asıl olarak bu ideali ademi merkezîyetçilik üzerine kurulmuş.

Ş. Elçi: Tabii tabii.

Sunucu: Bu da yani yenisinde falan değil, eski demokraside olan bir şey. Bu konuda mı asıl, sizin çünkü, asıl ben ekseni orada gördüm programda. Yani devleti yeniden yapılandırmanın asıl şeyi olarak.

Ş. Elçi: Tabii, tabii. Bizim, bizim çözüm için, yani çözüm için,

Sunucu: Peki bu bütün, bu şimdiye kadar anlattığınız, Kürtler, tarihleri, onların kişilikleri, arzuları, istekleri, bütün bunlardan sonra bir idari ademi merkeziyetçilik,

...

Ş. Elçi: Bu bizim, benim şu ana kadar açıkladığım hiçbir görüşe ters değil ki. Yani ben başından tarihi sürecini de anlattım. Yani Kürtlerce merkezden ciddi bir müdahale olmadığı zaman Kürtlerin devletle problemi kalmaz. Ve eğer bugünkü huzursuzluğu biz çözmek istiyorsak bunun en iyi formülü odur. Bu yalnız Kürtler içinde değil diğer bölgeler içinde,

...

Yani katılımcı, katılımcı. Bugün dünyanın benimseyebileceği demokrasinin ileri aşaması olan katılımcı demokrasinin de gereğidir. Yani yerinden yönetim dediğimiz bu bölgede yaşayan insanların kendi kendilerini yönetmelerine imkan tanıyan formüller bugün çağdaş demokrasinin de benimseyeceği bir anlayıştır. Zaten devletin yapısında merkezi devlet yönetimi maalesef terstir. Yani Türkiye'nin yapısına da uymuyor bu. Eğer biz bu anlayışı benimsersek ne devletin bütünlüğü bozulur, Çünkü bu siyasi, yani devletin coğrafi sınırları içinde bu yönetim biçimi uygulanacak.

Sunucu: Peki Kürtlerin siyasal kültürleri tarihten gelen şekilde şimdi de var olan bu merkeziyetçiliğe mi daha yatkın böyle ademi merkeziyetçiliğe mi yatkın. Böyle mi...

Ş. Elçi: Ademi merkeziyetçi, ademi merkeziyet içinde kendi kültürünü, kendi dilini, herşeyini o geliştirebilir. Zaten bizim şimdi yani ademi merkeziyetçi başka partiler de savunuyor, ama bizim o partilerden önemli farklarımız var. Biz eğitimin de yerel yönetimlere bırakılmasını öngörüyoruz. Ayrıca iç güvenliğin de biz yerel yönetimlere bırakılmasını öngörüyoruz. Yasa yapma yetkisini yerel yönetimlere yani,

Soru: Federasyon öneriyorsunuz efendim. Federasyon tanımı veriyorsunuz.

Ş. Elçi: Bunun adı önemli değil. Önemli olan demokratik işleyiştir.

Soru: Hayır. Şimdi ama. Surda şöyle birşey var. Müsaade ederseniz iki tane bağlantılı soru soracağım. Şimdi sizin tanımlamış olduğunuz ademi merkeziyetçileştirme projesi dünyanın birçok yerinde uygulanan bir proje. Yeni gelişen demokrasi anlayışı da bunu devreye sokuyor. Fakat sizin çizmiş olduğunuz çizgi ile yani şu ana kadar çizmiş olduğunuz çizgi ile bunu yan yana koyduğumuz zaman burada bir katalizör var. Orada o katalizör de özellikle Güneydoğu'da ya da belli bir bölgede yoğunlaşmış Kürtlerin oturması. Dolayısıyla bir haktan da söz ediyorsunuz. Bunu da hakla bağlantılandırıdığımız zaman ki bağlantılandırırmamız gerekiyor herhalde, o zaman ortaya başka birşey çıkıyor, başka bir model çıkıyor. Adına federasyon diyelim demeyelim. Ama bir tür bir siyasi sözleşmeden bu anlamda söz ediyorsunuz. Benim şöyle bir sorum var. Şimdi farklılıklarını farklı grupların, farklı kimliklerin farklılıklarını koruyarak birarada yaşamaları halinde ve bunu temin eden bütün mevzuata, zihniyetin tümüne biz demokrasi zihniyeti ve demokrasi şeyi diyoruz.

...

Ş. Elçi: Şimdi Katalonya bir bölge mi, kendi hükümeti olan bir bölge mi, kendi parlamentosu olan bir bölge mi, kendi kendini yöneten bir bölge mi' Aynı zamanda İspanya'nın bir parçası mı ve Avrupa Birliği içinde değil mi'

...

Ş. Elçi: Şimdi Avrupa Birliği'nde aynen şeyler var. Yani yerel yönetimler, otonom bölgeler birimi var.

...

Şimdi Sayın ... Tabii her toplumda tepkici olan gruplar var. Bu tepkilerin şiddete yönelmesi var. Bu doğaldır, dünyanın her toplumunda bu olur. Eğer hele bir de mağduriyet psikolojisi varsa, yani bir toplum mağdur edildiğine dair bir psikolojik baskı altında ise bunun tepkilerinin olması doğaldır. Bu tepkilerin şiddete varması da doğaldır. Ama ben şuna inanıyorum, yani bizim önerdiğimiz formül, önerdiğimiz çerçeve, devlet tarafından benimsenirse, devlet bunun ciddi adımlarını atarsa Kürtlerin büyük çoğunluğunun belli bir fanatik azınlık olabilir, ona diyeceğim yok, bu her toplumda var. Ama büyük çoğunluğunun bu formül üzerinde anlaşacağından benim hiç tereddüdüm yok. Yani zannetmeyin Kürtler mutlaka devletle kavga etmek istiyor. Yani kimse bunu böyle zannetmesin, bu büyük bir yanılgı. Kürtler evet kendi özüne dönmek istiyor. Kendi özünü korumak istiyor, ama devletle de barışık olmak istiyor. Türklerle de barışık olmak istiyor ve bu bugün de zorunludur. Çünkü Kürtlerle Türkler öylesine belli bölgelerde harmanlandı ki bunları birbirinden ayırt etmek zor. Yani eğer çok büyük, beklemediğimiz, olağandışı olaylar cereyan etmezse ben Kürtlerin, ama dediğim gibi kendi kimliğini koruyan ve belli haklara sahip olması gereken haklara sahip olduğu bir devlet içinde herkesten fazla bu devlete sahip çıkacağına inanıyorum. Ve bu görüşlerimiz, biz niye politika yapıyoruz. Ben eğer bu görüşlerimin toplumda kabul görmeyeceğine inanmasam ben politika yaparmıyım.

...

Hayır. Efendim, şimdi Kürt milliyetçiliği şoven bir milliyetçilik değil, yani sadece kendine sahip çıkma, bir onur meselesidir.

...

Yani bir insanın kendi varlığına, kendi kimliğine, kendi kişiliğine sahip çıkması kadar erdemli bir davranış yok. Çünkü bunu yapmayan insan zaten hiçbir ciddi konuda adım atamaz.

III- Kapatma Nedenleri

Daha önce de belirtildiği gibi, siyasal partilerin amaçları ve kapatılmalarına ilişkin esaslar, Anayasanın 4121 sayılı yasa ile değişik 68. ve 69. maddelerinde düzenlenmiştir. Öncelikle, 68. maddenin üçüncü fıkrasında, siyasi partilerin Anayasa ve yasa hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürecekleri temel ilke olarak kabul edildikten sonra, dördüncü fıkrasında tüzük ve programları ile eylemlerinin Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı veya yerleştirmeyi amaçlayamayacakları; suç işlenmesini teşvik edemeyecekleri kuralı getirilmiş; 69. maddenin beşinci fıkrasında, bir siyasi partinin tüzüğü veya programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde kapatma kararı verileceği kuralı benimsenmiştir.

Çalışmaları ile ulusal iradenin oluşmasını sağlayarak siyasal iktidara sahip olmayı hedefleyen siyasal partilerin toplum düzeni ve demokratik hayatın devamı bakımından taşıdıkları önem, onların kuruluş ve faaliyetlerinin izlenmesinin benzeri örgütlerden farklı olmasını zorunlu kılmıştır. Nitekim, genel çizgileri itibariyle, olağan derneklere benzese bile, siyasal partilerin uymaları gereken esasların Anayasada yer alması, çalışmalarının Anayasa ve yasalar hükümlerine uygun olup olmadığının derneklere farklı olarak, özel biçimde izlenip denetlenmesi, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez öğeleri sayılmalarının sonucudur. Ancak, siyasal partilerin yukarıda belirtilen hedefe ulaşmaları için yapacakları çalışmalarda mutlak bir özgürlükten yararlanmaları beklenemez. Demokratik hukuk devleti olmanın gereği olarak, bu özgürlük Anayasa ve yasalarla sınırlandırılmış, siyasal partiler çalışmalarında tümüyle serbest bırakılmamışlardır. Çünkü bu sınırlamalardan herhangi birinin çiğnenmesi halinde, Anayasanın Türkiye Cumhuriyeti'nin özünden ayrılamayacak olan nitelikleri ve devletin dayandığı temel ilke ve görüşler hiçe sayılmış olur ve böylece doğrudan doğruya Cumhuriyetin varlığı tehlikeye düşer.

Siyasal partilerin kurulmalarına, faaliyetlerine, kapatılmalarına ilişkin esasları düzenleyen SPY., Anayasanın 68. ve 69. maddelerinde öngörülen ilke ve esaslara paralel olarak, siyasi partilerle ilgili yasaklar başlıklı dördüncü kısmında partilerin amaç ve faaliyetlerinde uyacakları hususları düzenlemiş, bu ilke ve esaslara uymamanın yaptırımını 101. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde partinin kapatılması olarak belirlemiştir.

Siyasal partiler için öngörülen yasaklamalar, davanın konusunu ilgilendirdiği ölçüde, şu biçimdedir:

SPY.nın 78. maddesinde; "siyasal partiler:

a) Türkiye Devletinin... Anayasanın başlangıç kısmında ve 2. maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3. maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline ... dair hükümlerini... değiştirmek;

... dil, ırk ... ayırımı yaratmak

amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk... esaslarına dayanamaz ... lar" hükmünü getirmiştir. Söz konusu yasaklamaların Cumhuriyetin niteliklerini, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliğini ve Atatürk milliyetçiliği ilkesini korumaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Madde metninde belirtilen Anayasanın Başlangıç'ında, "... hiçbir düşünce ve mülahazanın ... Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının ... Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ... karşısında koruma göremeyeceği" ifade edilmiş; Anayasanın 2. maddesinde ise, Cumhuriyetin nitelikleri sayılırken Başlangıç'a gönderme yapılmak suretiyle ya da bütünlük ilkesinden dolayı olarak söz edilmiş, 3. maddesinin birinci fıkrasında ise, "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir." biçimindeki hükümle ilkesi açık olarak konulmuş, 4. maddesinde, 2. maddedeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümlerinin değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği belirtilmiş, 14. maddesinin birinci fıkrasında, Anayasadaki hak ve özgürlüklerin hiçbirinin devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak... dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak ... amacıyla kullanılamayacağı kabul edilerek temel hak ve özgürlükleri kötüye kullanılmasının önüne geçilmek istenmiştir.

Sözü edilen bölünmezlik ilkesinin siyasal, tarihsel ve hukuksal dayanaklarını Amasya Genelgesi ile başlayıp, Misak-ı Milli (Ahd-ı Milli) Bildirgesi ile sonuçlanan belgeler dizisi

oluşturur. Gerçekten, 21-22.6.1919 tarihli Amasya Genelgesi'nin 1. maddesinde, "Vatanın tamamiyeti, milletin istiklali tehlikededir." tespiti yapıldıktan sonra, 7.8.1919 tarihli Erzurum Kongresi kararlarında, "Trabzon vilayeti ve Canik sancağıyla Vilayat-ı Şarkiye adını taşıyan Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Mamuretülaziz, Van, Bitlis Vilayeti ve bu saha dahilindeki müstakil livalar, hiç bir sebep ve bahaneyle birbirinden ve Osmanlı topluluğundan ayrılması düşünülemeyen bir bütündür. Buralarda yaşayan Müslümanlar birbirlerinin sosyal ve ırki durumlarına saygılı ve öz kardeşler.", "Vatanın bütünlüğü, milli istiklalin sağlanması ve Saltanat ve Hilafetin masuniyeti için kuva-yı milliyeyi amil ve irade-i milliyeyi hakim kılmak esastır." ve "Mondros mütarekesiyle sınırlarımız içinde kalan ve her bölgesinde olduğu gibi Doğu Anadolu Vilayetlerinde de ezici bir çoğunluğu İslamlar teşkil eden, iktisadi ve kültürel üstünlüğü Müslümanlara ait bulunan ve yekdiğerinden gayrikabil-i infıkak öz kardeş olan din ve ırkdaşlarımızla meskun memleketlerimizin bölünmesinden vazgeçilmeli, mevcudiyetimize, hukuk-ı tarihiye, ırkiye ve diniyemize riayet edilmelidir." biçimindeki ilkelerle ülke ve ulusun bölünmezliği vurgulanmıştır. 11.9.1919 tarihli Sivas Kongresi kararlarında ise, "Heyet-i Temsiliye, Şarki Anadolu'nun heyet-i umumiyesini temsil eder." hükmü getirilmiş, "Hükümet-i Osmaniye bir tazyik-i düveli karşısında buraları (yani Şark vilayetlerini) terk ve ihmal etmek ızdırarında bulunduğu anlaşıldığı takdirde alınacak idari, siyasi, askeri vaziyetlerin tayin ve tespiti" yani geçici yönetim oluşturmak meselesini düzenleyen hükümde yer alan ibaresi yerine de biçiminde kapsamlı ve genel bir kayıt getirilmiştir. İstanbul'da toplanan Meclis-i Meb'usan tarafından 28.1.1920 tarihinde kabul edilip Büyük Millet Meclisi'nce de benimsenen Misak-ı Milli Bildirgesi'nin 1. maddesinde, "Devlet-i Osmaniye'nin münhasıran Arap ekseriyetiyle meskun olup 30 Teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenin hin-i akdinde muhasım orduların işgali altında kalan aksamın mukadderatı, ahalinin serbestçe beyan edecekleri araya tevfiқан tayin edilmek lazım geleceğinden, mezkur hatt-ı mütareke dahilinde dinen, ırkan ve aslen müttehit, yekdiğerine karşı hürmet-i müteakabile ve fedakarlık hissiyatıyla meşhun ve hukuku ırkiye ve içtimaiyeleri ile şeriat-ı muhitalarına tamamiyle riayetkar Osmanlı-İslam ekseriyetiyle meskun bulunan aksamın heyet-i mecbuası hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple tefrik kabul etmez bir küldür." denilerek bölünmezlik ilkesi doğrulanmıştır.

Anayasanın, bir tarihsel olgu ve hukuksal temel niteliğinde olan bölünmezlik ilkesine, Başlangıç kısmından başlayarak devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen 5., temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasıyla ilgili 13., basın özgürlüğünü düzenleyen 28. ve 30., dernek kurma özgürlüğünü düzenleyen 33., gençliğin korunmasından söz eden 58., siyasal partilerin tüzük ve programlarının uyacakları esasları belirten 68., yükseköğretim kurumlarını düzenleyen 130., radyo-televizyon idaresi ve kamuyla ilişkili haber ajanslarını düzenleyen 133., kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını düzenleyen 135. maddelerinde yer verdiği, 143. maddesiyle bu bütünlük aleyhine işlenen suçlar için özel yargı yerleri olan devlet güvenlik mahkemeleri kurduğu, hatta 81. maddesinde milletvekili, 103. maddesinde Cumhurbaşkanı yemini metnine dahil ettiği görülmektedir. Bütün bu düzenlemeler, Anayasanın Türkiye Devleti'nin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesine karşı gösterdiği duyarlılık ve titizliğin birer işaretidir. Gerçekten, toplumun hukuksal bağlamda örgütlenmesi demek olan devletin ve dolayısıyla toplumun kendi varlığına yönelebilecek tehditlere karşı korunmasını sağlayan bölünmezlik ilkesi bir yönüyle ülkenin tümlüğünün sağlanması ve korunması, diğer yönüyle de ulusu meydana getiren öğelerin bütünlük oluşturmalarını, herhangi bir azınlığın meydana gelmesinin önlenmesi, bölgecilik ve ırkçılığın yasaklanmasını ifade eder. Bu ilkenin bir yönünün herhangi bir biçimde ihlal edilmesi, diğer yönünün de ihlal edilmesi sonucunu doğurur.

Lozan Barış Antlaşması görüşmelerinde Başdelege İsmet Paşa (İnönü). "Büyük Millet Meclisi Hükümeti: Türk yurdunun birliğine ve bölünmezliğine en büyük önemi vermekte,

hakların ve ödevlerin, çıkarların ve yükümlülüklerin yurttaşlarca eşit olarak paylaşılması gerektiğine inanmaktadır." biçimindeki sözlerle bütünlük ilkesi açıklığı kavuşturmuştur.

78. maddenin (a) bendi, siyasal partilerin devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü yanında devlet dilinin Türkçe olduğuna dair kuralı da değiştirme amacını güdemeyeceklerini ve bu yolda faaliyette bulunamayacaklarını belirtmektedir. Anayasanın 3. maddesinin birinci fıkrası, devlet dilinin Türkçe olduğu hükmünü taşımaktadır. Bölünmezlik ilkesinin bir gereği ve sonucu olan bu hüküm, resmi işlemlerin ve yazışmaların Türk dilinde yapılması, resmi belgelerin bu dilde düzenlenmesi, öğretimin ve ulusal kültürün yalnızca Türkçe'ye dayanması, başka deyişle ülkedeki tek ulusal kültürü Türk kültürünün oluşturması demektir. Türkçe bireyler arasında yalnızca bir resmi dil olma durumunu çoktan aşmış; ayrı etnik kökenlerden gelseler bile, yüzyıllar boyunca karışık kaynaşmış ve bir ortak kaderi paylaşmış, ortak bir kültüre ulaşmış kitlelerin hem günlük yaşantı da aile içinde ve işyerinde yaygın biçimde kullandığı ortak bir iletişim aracı olabilmiş, hem de aynı kitlelerin ortak bilim, kültür ve sanat dili olma derecesine ulaşabilmiş ve böylece gerek bireysel, gerekse toplumsal iletişimin sağlanmasında başlıca araç olmuştur. Türkçe'nin kazandığı bu yaygınlık ve genellik gözönüne alındığında, etnik grupların sahip oldukları yerel dillerin resmi dil yerine genel iletişim ve eğitim dili olarak kullanılması düşüncesi kabul edilemez. Yerel düzeyde kalmış, gelişmemiş diller bireylere manevi varlıklarını geliştirme olanağı sağlayamaz. Diğer taraftan; hernekadar, Anayasanın 26. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılmaz." hükmü getirilmiş ise de, günümüzde kullanılması yasaklanmış bir dilin bulunmadığı, her yurttaşın istediği dili özel yaşantısında özgürce kullandığı bilinen gerçeklerdendir. Anayasanın 42. maddesinin son fıkrasında, "Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez..." kuralı yer almış, uluslararası sözleşmelerin hükümleri bundan ayrı tutulmuştur. İlköğretimin zorunlu olması, eğitim ve öğretim birliğinin sağlanması gereği olarak böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur.

Dil konusunda Anayasada bulunan bir diğer hüküm de 14. maddenin ilk fıkrasındaki, "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek ... amacıyla kullanılmazlar..." biçimindeki kuraldır. Bu hükümle, Anayasadaki hak ve özgürlüklerin dil ayırımı yaratmak amacıyla kullanılamayacağı kabul edilmiştir.

Davanın konusu bakımından, SPY.nın 78. maddesinin (a) bendinde incelenmesi gereken bir başka husus da ve kavramlarıdır. Yüksek Mahkemenizin de, 16.7.1991 gün, Esas 1990/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1991/1 sayılı, 10.7.1992 gün, Esas 1991/2 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1992/1 sayılı, 14.7.1993 gün, Esas 1992/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/1 sayılı, 23.11.1993 gün, Esas 1993/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/2 sayılı, 30.11.1993 gün, Esas 1993/2 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/3 sayılı kararlarında belirtildiği gibi; "... kavramı; insanlığın gelişme süreci sonunda vardığı en ilerlemiş birlikteliği oluşturan toplumsal yapıyı anlatır. ve yerine göre sözcükleriyle de anlatılan bu yapı, bir gelişme düzeyini, bilinçli ve kişilikli bireyler olgusunu gösterir.

ise, büyük bir toplumsal gerçek ve nin üzerine kurulu olan çağın en etkin kültür ve politik anlayışdır. Milliyetçilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk Devrimi'nin temel ve önde gelen ilkelerinden biridir. Cumhuriyet döneminde ve kavramları, başta teokrasiden demokrasiye geçişi sağlayan Atatürk olmak üzere Cumhuriyetin kurucularıyla, onların koyduğu temel ilkeler üzerinde Cumhuriyeti yöneten kuşaklarca yorumlanmış ve 1924, 1961, 1982 Anayasalarında yer almıştır. 1982 Anayasasının Başlangıç'ında, 2. maddesinde, 12. maddesinde ve 134. maddesinde sözcükleriyle Atatürk milliyetçiliği güçlü biçimde yer almaktadır. Atatürk milliyetçiliği, ayrımcı

ve ırkçı bir kavram değil Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkının, kökeni ne olursa olsun, devlet yönünden tartışmasız eşitliği, içtenlikli birliği ve birlikte yaşama istencini içeren çağdaş bir olgudur. Ayrımcılığı dışlayıp yapısı içinde kaynaşmayı öngören bu kavram; etnik kökenleriyle kimlikleri ayrımcılığa varan resmi bir tanıtım belirtisi olarak söylenmesini engellemektedir.

"Ulus, tarihsel ve sosyolojik yönden belirli aşamaları geçmiş ve belirli nitelikleri kazanmış bir topluluktur. Türk ulusu, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla sınırları çizilmiş kavramına dayanır. Ulus; vatan üzerinde yaşayan, geçmişten geleceğe doğru bir zaman akışı içinde, ortak yaşam istek ve amacına bağlanan kültür ve ülkü birliğine dayanır. kavramı dar çerçeveli topluluk ve dinden başka toplumsal bir bağı olmayan ve başka öge aramayan ümmet kavramlarından çok farklıdır. Ulus, tarihsel ve sosyal gelişmenin yarattığı birlikte yaşama olgusudur. Irk gibi antropolojik ve filolojik niteliklere dayanan dar bir kavram da değildir. Ulus, ortak bir tarih bilinci yaratmış göçebe, yerli dil ve soy gruplarından oluşan sosyolojik bir yapı olan kavim de değildir..."

Anayasanın 2. maddesinin gerekçesinde, olarak ifade edilen milliyetçilik kavramı, bütün bireylerin kaderde, tasada ve kıvançta ortak, bölünmez bir bütün halinde, diğer bir deyişle, ulusal dayanışma ve adalet anlayışı içinde yaşamaları olarak tanımlanmıştır. Başlangıç'ın yedinci paragrafında Türk vatandaşlarının milli gurur iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğunun belirtilmesi de Atatürk milliyetçiliğinin tanımından başka bir şey değildir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerini oluşturan ve onun ulusal devlet olmasının bir sonucu olan Atatürk milliyetçiliği, çağdaş milliyetçilik anlayışıdır. Yani, hangi kökenden gelirse gelsin, bireyleri bir araya getiren, bir arada yaşatan şey, onlardaki aynı bir ulusa mensup olma duygu ve düşüncesi, bu yolda gösterilen kararlılık ve irade birliğidir. Sübjektif nitelikteki bu milliyetçilik düşüncesinde esas olan, kökeni ne olursa olsun, bireyin, kendisi gibi olanlarla birlikte, kaderde, tasada ve kıvançta ortak ve bölünmez bir bütün oluşturdıkları duygu, düşünce ve inancıdır. Bu bakımdan sınırları belli, bölünmez vatan esasını temel alır. Gerçekçi ve çağdaş milliyetçilik anlayışını temsil eder. Irk düşüncesi, kan bağı, diğer biyolojik ölçütler ve soyca başka görünen toplulukların bütünden ayrı sayılmaları düşüncesi bu milliyetçilik anlayışında yer almaz. Kültür milliyetçiliğidir. Bu nedenle, kökenlerine, soylarına, bakılmaksızın, bireyleri ortak bir kültüre mensup oldukları bilinci ve manevi mutabakatı etrafında toplar, onları yapısı içinde kaynaştırıp bütünleştirir. Yüksek Mahkemeniz de bir tarihsel olgu olarak bu milliyetçilik anlayışını kararlılık gösteren bir biçimde böyle yorumlamaktadır. Nitekim, 20.7.1971 gün, Esas 1971/3 (Parti Kapatılması), Karar 1971/3 sayılı kararda, "... Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde Türk milliyetçiliği ideolojisi egemendir ve Anayasamız (Başlangıç) kuralları arasında bunu bildirdiği gibi, bütün Anayasa yapısının oturduğu temel dahi budur. Bu, Türk kültürüne dayanan bir milliyetçiliktir ve bunda ırk düşüncesi ve kökençe başka görünen toplulukların ayrı tutulması düşüncesi yer almış değildir..."; 8.5.1980 gün Esas 1979/1 (Parti Kapatılması), Karar 1980/1 sayılı kararda, "...geçmişte ve görüşlerin neden olduğu acı deneyimleri yaşamış olan Türk Ulusunun din, ırk ve mezhep gibi esaslara dayalı ayrılık çabalarına ödün vermeye, birleştirici ve toplayıcı bir anlayışına Anayasanın Başlangıç hükümleri arasında yer verilmesi, imparatorluktan ulusal devlete dönüşmüş olan bir toplumun bilinçli bir davranışdır..."; 27.11.1980 gün, Esas 1979/31, Karar 1980/59 sayılı kararda, "... Anayasada, ırkçılık, turancılık ya da din veya mezhep doğrultusunda bütünleşmeyi amaçlayan inanışları reddeden Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan birleştirici ve bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışı benimsemiştir. ..."; 18.2.1985 gün Esas 1984/9, Karar 1985/4 sayılı kararda, "...Atatürk milliyetçiliği, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan, dil, ırk, din gibi düşüncelerle

yapılacak her türlü ayrımı ret eden, birleştirici ve bütünleştirici bir anlayışı temsil eder..." biçimindeki görüşlere yer verilmiştir.

Özellikle son yıllarda benzer davalar dolayısıyla vermiş olduğu kararlarda Yüksek Mahkemenizin, sözü edilen ilkenin anlamını daha da artan bir duyarlılıkla yorumlayıp zenginleştirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim, 16.7.1991 gün, Esas 1990/1 (Siyasî Parti Kapatma), Karar 1991/1 sayılı kararında şöyle denilmiştir: "...Bugün, Türkiye Cumhuriyeti içinde yaşayan insanların bir kesimi değişik kaynaklardan gelse bile kültürleriyle tek bir yapı oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyetinde dil ve kültürün bugünkü düzeye gelmesinde, ülkenin her karış toprağında, her kökenden ve soydan gelen vatandaşlarımızın payı vardır... Ülkenin her yeri her yurttadır."

Kurtuluş Savaşı'ndan önce Anadolu'nun yer yer işgal edildiği bütün güç ve olanaklarına el konulduğu bilinmektedir. Bu çok kötü koşullar içinde Anadolu'nun bir kısım topraklarının parçalanması için yoğun çabaların sürdürüldüğü sıralarda, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Atatürk'ün 18.6.1919 günü, 1. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya çektiği telgrafta; lu halkının milli bağımsızlığı kurtarmak için baştan aşağı tek bir vücut gibi birleşmiş> olduğu belirtilmektedir.

Atalarımız tarihin geçmiş günlerinde olduğu gibi, o karanlık günlerde de bölücü propaganda ve desteklere kapılmadan, kendi özgür istençleriyle ve ortak istekleriyle çağların yarattığı ortak kültürde birleşmeyi ve Türk Ulusu'nu oluşturmayı sağlamıştır. Bu olgu, bu günde ulusça bağlı olduğumuz bir tür ulusal ant ve toplumsal uzlaşmadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarıyla yönetim görevlerinde, yerleşimde, çalışma hayatında, temel hak ve özgürlüklerde eşitliği kabul eden bu tarihsel dayanışma, kaynaşma ve oluşum, Kurtuluş Savaşı'nda zafere ulaşmayı, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurmayı başarmıştır. Türk Devletinin vatandaşları arasında etnik ya da diğer herhangi bir nedenle siyasal veya hukuksal ayrılık söz konusu değildir... Türk Milleti içinde yer alan her kökenden vatandaş, hiçbir ayrım gözetilmeksizin, istek ve başarılarına göre her görev ve işte çalışmış, Türkiye'nin her yerinde, köyünde, şehrinde yaşama, yerleşme, okuma, evlenme, gelişme ve yükselme ile Türk dil ve kültüründen faydalanma ve katkıda bulunma olanağına kavuşturmuştur...

Türkiye'de Türk Ulusunun dengeli, tutarlı tutumu, hoşgörüsü, insan sevgisi ve değerbilirliği, milli bütünlüğü adaletli biçimde sağlamıştır. Milli bütünlüğümüzün temeli, ortak kültüre, laiklik ilkesi ile akla, mantıklı düşünceye, sağduyuya, adalete dayanan <<Atatürk milliyetçiliği>>dir.

Anayasamız, Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan birleştirici ve bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, bu çağdaş milliyetçilik anlayışının belirgin niteliklerinden birini oluşturmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin yine siyasal partilere ilişkin 20.7.1971 günlü, Esas 1971/3, Karar 1971/3 sayılı kararında bu konuda şöyle denilmiştir:

"1921 Anayasası'ndan 1961 Anayasası'na değin sürekli olarak üzerinde durulmuş bir ilke olan (Türk Devleti'nin ulusu ve ülkesi ile bölünmezliği) ilkesi, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde saptanan biçimi ile Misak-ı Milli kurallarında dayanağını bulmaktadır. Misak-ı Milli'nin gösterdiği sınırlar içinde birbiriyle kaynaşmış olarak yaşayanların gerçekten ve hukuka aykırılık kabul etmez bir bütün oldukları kesinlikle belirlenmiş ve bütünlük içinde Kürt halkından hiçbir zaman söz edilmemiş olduğu, Lozan Barış Antlaşması görüşme ve kararlarında da, Misak-ı Milli'nin çizdiği sınırlar içinde azınlıklar sayılırken Kürt ayrımına yer verilmemiştir.

Bu durum yalnızca bir olayın değil, doğrudan doğruya bir gerçeğinde anlatımı olmaktadır. Bu gerçeğin ve en aydınlık anlamıyla doğrudan doğruya Atatürk'ün ulus anlayışında bulmaktayız. Atatürk'ün kendi el yazısı ile düzenlediği notlarında: "Bugünkü Türk Milleti, siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş, yurttaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış göstermeler hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntü ve kınamadan başka bir tesir hasıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlaka ve hukuka sahip bulunuyorlar." demiş ve "Ulus"u "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti denir." ... (biçiminde tanımlamış)

10.7.1992 gün, Esas 1991/2 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1992/1 sayılı kararda; "Uluslar, varlıklarını tarihsel gelişmeler ve gerçeklerle kazanırlar. Ortak kültürün, sosyal dayanışmanın ve birlikte yaşama duygusunun doğuşu, gelişip güçlenmesi tarihe dayanır. Tek vücut durumunda ve tam ulus yapısı içinde bütünleşerek Kurtuluş Savaşı'nı yapmış halkın vatanı Türk Vatanı, Milleti Türk Milleti, Devleti de Türk Devleti'dir. Dünya çağlar boyu Anadolu için "Türkiye" ve burada yaşayanlar için "Türkler" adını kullanmıştır. Bu durum, ulus bütünlüğü içinde yer alan farklı etnik grupları görmeme anlamına gelmez.

Türk Ulusu'nu oluşturan, binlerce yıl bir arada yaşamış, kaynaşmış, ortak kültüre, ahlaka ve dine sahip insanların tarihleri birdir. Vatanı üzerinde yaşamış bütün geçmiş kuşaklar, ülkenin ve ulusun tümlüğünü ve onurunu sürdüreceği kuşkusuz olan, gelecek kuşaklarla birlikte düşünülmelidir. Her ulusun olduğu gibi tarihsel gerçeklere dayanan Türk Ulusu'nun ortak kimliği ve kültürü de savunmasız bırakılamaz. Herşeyden önce Türk Devleti'nin bağımsızlığına, kimliğine ve özbenliğine, ulusal bütünlüğüne düşman olan tüm karşıtlıklarla uğraşmak uluslararası hukuksal belgelerin benimsendiği temel bir görev ve haktır...

Yüzyıllardan beri süregelen tarihsel ve manevi birliğe ek olarak, bütün yıkıcı ve bölücü faaliyetlere karşın birlikte Ulusal Kurtuluş Savaşı'na katılıp Cumhuriyeti kuran ve böylece kader ve gönül birliğini kanıtlamış bulunan; ülkenin her yöresindeki vatandaşlar arasında ulusal bütünlük perçinlenerek, Türk Ulusu'nun siyasal ve toplumsal birliği kurulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, ortak tarihsel değerlere ve kültüre sahip, aynı ulusal kimlik taşıyan ve tek vücut olan Türk Ulusu'nun bireyleridir.

Türkiye Cumhuriyeti, milliyetçiliğe büyük önem vermiş ve bu kuram Anayasalarda temel ilke olarak yer almıştır. Atatürk Milliyetçiliği, ülke ve ulus bütünlüğünü koruyan temel ilkedir. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk Milliyetçiliğine içtenlikle bağlıdır. Eşitlikçi ve birleştirici içeriğiyle çağdaş anlayışı yansıtan Atatürk Milliyetçiliği toplumsal dayanışmanın güvencesidir. Atatürk Milliyetçiliği, yaşamsal ve bilimsel gerçek olarak benimsenmiştir. Bu tarihsel ilke aynı zamanda ulusal varlığın korunması ve yüceltilmesine hizmet edecek yaşam anlayışı ve biçimidir. İnsancıl, uygar ve barışçıdır. Kardeşliği, sevgiyi, dayanışmayı ve çağdaş evrensel değerleri kucaklar..." denilmiş; siyasal partiler hakkında daha sonraki kararlarında önceki kararlarda yer alan esaslar tekrarlanmak suretiyle Anayasamızdaki milliyetçilik anlayışının niteliği bir kez daha vurgulanmıştır.

SPY.nın 78. maddesinin (b) bendinde yasaklanan bir husus da siyasal partilerin ırk esasına dayanmalarındır. Buna göre, siyasal partiler belirli bir ırka, etnik kökene mensup olanların partisi olduklarını iddia edemeyeceklerdir. Tersine davranışa izin verilmesi halinde bundan öncelikle bölünmezlik ilkesinin zarar göreceği kesindir.

Anayasanın Başlangıç kısmı ile 2. maddesinde yer verilmek suretiyle Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı temel görüş ve ilkeler arasına katılmış olan Atatürk Milliyetçiliği ile

3. maddede belirtilen, Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ile diline dair hükümler korumasız bırakılmamış, 4. madde ile bu ilke ve esasları belirleyen 2. ve 3. maddelerin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği öngörülmüş, 14. maddede, Anayasada yer alan hak ve özgürlüklerin hiçbirinin devletin ve ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek ... dil, ırk, ... ayırımı yaratmak ... amacıyla kullanılamayacağı kuralı getirilmiş, siyasi partiler yönünden de, 68. maddeyle, tüzük ve programlarının ve eylemlerinin Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı kabul edilmiştir.

Bölünmez bütünlük ilkesinin egemenlik kavramı ile olan ilişkisi da dava yönünden önem taşımaktadır. Bir devletin içte ve dışta sahip olduğu üstün iktidar ve yetki demek olan egemenlik Anayasanın 6. maddesinde belirtildiği üzere, kayıtsız şartsız ulusa aittir. Ulus sahibi olduğu egemenliği yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Bundan çıkan sonuç, ülke, ulus ve egemenlik kavramlarının uyumlu bütünlük ilişkisi içinde düşünülmesi gereğidir.

Bölünmez bütünlük ilkesi, devletin bağımsızlığını, ülke ve ulus bütünlüğünün korunmasını da içerir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren, ulus ve ülke bütünlüğünün güvencesi olmak üzere tekil devlet esasına göre yapılandırılmış ve bu modeli korumak için güçlü tedbirler öngörülmüştür. Bunlardan biri olma anlamında, SPY'nın 80. maddesi ile, siyasi partilerin Cumhuriyetin dayandığı, devletin tekliği ilkesini değiştirme amacını güdemeyecekleri ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacakları kabul edilmiştir. Maddenin gerekçesinde, devletin federe ve konfedere devletler ve siyaseten özerk kuruluşlar gibi teklik ilkesine aykırı bir nitelik taşımadığı, bu ve buna benzer ayrılmalar devletin ve milletin bütünlüğü ilkesine ve toplum yararına ters düşeceğinden bu yolda bir amaç güdülmesinin yasaklandığı belirtilmektedir. Gerçekten, Türkiye Devleti tekil Devlettir. Devletten ayrı egemenliğe sahip federe devletler ya da özerk bölgelerden oluşmuş değildir. Ulusal devlet olmanın, yani, bir ulusun bağımsız devlet biçiminde örgütlenmesinin sonucu olan bu nitelik etnik, dinsel ya da başka herhangi bir düşünceyle ülkenin federe devletlere veya özerk yönetim birimlerine ayrılmasına izin vermez. Ulusal birliği kurmak ve devam ettirmek amacıyla devlet, egemenliğin yegane sahibi olarak tekil biçimde oluşturulmuştur. Yüksek Mahkemenizin 14.7.1993 gün, Esas 1992/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/1 sayılı kararında da değinildiği gibi, "... 'Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü' kuralı, azınlık yaratılmasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını ve eşitlik ilkesinin korunmasını içermektedir. 'Egemenlik' ve 'devlet' kavramlarının 'ulus' kavramıyla bütünleşmesi, devletin herhangi bir etnik kökenden gelenlerle ya da herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirilmesine engeldir. Bunun nedeni; ulusun çeşitli toplumsal sınıflardan oluşmasına karşın sınıflarüstü bir kavram olmasıdır. Bunun için, egemenliğin kullanılmasını tek bir toplumsal sınıfa bırakan ya da bir toplumsal sınıfı egemenliğin kullanılmasından alıkoyan veya egemenliği bölen düzenlemeler bölünmez bütünlük ve tekil devlet ilkesine ters düşer."

Bölünmezlik ilkesinin bir diğer güvencesini oluşturan SPY'nın 81. maddesinin (a) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ulusal ya da dinsel kültür ya da mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek; (b) bendinde ise Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ve yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmek ve bu yolda faaliyette bulunmak yasaklanmıştır. Maddenin gerekçesine göre, "Ülkemizde Lozan Antlaşmasıyla kabul edilen azınlıklar dışında bir azınlık yoktur. Herhangi bir ülkede resmi dilin dışında dillerin bilinmesi veya yer yer konuşulması azınlık yaratmaz. Hele, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda olduğu gibi her alanda bütün haklara sahip ve borçlarla eşit bir şekilde yükümlü olan tek bir milletin evlatları arasında azınlıktan söz etmek mümkün değildir.

Esas Sayısı:1997/2 (Siyasî Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1999/1

Bir memlekette resmi dilin her vatandaş tarafından bilinmesi, hangi alanda olursa olsun, eşitlik ilkesinin hakkıyla uygulanabilmesi ve adli ya da idari işlerin çabukluk ve سلامتle yürütülmesi bakımından yararlı, hatta zorunludur. Bu itibarla, resmi dili genç, ihtiyar, kadın, erkek her vatandaşın bilmesini sağlamak devletin görevidir."

Maddenin (a) bendinde siyasal partilere, ulusal veya ... ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek yasaklanmıştır. Gerekçede de açıklandığı gibi, Lozan Antlaşmasıyla kabul edilen azınlıklar bu yasağın dışında kalmaktadırlar.

İç hukuk kuralı haline gelmiş olan ve uluslararası hukuk alanında da sonuçlar doğuran Lozan Barış Antlaşmasının Türkiye'deki azınlıklar konusundaki hükümlerine esas teşkil eden azınlık çalışmalarına Yüksek Mahkemeniz özellikle son kimi kararlarında ayrıntılı olarak yer vermektedir. Bunlara göre, "... Müslüman topluluklar arasındaki değişik gruplara azınlık statüsü tanınmadığı, kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak bir açıklıkta Lozan Barış Konferansı tutanaklarında bir çok kez vurgulanmıştır.

Alt komisyon önce, etnik azınlıkların, başka bir deyimle, Müslüman olmayan azınlıkların da, örneğin Kürtlerin, Çerkezlerin ve Arapların tasarısındaki koruma tedbirlerinden yararlanmalarında direnmiştir. Türk temsilci heyeti, bu azınlıkların korunmaya ihtiyaçları olmadığını ve Türk yönetimi altında bulunmaktan tamamıyla memnun olduklarını söylemiştir. Alt komisyon bu inandırıcı sözler üzerine koruma tedbirlerini yalnız Müslüman olmayan azınlıklarla sınırlamayı kabul etmiştir.

Barış görüşmelerinde söz alan İsmet Paşa (İnönü): <Türkiye'de hiçbir Müslüman azınlık yoktur; çünkü, kuramsal yönden olduğu kadar vurgulamada da Müslüman nüfusun çeşitli unsurları arasında hiçbir ayırım gözetilmemektedir.> demiştir. Aynı konferansın 20 Kasım 1922 günlü oturumunda Rıza Nur Bey tarafından okunan bildiride şu görüşler yer almıştır: <Müttefiklerin tasarısı Müslüman azınlıklardan söz etmektedir; oysa, Türkiye'de bu gibi azınlıklar söz konusu olamaz; çünkü, tarihsel gelenekler, moral düşünceler, görenekler, yapılagelişler, Türkiye'de yaşayan Müslümanlar arasında en tam bir birlik yaratmaktadır>

Türk Delegasyonunun bu görüşleri Konferansça benimsenmiş ve 15 Aralık 1922 günlü tasarının 4., 6., 7., ve 8. maddelerinde geçen , sözcükleri yerine sözcüklerine bırakmıştır. Böylece, Türkiye'de değişik bir dil kullanmanın ya da soy unsurunun bir grubun azınlık sayılmasında ölçü olarak kabul edilemeyeceği Lozan Barış Antlaşması'yla kabul edilmiştir. Aynı konferansta, Kürt azınlığın yaratılması yönünde, özellikle Lord Curzon tarafından gösterilen çabalar, Türk Delegasyonunun k istememektedirler.> gerçeğini bildirmeleri karşısında kabul görmemiştir ..." (Anayasa Mahkemesi'nin siyasal parti kapatılmasına ilişkin 16.7.1991, 10.7.1992, 14.7.1993 günlü kararları)

Bu suretle, ülkemizde sadece azınlık kapsamına dahil edilmişlerdir. Müslüman olmayanlara da Müslümanlara sağlanan medeni veya siyasi haklardan yararlanma olanağı verilerek yasaklar önünde din ayırımı yapılmaksızın herkesin eşit olduğunu belirtmek amacıyla böyle bir düzenlemeye gidilmiş ve örneğin antlaşmanın 38. maddesinin ikinci fıkrasında, , 40. maddede, lerine ait olmak üzere her türlü müessesatı hayriye, diniye veya içtimaiyeyi, her türlü mektep vesair müessesatı talim ve terbiyeyi tesis, idare ve murakabe etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve ayini dinilerini serbestçe icra etmek hususlarında müsavi bir hakka malik bulunacakları> kabul edilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin siyasi parti kapatılmasına ilişkin 16.7.1991 günlü kararı).

Bundan ayrı olarak, bir de, 18.10.1925 tarihli Türk-Bulgar Dostluk Antlaşmasında, Türkiye'de yaşayan Bulgarların azınlık sayılmaları kabul edilmiş ise de, yeni Türk Devleti'nin

laik mevzuatı kabul etmesinden sonra bu kimseler azınlık statüsünden kendiliklerinden vazgeçmişlerdir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki hukuk düzeninde bu iki antlaşma ile kabul edilenlerin dışında herhangi bir azınlığın bulunduğu söylenemez.

Özellikle, belirli bir büyüklüğe ulaşmış olanlar başta olmak üzere birçok devlette ırk, dil, din, mezhep yönünden çeşitli boyutlara varan farklılıklara sahip toplulukların, yani ulus olgusuna oranla ikincil nitelikte kesimlerin bulunması doğal olduğu kadar, gözlenen bir gerçektir de. Yüksek Mahkemenizin 8.5.1980 gün, Esas 1979/1 (Parti Kapatılması), Karar 1980/1 sayılı kararında belirtildiği üzere bu gibi toplulukların dilinin ya da dininin toplumun öteki kesimlerinden ayrı olduğundan nesnel biçimde söz etmek tek başına bir anlamına gelmez. SPY'nın 81. maddesine benzer hükmü içeren eski 648 sayılı Yasa'nın 89. maddesinin birinci fıkrasını yorumlayan Yüksek Mahkemeniz, aynı kararında, kabul edilmesi için, "sözkonusu topluluğun toplumun öbür kesimlerinden ayrılan varlığını ve niteliklerini koruması ve sürdürmesi için kendisine özel bir hukuksal güvence tanınması gerektiğinin, yani bu kimselerin ndan yararlanmaya hak kazanmış olduklarının da açık ya da üstü örtülü biçimde ileri sürülmüş olması gerektiğini" belirtmiş bulunmaktadır. Bu gibi toplulukların her birine azınlık hakkı tanınması ülke ve ulus bütünlüğü ilkesine aykırı düşer. Hele böylesi topluluklar ortak geçmişten gelen tarihsel, kültürel ve manevi bütünlük anlayışı içinde kendi kaderlerini o ulusun kaderleriyle özdeşleştirme istek ve iradesini göstermişlerse, böyle bir hakkın tanınmasına gerek kalmaz.

Bizim toplumumuzda da olgusunu görmek mümkündür. Gerçekten, X. Yüzyılda Türklerin Anadolu Yarımadasına gelmeye başlamalarından sonra, Türkler ve o dönemde Anadolu toprağında yaşamakta olan her soydan topluluk, birbirini izleyen çeşitli siyasal oluşumlar içinde birlikte yaşamışlar, bu oluşumlar arasından yükselen Osmanlı İmparatorluğu'nun çatısı altında da bu yaşayış devam etmiş, zaman içinde bu birlikteliğe Kafkasya, Balkan ve Arap Yarımadası ahalisi de dahil olmuştur. Daha sonra, çeşitli tarihsel ve askersel olaylar sonucunda, Osmanlı Devleti sınırlarını Doğu Trakya ve Anadolu'ya kadar küçültmek zorunda kalmış ve tarih sahnesindeki yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne terketmiştir. Böylece, bin yıllık bir süreç içerisinde Türkler ve diğer etnik topluluklar aynı siyasal oluşumlar içinde iyi ve kötü günleri birlikte yaşamışlar, acılara birlikte göğüs germişler, sevinçli günleri birlikte kutlamışlar, gerek birbirleriyle, gerekse başka topluluklarla, çeşitli tarihsel, siyasal nedenlerle ya da göç hareketleri sonucunda karışıp kaynaşmışlar, aynı toplumsal kaderi paylaşmışlardır. Bu kader birliği, her tür etnik topluluğu, aynı toplumsal pota içinde kaynaştırıp bütünleştirmiştir. Ortak bir geçmişe, tarihe, dine, ahlaka, hukuka, değer yargılarına, başka deyişle aynı bir ortak kültüre sahip insanlar, soyu ne olursa olsun, tek bir ulusa mensup olma bilinç ve istenciyle, bir tür toplumsal ant ve toplumsal uzlaşma sonucu ulusal sınırlar içinde nu oluşturmuşlar ve ortak kararlılık, istenç ve heyecanla Türkiye Cumhuriyetini kurmuşlardır. Bu birliktelik duygu ve düşüncesi o kadar güçlüdür ki örneğin, Kürt kökenliler diğer yurttaşlarla omuz omuza Kurtuluş Savaşına fiilen katılarak can, kan ve gözyaşı pahasına yurdumuzun işgalci düşmanlardan temizlenmesinde ve onu takiben Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında üstün hizmetler görmüşlerdir. Bugün dahi Türk Ulusuyla birlik ve bütünlük içinde olma duygusunun eksilmeden devam ettiği görülmektedir. Bu itibarla, Türk Ulusu yanyana yaşantılarını sürdüren çeşitli halklardan değil, kendi özgür iradesiyle, ortak geçmişin yarattığı ortak kültürde geleceği de kapsayacak biçimde birleşmeye, kaynaşıp, bütünleşmeye karar vermiş olan tek halktan, Türk halkından meydana gelmiştir.

Anayasa'nın 66. maddesinin birinci fıkrasında, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğu belirtilerek, Türk Ulusundan sayılmak için kabul edilen tek koşulun olduğu, bunun dışında kalan dil, din, ırk vs. gibi farklılıkların nazara alınmadığı, Türk Ulusunun,

bir hukuksal bağ anlamında vatandaş sayılanların oluşturduğu bütünlüğü ifade ettiği benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin yurttaşı olmak demektir. Bu ulus bütünlüğü içinde, şu ya da bu nedenle, yasanın deyişiyle, ulusal veya dinsel kültür, mezhep yahut ırk ya da dil ayırımına dayanan azınlıklar yoktur. Yüksek Mahkemenizin siyasi parti kapatılmasıyla ilgili 10.7.1992 ve 14.7.1993 günlü kararlarında belirtildiği gibi, "... Türk Ulusunu oluşturan etnik gruplar arasında çoğunluk ya da azınlık biçiminde bir ayırımı yer verilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi sayan birleştirici ve bütünleştirici milliyetçilik anlayışı kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin, hangi etnik gruptan olursa olsun, sayılması, onun etnik kimliğini inkar anlamında değil, dünyaca, devletine, ulusuna ve vatanına denilen ve toplum yapısında çeşitli etnik gruplar bulunan ülkede bütün vatandaşlar arasında eşitliğin sağlanması ve hepsi çoğunluk içinde bulunan etnik grupların azınlığa düşmesini önleme amacına yöneliktir.

"Diğer kökenli yurttaşlar gibi Kürt kökenli yurttaşların da kimliklerini belirtmeleri yasaklanmamış; ancak, azınlık ve ayrı ulus olmadıkları, Türk Ulusu dışında düşünülmemeyecekleri, devlet bütünlüğü içinde yer alacakları ortaya konulmuştur..."

Bir devletin nüfus ögesini oluşturan bireylerin hepsinin ayrımsız aynı soydan ve dilden olmaları olanaksızdır. Genellikle her ülkenin nüfusu değişik oranlarda da olsa, başka soya ya da soylara mensup toplulukları içerir. Ancak, bu gibi topluluklara soy ve dil farklılığına dayanarak azınlık hakları tanımak ülke ve ulus bütünlüğü ilkesine uymaz. Türk Ulusunu oluşturan, ulus bütünlüğü içinde yer alan etnik ögeler, Anayasa'nın 66. maddesinin birinci fıkrasında anlamını bulan ve Türk devletine sadece vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesi Türk sayan milliyet anlayışı karşısında toplumda azınlık ya da çoğunluk oluşturmazlar. Türk Ulusunun manevi bütünlüğü içinde karışık kaynaşmış olan her birey hukuksal ve toplumsal bağlamda mutlak eşit durumdadır. Hiçbir etnik kökenin diğerine üstünlüğü yoktur. Her yurttaş, başka yurttaşlara tanınmış olan her türlü siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni vs. haklardan sınırsız biçimde yararlanabilmektedir. Türk Vatandaşlığı kavramı herkesi eşit ve ayrıcalıksız kılmaktadır. İlk, Fransız Büyük Devrimi (1789)'nden bu yana, hepsi çoğunluğu oluşturan her bireyin, soy, dil, din ve mezhep gibi ayırıcı özellikleri dikkate alınmaksızın, en üst düzeyde ve en değerli varlık olarak kabul edilmesi demektir. Herkesin böylesine eşit ve ayrıcalıksız olduğu bir hukuksal zeminde azınlıktan ya da çoğunluktan söz etmek olanaksızdır.

81. maddenin (b) bendinde ise, siyasal partilerin Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmeleri ve bu yolda faaliyet göstermeleri yasaklanmıştır. Bu hükümle anlatılan, Türk dili ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ya da yaymak yoluyla ülkede azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacının, siyasal partilerin güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyet gösteremeyecekleridir. Burada belirtilmesi gereken, 81. madde ile ulusu oluşturan bireyler arasındaki etnik ayrımların, sahip bulunulan farklı dil ve kültürlerin yasaklanmadığıdır. Ancak, yüzyıllardır birlikte hayat sürmüş, ortak bir geçmişe, tarihe, dine, geleneklere ve değer yargılarına sahip bireylerin oluşturduğu ulus bütünlüğü içinde bu ögelerden meydana gelen ortak kültürden ayrı, bireyler arasında bu bakımdan ayrılaşma nedeni olabilecek yoğunlukta bir kültür farklılığından söz edilemez. Özel yaşantılarında çeşitli etnik kökenlerden gelen yurttaşların kimliklerini belirtmeleri, dillerini konuşmaları, gelenek ve göreneklerini uygulamalarının karşısında herhangi bir yasal ya da toplumsal engel yoktur. Yasaklanan, azınlık ve ayrı bir ulus oluşturduklarının ifade edilmesi suretiyle ulus bütünlüğünün bozulması amacının güdülmesidir.

Söz konusu kuralın küçük değişikliklerle benzeri olan eski 648 sayılı SPY.nın 89. maddesinin (b) bendini yorumlayan Yüksek Mahkemeniz 8.5.1980 gün, E.1979/1 (Parti Kapatma), K. 1980/1 sayılı kararında şu hükme varmıştır: "... Bu hükümde de ... deyiminin açıklığa kavuşturulması gerekmekte olup, söz konusu deyim de maddenin tümü içinde değerlendirilmesi ve birinci fıkrasındaki deymiyle sıkı ilişki gözönünde tutularak, aynı doğrultuda yorumlanması zorunludur. Böyle bir yorumla varılacak sonuç ise, deyimnin ancak bir cesini yaratma> anlamına gelebileceğidir...

Yukarıda da değinildiği gibi, azınlıklar dil, din ve ırk gibi nitelikleri nedeniyle toplumun çoğunluğundan ayrı varlıkları ve bu varlıklarını sürdürmeye hakları bulunduğu hukukça tanınan vatandaş toplulukları olduklarından, ülkemizde azınlık hukukundan yararlanmaya hak kazanmış gruplar bulunduğunu ileri sürmek, ya da Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla kimi vatandaş gruplarında azınlık hukukundan yararlanmaları gerektiği düşüncesini yaratmaya çalışmak, kuşkusuz, yukarıda açıkça ortaya konulan anayasal durum karşısında Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2. ve 3. maddelerinde yer alan temel hükmüne ve bu temel hükmü içeren 57/1. maddesine de aykırı düşer ..."

Yine Yüksek Mahkemenizin 20.7.1971 gün, E. 1970/1 (Parti Kapatılması), K. 1971/1 sayılı kararında belirtildiği gibi, "...Bir siyasi partinin Türkiye ülkesi üzerinde Türkçe'den başka dil konuşan azınlık bulunduğunu ileri sürerek ve o azınlığı erek edinerek onun için bir takım haklar ve yetkiler tanınmasını istemesi ulusal yapıda gitgide kopmalara, bölünmelere yol açması demektir. Yine Türk yurttaşları arasında Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri koruma çabalarına girişmek Türkiye ülkesi üzerinde ulus bütünlüğünün bozulması sonucunu doğurmağa elverişli bir tutumdur..."

Şu halde, dillerini, kültürlerini ve sanatlarını kullanabilmeleri ve geliştirebilmelerini istemek suretiyle bir kısım yurttaşları ırk, dil ve kültür bakımlarından veya bu ad altında ulus bütünlüğünden ayrı sayma, onlarda bu bütünlükten ayrı bir azınlık oluşturdukları düşünce ve bilincini yaratma, ulus bütünlüğünün bozulmasıyla sonuçlanabilecek ya da en azından böyle bir tehlikenin belirmesine yol açabilecek olan, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlık yaratma demektir. Siyasal partiler yönünden böyle bir amaç ülke ve ulus bütünlüğü ilkesine terstir. Daha önce de belirtildiği gibi, Türk ulusu bütünlüğü içinde belirli uluslararası sözleşmelerle azınlık oldukları kabul edilen yurttaşlar hariç, herhangi bir azınlıktan söz etmek olanaksızdır. Her Türk yurttaşı hukuk düzeninin sağladığı her türlü hak ve özgürlükten, herhangi bir etnik ayrımcılık söz konusu olmaksızın, sınırsız ve mutlak biçimde yararlanmakta, ulus bütünlüğü içinde bireysel mutluluk ve huzurunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Böylesine ayrıcalıksız konumdaki bir kısım yurttaşlar arasında, bir azınlığa mensup olduğu duygu ve düşüncesini yaratmak ve onların sınırlı haklar rejimine tabi kılınmasını, ulusun bizzat kendisini oluşturmakta iken azınlık haline gelmesini istemek ulus bütünlüğünü bozmaktan başka biçimde yorumlanamaz.

B) Değerlendirme

Bu açıklamalara göre, bir değerlendirme yapıldığında, programın Kürt sorunu konusundaki ana fikri, Kürtlerin tarihin çok eski zamanlarından beri Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu da kapsayan Yukarı Mezopotamya denilen bölgede yaşayan bir kavim olduğundan hareketle, Osmanlı Devletinin Kürtleri kendi kültürleri ve yaşayışları yönünden serbest bıraktığı, onların Osmanlı yönetimi altında yarı bağımsız bir hayat sürdükleri, Türkler ile Kürtler arasında bir kaynaşma meydana gelmediği, sadece Kürtlerin kendi varlıklarını koruyarak Türkler ile ittifak kurmaları şeklinde bir ilişkinin söz konusu olduğu, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte resmi ideoloji adı verilen, Osmanlı toplumundaki Kürtlerin de dahil olduğu çeşitli etnik unsurlardan oluşan bir Türk ulusu yaratma isteğini Kürtlerin kendi kimliklerinin ve varlıklarının yok

edilmesine yönelik bir politika olarak algıladıkları ve bu politikaya karşı bilinçli mücadele anlamında isyan hareketleri başlattıklarıdır. Programa göre, bu hareketlerin son bulması için devletin onlara müdahale etmemesi, onların kimliklerini değiştirmeye yönelik bir politika uygulamaması gerekir. Bu son cümledeki görüş, sorunun çözümü için idari ademi merkezîyet sisteminin çare olarak öngörülmesi ile birlikte düşünülmelidir.

Bu ana fikre bağlı olarak, Kürtlerin ve diğer etnik ve inanç gruplarının, eşitlik ilkesine aykırı nitelikteki hukuki düzenlemelerden doğan ve Kürt sorununun temel sebebi olarak görülen sorunların giderilmesi için iç hukuk kurallarının eşitlik ilkesine aykırı olmaması gerektiği, Anayasa ve yasalar düzeyinde eşitlik ilkesine dayanan düzenlemeler yapılacağı, aynı şekilde, çeşitli yasalarda yer aldığı iddia edilen kimlik haklarını kısıtlayıcı hükümlerin kaldırılacağı, diller ve kültürler üzerindeki baskılara ve asimilasyon politikalarına son verileceği, bu alanda da uluslararası hukuk ve sözleşme hükümlerinin hayata geçirileceği, insanların kimliklerinden ötürü ayrımcı işlemlere tabi tutulmaması, eşitlik ilkesinin yaşamsal kılınması için ceza adaleti konusunda reformlar yapılması gerektiği savunulmaktadır.

Programda dikkat çeken bir diğer husus, partinin acil hedef olarak benimsediği, Kürt sorunu adı verilen bu sorunun çözüm yolunun ilkeli bir demokratik uzlaşmadan geçtiği, bu amacın Türkiye Cumhuriyeti'ni bağlayan uluslararası hukuk ilkelerine, sözleşmelere, evrensel hukuka bağlı bir demokratik devleti yapılandırmayı hedef aldığı, bu hedefin eşitlik temeline dayanan bir hukuksal alt yapıya sahip olan devleti ifade ettiğidir. Bu sözleşmelerle, bir çok yerde adı altında Türklerin ve Kürtlerin iki eşit ve ayrı unsur olarak kabul edildiği, devletin anayasal düzeyde yeni bir örgütlenme modeline kavuşturulmasının zorunlu görüldüğü anlatılmaktadır.

Birinci paragrafta belirtilen görüşler Anayasa'nın en temel ilkesi olan devletin ulusu ve ülkesiyle bölünmezliği esasına aykırıdır. Cumhuriyet'ten önce imparatorluk sınırları içindeki Türk ve Kürt kökenliler X. yüzyıldan başlayan bir tarihsel süreç içinde başka etnik kökenden gelenler ile birlikte yaşamakta bulunmuşlar, çeşitli zorluklara birlikte katlanmışlar, acılı ve sevinçli günleri birlikte yaşamışlar, böylece ortak geçmişe ve tarihe, aynı inanca, aynı değer yargılarına ve aynı tecrübelerle sahip olmasını ve sosyal dayanışmanın meydana getirdiği ortak kültüre ve hayat tarzına sahip ve aynı toplumsal kaderi paylaşan insanlar olarak İmparatorluğun yıkılışına kadar gelmişlerdir. Yeni bir devletin oluşturulması sırasında ise köklerini ortak tarih ve değerlerden alan bu ruhsal birliktelik devam etmiş, Ulusal Kurtuluş Savaşına katılıp omuz omuza dövüşerek bu ülkeden düşmanları kovmuşlar, sınırları Misak-ı Milliye uygun olarak, ortaklaşa dökülen kanla çizilen vatan üzerinde Cumhuriyet'in eşitlikçi ve bütünleştirici ları olarak ortak toplumsal kaderi paylaşma konusundaki kararlılıklarıyla ve tek bir ulusa mensup olma şuur ve iradesiyle Türk Ulusu'nu oluşturmuşlar ve Cumhuriyet'in kurulması ve yüceltilmesinde üstün hizmetler sarf etmişlerdir. Bu tarihsel, hukuksal ve sosyolojik olgular görmezlikten gelinerek, Türk ve Kürt kökenliler arasındaki ilişkiyi sadece bir ittifak çerçevesi içinde görmek, Türk Ulusu kavramındaki duygu, düşünce ve irade birliğinin oluşturduğu ruhsal öğeyi inkar etmek anlamına gelir. Atatürk Türk Ulusu'nu, ırk kavramını esas almadan, Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkı biçiminde bütüncül ve hangi kökenden gelirse gelsin herkesi kucaklayıcı anlamda tanımlamıştır. Bu bütünlük ilkesinden ayrılarak, ulusu ırk açısından Türk ve Kürt olarak ayırıp bunların devletin asli unsurları olduğunu, ülkenin bir bölümünü Kürdistan olarak adlandırarak Kürtlerin devlete kendi ülkeleri ile katıldıklarını söylemek Kürtlerin yaşadığı bölgelerden söz etmek ulus ve ülke bütünlüğünü parçalayıcı davranışlardır.

Anayasa'nın 66. maddesinde ifadesini bulan ve bireyler arasında eşitliği sağlayan vatandaşlık anlayışı Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı olan herkesi Türk saymaktadır. Buradaki Türklük soya bağlılık demek değildir. Sadece bireylerin vatandaşlığını ve ulusal kimliğini ifade etmektedir. Vatandaşlık durumu ve ulusal kimlik kişilerin etnik kökenlerinin

belirtilmesini etkilemez. Ancak, etnik kökenlerin eşit ve birleştirici vatandaşlık niteliğine ve ulusal kimliğe zararlı olacak biçimde ön plana çıkartılmaması gerekir. Bu somut gerçekler karşısında, davalı partinin Kürtlerin inkar edildiği, yurttaşlığın soy temeline dayandırıldığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ırk ayrımı ve kan bağı esasına dayanan bir devlet olduğunu belirtmesinin, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan, dil, ırk, din gibi düşüncelerle yapılacak her türlü ayrımı reddeden, birleştirici ve bütünleştirici olan, kardeşliğe, sevgiye, dayanışmaya dayanan Atatürk Milliyetçiliği ilkesini "çarpık tarih tezine dayalı resmi milliyetçi ideoloji" olarak adlandırıp Kürt sorununun çözümsüzlüğüne sebep olduğunu, Türkiye'nin temel sorunu haline geldiğini ve terk edilmesi gerektiğini söylemesinin; devletin Kürtlerin yapısına uygun olmayan, Türklüğün dayatıldığı modelleri uyguladığını, Kürtlerin asimilasyona baskı ve zulme uğratıldığının savunmasının, Kürtlerin yaşadığı bölgelerden söz etmesinin Anayasa'nın temel ilkesi olan ulus bütünlüğünü etnik iddialarla bozma amacını gütmek anlamını taşıdığından şüphe edilmemelidir.

Her ne kadar davalı partinin programında, Kürtlerin Türkiye'nin bütünlüğü ve siyasi sınırları içinde Türklerle aynı kaderi paylaşarak, tasada ve kıvançta birliği sağlayarak, barış ve kardeşlik içinde yaşamak istedikleri belirtilmişse de, savunulan öteki görüşler ve Kürt kökenlilerin Türk kökenli olanlarla birlikteliğini, siyasal ademi merkezîyet modeli içinde varlıklarını koruyabilmeleri, kimliklerine, kültürlerine, özelliklerine saygı duyulması, karışılmaması, kendileriyle ilgili konularda söz ve karar sahibi olmaları şartlarına bağlayan ve onların bu durumlarını günümüzde ülkemizde farklı etnik kökenden gelenler arasında bir eşitsizlik varmış gibi gösterecek biçimde, Anayasa ve yasalarda yapılacak eşitlik ilkesine dayanan değişikliklerle güvence altına almak isteyen fikirler karşısında, bu ibarelerin, asıl amaç olan eşitlikçi ve bütünleştirici Türk Ulusu dışında ayrı bir Kürt ulusçuluğunun harekete geçirilmesi düşüncesini dikkatlerden kaçırmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın en temel ilkesi olan, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesine verilen öneme paralel olarak, 68. maddesinde bu ilkeye aykırı amaç güden partilerin kurulamayacağı, kurulanların kapatılacağı esası benimsenmiş, SPY.da buna uygun olarak, 78. maddesinin (a) bendine Anayasa'nın 4. maddesi doğrultusunda siyasi partilerin, diğer yasaklar yanında devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne ilişkin Anayasa'nın 3. maddesini değiştirme amacını güdemeyecekleri kuralını getirmiştir. Bütün bu değerlendirmelerden, davalı partinin programının bu kurala aykırı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yasa'nın aynı maddesinin (b) fıkrasında, bu temel ilkeyi güçlendiren bir kural olarak, partilerin ırk esasına dayanamayacakları öngörülmüştür. Programda, Kürt sorununun barışçı ve demokratik çözümünün programın merkezine konulduğunun, Kürt sorununun adil ve demokratik çözümünün parti tarafından acil hedef olarak benimsendiğinin, partinin, Kürt sorununun adil, demokratik ve barışçı bir biçimde çözümlenmesini temel amaçlarından biri olarak aldığının belirtilmesi, Kürt kökenlilerin varlık ve kültürlerinin öne çıkarılması ve anayasal ve yasal düzeyde yapılacak değişikliklerle hukuki planda ayrıcalıklı bir statüye sahip kılınmalarının istenmesi karşısında, davalı partinin ırk esasına dayanmak suretiyle bu yasaklayıcı hükme aykırı davrandığı sonucuna varılmıştır.

Davalı Parti'nin programında, Türkiye'de yerel yönetimlerin yetkileri ve kaynaklarının yeterli olmayışından, ilgili yasaların eskiliğinden, halkın yönetime katılma ve denetim olanaklarının sınırlı oluşundan, merkezi hükümetin yerel sorunlara seyirci kaldığından, bu duyarsızlığın çarpık kentleşme sorununu doğurduğundan söz edilerek, devletin demokratikleşmesi, politik, yönetsel, demokratik katılımın ve çoğulcuğun sağlanabilmesi, hizmetin hızlandırılması için, öncelikle merkezi devletin yerel yönetimler üzerindeki vesayetinin kaldırılacağı, toplumun kendisini yönetenleri doğrudan seçebilmesi, yönetimleri ve yönetenleri

denetleyebilmesinin sağlanacağı, merkezi idare küçülürken, yerel yönetimlerin kendi alanlarında daha çok söz sahibi olacağı, il ve ilçe meclislerinin yerel parlamentolar statüsüne kavuşturulacağı, bu anlayışa uygun olarak vali, emniyet müdürü, kaymakam gibi yöneticilerin seçimle gelmelerinin sağlanacağı, eğitim, sağlık, iç güvenlik ve vergi toplamının yerel yönetimlere bırakılacağı belirtilmektedir.

Davalı partinin bu görüş ve hedefleri, Kürt sorununun çözümü için bir çare olarak öngördüğü ve gerçekleştirmeyi misyon olarak benimsediği idari ademi merkeziyetçi sistem çerçevesinde, devletin idari bölgeler şeklinde yapılandırılması şeklinde belirtilen amaç ile birlikte düşünülmelidir.

Genel Başkan Ş. Elçi, 4.1.1997 tarihli Sabah Gazetesi'nde yayınlanan demecinde, Türkiye için en uygun modelin yerel yönetimlere egemenlik verilmesi olduğunu savunduklarını, federasyon da olabileceğini, ama şu anda yerel yönetimlerin egemen kılınmasının en iyi model olduğunu, federasyonun bir devletin bölünmesi demek olmadığını açıklamış, 10.2.1997 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayınlanan bir yanıtında, devletin bugünkü merkeziyetçi sistemden vazgeçmesi gerektiğini, ademi merkeziyetçi bir yönetim sisteminin, halkın kendisini ilgilendiren konularda kararlara katılabilmesini sağlayacağı, Türkiye'de mevcut farklı toplumların, farklı bölgelerin kendi şartlarına en uygun yönetim imkanına kavuşacağını, kendi yöneticilerini kendinden seçeceği, Fransa ve İspanya'daki örneklerin şu anda Türkiye için en uygun örnekler olduğunu, bu yerel yönetimlerin geniş yetkilerle donatılması gerektiğini söylemiştir. Dikkati çeken husus, parti programında, eğitim, sağlık, iç güvenlik gibi hizmetler yerel yönetimlere bırakılırken, Genel Başkanın bu açıklamalarında, adalet hizmeti de dahil edilerek adı geçen bu hizmetler devletin temel işlevleri arasında sayılarak yerel yönetimlere devredilmeyeceğinin belirtilmiş olmasıdır.

2.4.1997 tarihinde Samanyolu Televizyonu'nda bu konuda yaptığı açıklamalarda da, ademi merkeziyet içinde kendi kültürünü, kendi dilini, her şeyini geliştirebileceğini, eğitimin, iç güvenliğin, yasa yapma yetkisinin de yerel yönetimlere bırakılmasını öngördüklerini, (Ali Bayramoğlu adlı soru soranın, "Federasyon öneriyorsunuz efendim, federasyon tanımı veriyorsunuz." şeklindeki sözlerine karşılık), adın önemli olmadığını, önemli olanın demokratik işleyiş olduğunu, Katalonya'nın kendi hükümeti, parlamentosu olan, kendi kendini yöneten bir bölge, aynı zamanda İspanya'nın bir parçası olduğunu ve Avrupa Birliği içinde yerel yönetimler ve otonom bölgeler biriminin var olduğunu, buna ayak uydurmak (gerektiğini) ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Kürt sorununun adil ve demokratik çözümü için çare olarak öngörülen ve gerçekleştirilmesi olarak benimsenen, idari sistemin ademi merkezileştirilmesi ve devletin idari bölgeler şeklinde yapılandırılması şeklindeki görüşün; hizmet esasına dayalı olağan yerinden yönetim organları ya da sırf bazı hizmetlerin daha iyi görülebilmesinin birden çok ili içine alan çevrede örgütlenmeyi gerektirmesi dikkate alınarak, Anayasa'nın merkezi idareyi düzenleyen 126. maddesinde, sadece kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamaya yönelik olmak üzere birden çok ili içine alacak biçimde kurulabileceği kabul edilen merkezi idare örgütü modeli ve 127. maddesinde öngörülen ve yine yalnızca belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla yönelik olarak yerel yönetimlerin kendi aralarında Bakanlar Kurulu'nun izniyle kurabilecekleri birlik modeli ile bir ilgisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. İl ve ilçe meclislerinin yerel parlamentolar gibi çalışacağı ve yasama yetkisine sahip olacağı, vali, kaymakam, emniyet müdürü gibi yöneticilerin seçimle işbaşına geleceği, belli kamu hizmetlerini yerine getirmenin ve vergi toplamının kendilerine bırakılacağı, idari vesayet denetimine bağlı olmayacağı belirtilen bu yönetim birimlerinin bu özellikleri ile siyasal amaçlı yerinden yönetim modeli, hatta egemenlik sahibi özerk (otonom) bölgeler niteliğinde olduğu açıktır. Nitekim, Genel Başkanın

açıklamalarında, Türkiye için en iyi model olduğu ifade edilen bu yönetim birimi için İspanya'daki uygulama örnek gösterilmiştir. Gerçekten, İspanya Anayasası ile, ortak tarihsel, kültürel ve ekonomik özellikler taşıyan komşu illere, bir araya gelerek özerk bölge oluşturma hakkı tanınmıştır. Örnek gösterilen Katalonya bunlardan biridir. Dikkat edilmesi gereken bir husus da federasyonun da uygulanabileceğinin, federasyonun bir devletin bölünmesi anlamına gelmediğinin, ancak şu anda, yani bugün için en iyi modelin yerel yönetimlere egemenlik hakkı tanınması olduğunun ve böylece, dolaylı olarak, ileride nihai amaç olarak federasyonun hedef alındığının belirtilmiş olmasıdır.

Anayasa, özerk bölge, özerk yönetim birimi ya da federasyon gibi yapılanmalara bilinçli olarak yer vermemiştir. Ulusun tümüne ait en üstün kudret olan egemenliğin federe devletler veya özerk bölgeler tarafından paylaşılması, ülke bütünlüğünün sadece siyasal sınırların korunması biçiminde anlaşılması, merkeziyetçi olmayan idari yapılanmaların ülke bütünlüğünü bozucu nitelikte görülmemesi kabul edilemez. Yüksek Mahkemenizin 18.8.1993 gün, E. 1992/1 (Siyasi Parti-Kapatma), K. 1993/1 sayılı kararında da değinildiği gibi, "... 'Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü' kuralı, azınlık yaratılmamasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını ve eşitlik ilkesinin korunmasını içermektedir. <Egemenlik> ve <devlet> kavramlarının <ulus> kavramıyla bütünleşmesi, devletin herhangi bir kökenden gelenlerle, ya da herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirilmesine engeldir. Bunun nedeni; ulusun çeşitli toplumsal sınıflardan oluşmasına karşın sınıflarüstü bir kavram olmasıdır. Bunun için egemenliğin kullanılmasından alıkoyan veya egemenliği bölen düzenlemeler bölünmez bütünlük ve tekil devlet ilkesine ters düşer..."

Davalı siyasi partinin, devletin yeniden yapılandırılması adı altında önerdiği idari bölgeler, egemenlik sahibi özerk bölgeler modelleri ile SPY.nın 78/b ve 80. maddelerine aykırı olarak Devletin tekliği ilkesinin değiştirilmesi amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır.

SPY.nın ulus bütünlüğü ilkesinin güçlendirilerek tekrarlanması niteliğindeki hükümlerinden biri olan 81. maddesinin (a) bendinde, siyasi partilerin milli ya da dini kültür, mezhep, ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri öngörülmüştür. Lozan Barış Antlaşması kapsamında bulunan azınlıklar bundan ayrıktır. Bunların da kimler olduğuna daha önce işaret edilmiştir.

Maddenin (b) bendinde ise, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak ve geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek siyasi partiler açısından yasaklanmıştır.

Davalı partinin programında ve Genel Başkanın açıklamalarında, Türkiye'de eşitlik ilkesine aykırı nitelikteki yasal ve hukuki düzenlemelerden doğan ciddi sorunları olan Kürtlerin ve diğer etnik ve inanç kesimlerinin var olduğu, partinin kültürel kimlik haklarına ilişkin yasal değişiklik ve düzenlemeleri yapacağı, köy, mezra ve yer isimlerinin Kürt kültürünün parçası olduğu, dinsel ve kültürel örgütlenme haklarının önünde, eşitlik ilkesine aykırı engellerin bulunduğu, Anayasa ve yasalarda, haber alma ve ifade özgürlüğü açısından kimlik haklarını kısıtlayan hükümlerin var olduğu, diller ve kültürler üzerinde baskı yapıldığı, zoraki asimilasyon uygulandığı belirtilerek bunlara son verileceği, bu alanda uluslararası hukuk ve sözleşme hükümlerinin uygulanacağı, parti olarak diğer azınlıklara da belli hakların verilmesini savundukları, onlara göre etnik, dil ya da inanç azınlığı olsun, her birinin kendi varlığını, kendisine ait değerleri koruması ve geliştirmesinin doğal hakları olduğunun ifade edilmesi SPY.nın 81. maddesinde yasaklanan ulusal nitelikte ya da dini kültür, mezhep, ırk ya da dil

ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek ve Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek demektir.

Şüphe yok ki, birçok ülkede din, ırk, dil ve mezhep itibariyle farklı insan kümelerinin bulunduğu gerçektir. Bütün bu kümelere azınlık hakları tanımak ülke ve ulus bütünlüğünü tehlikeye düşürebilir. Ayrımcılığı esas alan kültürel kimliğin tanınması talepleri zamanla bütünden kopma eğilimine girer. Anayasa ve yasalarda yurttaşlar arasında ne ırk, ne dil, ne de başka herhangi bir sebeple ayırım yapılmasını öngören bir hüküm bulunmaktadır. Devlet bireylerin soy kökenlerine karşı tarafsız ve ilgisizdir. Hiç kimsenin ve Kürt kökenli olanların kendi kimliklerini ifade etmelerine bir engel yoktur. Gerçekten kültürel kimlikler ve farklılıklar, toplum hayatına ve ortak geçmişe, birlikteliğe, değer yargılarına, tecrübelere, sosyal dayanışmaya dayanan ortak kültürü zenginleştiren unsurlardır. Bu anlamda SPY.nın 81. maddesi, ulusu oluşturan bireylerin farklı dil ve kültürleri ve etnik farklılıkların ifade edilmesini yasaklamamaktadır. Ancak, burada vurgulanması ve dikkat çekilmesi gereken husus şudur ki, kimliklerin dile getirilmesinde, bir azınlığa ya da bir ulusa mensup olma ileri sürülmeksizin bunun eşitlikçi ve birleştirici Türk Ulusu bütünlüğü ve bu bütüne mensup olduğu ruh ve bilinci içinde anlatılması gerektiğidir. Bugün Türkiye'de yasaklanmış bir dil bulunmamaktadır. Her yurttaş istediği dili, kamusal işler dışında, özel yaşantısında kullanabilmekte, mesela Kürt dilinde kitap, gazete, dergi, müzik kasetleri yayınlanabilmektedir.

Tersine düşüncelerle ulus bütünlüğü ilkesinden ayrılarak Türk ve Kürt ulusları şeklinde bir ayırım gözetilemez. Türk Ulusu değişik kökenlerden gelen bireyler olsa da bunların bir azınlık oluşturdukları söylenemez. Kökeni ne olursa olsun, herkes Türk Ulusu bütünlüğünün şerefli üyeleridir.

SPY.nın 89. maddesiyle; siyasal partilerin, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasal görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel yasasında gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemeyecekleri kuralı öngörülmüştür. Madde gerekçesinden anlaşıldığına göre, bu hükümle hedeflenen Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içindeki yerine dokunulmasının önlenmesidir. Bu kuralın dayanağını oluşturan Anayasa'nın 136. maddesine göre, genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasal görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve ulusça dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel yasasında belirlenen görevleri yerine getirecektir. Böylece, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içindeki yeri güvence altına alınmış olmaktadır. 136. maddeye göre, Diyanet İşleri Başkanlığına, özel yasasıyla verilen görevleri yerine getirirken, , ve gibi üç ana ilke doğrultusunda hareket etme yükümlülüğü getirilmiştir.

Anayasa'nın 136. maddesi, 1961 Anayasası'nın 154. maddesinin bazı eklemelerle tekrarı niteliğindedir. Her iki düzenleme, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren genel idare içinde yer alan bu kuruluşun durumunu, toplumsal bir kurum olarak dinin ifade ettiği önemi gözönünde bulundurarak aynen devam ettirme amacına yöneliktir. Anayasa'nın 136. ve SPY.nın 89. maddelerinde sözü edilen özel yasa, 22.6.1965 tarihinde kabul edilen 633 sayılı dur. Yasa'nın genel gerekçesinde, hedef aldığı temel ilkeler arasında, Anayasa'nın laiklik, din ve vicdan özgürlüğü anlayışına uygun olarak genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığının görev ve yetkilerini belirlemenin bulunduğu belirtilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Evkaf ve Şer'îye Vekaletinin kaldırılması sonucu 1924 yılında 929 sayılı Yasa ile kurulmuş, 1935 yılında 2800 sayılı Yasayla kuruluşun görev ve yetkileri belirlenmiştir. Ancak, zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılama amacıyla çeşitli hükümlerin eklenmesine rağmen, yine de yetersiz kalması yanında, güvenilir bilgilere sahip ve İslam dininin yüksek

nitelikleriyle orantılı din görevlilerinin yetiştirilmesi, diğer taraftan, din hizmetlerinin bir düzen altına alınması gereği yasakoyucuyu bu konuda yeni bir düzenleme yapmaya zorlamıştır. Yüksek Mahkemenizin 21.10.1971 gün, E. 1970/53, K. 1971/76 sayılı kararında da belirtildiği gibi, "... Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer almasının ... bir çok tarihi nedenlerin, gerçeklerin ve ülke koşullarıyla gereksinmelerinin doğurduğu bir sonuç olduğunda kuşku yoktur.

...

Gerçekten, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer alması nedenleri, Anayasamızda kabul edilen laiklik düzen ve esaslarından ve bir Anayasa hükmü olan 154. maddesindeki Diyanet İşleri Başkanlığının kanunda gösterilen görevleri yerine getireceği yolundaki ibareden anlaşılmaktadır. Bunlara göre, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer alması şu zorunluluk ve nedenlere dayanmaktadır;

Dinin devletçe denetiminin yürütülmesi, din işlerinde çalışacak kimselerin yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla dini taassubun önlenmesi ve dinin toplum için manevi bir disiplin olmasının sağlanması ve böylece Türk Milletinin çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi, yücelmesi ana ereğinin gerçekleştirilmesi gibi nedenlere dayandığı gibi, aynı zamanda toplumun çoğunluğunun Müslüman bulunduğu ülkemizde dini ihtiyaçların karşılanabilmesi için dini işleri görececek kişiler, mabet ve başka maddi ihtiyaçların sağlanması ve bunların bakım gibi konulara yardım etmek nedenlerine de dayanmaktadır..."

Buna göre, Anayasakoyucunun Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada ve idare örgütü içinde yer almasını öngörürken hedef aldığı birinci amacın, laiklik anlayışı doğrultusunda din adamlarının yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla, toplumsal bir kurum olan dinin toplum yaşantısında bağımsızlık oluşturarak toplumun huzurunu tehdit etmesi sonucu kamu düzeninin bozulmasının önüne geçmek, ayrıca dinin toplum yaşantısında bir siyasal merkez haline gelerek siyasal iktidarı denetlemesini engellemek olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde, bireyler veya bireylerin oluşturduğu adı verilen örgütlü topluluklar, dinsel işlerin yürütülmesi, din adamlarının yetiştirilmesi, mabet vesair ihtiyaçların karşılanması alanlarından olduğu kadar, siyasal etkinlik ve egemenlik kurma olanaklarından da uzak tutulmuş olmakta, bireylerin dinsel ihtiyaçlarının sağlanması işleri dağınıklık ve çok başlılıktan kurtarılarak, organize, disiplinli ve verimli bir biçimde tek elden yürütülmesi sağlanmış olmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında, davalı partinin programında yer alan, "Din işleri ve eğitimi hiçbir şekilde devlette olmayacak; bu işler topluma ve cemaatlere devredilecek ...

İbadet yerlerinin bakımı, din adamlarının eğitimi, atamaları, geçimleri ve benzeri düzenlemeler cemaatlere bırakılacaktır." şeklindeki görüş üzerinde durulması gerekmektedir. Anayasa'nın "Din ve Vicdan Hürriyeti" başlıklı 24. maddesinde yer alan laiklik ilkesinin, (a) Dinin devlet işlerinde etkili olmaması, (b) Dinin, bireyin manevi yaşamına ilişkin dini inanç bölümünde, aralarında ayırım gözetilmeksizin, sınırsız bir özgürlük tanınarak anayasal güvence altına alınması, (c) Dinin, bireyin manevi yaşamını aşarak toplumsal yaşamı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamunun düzenini, güvenliğini ve yararını korumak amacıyla sınırlamalar yapılması, dinin kötüye kullanılmasının ve sömürülmesinin yasaklanması, (ç) Kamu düzenini ve hakların koruyucusu sıfatıyla dinsel hak ve özgürlükler konusunda devlete denetim yetkisi tanınması biçimindeki anlam ve içeriği karşısında, devletin din işlerinde kamu yararını sağlama amacıyla sahip olduğu düzenleme yetki ve görevinden yoksun kılınması sonucunu doğuracak böyle bir anlayışın Anayasa'ya uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Programda kabul edildiği üzere, devletin din işlerine karışmaması, bu işlerin, ibadet yerlerinin bakımı, din adamlarının yetiştirilmesi, atanmaları ve benzeri düzenlemelerin cemaatlere

devredilmesi halinde, Anayasa'nın 136. ve SPY'nın 89. maddelerinde genel idare içinde varlığı öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığının göreceği görevler ortadan kalkacağından, hukuksal varlığına da ihtiyaç kalmayacak ve bu örgütün genel idare içindeki varlığına son verilmiş olacaktır. Davalı partinin böyle bir sonuca varılmasına yol açacak bu görüşü SPY'nın 89. maddesine aykırıdır. Nitekim, Yüksek Mahkemeniz de benzer gerekçelerle vermiş olduğu 23.11.1993 gün, E. 1993/1 (Siyasi Parti Kapatma), K. 1993/2 sayılı kararıyla bir partinin bu sebeple kapatılmasını kararlaştırmıştır.

IV- Sonuç ve İstem :

Yukarıda gerekçeleriyle açıklandığı üzere, davalı partinin programının bazı bölümlerinin Anayasa'nın Başlangıç'ına, 2., 3., 14., 68. ve 136. maddeleriyle Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine ve 89. maddesine aykırı olduğundan, Demokratik Kitle Partisi'nin Siyasi Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca kapatılmasına karar verilmesi arz ve talep olunur."

II- DAVALI PARTİ'NİN ÖN SAVUNMASI

Demokratik Kitle Partisi'nin 1.8.1997 günlü ön savunması aynen şöyledir :

"Cevaplarımız

A- Usule İlişkin :

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Demokratik Kitle Partisi'nin (Bundan böyle DKP olarak belirtilecektir.) kapatılmasıyla ilgili iddialarına karşı ön savunmamıza geçmeden önce;

1) Anayasa normlarının yorumlanmasında izlenmesi gereken metodoloji

2) 23.7.1995 Anayasa değişikliği karşısında Siyasi Partiler Kanunu'nun Parti Kapatma Nedenlerini Düzenleyen Hükümlerinin Durumu üzerinde durmak istiyoruz.

I- Anayasa Normlarının Yorumlanmasında İzlenen Metodoloji

Anayasaların, hem siyasal işlev ve önlemleri hem de teknik-hukuksal özellikleri nedeniyle, normal yasaların tabi olduğu yorum düzeninden farklı bir metodolojik çerçeve içinde ele alınıp yorumlanmaları gerektiği genellikle kabul edilmektedir. Bu metodolojik çerçeve ile ilgili olarak öncelikle işaret edilmesi gereken hususları, konumuzla olan bağlantıyı gözden kaçırmamaya da dikkat ederek, kısaca şu şekilde açıklamak mümkündür:

Her bir anayasa, belli bir anayasa geleneği içinde yer alma iddiasını açık ya da örtük olarak taşır. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, Türkiye'nin Batılı liberal-demokratik anayasa geleneğine dahil olma iddiası taşıdığı kolayca saptanabilir. Bugün yürürlükte olan 1982 Anayasası da esas olarak bu çizginin bir devamı olarak algılanmalıdır. Bu Anayasa'nın, yasakçı (anti-liberal) ve vesayetçi (anti-demokratik) niyetlerle hazırlanmış olması bu gerçeği değiştirmeye yetmiyor.

Belli bir anayasa geleneğine dahil olmanın veya böyle bir iddia taşımanın anayasa hukuku bakımından doğurduğu en önemli sonuç, münferit anayasanın tek başına ve kendisiyle sınırlı olarak değil, bu geleneğin vücut verdiği "anayasa tipi" çerçevesinde ve ışığında yorumlanmasıdır. "anayasa tipi" bir üst kategori olarak elbette somut anayasanın yerini alamaz. Bununla beraber, kendisi altında toplanan anayasaların yorumunda, dikkate alınması gereken

bazı ilkeler sunduğu ve bu ilkelerin yorumda göz önünde bulundurulması gerektiği de kabul edilir.

Batılı liberal-demokratik anayasa tipine asli karakterini bahş eden asgari temel ilke ya da unsurlar; "demokratiklik", "özgürlükçülük" ve "hukuk devletine bağlılık" olarak sayılabilir. Şayet somut anayasanın başlangıç kısmı ile yapısal ilkeleri düzenleyen hükümleri, bir değer ve kavram bolluğuna (bir ölçüde de karmaşasına yer veriyorlarsa, yorumcunun görevi; bütün değer ve kavramları yukarıda anılan ilkeler ışığında yorumlayıp, anayasalara böylece bütünsellik vasfını kazandırmaktır. Zaten anayasaların kendiliklerinden bir bütünlük oluşturmadıkları, bütünlüğün daha ziyade yorum yoluyla tesis edildiği de, anayasa hukuku metodolojisinin genellikle kabul gören bir belirlemesidir. Bütünlüğü bu şekilde tesis edilen anayasanın özgürlüklerle ilgili normları yorumlanıp uygulanırken, bir temel düstur olarak "özgürlük lehine yorum" ilkesini esas almak yine dahil olunan anayasa geleneğinin ve tipinin bir gereği olarak kabul edilir. Bu ilke, somut anayasayı yapanların niyetlerinden bağımsız bir geçerliliğe sahiptir. Başka bir deyişle, somut anayasayı yapanlar, aslında özgürlüğü değil, yasakçılık ve vesayeti öne çıkaran bir iradeye sahip olsalar bile, belirttiğimiz nedenlerle söz konusu ilke bu anayasa bakımından dahi geçerli sayılıp uygulanmalıdır.

İddianameyi bu bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde ilk göze batan husus, anayasanın yapısal unsurları olarak kabul edilmesi gereken "demokratiklik" ve "Özgürlükçülük" ilkelerinin hemen-hemen hiç anılmamış (ya da kerhen anılmış) olmasıdır. Bu ilkelerle ilgili açıklamaların yapıldığı bölümlerde ise, anayasa normları "özgürlük" lehine değil, "kısıtlama" yönünde anlamlandırılmıştır. Örneğin, siyasi partilerin demokrasilerde ve demokrasi bakımından taşıdıkları önemden bahsedilirken, bundan (barışçıl ve demokratik yöntemlerden ayrılmamak şartıyla) geniş bir özgürlük imkanından yararlanmaları ve bu nedenle anayasa ve yasalarda yer alan faaliyet ve program yasaklarının, "dar ve esnek yorumlanması gerektiği gibi" bir sonuç çıkarılması beklenirdi. Oysa, yürütülen mantık ve yapılan yorum tam tersi bir sonuca götürmüştür. Madem siyasi partiler bu kadar önemli, şu halde faaliyet ve programlar titizlikle hazırlanmış bir yasak çemberi ve sıkı bir denetim mekanizmasına tabi kılınmalıdır. Siyasi partilerin anayasal konumları, sayın Başsavcılık'ça bu şekilde yorumlandıktan sonra, Parti Programı'nda yer alan saptamaların ve Parti'yi temsile yetkili olanların beyanlarının da bütün zorlama imkanları kullanılarak, Parti'nin kapatılmasını gerektirecek bir anlam bağlamı içine yerleştirilmeye çalışılması artık şaşırtıcı kaçmıyor.

Sayın Başsavcı'nın "anti-demokratik" ve "anti-özgürlükçü" mantık ve yorumu geçerlilik kazandığında, Türkiye'nin en önemli sorunu olan ve acil çözüm bekleyen "Kürt sorunu"ndan söz eden hiçbir siyasi parti, kapatılma tehlikesinden kendisini koruyamaz.

II- 23.07.1995 Tarihli Anayasa Değişikliği Karşısında Siyasi Partiler Kanunu'nun Parti Kapatma Nedenlerini Düzenleyen Hükümlerinin Durumu

Siyasi partiler, temsili demokrasinin işleyişi bakımından zorunlu öğelerdir. Günümüzde partilerin serbestçe kurularak iktidar yarışına katılamadıkları bir düzen, demokrasi olarak nitelendirilemez. 1961 ve 1982 Anayasalarında bu esas, "Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." şeklinde formüle edilmiştir. Bununla birlikte her iki anayasa da, belirli koşulların gerçekleşmesi durumunda partilerin yasaklanabileceği öngörülmüştür.

Siyasi partilerin hangi nedenlerle kapatılabileceği, 1982 Anayasası'nın 1995 tarihinde değiştirilen 68 ve 69. maddelerinde belirtilmiştir. Söz konusu maddelerde, partilerin kurulma ve faaliyette bulunma özgürlüğü temel ilke olarak ele alınmış; hangi hallerde yasaklanabilecekleri birer istisna olarak düzenlenmiştir. Bu yaklaşım, düzenleme tekniği bakımından liberal-

demokratik rejimlerde "özgürlüğün kural, özgürlüklerin sınırlanmasının istisna olması esası" ile uyum içindedir.

Siyasi Partilerin kapatılma nedenlerinin anayasada belirtilmesi ile, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olan partilerin örgütlenme ve faaliyet özgürlüklerinin yasakoyucuya karşı korunması amaçlanmaktadır. Bu sayede, siyasal parti hakkının norm alanı (kapsamı) anayasal güvence altına alınmış; yasa ile yeni kapatma nedenleri yaratılarak bu alanın daraltılması önlenmiştir. Kapatma nedenlerinin anayasada gösterilmesinin tek amacı, yasakoyucunun yeni yasaklar getirmesini önlemektir. Bu bağlamda, mevcut kapatma nedenlerine yenilerinin eklenmesi, ancak anayasa değişikliği ile mümkün olabilir.

SPK'da kaynağını anayasadan almayan pek çok siyasi parti kapatma nedeni yaratılmıştır. Anayasaya aykırı olan bu hükümler, söz konusu yasa, Anayasa'nın geçici 15. maddesi kapsamına girdiğinden, anayasaya uygunluk denetimi için, Anayasa Mahkemesi'nin önüne götürülememiştir. Anayasaya aykırılığı biline-biline bu maddeler uygulanagelmıştır.

Ancak, 1995 tarihindeki Anayasa Değişikliği'nden sonra durum değişmiştir. Bu değişiklikle siyasi parti kapatma nedenleri 68 ve 69. maddelerde tahdidi olarak sayılmıştır. Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde sayılmayan fakat SPK'da yer alan parti kapatma nedenlerinin geçerliliği kalmamıştır. Bu maddeler mülgadır. En azından Anayasaya uygunluk denetimi altına girmişlerdir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Refah Partisi (RP) hakkındaki kapatma davasında bu görüşü benimsemiştir.

Bu açıklamaların ışığı altında, bu davada ortaya çıkan usule ilişkin sorunların çözümü bakımından önerilen çözümler, aşağıda öncelik sırasına göre belirtilmiştir.

İlk Olarak, Davanın Görülebilir Olup Olmadığı Konusu Ele Alınmalıdır.

İddianame, bütünüyle SPK'nın parti kapatma nedenlerini düzenleyen hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır. 1995 Anayasa Değişikliği'nden sonra yürürlükten kaldırdıkları için, bu hükümler esas alınarak açılan davanın reddi gerekir.

Davanın Görülebilir Olduğu Kabul Edildiği Takdirde:

1-) İddianamede belirtilen kapatma gerekçelerinin dayanağı olan, SPK: 78-a, 78-b, 80, 81-a, 81-b ve 89. maddelerinin 1995 tarihli Anayasa Değişikliği'nden sonra yürürlükte bulunmadığı, bu nedenle, yalnızca Anayasa'nın 68/4. maddesindeki kapatma nedenleri gözönüne alınarak davanın görülmesi gerektiği kabul edilmelidir.

2-) Bir an için, 1995 tarihli Anayasa değişikliğinin SPK' da yer alan tüm kapatma nedenlerini ilga etmediği varsayımından hareket edilse bile, 15. maddenin bu hükümler üzerindeki etkisinin sona erdiğini kabul etmek gerekir.

Anayasaya aykırılık iddiasında bulunulduğunda, SPK'nın dava ile ilgili maddelerinin (Aşağıda her biri için açıklanacak gerekçelerle) iptali istemi incelenmelidir.

Burada ileri sürülen görüşlerin dikkate alınmaması, kapatma nedenleri ile ilgili Anayasa Değişikliği'nin hiçbir sonuç doğurmayan bir işlem olduğunun kabulü anlamına gelecektir. Bu tutum, ülkemizin insan hakları ve demokratikleşme politikasına olumlu bir ivme kazandırmak amacıyla hareket eden ve özel olarak SPK'da öngörülen kapatma rejiminin demokrasi, hukuk devleti ve anayasanın üstünlüğü açısından yarattığı karmaşa ve yanlışlıkları gidermeyi hedef alan tali kurucu iktidarın iradesinin yok sayılması sonucunu doğuracaktır.

B- Esasa İlişkin Savunma

İddianamede DKP'nin Kapatılmasına Gerekçe Gösterilen Suçlamalar Şunlardır:

"Türk Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne dair hükümlerini değiştirme amacını gütmek"

"Bölge, ırk esaslarına dayanmak"

"Devletin tekliği ilkesini değiştirme amacını gütmek"

"Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli kültür veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek"

"Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek"

"Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç gütmek."

Bu Suçlamalar Üzerinde Teker Teker Duracağız.

I- Devletin Ülkesiyle ve Milletiyle Bölünmez Bütünlüğü İlkesini Değiştirmek

Hiç kuşkusuz her devlet, "ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü" koruma hakkına sahiptir.

Anayasa'da koruma altına alınan "bölünmezlik ilkesine", DKP saygılı ve duyarlıdır. DKP'nin Programı'nın tümüne ve yetkililerin söylemlerine bu ilke egemen olmuştur. Ne var ki, Batılı çağdaş çoğulcu, özgürlükçü demokratik bir anlayışı benimseyen DKP'nin "bölünmezlik ilkesine" yaklaşımı; "anti-özgürlükçü, anti-demokratik totaliter yasakçı anlayışı benimseyenlerinkinden" farklıdır.

Bu konudaki tartışmanın odak noktası şudur: "bölünmezlik ilkesi"ni, özgürlükçü-çoğulcu, çağdaş demokratik bir perspektiften mi yorumlayacağız; yoksa yasakçı-tekilci, şoven milliyetçi bir anlayışın dar kalıplarına mı dökeceğiz' DKP'nin tercihi; çağdaş demokratik anlayıştır. DKP'den rahatsızlık duyanlar, ya DKP'yi anlamayanlar veya gerçek demokrasiyi içine sindiremeyenlerdir.

"Bölünmezlik ilkesi"nin ifadesi olan Anayasa normu, İddianame'de öylesine katı ve dar bir yoruma tabi tutulmaktadır ki, ülkede farklı etnik grupların varlığından söz etmek bile normun ihlali sayılmaktadır. Oysa, bir ülkede farklı etnik grupların varlığı, insanların bunu kabul etmek isteyip istememelerinden bağımsız bir olgudur. Görmezlikten gelmek, kabullenmemek, hiçbir zaman olguyu ortadan kaldırmaz. Sadece güneşe karşı gözünü kapatmak olur. Ne yazık ki, Kürt olgusuna karşı bazı insanların takındığı tavır budur.

Kürt olgusundan söz etmek ve bu olguya kültürel ve bazı yönetsel hakların talebiyle yaklaşmak, çağdaş-özgürlükçü-demokratik açıdan bakıldığında "bölünmezlik ilkesi"ni hiçbir şekilde ihlal etmez. Batılı liberal-demokratik anayasa geleneği içinde yer alan ülkelere ve ülkelerin oluşturduğu siyasi birliklerin temel ilkelerine göz atıldığında, kültürel ve yönetsel hakların tanınmasını talep etmenin yasak olması bir yana, son derece doğal bir tutum olduğu kolaylıkla tespit edilebilir. Hatta, bu ülkelerin bir kısmında federatif, bir kısmında özerk bölgelere dayalı adem-i merkeziyetçi bir sistemin anayasal güvence altında uygulandığı dikkate alınacak

olursa, bu sistemleri "bölünmezlik ilkesi"nin bir ihlali saymanın ne kadar temelsiz bir yaklaşım olduğu açıkça ortaya çıkar.

Bütün bunlardan "bölünmezlik ilkesi" olarak formüle edilen normun bir içerikten yoksun olduğu ve bu ilkeye bağlanan yasakların pratik bir etki doğurmaya elverişli olmadığı gibi bir sonuç kuşkusuz çıkarılamaz. Yapılması gereken şey, normun yasak menzilini bu gerçeklerin ışığında belirlemektir.

"Bölünmezlik" normunun koruma altına aldığı husus, ülkenin fiziksel bütünlüğüdür. Bu bütünlük, ülkenin siyasal sınırları ile güvence altına alınmıştır. Fiziksel bütünlüğü ve siyasal sınırları hedef almayan program ve öneriler söz konusu normun ihlali sayılamaz. Merkeziyetçi veya adem-i merkeziyetçi sistemler, yönetimle ilgili iç düzenlemelerdir. Adem-i Merkeziyetçilik bütünlüğü ihlal etmez.

Bu açıdan bakıldığında, ne DKP'nin Programı'nda ne de Genel Başkanı'nın İddianame'de zikredilen beyanlarında "bütünlük ilkesi"ni ihlal eden bir talep ve hedefin varlığından söz edilemez. Tam tersine, her fırsatta "Kürt sorununun ancak ülkenin siyasal ve fiziksel bütünlüğü içinde ve bu bütünlük korunarak çözülebileceği" ısrarla vurgulanmaktadır.

Bütün bu açıklığa rağmen, yine de Partinin "gerçek niyetinin" ülkeyi bölmek olduğunu iddia etmek, cezayı "niyete" göre tayin etme gibi bir tutumun ifadesi olur. Böyle bir tutum, hukuk devletinin bırakalım derin anlamını, en basit gereklerini bile darmadağın eder.

Kaldı ki, DKP, ahlaki değerlere sıkı-sıkıya bağlılığı temel ilke edinmiştir. Takiyye yapmak, aldatmak, başkalarına hoş görünmek veya cezadan kurtulmak için niyetini gizlemek, DKP'nin başvuracağı yöntemler değildir. DKP, ne söylediye, inandığı için söylemiştir.

Bir noktaya dikkatleri çekmek isteriz: İddianamede suçlama nedeni yapılan "Kürdistan" sözcüğü; "Kürtlerin devlete kendi ülkeleriyle katıldığı ve ittifak yaptıkları" görüşü, Genel Başkan'ın konuşmalarında, Osmanlı İmparatorluğu ve tarihi dönem tartışılırken ifade edilmiştir.

Sayın Başsavcı'nın bu tarihi gerçeklere itirazı; Kürtlerin dili ve tarihiyle ilgili yanlış ve küçük düşürücü değerlendirmeleri, yanlış ve eksik bilginin ürünüdür. Sayın Başsavcı, Kürtlerin tarihi, dili, edebiyatı, kültürü hakkında bilgi sahibi olmadan görüş ileri sürmektedir. Bu bir talihsizliktir. Ancak, bunu doğal karşılıyoruz.

Zira, Türkiye Cumhuriyeti'nde uzun yıllar Kürtler ile ilgili her alana öylesine sıkı bir ambargo uygulandı ki, objektif ve bilimsel bilgi sahibi olabilme imkanı kalmadı. Öğretilenler de, yanlış ve çarpıtılmış "resmi görüş" doğrultusundaki bilgilerdi.

Mahkemeniz tarihi konuların tartışılacağı bir platform değil. Ancak, Mahkemenizin önemle dikkate alacağını umduğumuz Kurtuluş Savaşı döneminde, başta Mustafa Kemal olmak üzere dönemin yetkili şahsiyetlerinin, resmi kayıtlara geçmiş ifadelerini taşıyan belgeleri sunmayı yararlı görüyoruz.

Bu Belgeler Dikkatlice İncelendiğinde Şu Gerçeklerle Karşılaşıyoruz:

1-) Kürtler, Türklüğün içinde, Türklüğün bir unsuru olarak düşünülüyor. Sürekli olarak "Türkler ve Kürtler" sözcükleri beraber kullanılmaktadır. Eğer Kürtler, Türklüğün bir unsuru olarak, onun içinde mütalaa edilseydi, "Türkler" denildikten sonra ayrıca, "Kürtler"i anmaya gerek kalmazdı. Türkler ve Kürtler hep kardeş olarak anılmış, aynı ülkede beraberliklerini sağlamak amaç edinilmiştir.

2-) Bütün bu belgelerde "Hukuk-u ırkiye ve içtimailerine riayetkar olunacağı" vaad edilmiştir.

3-) "Misak-ı Milli" ile ülke olarak benimsenen coğrafyanın, "Türk ve Kürt'lerin meskun olduğu arazi" olarak belirlenmiştir.

4-) Belirlenen bu ilkeler nedeniyle, Türkler ve Kürtler, aynı ülkenin vatandaşları olarak ve milli şuur içinde, beraber savaşıarak ülkeyi işgalden kurtarmış ve bugünkü devleti kurmuşlardır.

5-) Ne zaman ki, birleştirici olan bu ilkeler terk edilmiş; Kürtlerin varlığını red ve inkar, Kürtlerin zoraki asimilasyonu, şoven Türk milliyetçiliği, devlet politikası haline getirilmiştir; işte orada Kürt isyanları ve iç savaş başlamıştır.

Yakın geçmişteki bu olgulara neden parmak basıyoruz' Geçmiş bilmeyen bugünü kavrayamaz. Bugünü kavrayamayan geleceğe sağlıklı yön veremez. Onun için bu yakın geçmiş üzerinde dikkatle durmak lazım. Yakın geçmişin gerçekleri, sayın Başsavcı'nın görüş ve iddialarını desteklemiyor; aksine DKP'nin görüş ve tespitlerinin doğruluğunu, çağı yakalamadaki ehliyetini, geleceği dizayn etmedeki isabetini ortaya koyuyor.

Bu genel açıklamalardan sonra, İddianame'deki kapatma gerekçeleri üzerinde ayrı ayrı durulacaktır.

Bir uzman hukukçu ve bilim adamı olarak görüşlerine başvurduğumuz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doçent Doktor Oktay UYGUN'un objektif ve bilimsel görüşlerini dayanak yaparak savunmamızı sürdüreceğiz.

Kapatma Gerekçelerinin Değerlendirilmesi

I- Anayasanın "Başlangıç" Kısmında Belirtilen Esasları, 2. Madde Hükümlerini ve 3. Maddede Belirtilen Bölünmez Bütünlük İlkesini Değiştirmek

1- Başlangıç Hükümleri

SPK 78-a, Anayasanın başlangıç kısmında yer alan esasları değiştirme amacını parti kapatma nedeni olarak düzenleyerek, Anayasada olmayan bir kapatma nedeni yaratmıştır. Anayasanın 176. maddesine göre, Başlangıç, Anayasa metnine dahildir. Ayrıca, Anayasanın 2. maddesinde, başlangıç hükümleri "Cumhuriyetin temel nitelikleri" arasında sayılmıştır. Bununla birlikte, gerek bu davada, gerekse anayasaya uygunluk denetiminde, başlangıç hükümlerinin tek başına ne ölçüde kullanılabilecekleri tartışmalıdır.

Başlangıç hükümleri, genellikle, anayasaların yapılış nedenlerini ve temel felsefelerini açıklamaya yarayan bölümlerdir. Başlangıçta yer alan ifadeler incelendiğinde bunların hukuki normlar olmaktan çok, ideolojik, kültürel, siyasal felsefi, sosyolojik ve psikolojik deyimlerden oluştuğu görülecektir. Milli kültür, milli gurur ve iftihar, milli sevinç ve keder, Türklüğün tarihi ve manevi değerleri, Türk milli menfaatleri, çağdaş medeniyet, Atatürk medeniyetçiliği, içten sevgi gibi. Edebi bir dille yazılan bu ifadeler, kolayca uygulanabilir hukuk normları niteliğinde değildir. Bu nedenle, Anayasanın metnine dahil olmakla birlikte, başlangıcın hukuki değeri, anayasa metninde yer alan normların yorumlanmasına ışık tutmaktır. Örneğin, kapatma gerekçesi veya anayasaya uygunluk denetimi bakımından "laiklik" ilkesinin veya "Atatürk milliyetçiliği" kavramının içeriğinin belirlenmesinde, başlangıçta belirtilen esaslardan yararlanılacaktır. Başlangıcın 8. paragrafı, Anayasanın, başlangıçta belirtilen esaslar doğrultusunda yorumlanacağını belirterek, bu kısımda yer alan hükümlerin işlevini ortaya koymuştur. Bu

durumda, söz konusu hükümlere tek başına uygulanabilirlik işlevinin yüklenmesi yerinde olmayacaktır.

Bu arada, geçmişte, bazı partilerin, başlangıç kısmında yer alan esasları değiştirme amacı gütmelerinin ötesinde, 1995 Anayasa Değişikliği ile bu amacı gerçekleştirdikleri unutulmamalıdır. Başsavcılık, bugüne kadar, söz konusu değişikliği gerçekleştiren partiler hakkında kapatma davası açmamıştır. 1995 değişikliği ile, Türk Devleti "kutsal"lığını yitirmiş, Danışma Meclisi ve Milli Güvenlik Konseyi Türk Milletinin meşru temsilcileri olmaktan çıkmışlardır.

1995 Anayasa değişikliği ile, SPK 78-a'da öngörülen "başlangıç kısmında belirtilen esaslara aykırılık" yasağı yürürlükten kalkmıştır. Bu konudaki iddianın reddi gerekir. Anayasa değişikliğinden sonra, başlangıç kısmına, yalnızca, Anayasanın 68/4. maddesinde belirtilen kapatma nedenlerinin yorumlanması için başvurulabilir. Söz konusu hükmün halen yürürlükte olduğu kabul edilse bile, başlangıçta yer alan esasların, başlı başına, birer kapatma nedeni olarak düşünülmemesi gerekir. Bu durumda, SPK 78-a maddesi ile getirilen başlangıçta belirtilen esasları değiştirmek hükmünün, Anayasada öngörülen kapatma nedenlerinin başlangıç ilkeleri ışığında değerlendirilmesinden başka bir şekilde yorumlanamayacağı sonucuna varmak gerekir.

İddianame incelendiğinde, başlangıçta belirtilen esaslara aykırılık olarak, yalnızca "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi" ve bu ilkeyle bağlantılı olarak "Atatürk milliyetçiliği" kavramına dayanıldığı görülecektir. Bu konudaki açıklamalar, Anayasanın 2. ve 3. maddesiyle ilgili iddialarla birleştirilerek aşağıda ele alınacaktır.

2- Anayasanın 2. Maddesinde Belirtilen Esasları Değiştirme Amacı Gütmek

Anayasanın 2. maddesinin önemli bir özelliği, değiştirilemeyecek hükümlerden olmasıdır. Fakat, Anayasanın 68/4. maddesinde öngörülen kapatma nedenleri arasında, "2. maddeyi değiştirme amacı gütmek" şeklinde bir esasa yer verilmemiştir. Söz konusu kapatma nedenleri, 2. maddede düzenlenen esaslardan "insan hakları, demokrasi, laik devlet ve hukuk devleti ilkeleri"ni içermektedir. Bunun dışında kalan esasların (toplumun huzuru, milli dayanışma, adalet, Atatürk milliyetçiliği, başlangıçta belirtilen esaslar, sosyal devlet ilkesi) hukuki yoldan değiştirilmesi (Anayasanın 4. maddesi gereğince) mümkün olmamakla birlikte, başlı başına, birer parti kapatma nedeni olmadıkları açıktır.

İddianamede yer alan kapatma gerekçelerinin biri laiklik ilkesi, diğerleri bölünmezlik ilkesi ile bağlantılıdır. Bu iki ilkedен yalnızca laiklik ilkesi 2. maddede yer aldığından, bunun dışında kalan esaslar bakımından ileri sürülen iddiaların reddi gerekir. İddianamede, laiklik dışında, 2. maddede yer alan diğer esaslardan hangisine veya hangilerine aykırılık tespit edildiği belirtilmemiştir. Parti Programı ve Genel Başkan'ın kapatmaya gerekçe yapılan sözlerinde de, bu maddedeki ilkeleri değiştirmeye yönelik bir ifade bulunmamaktadır. Laiklik ilkesi ile ilgili iddia ileride değerlendirilecektir.

3- Anayasanın 3. Maddesinde Düzenlenen Bölünmezlik İlkesini Değiştirme Amacı Gütmek

Anayasanın 3. maddesinde belirtilen, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesi, 68/4. madde de, bir kapatma nedeni olarak sayılmıştır. İddianamede, bölünmezlik ilkesi, yalnızca 3. madde kapsamında değil; Anayasanın 2. maddesinde ifade edilen "Atatürk milliyetçiliği" kavramı ve başlangıçta belirtilen bölünmezlik ile ilgili esaslar ile birlikte ele alınmıştır. Bölünmezlik ilkesinin bu kapsamda değerlendirilmesi için, ulus bütünlüğü, ulusal kültür, resmi dil, ana dili, Atatürk milliyetçiliği, ulus, halk, azınlık, etnik grup gibi kavramların

açıklığa kavuşturulması gerekir. Bunun için, söz konusu kavramların ortaya çıktığı tarihsel süreci ana hatlarıyla gözden geçirmekte yarar var:

Türkiye'de Uluslaşma Süreci: Anayasal Söylem ve Uygulama

Çok uluslu bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti, 20. yüzyılın başına gelindiğinde, kendisini oluşturan ulusların büyük çoğunluğunun bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte, ömrünün sonuna gelmişti. Üç kıtaya yayılmış büyük bir imparatorluktan geriye kalan, yalnızca, bugün üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarıydı. Üstelik, bu topraklar da işgal tehdidi altında olup, yer yer işgal girişimleri başlamıştı. Kalan toprakların savunulmasında, ülkenin tüm insanları bir kurtuluş mücadelesi için seferber oldular. O günkü toplumsal yapıya bakıldığında, ülkedeki en büyük iki etnik grubun Türkler ve Kürtler olduğu görülür. Her iki grup, kaderlerinin ortak olduğu bilinciyle Kurtuluş Savaşı'na katılmışlardır.

Savaş süresince ve savaşın kazanılmasıyla birlikte, dünyadaki gelişmelere paralel bir şekilde, Anadolu toprakları üzerinde, "ulus-devlet" modeli esas alınarak yeni bir siyasal örgütlenmeye gidilir. Günümüz Türkiye'sindeki Kürt sorunu, ekonomik, sosyal, iç ve dış siyasal boyutları bulunmakla birlikte, önemli ölçüde, yeni devletin kurgulanış biçimi ve onun "ulus inşasına ilişkin temel politikalarının getirdiği bir sonuçtur. Kürt sorunu, kimliklerin cemaat düzeyinde, dinsel öge esas alınarak belirlendiği geleneksel Osmanlı toplumsal yapısından, kimliklerin birey-devlet düzeyinde tanımlandığı modern toplumsal yapıya geçilmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Ülkemizdeki bu büyük dönüşümün itici gücü Türk milliyetçiliği olmuştur. Yeni kurulan devletin ilk evrelerinde, Türk milliyetçiliğinin hedefi, etnik ögeyi esas almayan, toprak bazında tanımlanan, kapsayıcı bir ulusal kimlik yaratmak olarak ortaya çıktı. Bu yapı içinde, sosyal yapıdaki etnik, dinsel, dinsel ve kültürel farklılıkları ülkenin zenginliği olarak gören, onların korunması ve geliştirilmesine olanak sağlayan; bununla birlikte, tüm sosyal gruplar için ortak bir ulus bilinci ve ortak siyasal kimlik yaratmayı amaçlayan bir milliyetçilik anlayışı gelişebilirdi. Fakat gelişmeler aksi yönde cereyan etti.

Katı bir merkezîyetçi rejim altında, ulusu oluşturan sosyal grupların farklılıklarının inkar edildiği, farklı dil ve kültürlerin ifade edilmesi, korunması ve geliştirilmesine olanak tanınmadığı politikalar izlendi. Dolayısıyla, ulusal kimlik, kendisini oluşturan farklı kimlik ve kültürlerden oluşan üst, kapsayıcı ve ortak bir kavram olmaktan çok, bu kimliklerden yalnızca birisi ile özdeşleştirildi. Sayıca büyük çoğunluğu oluşturan etnik Türklerin dili, kültürü ve mezhebi (Sünnilik) ulusal değerler olarak kabul edildi. Ulus kavramı, genel bir eğilim olarak, etnik açıdan Türk soyuna, dinsel açıdan Sünnilik görüşüne dayandırılınca, Türk soyundan gelmeyenler ile Sünni mezhebinden olmayanlar dışlandılar, kendi devletlerine yabancılaştılar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıcından beri, ulusal kimlik ve bu bağlamda milliyetçilik, anayasal düzeyde çağdaş bir yaklaşımla ifade edilmiştir. 1924 Anayasası'na göre, "Türkiye ahalisine, din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk denir." 1961 ve 1982 Anayasaları da, "Türk devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türktür" esasını koymuştur. Burada Türklük sıfatının dinsel veya etnik bir anlam içermediği açıktır. Söz konusu olan, toprak esasına göre belirlenen ve birey-devlet ilişkisini siyasal bağ (vatandaşlık) ile açıklayan bir kimliktir. Atatürk, ulus (millet) kavramını da aynı şekilde, "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir" şeklinde tanımlamıştı. Bütün bu tanımlamalar, çağdaş gelişmelere paralel olup, demokratik bir tutum sergilemektedir.

Sorun, bu kavramların uygulamada kazandığı içerikten kaynaklanıyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen kısa bir zaman dilimi dışarıda tutulursa, ülkemizde hiçbir

zaman anayasal tanımlamaya uygun politikalar uygulanmamıştır. Özellikle, 1920'lerin sonundan 1940'ların ortalarına kadar, vatandaşlığa dayalı milliyetçilik kavramı tamamen gözardı edilmiştir. Burada, geçmişe ve günümüze ait, hukuki düzeyde bir kaç örnek vermek yararlı olacaktır.

Uygulamadan Örnekler

1934 tarihli İskan Kanunu, Türk etnisitesinden olmayı vurgulayan ve kayıran bir anlayışla hazırlanmıştır. Kanun, ülkedeki halkı, Türkçe konuşan ve Türk etnisitesinden olanlar, Türkçe konuşmayan fakat Türk kültüründen sayılanlar, ne Türkçe konuşanlar ne de Türk kültüründen olanlar, şeklinde üç gruba ayırıyordu. Kürtler, bu sıralamada (Araplarla birlikte) üçüncü kategori içinde değerlendirilmekteydi. Kanunun 7. maddesi, Türk etnisitesinden göçmenlere, iskana açık olmak kaydıyla ülkenin herhangi bir yerine yerleşme olanağı tanırken, diğer göçmenler ancak hükümetin göstereceği bölgelere yerleşebirdi. Tahmin edilebileceği gibi, İskan Kanununda (m. 3,7) ve onun uygulanmasına ilişkin esasları düzenleyen 1934 tarihli İskan Muafiyetleri Nizamnamesinde (m.3,4,13,16) çok sayıda "Türk soyundan" olmak, "Türk ırkına mensup" olmak gibi, ulus bütünlüğünü ve vatandaşlık esasına dayalı milliyetçilik anlayışını dışlayıcı ifadelerle yer verilmişti.

Türk Vatandaşlığı Kanunu, yabancıların kolay bir yolla vatandaşlığa alınmaları bakımından "Türk soyundan" olanlara özel bir olanak tanımıştır (m.7/c). Aynı esas, ilgili kanunun uygulanması için çıkartılan yönetmelikte de yinelenmiştir (m. 11 /c). Afganistan'daki olaylar nedeniyle Pakistan'a sığınmış ailelerden bir kısmının Türkiye'ye yerleştirilmesini düzenleyen yasanın adı, "Afganistan'dan Pakistan'a Sığınan Türk Soylu Göçmenlerin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun"dur. Yine, Türkiye'de yabancılara yasaklanan meslek ve sanatlar bakımından "Türk soylu" olmayı bir ayrıcalık olarak düzenleyen yasanın adı, 1981 tarihli, "Türk soylu yabancıları Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine İlişkin Kanun"dur. Bir kez daha, ulusu oluşturan etnik gruplar arasında ayırım yapılmış ve Türk etnisitesi vurgulanmıştır.

1983 yılında, Kürtçe'nin kullanılmasını yasaklamak için 2932 sayılı Yasa çıkarıldı. Bu yasa 1991 tarihine kadar yürürlükte kaldı. Yasanın anayasal dayanağını oluşturan hükümler; "düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz" (m.26/3) ve "kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz" (m.28/2) hala varlığını sürdürmektedirler.

Nüfus Kanununun, çocuklara verilecek adların milli kültüre aykırı olamayacağı hükmü (m. 16/4), etnik Türklerin kültürü olarak algılandı. Ortak kültürün önemli bir parçası olan Kürtçe kökenli adlar bu şekilde yasaklandı. Benzer bir durum, 1934 tarihli Soyadı Yönetmeliğinde de görülebilir. Yönetmelik, yeni takılan soyadlarının "Türk dili"nden olması şartını aramakta ve yabancı ırk ve millet isimlerinin soyadı olarak kullanılamayacağını belirtmektedir (m.5,7). Bu Kürtçe soyadları için dolaylı bir yasaktır.

1949 tarihli İl İdaresi Kanunu, İçişleri Bakanlığına Türkçe olmayan köy adlarının değiştirilmesi yetkisini tanımaktadır. Bakanlık, bugüne kadar, bu yetkiyi yalnızca köyler için değil; kasaba, mezra, dağ, tepe ve nehir adları için de yoğun bir şekilde kullanmıştır. Yüzyıllardan beri kullanılan yer adları, bu ülkenin ulusal kültürünün birer parçasıdır. Ulusal bütünlüğü sağlamak adına değiştirilmeleri, farklı kültürlerle saygısızlık olduğu gibi, ulusal kültürden etnik Türklerin kültürünün anlaşıldığının da bir göstergesi olmuştur.

Yasalar düzeyinde Türk etnisitesine üstünlük tanıyan daha pek çok örnek verilebilir. Ancak sorun, ulusu oluşturan etnik topluluklardan birinin kayırılması şeklinde ortak ulusal kimliği zedeleyici bir politika izlenmesinin çok ötesine uzanmaktadır. Son yıllara kadar, Türkiye

Cumhuriyeti organlarının resmi görüşü, ülkedeki en büyük ikinci etnik grup olan Kürtlerin varlığını inkar etmek olmuştur. Resmi görüşe göre, Kürt olarak adlandırılan vatandaşlar Türk kökenlidir. Kürtçe olarak adlandırılan dil, aslında Türkçe'dir. Kürt dili ve kültürünün korunması bir yana, varlığının ifade edilmesi bile engellenmiştir.

Türkiye'yi yönetenler, Türk etnisitesi dışında herhangi bir etnisiteden söz edilmesini devletin varlığına yönelmiş bir tehdit olarak algıladılar. Kürtlerin yaşadığı bölgelerde yüzyıllardan beri kullanılan Kürtçe yerleşim yeri adlarının Türkçeleştirilmesi, çocuklara Kürtçe adlar takılmasının engellenmesi, 12 Eylül darbesinin ardından, ebeveynlerin hapishanelerdeki çocuklarını ziyaretlerinde Türkçe konuşmaları zorunluluğu getirilerek, Türkçe bilmeyen yaşlılar çocuklarının iletişim kurmalarının güçleştirilmesi, Kürtlerin tarihsel ve kültürel birikiminin gelecek kuşaklara taşınmasının önlenmesine yönelik politikanın ürünüdür. Bu ve benzeri uygulamalar, Kürt sorununun bu denli büyük ve çözümünün güç olmasının temel nedenlerinden biridir.

Ulusal kimliği Türk etnisitesi ile özdeşleştiren bu politikanın, ulusal bütünlüğü sağlamaktan çok tehlikeye düşürdüğü, son zamanlarda, bazı politikacılar tarafından farkedilmeye başlanmıştır.

1980'lerin sonuna gelindiğinde, ülkemizde, çok sayıda gazeteci, politikacı, yazar ve hatta kamu görevlisi, Kürt etnisitesinin inkarını eleştirmeye başladı. 1989'da, dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, kendisinde Kürt kanı olduğunu söyleyerek Kürt realitesinin tanınması yönünde önemli bir adım attı. 1991'de, başbakan yardımcısı Erdal İnönü, Kürt vatandaşların kültürel kimliğinin tanınması çağrısında bulundu. Nihayet, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, 1992'de, Kürt realitesini tanıdığını açıkça ilan etti.

Davalı Partinin Programı ve Genel Başkan'ın açıklamaları incelendiğinde, İddianame'de ileri sürülenin aksine, ulusal kimliğin, Türk vatandaşlığının ve Atatürk milliyetçiliğinin anayasal tanımlanmasına değil; yukarıda açıklanan yorumlanış biçimine itiraz ettikleri anlaşılmaktadır. Parti programında, "Herkesin Türk ırkına ait olduğunu iddia eden resmi ideoloji"den, "Türkiye'de farklı dil ve kültür gruplarının bulunmadığı" görüşünden rahatsızlık duyulduğu ve bu anlayışın mutlaka değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (s.31-32).

İddianamede Kürt kimliğinin ifade edilmesine bir engel olmadığı belirtilmekle birlikte, bu görüş doğru değildir. Kürt kimliği, ancak son yıllarda belirli bir serbestlik içinde ifade edilebilmektedir. Öncesinde ise, böyle bir ifade, bölücülük olarak nitelendirilmekteydi. Davalı partinin Genel Başkanı Şerafettin Elçi, 1981'de, bir söyleşi sırasında, "Türkiye'de Kürtler vardır. Ben bir Kürdüm", dediği için askeri mahkeme tarafından 2 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Oysa, Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi, 04.12.1995 tarihli kararında, Elçi'nin Kürtlere kültürel haklarının tanınması gerektiği yönündeki görüşlerinin bölücülük propagandası sayılamayacağına (oybirliği ile) hükmetmiştir ve bu karar Yargıtay'ca onaylanmıştır. Bu, Kürt sorununa bakış açısında önemli bir değişikliği ifade ediyor. Ancak, söz konusu değişimin, sorunun çözümü bakımından yeterli olduğu söylenemez.

İddianamede, Kürtler için kültürel haklar talep etmenin, yasalara aykırı olduğu kadar tarihsel gerçeklere de aykırı olduğu ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarından yapılan alıntılarla desteklenen yaklaşıma göre, Türk ulusunu oluşturan tüm alt gruplar, binlerce yıldan beri bir arada yaşamının sonucu olarak, ortak kültüre, ahlaka, hukuka, değer yargılarına ve inanca sahiptirler. Bu bağlamda, Kürtler, Cumhuriyetten önce, Osmanlı yönetimi altında Türklerle kaynaşmışlardır. Bu kaynaşma o derece güçlü olmuştur ki, artık tanınması, korunması ve geliştirilmesi gereken bir Kürt dilinden ve kültüründen söz edilemez.

Türkler ve Kürtler: Tarihsel Bulguları Doğru Değerlendirmek

Bu bakış açısına katılmak mümkün değildir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, Türklerden başka, ülke içindeki en büyük üç etnik gruba (Kürtler, Çerkezler, Lazlar) baktığımızda şunu görüyoruz. Gürcü kökenli olan Lazlar, Osmanlı yönetimi altında, Lazca'yı neredeyse tamamen unutmışlardır. Benzer durum, Kafkas kökenli ve ayrı dili olan Çerkezler için de geçerlidir. Her iki topluluk, imparatorluk ekonomisiyle büyük ölçüde bütünleşmiş ve Cumhuriyetten önce Türklerle kaynaşmışlardır. Buna karşılık, Kürtlerin durumu farklıdır. Doğuda, dağlık bölgelerde kendi içine kapalı feodal birimlerde yaşayan Kürtler, yalnızca kendi dillerini konuşarak diğer topluluklarla kaynaşmamışlardır. Kürtlerin yaşadığı eyaletler Osmanlı ekonomisinde hiçbir zaman önemli bir yere sahip olmadığı gibi, bu bölgelerde, zeamet, tımar, has gibi toprak üzerinde merkezi otoritenin yetkilerini düzenleyen kurumlar çalışmamıştır. Osmanlı yönetiminin bu bölge üzerindeki egemenliği kağıt üzerinde kalmış; merkezden yönetilen eyalet statüsünde olmakla birlikte, aslında, Eflak, Boğdan, Kırım, Erdel gibi bağlı hükümet statüsündeki bölgelere yakın bir özerklikten yararlanmıştır.

Bu tarihsel gelişimin bir sonucu olarak, Cumhuriyet kurulduğunda, Kürtler, kendi dil ve kültürlerini önemli ölçüde muhafaza etmekteydiler. Kürtlerin Türklerle kaynaşması, Cumhuriyetten sonra, kapitalizmin gelişmesinin, köyden kente göçün ve ulusal pazar ile bütünleşmenin bir sonucudur. Bugün etnik kimliğinin bilincinde olan fakat Kürtçe bilmeyen çok sayıda Kürt kökenli vatandaşımızın bulunmasının nedeni, yüzlerce yıl önce gerçekleşen bir kaynaşmadan çok, Kürt kimliğinin yadsınmasını hedefleyen, Kürt dilinin ve kültürünün korunmasına olanak tanımayan resmi politikaların varlığıdır.

Türkiye'de uluslaşma süreci, esas olarak, Kurtuluş Savaşı ile başlayan bir süreçtir. İddianame'de yapıldığı gibi, bunun bin yıl veya bir kaç yüzyıl öncesine götürülmesi gerçekçi değildir. Batıda, pek çok devlet bakımından uluslaşma, bir kaç yüzyıllık bir sosyolojik süreçtir. Önce ulus ortaya çıkmış, ulusun hukuki ve siyasal örgütü olan devlet onu izlemiştir. Diğer bir deyişle, Ulus (millet) devleti yaratmıştır. Türkiye'de ise, ulusçuluk ideolojisinin devletin kurulmasından önce fazla bir geçmişi yoktu. Osmanlı İmparatorluğu'nda, bu ideolojiden en geç etkilenenler Türkler olmuştur. Ulusçu görüşlerin sistemli şekilde ortaya çıkışı, çok yakın bir tarih olan II. Meşrutiyet dönemidir. Fakat, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet modelini benimsemesinde esas katkısı, II. Meşrutiyet döneminin ideolojik birikimlerinde aramak yanlıştır. Asıl katkı veya itici güç, istisnai bir olay olan Kurtuluş Savaşı'dır. Kurtuluş Savaşı'nın hemen öncesinde, Arap topraklarının da elden çıkmasıyla birlikte, "ulusal sınırlar" kavramı ortaya çıkmıştır. Ulusal sınırlar içinde yaşayan halk, imparatorluk topraklarının geniş olduğu döneme oranla etnik açıdan çok daha türdeşti. Ayrıca, Türkler, Misak-ı Milli ile çizilen sınırlar içinde çoğunluktaydılar. Savaşın kazanılması, ulusal sınırlar içinde yaşayan herkesin kaderinin ortak olduğu bilinciyle bu mücadeleye katılmasına bağlıydı. İşte bu ve benzeri koşullar, ulus bilincinin pekişmesine, kurulan yeni devletin ulus-devlet modeline göre örgütlenmesine zemin hazırlamıştır.

Programda geçen "çarpık tarih tezine dayalı resmi ideoloji" ile kastedilen, yukarıda açıklanan tarihsel gelişimin gözardı edilerek, Türklerle Kürtlerin Osmanlı döneminde kaynaştıkları iddiasıdır. Kürt kimliğini yadsıyan resmi politikalara uygun olarak, Türk Ulusunun tek etnik bir yapı olduğu görüşü resmi tarih tezi olarak ileri sürülmüştür. Bu doğrultuda, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulan tarih, etnik Türklerin tarihi olmuştur. Ataları Türk boylarından önce Anadolu'da yaşayan ve bugüne kadar Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarının kültürüne önemli katkılarda bulunan Kürtlerin ve diğer grupların tarihi, yabancı tarihtir. Böyle bir tarih anlayışının milli (ulusal) olarak nitelendirilmesi gerçekçi değildir. Çünkü, millet veya ulus, kendisini oluşturan etnik grupların üstünde, onların tümünü kapsayan bir kavramdır. Türkiye'de

ise, uygulamada, ulus kavramı Türk etnisitesi ile özdeşleştirildiğinden, milli tarih deyiminden etnik Türklerin tarihinin anlaşılması olağan karşılanmaktadır.

İddianamede belirtildiği gibi, "çarpık tarih tezi" ifadesi Atatürk milliyetçiliği kavramı için kullanılmış değildir. Yukarıda açıklandığı gibi, davalı Parti, Türk vatandaşlığı, Atatürk milliyetçiliği ve ulus kavramlarının anayasal düzeydeki formülasyonuna karşı herhangi bir eleştiri yöneltilmiş değildir. Parti Programı ve Genel Başkan'ın konuşmaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Anayasa Mahkemesi'nin pek çok kararında yinelediği, "Atatürk milliyetçiliği, ayrımcı ve ırkçı bir kavram değil, Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkının, kökeni ne olursa olsun, devlet yönünden tartışmasız eşitliği, içtenlikli birliği ve birlikte yaşama istencini içeren çağdaş bir olgudur"; "Türklük, ırka dayalı bir anlam taşımamaktadır"; "Vatandaşlık ve ulusal kimlik, vatandaşların etnik kökenlerini yadsıma anlamına gelmez" görüşlerinin paylaşıldığı anlaşılmaktadır. İleri sürülen görüş şudur: Ulus, vatandaşlık ve milliyetçilik kavramları bu şekilde anlaşılmalıdır. Fakat, uygulamaya bu yorum biçimi egemen olamamış; tüm etnik, dilsel ve dinsel gruplara eşit uzaklıkta olması gereken devlet, kendisini Türk etnik grubu ile özdeşleştirmiştir.

İddianamede, ülke kavramı ile ilgili görüşler de yanlış değerlendirilmiştir. İddianameye göre; "...ulusu ırk açısından Türk ve Kürt olarak ayırıp bunların devletin asli unsurları olduğunu, ülkenin bir bölümünü Kürdistan olarak adlandırarak Kürtlerin devlete kendi ülkeleri ile katıldıklarını söylemek, Kürtlerin yaşadığı bölgelerden söz etmek, ulus ve ülke bütünlüğünü parçalayıcı davranışlardır."

Parti programında, (s.32) "...Kürtler, Türkler gibi bu ülkenin asli unsurudur. Türkiye'nin bütünlüğü ve siyasi sınırları içinde Türklerle aynı kaderi paylaşarak, tasada ve kıvançta birliği sağlayarak, barış ve kardeşlik içinde yaşamak istemektedirler", denmektedir. Burada, bölünmezlik ilkesine aykırı herhangi bir niteleme; Kürtleri ayrı bir ulus ya da halk olarak kabul etme sözkonusu değildir. Cümlede geçen "Türkler" sözcüğü, Türk ulusunu değil, onun bir parçası olan Türk etnik grubunu ifade ediyor. Dolayısıyla, Türk halkı ile Kürt halkı karşılaştırılması yapılmış değildir. Ülkemizdeki en büyük iki etnik grubun Türkler ve Kürtler olduğundan hareketle, ulusu oluşturan bu iki grup asli unsur olarak nitelendirilmiştir. Ulusu oluşturan diğer gruplar (Çerkezler, Lazlar, Müslüman olmayan azınlıklar vb.) Osmanlı İmparatorluğu döneminde kültürlerini koruyamayıp Türklerle kaynaştıkları, sayıca az oldukları veya şu anda belirli bir coğrafyada yoğunlaşmadıkları gibi nedenlerle, asli unsur olarak görülmemişlerdir.

Kürdistan sözcüğü, Kürtlerin devlete kendi ülkeleri ile katıldığı ve ittifak yaptıkları görüşü, Parti Programı'nda ve Genel Başkan'ın konuşmalarında, Osmanlı İmparatorluğu tartışılırken ifade edilmiştir. Davalı Parti'nin Genel Başkanı'nın, İddianameden (s.20) alınan şu sözleri bu konuda yeterince açıktır: "Kürtler diğer boylar gibi işgal edilerek, mağlup edilerek Osmanlılara katılmadı. İttifak kurdular 1514'de Çaldıran Savaşı öncesinde. Ve orada Kürtlerin belirli bir statüsü tanındı." Osmanlı'da, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı eyaletlerin Kürdistan olarak adlandırıldığı doğrudur. Kürtlerin Osmanlı egemenliği altına girmeleri, Kafkaslardan gelen kimi etnik gruplarda veya İspanya'dan gelen Yahudiler'de olduğu gibi, göç şeklinde olmamıştır. Kürtler, binlerce yıldan beri yaşadıkları ve anayurtları olarak gördükleri toprakları terk etmeden Osmanlı egemenliğini kabul etmişler; devlet dağılma aşamasına geldiğinde de, kaderlerini Türklerle birleştirip, ortak vatan haline dönüşen Anadolu'yu kurtarmışlardır. Osmanlı yönetiminin gözünde, egemenlikleri altında bir Kürt halkının ve onların yaşadıkları bir Kürdistan bölgesinin bulunduğu aşikardı. Çünkü, Osmanlı Devleti çok uluslu bir imparatorluktu ve Kürtler o dönemde diğer unsurlarla çok az kaynaşmış ayrı bir halk olarak yaşıyordu. Bu nedenle, Osmanlı dönemine özgü olarak Kürt halkından veya Kürdistan'dan söz etmek, tarihsel gerçeklere ters düşmediği gibi, bölünmezlik ilkesine aykırı bir tutum da oluşturmaz.

Davalı Parti Genel Başkanı, konuşmasında, Kürtlerin Kurtuluş Savaşı sonrasında oluşturulan yeni devlette, Osmanlı'dakine benzer bir statü içinde (dil ve kültürlerini koruyabilecekleri özerk bir yönetim altında) olacakları ümidini taşıdıklarını, fakat son derece merkeziyetçi bir sistemin kurulmasıyla birlikte bu beklentilerinin gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Kürt kimliğini ret eden bu merkeziyetçi sistemin, bugünkü sorunların temelinde yatan olgu olduğunu belirtmiştir. Sorunun çözümü için, Kürt kimliğinin tanınması; Kürtlerin dil ve kültürlerini koruyacak olanaklara kavuşturulması gerektiğini ileri sürmüştür. Genel Başkan'ın, bulunacak çözümün ulus bütünlüğü içinde olmasını istediği, aksinin gerçekleşmesine ise ihtimal vermediği şu sözlerden anlaşılmaktadır (İddianame, s.34): "Kürtler...devletle de barışık olmak istiyor. Türklerle de barışık olmak istiyor ve bu bugün de zorunludur. Çünkü, Kürtlerle Türkler öylesine belirli bölgelerde harmanlandı ki, bunları birbirinden ayırt etmek zor...Ben Kürtlerin... kendi kimliğini koruyan ve belirli haklara sahip olması gereken haklara sahip olduğu bir devlet içinde, herkesten daha fazla bu devlete sahip çıkacağına inanıyorum."

İddianamede, Parti Programı'nda yer alan, Kürtlerin farklı dil ve kültürlerinin korunmasına yönelik görüşler, "eşitlikçi ve bütünleştirici Türk Ulusu dışında ayrı bir Kürt ulusçuluğunun harekete geçirilmesi" olarak yorumlanmıştır. Yeterince açık olan Parti Programı'ndan ve Genel Başkan'ın açıklamalarından böyle bir yorumun çıkarılması olanaksızdır. Programda, ulus, onu oluşturan etnik, dilsel, dinsel ve sınıfsal grupların üzerinde bütünleştirici bir kavram olarak kabul edilmiş; Türkiye Cumhuriyeti'nde tek ulus olduğu vurgulanmıştır. Halk kavramı günlük dilde ve akademik çalışmalarda çok farklı anlamlarda kullanılmakla birlikte, ulusu ifade eder şekilde kullanıldığında, Türkiye'de iki ayrı halkın varlığından veya ülke sınırları içinde bir Kürt halkının varlığından hiçbir yerde söz edilmemiştir.

Bu noktada, Türk Ulusunu oluşturan Türk, Kürt, Çerkez, Laz, Arap ve diğer topluluklar için azınlık kavramının kullanılmadığının da vurgulanması gerekir. Benimsenen kavram, etnik gruplar veya etnik topluluklardır. Yeryüzündeki pek çok ulus gibi, Türk Ulusunun etnik, dilsel veya dinsel açıdan farklılaşan topluluklardan oluştuğu gerçeği karşısında, etnik grup deyiminin ulus olgusunu dışlar biçimde kullanılması söz konusu değildir.

Azınlık kavramı, biri sosyolojik, diğeri hukuksal olmak üzere iki boyutlu bir kavramdır. Türkiye'de, hukuksal anlamda, Lozan Andlaşmasıyla kabul edilenler dışında azınlık bulunmadığı doğrudur. Sosyolojik boyutu ile ele alındığında, çoğunluktan etnik, dilsel, dinsel veya kültürel açıdan farklılaşan gruplar azınlık olarak kabul edilmektedirler. Bu aşamada, uluslararası hukukta kullanılan terimlere bakmakta yarar var.

Uluslararası sözleşmelerin bir kısmı, tanıdığı hak ve özgürlüklerin öznesi olarak "halklar"ı göstermiştir. Birleşmiş Milletler Andlaşmasında (m.1/2) "halkların haklarda eşitliği ve kendi kaderlerini tayin hakları" kavramları kullanılmıştır. Yine, 1966'da BM çerçevesinde hazırlanan Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmelerinde (m.1/1-2) "halkların kendi kaderini tayin hakkı"ndan söz edilmektedir. Ancak, halk kavramının yeterince açık olmayışı ve kendi kaderini tayin hakkının ne zaman, nasıl ve kime karşı kullanılabileceğinin belirsizliği karşısında, giderek bu kavramdan uzaklaşmıştır. Daha sonra hazırlanan uluslararası sözleşmelerde "azınlık" kavramı esas alınmıştır.

Uluslararası hukukta azınlıktan ne anlaşılmakta ve azınlıklara ne gibi haklar tanınmaktadır. Bu konuda üç önemli sözleşmeye ve AGİT belgelerine bakılabilir:

Uluslararası Hukukta Azınlıkların Statüsü ve Tanınan Haklar

1) Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

1966 tarihli bu sözleşme, azınlık hakları bakımından yeni bir anlayışın ürünüdür. Daha önceleri, ikili veya çok taraflı andlaşmaların konusu olan azınlık hakları, bundan böyle temel insan hakları kapsamında değerlendirilmektedir. Sözleşmenin 27. maddesi şöyledir:

"Etnik, dinsel ya da dilsel azınlıkların var olduğu devletlerde, böylesi azınlıklara mensup kişiler, kendi gruplarının diğer üyeleriyle birlikte, kendi kültürlerini yaşama, kendi dinlerini ifade etme ve gereklerini yerine getirme ve kendi dillerini kullanma haklarından yoksun bırakılamayacaktır."

Öğretideki baskın görüş ve uygulama ile belirlenen ilkeler doğrultusunda, Sözleşmenin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

a) Sözleşmede, azınlık kavramı bilinçli olarak tanımlanmamıştır. Azınlık, bir tanımlamaya gerek olmaksızın varlığı görülebilen tarihsel bir olgu olarak kabul edilmiştir. Tarihsel olgu deyimi, dil, din, ya da kültür bakımından farklı olmakla birlikte, bulundukları ülkeye yeni yerleşenleri (örneğin, Avrupa ülkelerindeki Türk işçilerini) ve yabancıları kapsam dışı bırakır.

b) Sözleşme, kendi başına bir azınlığın haklarından söz etmemiştir. Bunun anlamı, tanınan hakların azınlık olarak kabul edilen topluluğun hakları olmayıp, o topluluğun üyesi olan bireylerin hakları olmasıdır.

c) Azınlığa mensup bireylerin, sözleşmede tanınan haklardan yararlanabilmesi için, ilgili devlet tarafından "azınlık" olarak tanınmaları gerekli değildir. Azınlık doğal/tarihsel bir olgu olarak kabul edildiğinden, ayrıca devletin tanımına gerek olmadığı kabul edilmektedir.

d) Azınlıklar, yalnızca köken (etnisite) farklılığından değil; dil ve din ögesinin farklılaşmasından da kaynaklanabilir. Sözleşme, yalnızca, dil, din ve kültür farklılığına dayanan azınlık mensuplarının haklarını korumaktadır.

2) Bölge ya da Azınlık Dilleri Avrupa Andlaşması (1992)

Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan bu sözleşme, kimileri kaybolmaya yüz tutan bölge ya da azınlık dillerini koruyarak Avrupa'nın kültürel zenginliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sözleşmenin temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

a) Bölge veya azınlık dilleri, sayıca, nüfusun geri kalanına göre azınlıkta olan bir ülke vatandaşlarının kullandıkları resmi dilden farklı olan dillerdir.

b) Bu diller, belirli bir yörede veya bölgede çoğunluğun konuştuğu dil olabileceği gibi, belirli bir bölgeyle kayıtlı olmaksızın azınlıkça kullanılan dil de olabilir.

c) Azınlık ve bölge dillerinin korunması ve geliştirilmesi demokrasi ve kültürel çoğulculuk temeline dayanır.

d) Azınlık ve bölge dillerinin korunması ve geliştirilmesi için yapılacak düzenlemeler resmi dili dışlamamalı, onun kullanılmasını ve öğrenilmesini engellememeli, ulusal egemenlik ve ülke bütünlüğü ilkelerini gözetmelidir.

e) Sözleşme, azınlık dillerinin eğitimde, yargıda, idari makamlar önünde, kamu hizmetlerinde, kitle iletişim araçlarında, kültürel etkinliklerde, ekonomik ve sosyal yaşamda, sınırlar arası etkinliklerde kullanılacağı esasını getirmiştir. Belirtilen hakların, sözleşmeyi

onaylayan tüm ülkeler için aynı kapsamda gerçekleştirilemeyebileceği olgusundan hareketle, taraf devletlerin mutlaka tanınması gereken hakların sayısının alt sınırı belirtilmiştir.

3) Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşme (1994)

Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan bu sözleşme, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı tarafından benimsenen ilkelerin, mümkün olan en geniş ölçüde yasal yükümlülüklerle dönüşmesini amaçlamaktadır. Temel özellikleri şunlardır:

a) Yukarıda incelenen BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nde olduğu gibi, azınlığın tanımı yapılmamıştır. Hazırlık çalışmalarında, "azınlık, toprakları üzerinde yaşadığı devletin uyruğu olup, başka din, dil ya da etnik özelliği bulunan insanlar olarak ifade edilmiştir.

b) Hakların topluluğa mı, yoksa topluluğa mensup bireylere mi tanındığı konusu tartışmalı olmakla birlikte, baskın görüş, hakların bireylere tanındığı yönündedir. Düzenleme tekniği açısından, sözleşmede, hakların öznesi "birey" olarak gösterilmiştir. Bu sözleşme ile birlikte, pek çok uluslararası belgede, "azınlığa mensup kişilerin hakları" formülünün kullanılması, birden çok etnik grubu barındıran devletlerin ülke bütünlüğünün korunması yönündeki duyarlılığın sonucudur.

c) Tanınan başlıca haklar; azınlıkların kendi dillerini kullanma, kendi dillerinde öğrenim görme, kendi dinlerinin gereklerini yerine getirme, kültürel özgürlükten yararlanma, kendi dillerinde radyo ve televizyona sahip olma ve sınır ötesindeki akraba gruplarla ilişki kurabilme haklarıdır (m. 1-19).

4) Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Belgeleri

AGİT belgeleri, hukuki açıdan bağlayıcı olmaktan çok, uyulması gereken siyasal taahhütler niteliğindedirler. Helsinki Nihai Senedi (1975), azınlıkları haklarını birey ve topluluk olarak tanıdığı gibi, diğer bazı hakların yanında, azınlığın "kendi kaderini tayin" hakkından da söz etmektedir. Madrid Kapanış Belgesi (1983) insan haklarına saygı gösterilmesinin, ülkelerin siyasal, sosyal ve ekonomik gelişme düzeyleri ile bağlantılı olmaksızın taahhüt edildiği esasını getirmiş ve azınlıkların korunması konusunu vurgulamıştır. Azınlıkların korunmasına ilişkin esas, 1989 Viyana Kapanış Belgesi'nde yinelenmiştir.

1990 Kopenhag Belgesi, azınlıkların haklarını ayrıntılı olarak sıralayan önemli bir belgedir. Ayrıca, bu belge, Avrupa ve Kuzey Amerika bakımından insan hakları alanındaki ortak standartları belirlemektedir. Azınlıklara tanınan başlıca haklar şunlardır: İradelerine rağmen herhangi bir asimilasyon çabasıyla karşılaşmadan, kendi etnik, kültürel, dilsel ya da dinsel kimliklerini bütün yönleriyle özgürce ifade etme, koruma ve geliştirme hakkı (m.32); özel ve kamusal alanda kendi ana dillerini kullanma hakkı (m.32.1); kendi eğitsel, kültürel ve dinsel kurumlarını kurma ve koruma hakkı (m.32.2); aynı mirası paylaştıkları diğer devletlerin vatandaşlarıyla sınır ötesi ilişki kurma ve sürdürme hakkı (m.32.4); kendi ana dilleriyle bilgiye ulaşma, bilgi alışverişinde bulunma ve yayma hakkı (m.32.5); azınlıkların kimliklerinin korunması ve geliştirilmesiyle ilgili işler dahil, kamusal işlere etkili katılma, yerel ya da özerk yönetimler kurma hakkı (m.35); Kopenhag Belgesinde sayılan haklar, 1990 tarihli Paris Şartı'nda ve 1992 tarihli Helsinki Kapanış Belgesinde tekrarlanmıştır.

Bu belgelerin incelenmesiyle tespit edilen demokratik ülkelerin azınlık politikalarına ilişkin ortak standartlar ve Türkiye'nin tutumu şöyle özetlenebilir:

1) Uluslararası belgeler, etnisite, dil, din ya da kültür açısından farklılaşan grupların bireylerine, bu farklılıklarını koruma ve geliştirme hakkını tanımaktadır. Bu hak, ilgili devletin,

söz konusu grupları azınlık olarak nitelendirmesini gerektirmez. Tanınan haklar arasında, eski tarihli belgelerde "kendi kaderini tayin hakkı" yer alırken, yeni belgelerde bu hakka yer verilmemiştir. Türkiye, söz konusu belgeleri ya hiç imzalamamış ya da koyduğu çekincelerle, Lozan Andlaşması dışında kalan gruplar için taahhüt altına girmekten kaçınmıştır.

2) Çağdaş uluslararası belgeler, bir devletin dil, din, kültür ya da etnik öge açısından farklılaşan gruplarına tanıyacağı haklar bakımından biri ılımlı (minimalist), diğeri köktenci (maksimalist) olmak üzere iki farklı yaklaşımla hazırlanmışlardır. Köktenci yaklaşımda, azınlıklara, hakların topluluk düzeyinde tanınması kabul edilir. ılımlı yaklaşımda ise, topluluk düzeyinde hak tanımanın, ülkenin bütünlüğüne zarar vereceği kaygısıyla, haklar, azınlığa mensup bireylere tanınır. Bu yaklaşım, demokratik bir ülke için, kabul edilebilir en düşük standarttır. Etnik, dilsel, dinsel ve kültürel farklılıkların inkar edilmesi, bu farklılıkların korunması ve geliştirilmesine yönelik hakların (asgari düzeyde de olsa) tanınmaması, uluslararası hukukun ölçütleri bakımından asimilasyonist bir politikanın izlenmesi anlamına gelir. Türkiye'nin durumu, Lozan Andlaşması dışında kalan gruplar bakımından bu merkezdedir.

3) Uluslararası belgeler, tanıdıkları hakların devletlerin bütünlüğünü bozmaması için gerekli düzenlemelere yer vermişlerdir. Özellikle çağdaş belgeler, bir yandan hakları birey düzeyinde tanımaları, diğeryandan, ülke bütünlüğünü vurgulayıp şiddeti yasaklamaları bakımından bu konuda son derece duyarlıdır. Türkiye'deki duruma gelince: Anayasa Mahkemesi, son yıllardaki bir çok kararında, yukarıda adı geçen belgelere atıf yapmıştır. Fakat, Mahkeme, söz konusu belgelerde ne gibi haklar tanındığının tespiti için değil, tanınan haklar için hangi sınırlamaların öngörüldüğünün belirlenmesi açısından bunu yapmıştır. Mahkemenin vardığı sonuç, söz konusu sınırlama hükümlerinin, Türkiye'nin bugüne kadar izlediği politikayı doğruladığı yönündedir. Bu yaklaşımın geçerliliği savunulamaz. Şöyle ki; uluslararası belgelerdeki sınırlama hükümleri, ancak söz konusu hakların tanınmasından sonra bir anlam ifade eder. Yani, bir devlet, ülkesi üzerinde bulunan farklı gruplara veya bu grupların bireyelerine ana dilde eğitimden, yerel ya da özerk yönetimlerin kurulmasına kadar çeşitli hakları (asgari düzeyde de olsa) tanıdıktan sonra, bu hakların ülke bütünlüğü aleyhine kullanılmaması için bazı sınırlamalar yapabilecektir. Söz konusu sınırlamalar, hiçbir hakkı tanımamanın gerekçesi olamaz; sınırlama hükümlerine, ancak haklar tanıdıktan sonra başvurulabilir.

4) Etnik, dilsel, dinsel ya da kültürel farklılıklar içeren demokratik ülkelerdeki uygulama nasıldır? Bu konuda, İsviçre, Kanada, Belçika gibi ülkeler federal sistemle yönetilmeleri ve farklı tarihsel koşulları nedeniyle Türkiye ile karşılaştırma yapmaya fazla elverişli değildir. Buna karşılık, İspanya, İtalya ve Fransa'daki uygulamalardan öğrenilecek çok şey vardır. Özellikle Fransa, yönetim modelini değişik yönleriyle örnek aldığımız bir ülke olması bakımından dikkatle incelenmelidir. Fransız yöneticiler, ülkelerindeki Brittany, Alsace, Occitanie gibi ethnoterritorial bölge sakinleri için, hiçbir zaman "etnik grup" veya "azınlık" tanımlamasını yapmaya istekli olmamışlardır. Böyle bir tanımlama, ulusal bütünlük açısından sakıncalı görülmüştür. Farklılıkların etnik değil; dil ve kültür ögesine dayandığı savunulmuştur. Ülkede yedi adet yerel dil (veya lehçe) bulunuyor. Bunlar; Alsas Dili (Almanca), Bask Dili, Brötonca, Flamanca (Hollanda Dili), Katalanca (Rousillon), Korsika lehçesi ve Oksitan Dili'dir. Fransızca, günümüz Fransa'sında çok yaygın bir şekilde kullanılmakla birlikte, 1789 Devrimi'nden yaklaşık 100 yıl sonra, bu dili konuşanların sayısı, ancak toplam nüfusun yarısını oluşturuyordu.

1991 tarihli kararında, Fransız Anayasa Mahkemesi (Anayasa Konseyi), Korsika Statüsü'ne ilişkin yasanın birinci maddesinde geçen, "Fransız Halkı'nın unsuru Korsika Halkı" ifadesini, Anayasal açıdan olanaksız bir nitelendirme olarak değerlendirmiştir. Mahkemeye göre, Fransız Anayasası, Fransız halkını alt bölümlere ayrılması mümkün olmayan tekil (üniter) bir kategori olarak kabul etmektedir. "Korsika Halkı" deyimi, köken, ırk veya din farkı

gözetmeksizin, bütün Fransız yurttaşlarından oluşan Fransız Halkı'ndan başkasını tanımayan Anayasa'ya aykırıdır.

Bununla birlikte, İspanya'da, özerk yönetimlerin halkına "milliyetler" (ulusal topluluklar-nationalite) adı verilmiştir. Bu durum, ulus bütünlüğünü zedeleyici bir tutum olarak değerlendirilmemektedir. 1978 tarihli İspanyol Anayasası'nın 2. maddesinde, "İspanyol ulusunun ayrılmaz birliği, bütün İspanyolların ortak ve bölünmez anavatanı" olgusu vurgulanmıştır. Türk Anayasa Mahkemesi, kararlarında, Fransız Anayasa Mahkemesi'nin 1991 tarihli yukarıda belirtilen kararına göndermede bulunmaktadır. Kararda belirtildiği gibi, Fransız Halkının unsuru (tamamlayıcısı) şeklinde bile ifade edilse, "Korsika Halkı" deyimini anayasaya aykırı görülmüştür. Fakat, gözden kaçırılan nokta, söz konusu yasada yalnızca bu tanımlamanın anayasaya aykırı bulunmuş olduğudur. Yasanın Korsika'ya özerklik veren hükümlerine dokunulmamıştır.

Fransa, ülkedeki sosyolojik azınlıkların adlandırılması konusunda en az Türkiye kadar duyarlı olmasına karşın, dilsel ve kültürel farklılıkların korunması ve geliştirilmesi konusunda bizden farklı politikalar izlemektedir. Geçmişte izlenen asimilasyonist politikaların artık terk edilmeye başlandığı görülüyor. 1925 yılında, dönemin milli eğitim bakanı, "Fransa'nın tarihsel birliği için Brötonca'nın ortadan kaldırılması gerekir", tespitinde bulunmuştu. Daha sonra, 1951'de, ülkedeki yerel dilleri tanıyan yasa çıkarılmıştır. Korsika sorunu da, uzun yıllar, bu yasanın Korsika için de geçerli olmasını sağlamaya yönelik, zaman zaman şiddete başvuran, bir dil ve kültür farklılığının tanınması hareketi olmuştur. 1982'de, parlamento, Korsika için bir özerklik yasası çıkarmış, 1991'de ise, özerklik özel bir yasayla güçlendirilmiştir. Fransa, etnisite ve azınlık kavramını kullanmaktan kaçınmakla birlikte, ülkesindeki dil ve kültür farklılıklarının, uluslararası belgelerde görülen standartların gerisine düşmeyecek şekilde korunması ve geliştirilmesine olanak tanıma çabası içindedir.

Fransa'da dil ve kültür farklılıklarının korunmasına yönelik reformlar, daha çok, bölge yönetimlerini güçlendirerek, katı merkezizyetçilikten uzaklaşılması politikasına dayanmaktadır. Bu yöndeki politikalar, kamuoyunda, ülke bütünlüğünün korunması mülahazasıyla eleştirilmiştir. François Mitterrand, reformların gerekçesini 1981 yılında şöyle açıklamıştır: "Fransa'nın kurulabilmesi için, geçmişte, güçlü ve merkezizyetçi bir iktidara gereksinme duyulmuştur. Bugün ise, dağılmaması için, siyasal erkin ağırlıklı olarak yerel yönetimlere bırakılması zorunlu duruma gelmiştir." Reformları gerçekleştiren Sosyalist Parti tarafından, reformları savunmak için 1991 de yayımlanan 1980'li Yılların Fransa'sı için Sosyalist Proje adlı kitapta, dil ve kültürün korunması politikası şu sözlerle savunulmuştur: "Birirer kültürel olgu olan bölgesel dillerin tanınmasının, onların politik olgu olarak da tanınmasına yol açacağı doğrudur. Bu, bir halkın ruhunun boğulmasına yönelik politikaya karşı tercih edilir bir durumdur."

3 - Davalı Partinin Bölge ve Irk Esasına Dayandığı İddiası

İddianame'de, parti programının, "siyasal partiler bölge, ırk ... esaslarına dayanamazlar" hükmünü getiren SPK'nın 78-b maddesine aykırı olduğu belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra yürürlükten kalkmıştır. Bu yasa, Anayasanın 68/4. maddesindeki ilkelerden yorum yoluyla da çıkarılamaz. İlgili SPK maddesinin halen yürürlükte olduğu kabul edilse bile, Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi gerekir.

SPK'nın bu hükmü, parti kapatma nedenlerinin düzenlendiği Anayasanın 68/4. maddesinde belirtilen ilkelerden hiçbirinin zorunlu bir sonucu değildir. Böyle bir yasağın, devletin bölünmezliği esasının korunması bakımından elverişli bir araç olduğu ve öngörülen amaca olumlu bir katkı sağlayacağı kolayca savunulamaz. Siyasal yaşam kendi doğal mecrası içinde gelişir. Bir ülkede bölge bilinci, etnisite, din veya tarikat gibi olgular siyasal yaşamda

önem arz ediyorsa, bütün yasaklamalara karşın, siyasal partiler bu öğeleri kendi bünyelerine alacaklardır. Ülkemizde, belirli tarikatların, mezhep mensuplarının veya etnik grupların belirli partileri destekledikleri, bu partilerin de onların taleplerini karşılayacak politikalar ürettikleri bilinen bir durumdur.

Diğer bazı ülkelerde, bölge veya etnisite esasına dayanan ve bu adları taşıyan partiler bulunmaktadır. Birleşik Krallıkta İskoç Milli Partisi ve Galler Milliyetçi Partisi; İspanya'da Bask Milliyetçi Partisi ve Kanarya Adaları Koalisyonu; İtalya'da Lombard Birliği ve Veneto Birliği ilk akla gelen örneklerdir. Bu örneklerle karşın, yine de, bir hukuk düzeninde, bölge, ırk, din ve benzeri esaslara dayanan ve bu adları taşıyan dernek, parti ve diğer örgütlerin kurulmasının yasaklanması (savunulur olmamakla birlikte) anlaşılabilir bir durumdur. Fakat, bu yasağa aykırılığın yaptırımının parti kapatma nedeni olarak öngörülmesi, partilerin demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez unsurları olması ilkesi ile bağdaşmayan bir durumdur. Söz konusu yasak muhafaza edilecekse, yasakoyucunun, parti kapatma dışında başka yaptırımlara yönelmesi gerekir.

İddianamede, davalı Parti'nin bölge ve ırk esasına dayanan bir parti olduğunun kanıtlanmasına yönelik ileri sürülen iddialar, Başsavcılığın siyasal partilerin demokrasilerdeki işlevi konusundaki yaklaşımında ciddi bir yanlışlık bulunduğu izlenimini doğurmaktadır. Şöyle ki:

Davalı Parti'nin ırk esasına dayandığına ilişkin gerekçeler; "Kürt sorununun barışçı ve demokratik çözümünün programın merkezine konması", Kürt sorununun adil ve demokratik çözümünün parti tarafından acil hedef olarak benimsenmesi ve temel amaç olarak alınması", "Kürt kökenlilerin varlık ve kültürlerinin öne çıkarılması" "Kürtlerin hukuki planda ayrıcalıklı bir statüye sahip kılınmalarının istenmesi" şeklindedir.

Kürt sorunu, şu anda Türkiye'nin en büyük sorunlarından biridir. Ülkeyi yönetmeyi amaçlayan bir partinin, ülkenin en büyük sorununun çözümüne ivedilik tanınması, onu programının merkezine yerleştirilmesi son derece doğaldır. Bu noktada, Kürt sorununun çeşitli boyutları hakkındaki verilerin anımsanmasında yarar vardır:

- PKK ile güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmalarda, 1984 ile 1995 yılları arasında ölenlerin toplam sayısı 20.181 kişidir.

- Resmi açıklamalara göre, 1992-1994 yılları arasında, genel güvenlik nedeniyle, bölgede kapalı bulunan okul sayısı 5.210 dur.

- Bölgede, 1990-1995 yılları arasında bildirilen faili meçhul cinayetlerin sayısı 1.363'tür.

- Ordunun toplam insan gücünün yaklaşık dörtte biri, bölgede PKK'ya karşı kullanılmaktadır.

- Bölgede boşaltılan veya yakılan köylerin sayısı ile ilgili resmi rakam, Ekim 1995'te, 2.253'tür.

- Olağanüstü hal bölgesinde güvenliği muhafaza etmenin yıllık maliyeti, 1994 yılı için, 11.1 milyar dolar civarındaydı. Bu, GSMH'si 173 milyar dolar olan (1993) bir ülke için büyük bir rakamdır.

- Resmi rakamlar daha düşük olmakla birlikte, bölgede, güvenlik nedeniyle göç etmek zorunda kalan insanların tahmini sayısı, 1995 itibarıyla, 2.5 milyon civarındadır.

Söz konusu veriler, Kürt sorununun hiç vakit kaybetmeksizin sağlıklı bir çözüme kavuşturulması gerektiğini, yoruma gerek bırakmayacak şekilde ortaya koyuyor. Siyasal partilerin bu sorunun çözümünü öncelikli hedef ilan etmeleri değil, etmemeleri anormal bir durum sayılır. Davalı partinin programı incelendiğinde, Türkiye'nin diğer sorunlarının da ayrıntılı olarak ele alındığı ve çözüm yolları önerildiği görülmektedir. Parti programının "Somut Hedefler ve Çözümler" başlıklı ikinci bölümünün 15 sayfası Kürt sorununa, 45 sayfası sosyal güvenlik, kadının özgürleştirilmesine, sağlık sorunundan yargı reformuna kadar değişik konulara ayrılmıştır.

Siyasal partiler, ülke sorunlarının çözümü için politikalar üreten kurumlardır. Partiler, millet ile devlet, sosyal alan ile siyasal alan arasındaki iletişimi sağlayan araçlardır. Bu bağlamda, toplumda ortaya çıkan taleplerin partiler aracılığıyla devlete yansıtılması, siyasetin ve siyasal parti gerçeğinin özüdür. Ülkenin en önemli sorunlarından biri olan Kürt sorununun, partiler tarafından öncelikli hedef ilan edilmesini yasalara aykırı bulmanın arkasında, bu sorunun partiler dışında bir yerde çözülmesi gerektiği zihniyeti yatmaktadır. Buna göre, Kürt sorunu milletin değil, devletin bir sorunudur. Çözümünü de, milletin taleplerini devlete taşıyan kurumlar olan partiler değil, devlet bulacaktır. Devleti milletin dışında ve üstünde gören bu zihniyetin partilere biçtiği rol, devletin taleplerinin topluma taşınması; bu talepleri, her partinin kendi tabanına benimsetmesidir. Bu yaklaşımın, siyasal partilerin demokrasilerde gördüğü işlevi tersine çevirdiği açıktır.

Son bir nokta, iddianamedeki, davalı partinin Kürtleri hukuki planda ayrıcalıklı bir statüye kavuşturmak istediğinin tespiti ile ilgilidir. Davalı partinin, Kürtlerin dil ve kültürlerinin korunmasını ve geliştirilmesini istediği doğrudur. Bu yönde, yasal ve anayasal düzeyde bazı değişiklikler yapmayı amaçlamaktadır. Söz konusu değişiklikler, ayrıcalık yaratılmasını amaçlamamakta; yalnızca mevcut yasaları kaldırılarak, Kürtlerin kendi dil ve kültürlerini koruyup geliştirebilmelerine olanak sağlamaktadır. Burada sorun, Kürtlerin bazı haklardan, örneğin, ana dilde eğitim veya kendi dillerinde radyo televizyon yayını yapma hakkından yararlanmasının bir ayrıcalık olarak görülmesidir. Çünkü, Türkiye'de bütün vatandaşlar, bu haklardan resmi dil aracılığıyla yararlanma imkanına sahiptirler. Bir etnik gruba, bu eşitlikçi imkanın ötesinde yeni bir hak tanınması ayrıcalık yaratır. Bu yaklaşımın geçerliliği savunulamaz. Şöyle ki:

Kürtler için ana dilde eğitim hakkı veya diğer bazı hakları talep etmenin gerekçesi, bu etnik grubun mensuplarının ana dilinin resmi dilden farklı olmasıdır. Eğitim hakkı ile dilin kullanılması arasındaki ilişkiyi belirleyen evrensel norm, "ana dilde eğitim hakkı"nın tanınmasıdır. Konuyu düzenleyen tüm uluslararası belgelerde, ilişki bu şekilde kurulmuştur. Birden fazla dilin konuşulduğu ülkelerde, eğitim dilinin yalnızca resmi dil olarak öngörülmesi biçimsel eşitliği sağlar, fakat, özünde, resmi dili aynı zamanda ana dili olanlar ile olmayanlar arasında bir farklılık, daha doğrusu ayrıcalık yaratır. Bu nedenle, ana dili Kürtçe olanlara bu dilde eğitim olanağı sağlanmasına eşitlik ilkesi gerekçesiyle karşı çıkılması, kendi içinde çelişik bir tutumdur. Bir devlet, resmi dili tüm yurttaşlarına öğretme görevinden vazgeçemeyeceğine göre, bu dengesizliğin giderilmesinin yolu, birden fazla resmi dilin kabulü veya yerel, bölgesel dillerde eğitim olanağının sağlanmasıdır.

Davalı parti, ikinci çözümü benimsemiştir. Resmi dili dışlamayacak şekilde, ana dili farklı olanların kendi dillerinde eğitim görmeleri gerektiği savunulmaktadır. Bu görüş, ulus bütünlüğüne aykırı olmadığı gibi, eşitlik ilkesiyle bağdaşmazlık içinde de değildir. "Eşitlik ilkesi farklılıkları değil; ayrıcalıkları önler" genel kuralından hareket edildiğinde, ana dili farklı olanlara, kendi dillerinde eğitim olanağı sağlanmasına eşitlik adına karşı çıkılmasının tutarsız bir görüş olduğu ortaya çıkar.

4 - Devletin Tekliği ilkesine Aykırılık

İddianamede, davalı partinin, idari adem-i merkeziyetçilik olarak adlandırdığı politika ile; il ve ilçe meclislerinin yerel parlamentolara dönüştürülmesi, yerel yönetimler üzerindeki idari vesayetin kaldırılması, taşrada merkezi yönetimi temsil eden tüm üst düzey bürokratların yöre halkı tarafından seçilmesi, yerel yönetimlere egemenlik verilmesi esaslarını benimseyerek, SPK'nın devletin tekliği ilkesini düzenleyen 80. maddesine aykırı tutum içinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, aykırılık iddiası, parti programında ve genel başkanın konuşmalarında geçen, Fransa ve İspanya'da uygulanan bölge sisteminin örnek alınacağı ve federasyonun devletin bölünmesi anlamına gelmediğine ilişkin açıklamalarla desteklenmiştir.

Bu konuda bir kaç noktanın aydınlığa kavuşturulmasında yarar var. İlk olarak, devletin tekliği ilkesinin, diğer bir deyişle üniter devlet biçiminin, bölünmezlik ilkesinin zorunlu bir sonucu olup olmadığı tartışılmalıdır.

Türkiye'de, yaygın bir şekilde, federal devlet biçiminin devletin bölünmesi anlamına geldiği, federal devletin birden çok devletten (federe devletlerden) oluştuğu kanısı hakimdir. Konu ile ilgili akademik yayınların çoğunda benimsenen terminoloji de, böyle bir yanlış anlaşılmaya yol açacak niteliktedir. Amerika'da eyaletler (states), İsviçre'de kantonlar, Kanada'da provensler, Almanya'da lander, eski sosyalist-federal ülkeler olan SSCB, Yugoslavya ve Çekoslovakya'daki cumhuriyetler, Türkçe'de, ortak bir terimle, federe devlet olarak adlandırılmışlardır. Bu adlandırmadan yola çıkıldığında, ilk bakışta, 50 eyalet ile ABD: 10 provens ile Kanada veya 16 land ile Almanya, birer devletler ligi görünümündedir. Fakat, bu adlandırma ve ona dayalı muhakeme tarzı doğru değildir.

Federal devlet, konfederasyondan farklı olarak, bir devletler ligi veya topluluğu değil, uluslararası hukuk ve anayasa hukuk açısından tek bir devlettir. Devletin tek oluşu bakımından, üniter devlet ile arasında bir fark yoktur. Devlet, belirli bir ülkede yaşayan insan topluluğunun egemenlik ve bağımsızlık temelinde oluşturduğu siyasal örgütlenmedir. Bu bağlamda, egemen ve bağımsız bir devletten söz edebilmek için iki özelliğin bulunması gerekir. Birincisi, devlet olarak adlandırılan organizasyon, kendi ülkesi ve yurttaşları üzerinde en üstün otoriteye sahip olmalıdır (iç veya pozitif egemenlik). İkinci olarak, devlet, herhangi bir dış otoritenin kontrolü altında bulunmamalıdır (dış veya negatif egemenlik). Federal devletin eyaletleri, bu özellikleri gösteren birimler değildir.

Federal devlet sistemi incelendiğinde, bu siyasal örgütlenmenin çok sayıda iktidar merkezinden oluştuğu görülür. Bu iktidar merkezlerinden biri, yetkilerini ülkenin ve yurttaşların tümü üzerinde kullanabilen federal yönetimdir (federal government). Diğer iktidar merkezleri, sayıları ülkeden ülkeye değişen, federe yönetimlerdir (states governments). Federe yönetimler, yetkilerini ancak yurttaşların bir kısmı üzerinde ve/veya belirli coğrafi bölgelerde kullanabilirler.

Federal yönetimin yetkilerini kullanmasına devletin insan ve toprak unsuru açısından sınır getirilmemiş; federe yönetimlere ise getirilmiştir. Bununla birlikte, her iki yönetim biriminin yetkileri konu bakımından sınırlıdır. Ülkeden ülkeye bazı değişiklikler göstermekle birlikte, ulusal savunma, dış politika, federe birimler arası ulaşım, iletişim ve ekonomik ilişkiler gibi konular, niteliği gereği ulusal ölçekte yürütülmesi gerektiğinden federal yönetimin yetki alanı içindedir. Buna karşılık, her federe birimin özgün koşullarına göre değişebilecek, sağlık, eğitim, asayiş ve kültür politikaları, bazı ulusal standartların belirlenmesine engel olmayacak şekilde, federe yönetimlerin yetki alanı içindedir.

Böyle bir sistemde, federe yönetimler "devlet" olarak adlandırılmazlar. Çünkü, egemen bir egemenlik veya pozitif ve negatif egemenlik özelliği bu birimlerde bulunmamaktadır. Federe

devletin uluslararası hukuk ve anayasa hukuku bakımından ayırdedici özellikleri olan iç ve dış yönetimler, eyalet sınırları içinde yaşayan insanlar üzerinde her konuda karar verme yetkisine sahip tek otorite olmadıkları gibi, dışa karşı da herhangi bir bağımsızlıkları söz konusu değildir. Aynı özellik, federal yönetim için de geçerlidir. Federal ve federe yönetimler, tek bir devletin organlarıdır. Federasyonlarda "devlet" özelliği, tek başına ne federal yönetimde ne de federe yönetimde vardır. Devlet, federal ve federe yönetimlerin birlikteliğinden oluşan siyasal örgütün niteliğidir. Kurucu siyasal birimleri, "devlet" olarak adlandırılacak örgütlenmeler, Avrupa Birliği gibi konfederal birliklerdir. Bu tür birliklerde, birleşen taraflar, uluslararası hukuk bakımından egemen devlet statülerini korudukları için, devlet olarak nitelendirilebilirler.

Adlandırma ile ilgili konuyu açıklığa kavuşturduktan sonra, federasyonun devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü ilkesi karşısında ne anlam ifade ettiği üzerinde durmak gerekir. Bölünmezlik ilkesi egemenlik kavramı ile yakından ilgilidir. Bugünkü egemenlik anlayışına kaynaklık eden görüşler, 16 ve 17. yüzyıllarda, başlıca Jean Bodin ve Thomas Hobbes tarafından oluşturulmuştur. Bu yüzyıllarda oluşturulan klasik egemenlik kuramı, devlet içinde bir kişi veya organda somutlaştırdığı egemenliğin mutlak, sürekli, bölünmez ve sınırlanamaz nitelikte olduğunu belirtmiştir. Avrupa'da, siyasal iktidarın bölündüğü bir sistemi ifade eden feodalizmden ulusal devlete geçişte önemli rol oynayan bu kuram, çağdaş demokratik devlet anlayışının gelişmesi ile birlikte, bir çok noktada geçerliliğini yitirmiştir. Günümüzde, "sürekli" olması dışında, egemenliğin diğer özellikleri, klasik kuramdan çok farklı şekilde yorumlanmaktadır.

Egemenliği tek kişi veya organda somutlaştıran klasik kurama karşın, çağdaş demokrasilerde, kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği, egemenliğin kullanımında birden çok organ yetkili kılınmıştır. Hukuk devleti ilkesi, mutlak, sınırsız egemenlik anlayışı ile bağdaşmaz. İnsan hakları ilkesi, devlet otoritesinin mutlak, sınırsız ve bölünmez olduğu bir sistemde gerçekleştirilemez. Nihayet, devletlerin ulusüstü kuruluşlara üyeliği ve uluslararası sözleşmeleri onaylamaları, kendi iradeleri ile, egemenliğin sınırsız, mutlak ve bölünmez özelliklerini ortadan kaldırmaları demektir. Günümüzde, egemenlik yalnızca kaynağı bakımından bölünmez kabul ediliyor. Kullanımı bakımından, yukarıda belirtilen özellikler doğrultusunda bölünmezlik söz konusu değildir.

Üniter veya federal bir demokraside, egemenliğin kaynağı halkta (millet)dir. Bu esas, Cumhuriyet dönemi Türk Anayasalarında, "egemenlik kayıtsız şartsız millettir" şeklinde ifade edilmiştir. Ancak, söz konusu ilke, millet egemenliğinin "kayıtsız ve şartsız", yani sınırsız ve mutlak olduğunu ifade etmez. Millet, egemenliğini kullanırken (anayasada öngörülen) kayıt ve şartlara uygun davranmak durumundadır. Buradaki kayıtsız şartsız oluş, egemenliğin millete ait oluşu bakımındandır. Millet, egemenliğini monarşik, aristokratik, dinsel ve benzeri herhangi bir otorite ile paylaşmayacaktır. Başka hiçbir otorite ile paylaşılmayan egemenlik bölünmezdir ve tümüyle millete aittir.

Egemenliğin kullanılmasına gelince, durum farklıdır. Üniter bir devlette, kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği, egemenlik yasama, yürütme ve yargı organları arasında bölünmüştür. Devlet, bu üç organın birlikteliğinden oluşan siyasal yapıdır. Federal devlette, yasama, yürütme ve yargı organları, hem ulusal ölçekte, hem de ulusaltı (eyaletler) ölçekte kurulmuştur. Diğer bir deyişle, Üniter devlette egemenliği kullanan organlar yalnızca fonksiyonel olarak bölünürken, federal devlette, bunun yanı sıra, yersel (teritoryal) veya çok ender durumlarda topluluk esasına göre de bölünmüşlerdir.

Üniter veya federal yapılı devletlerde, birden çok organın egemenliği paylaşması, kaynağı bakımından egemenliğin halka ait olduğunun kabul edilmesi ile mümkün olabilmektedir. Klasik egemenlik anlayışında, egemenlik tek bir kişi veya organda toplanıyordu (mutlakiyetçilik). Bir

başka kişi ya da organın egemenliğe ortak olması, egemenliğin sınırlanması ve bölünmesi demektir. Oysa, egemenliğin kaynağının halkta olduğu kabul edildiğinde, bölünmezlik ilkesi ihlal edilmeden, birden çok organın egemenliği kullanması mümkündür. Halk, kendisine ait egemenliğin kullanılmasında, yalnızca ulusal düzeyde kurulan organları yetkili kılabilirdiği gibi (Üniter sistem); hem ulusal, hem de ulusaltı ölçekte örgütlenen federal ve federe yönetimleri de yetkili kılabilir (federalizm).

Bu açıklamaların ışığı altında, federal ve üniter devletin bölünmezlik ilkesi karşısındaki konumu şöyle özetlenebilir: Demokratik esaslara göre örgütlenmek kaydıyla, her iki sistemde de, egemenlik, kaynağı bakımından bölünmezdir. Kullanımı bakımından ise, egemenliğin çeşitli organlar arasında bölünmesi kabul edilmiştir. Her iki sistemde de ülkenin bölünmezliği ilkesi geçerlidir. Federal devletlerde, üniter devletlerde olduğu gibi, ulusal (federal) ordu ile korunan tek bir ülke vardır. Yine, her iki devlet biçiminde de, milletin bölünmezliği ilkesi geçerlidir. Federal devletin işleyişinde, bütün halkın iradesinin yanısıra, eyalet halklarının iradeleri de ayrı ayrı önem taşır. Fakat, ülkenin ulusal ve ulusaltı ölçekte oluşan halk iradesi ile yönetileceğine karar veren birim tüm ülke halkıdır. Nitekim, federal bir devlet olan Amerika Birleşik Devletlerinin Anayasası şu cümle ile başlar: "Biz, Birleşik Devletler Halkı...bu Anayasayı düzenliyoruz". Amerikan Yüksek Mahkemesi, en son 1995 tarihli bir kararında konuyu tartışmış ve anayasal otoritenin nihai kaynağı olarak eyalet halklarını değil, tüm yurttaşları kapsayan federal halkı görmüştür.

Bütün federal devletler, eyalet halklarının üzerinde ve onları birleştiren bir siyasal bağ ve kimlik olarak, ortak bir ulusal bilincin varlığına, eğer yoksa, yaratılması esasına dayanırlar. Ortak bir ulus bilincinin ve ortak siyasal kimliğin yokluğu sistemin işleyişini olanaksız kılar. Çünkü, yetkilerini ülke düzeyinde, bütün yurttaşlar üzerinde ve onlar adına kullanan federal yönetimin meşruiyeti böyle bir kimliğin oluşmasına bağlıdır. Bazı ülkelerde, bu kimlik ve bilinç federal sistem kurulmadan önce vardı. Almanya'da olduğu gibi. Buna karşılık, ABD ve Kanada'da, ortak ulus bilinci ve siyasal kimlik, büyük ölçüde, zaman içinde yaratılmış veya güçlendirilmiştir. Günümüzde, Bosna-Hersek'te, Dayton anlaşması ile kurulan federal sistemin başarılı olması, Boşnak, Sırp ve Hırvat kimliklerinin üstünde, böyle bir ortak kimliğin ve ulus bilincinin yaratılmasına bağlıdır.

Türkiye'de, Anayasanın değiştirilemeyecek hükümleri arasında yer alan, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü ilkesi, yukarıda ifade edilen ve üniter devlet için olduğu kadar federal devlet içinde geçerli olan bölünmezlik ilkesinden farklı yorumlanmaktadır. Anayasa Mahkemesi, söz konusu ilkeyi, üniter devlet modeli ile özdeşleştirmiştir. Bu yorumun, anayasakoyucunun iradesi ile uyum içinde olduğu açıktır. Bununla birlikte, söz konusu anayasa hükmünün yorumlanmasında, anayasakoyucunun iradesine bağlılık yerine, hukuk kurallarının zamanın gereksinimlerine göre ele alınıp, metnin objektif anlamından hareket edilmesi yoluna da gidilebilir. Bu ilkenin temel amacı, ulusal birliğin korunmasıdır. Ulusal birliğin sağlanması veya korunmasında, bir dönem üniter devlet modeli zorunluluk olarak ortaya çıkabileceği gibi, bir başka zaman, aynı amaca federal sistem benimsenerek de ulaşılabilir. Günümüzde, içinde etnik, dilsel veya dinsel farklılıklar barındıran pek çok ülkede, federalizm ulusal birliği sağlamanın yegane yolu olarak görülmektedir. Türkiye bakımından böyle bir dönüşümün kaçınılmaz olduğu ileri sürülemezse de, üniter devlet modelini, yasal yoldan hiçbir zaman değiştirilemeyecek bir esas olarak kabul etmenin yararlı ve gerçekçi olduğu söylenemez.

Belçika, 1831 Anayasası ile, içerde ulusal birliği gerçekleştirmek, dışarıda güçlü devletlere karşı mücadele edebilmek için, Valon toplumunun ve Fransızca'nın üstünlüğüne dayanan, üniter bir devlet olarak kurulmuştu. Ülkedeki Flaman toplumunun hayati çıkarlarını göz ardı eden bu sistemin, bir noktadan sonra ciddi sorunlara yol açacağı aşıkardı. Öyle de oldu.

Belçika Halkı, bu sorunu aşmak için, 1970, 1980, 1988 ve 1993 tarihinde gerçekleştirdiği dört büyük anayasa değişikliği ile, her iki toplumun beklentilerini karşılayacak bir federal sistemi benimsedi. Barışçıl ve yasal yöntemlerle gerçekleştirilen bu değişim, üniter bir devletin federasyona dönüşebileceğini göstermektedir. Tersine dönüşüme yol açan örnekler de vardır. Üniter ve federal yapılar, günümüzde, ulus-devletin örgütlenme biçimleridirler. Her iki sistem de, ulusal birliğin sağlanması amacına hizmet eden araçlardır. Bir toplumun yalnızca bugününü değil, geleceğini de düşünen uzak görüşlü bir anayasakoyucu veya yorumcudan, amaca ulaşmak için gerekli olan aracı (üniter veya federal yapıyı) değil; aracın hizmet ettiği amacı (ulusal bütünlüğü) güvence altına alması beklenir. Özellikle de, bu güvence, ülkedeki tüm seçmenlerin iradesi aynı doğrultuda ortaya çıksa bile, hukuken değiştirilmesi mümkün olmayan bir anayasa hükmü olarak formüle edilmişse, söz konusu basiretin gösterilmesi daha büyük bir önem taşır.

Bölünmezlik ilkesi bu doğrultuda yorumlandığında SPK'da öngörülen üniter devlet ilkesine aykırılık yasağı, Anayasaya aykırı bir kapatma nedenidir. Fakat, bunun dava bakımından büyük bir önemi yoktur. Çünkü, davalı parti, federal sistemi savunmadığını, yalnızca, bu sistemin devletin bölünmesi anlamına gelmeyeceğini ileri sürmektedir. Partinin savunduğu sistem, üniter devlet modeli içinde, kendi adlandırmalarıyla idari adem-i merkeziyetçiliktir. Bu sisteme örnek oluşturacak uygulamalar olarak, İspanya ve Fransa modelleri gösterilmiştir. Dolayısıyla, SPK 80 hükmünün halen yürürlükte olduğu ve Anayasaya aykırı olmadığı kabul edilse bile, davalı partinin görüşleri, federalizmi savunması açısından değil, özerk yönetimleri öngörmesi açısından değerlendirilmelidir.

İtalya, İspanya veya Fransa gibi ülkelerde oluşturulan özerk yönetimler, üniter devlet ilkesine aykırılık oluşturur mu ' "Bölgeli devlet" olarak adlandırılan bu uygulamanın, üniter ve federal sistemlere göre ayırdedici özellikleri nelerdir'

Günümüzde, bazı üniter devletlerde, etnik, dilsel, dinsel, tarihsel veya ekonomik özellikleriyle farklılaşan bölgelerin, değişik ölçülerde özerklikten yararlandıkları görülüyor. Bu tür bölgelerin özerk statüleri, İtalya ve İspanya'da anayasal, Fransa'da yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Birleşik Krallık'ta ise, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'in özerklikleri anayasa ile değil; yasalar ve güçlü siyasi gelenekler ile korunmaktadır.

İtalya, özerk yönetimlere tanınan yetkilerin büyük ölçüde anayasal güvenceye kavuşturulduğu ülkelerden biridir. 1947 tarihli İtalyan Anayasası'nda, özerk bölgelerin adları, mali özerklikleri, yasama ve yürütme organları belirtilmiştir. Anayasada sayılan 20 özerk bölgeden, önce yalnızca 5'inde, 1970 yılından itibaren ise, tümünde özerk yönetimler kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. İtalya Anayasası'na göre, özerk bölge yönetimleri, ulusal parlamentonun belirlediği temel ilkeler çerçevesinde, ulusal yarar ve diğer bölgelerin yararlarına aykırı olmayacak şekilde, yasama niteliğinde kurallar koyabilirler.

Bölgesel birimlere tanınan özerkliğin anayasal güvenceye bağlandığı diğer bir devlet, İspanya'dır. Bu ülkede, Franco'nun ölümünden kısa bir süre sonra yürürlüğe giren 1978 Anayasası ile, bölgesel birimlere değişik derecelerde özerklik tanınması esası kabul edilmiştir. Bugün, İspanya'da, ülkenin bütün yüzeyini kapsayan 17 özerk yönetim kurulmuştur. Özerk yönetimler, tarihsel, kültürel, dilsel, veya ekonomik özellikleri ortak olan coğrafi bölgelerde oluşturulmuştur.

Fransa'da 1982'den sonra yerel yönetimler yeniden düzenlenmiş ve 27 bölge yönetimi oluşturulmuştur. İtalya ve İspanya bölgelerinden farklı olarak, bu bölgelerin yasama yetkileri yoktur. Ayrıca, etnik, kültürel, dilsel veya dinsel öğelerle beslenen bir özerkleşme sürecinin ürünü değildirler. Bölgeler, daha çok, uygun bir ölçekte ekonomik gelişmenin eşgüdümünü

Esas Sayısı:1997/2 (Siyasî Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1999/1

sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Üniter bir devletin, geleneksel yerel birimler olan il veya belediyelerden daha geniş bölgelere ayrılması ve bu bölgelerde yasama yetkisine sahip özerk yönetimler kurulması, bazı yazarları, bölgesel devletin federalizm anlamına gelip gelmeyeceğini tartışmaya yöneltmiştir. Bu konuda, özellikle, bazı federal düzenlemelerden yararlanan İtalya ve İspanya örnekleri dikkat çekicidir. Bununla birlikte, federal devlet ile bölgesel devlet arasında çok önemli farklar vardır.

İtalyan Anayasası özerkliği güvence altına almakla birlikte, merkezi yönetimin özerk yönetimlerin kuruluş ve işleyişine müdahale imkanlarını açık tutmuştur. Örneğin, federal devletlerde federe yönetimlerin anayasası ile karşılaştırılabilecek bir belge olan, İtalyan bölgelerinin iç örgütlenmelerine ilişkin yasanın Bölge Kurulları tarafından hazırlanacağı kabul edilmiş; fakat ulusal parlamentonun, bir yasayla bu kuruluş yasasını uygun bulması koşulu getirilmiştir. Buna karşılık, federal devlette, federe birimler kendi anayasalarını, federal yönetimin hiç bir müdahalesi olmaksızın, kendileri hazırlayıp yürürlüğe sokarlar.

Merkezi yönetim, özerk yönetimlerin işleyişine de müdahale etmektedir. İtalya'da, bölge merkezlerinde oturan bir görevli, merkezi yönetim tarafından verilen idari görevlerin özerk yönetimlerce yerine getirilip getirilmediğini denetler. Bölge kurullarının kabul ettiği yasalar üzerinde, merkezi yönetimin geciktirici veto yetkisi vardır. Merkezi yönetim, bu yasaları Anayasa Mahkemesi'ne veya Ulusal Parlamento önüne getirerek geçersiz sayılmasını isteyebilir.

İtalyan Anayasasındaki bu hükümler, özerk yönetimlerin statüsünün merkezi yönetim ile eşit olmadığını; merkezi yönetimin üstün olduğunu gösteriyor. Özerk yönetimler, federe birimlerden farklı olarak, kendi yetki alanlarına giren konular bakımından nihai karar verme yetkisine sahip değildirler. Merkezi yönetim ile bölgesel yönetimlerin eşitlik ve bağımsızlığı sağlanmamıştır. Oysa, federal sistemde, federal yönetim ile federe yönetimler arasında anayasa önünde eşitlik ilkesi geçerlidir. Yönetimlerin hiç biri diğerinden üstün değildir. Hukuki açıdan birbirine eşit olan yönetimler, kendi yetki alanları içinde, diğer yönetimlerin müdahalesinden uzak (bağımsız) bir şekilde faaliyet gösterirler.

Üniter devletlerdeki özerk yönetimler ile, federal devletin federe yönetimleri arasındaki önemli farklardan biri de, yetkilerin güvencesidir. Federal sistemde, yetki bölüşümüne ilişkin kurallar anayasa ile belirlenir ve yönetimlerden biri tarafından tek yanlı olarak değiştirilemez. Buna karşılık, üniter devlette özerk yönetimlerin yetkileri, genellikle yasa ile düzenlenir. İtalya ve İspanya örneklerinde olduğu gibi, anayasal güvence söz konusu olsa bile, merkezi yönetim tek yanlı bir işlemle yetki bölüşümüne ilişkin anayasa hükümlerini değiştirebilir. İtalyan ulusal parlamentosunun her iki kanadının, anayasa değişikliğine ilişkin bir düzenlemeyi, üç ay ara ile, iki kez görüşüp kabul etmesi yeterlidir. Karar salt çoğunlukla alınır. Özerk yönetimlerin bu değişikliği onaylamaları koşulu aranmaz.

Burada, özerk yönetimlerin yetkilerinin güvencesi bakımından önemli olan, ulusal parlamentonun anayasa değişikliğini hangi çoğunlukla kabul edeceği değildir. 2/3 veya 3/4 gibi nitelikli çoğunluklar aransa bile, anayasayı değiştirecek olan merkezi yönetimdir. Bu nokta, özerk bölgelere ayrılmış üniter devleti federal devletten ayıran temel bir özelliktir. Federal devlette, yetki bölüşümüne ilişkin kuralları yönetimlerden biri tek başına değiştiremez. Anayasa değişikliği, hem federal hem de federe yönetimlerin onayı ile gerçekleşir.

İtalya, İspanya, Fransa ve Birleşik Krallık'ta bölgesel birimlere özerklik verilmesi, bu ülkelerin siyasal sistemlerini üniter olmaktan çıkararak federalizme dönüştürmüş değildir. Söz konusu olan, üniter siyasal sistem içinde, sınırlı veya geniş bir özerklik uygulamasıdır. Bu ülkelerin hiçbirinde, özerk yönetimlerin ulusal yönetimle hukuki eşitliği sağlanmamıştır. Özerk

yönetimlerin, federal devletlerde olduğu gibi, ulusal karar alma sürecine etkin bir şekilde katılmaları söz konusu değildir. Ulusal yönetimin üstünlüğü tartışmasız kabul edilmiştir. Özerk yönetimler, yetkilerini ulusal (merkezi) yönetimden alan ve bu anlamda ona bağımlı iktidar merkezleridirler. Bütün bu özellikler, özerk yönetimlere sahip üniter devletler ile federal devletlerin, farklı nitelikleri olan siyasal örgütlenmeler olduklarını gösteriyor.

Bu açıklamaların ışığı altında, davalı Parti'nin savunduğu sistemin, üniter devlet ilkesine, dolayısıyla SPK 80 hükmüne aykırılık oluşturmadığı anlaşılmaktadır. İddianamede, Anayasa'da, federasyonun yanısıra, "özerk bölge", "özerk yönetim" gibi yapılanmalara bilinçli olarak yer verilmediğini, bu tür "merkeziyetçi olmayan idari yapılanmaların" ülke bütünlüğünü bozduğu belirtilmiştir. Davalı partinin merkeziyetçi olmayan bir idari sistem öngördüğü ve özerk yönetimlerin kurulmasını istediği açıktır. Fakat, bu durum kapatma gerekçesi yapılamaz. Bir konunun anayasada düzenlenmemiş olması, onun partiler açısından savunulması yasak bir görüş olduğunu göstermez. Partiler, anayasada öngörülen kapatma nedenlerine aykırı olmamak koşuluyla, anayasada bulunmayan herhangi bir konuyu savunabilir ve bir anayasa değişikliğini gündeme getirebilirler. Aksi halde, Anayasanın nasıl değiştirileceğini düzenleyen 175. maddenin hiçbir hükmü kalmazdı. Yürürlüğe girdikten sonra, Anayasa'da önemli değişiklikler yapıldığı unutulmamalıdır. Bugün, anayasayı değiştirmeden de, merkezi yönetimin yerel yönetimlere önemli yetkiler aktarması ve bu yetkileri yasal güvenceye bağlaması mümkündür. Aynı şekilde, üyeleri yöre halkı tarafından seçilen il genel meclisinin karar alma ve politika üretme sürecindeki etkinliği arttırılabilir.

Davalı partinin savunduğu bazı görüşlerin pratiğe aktarılması, ancak anayasa değişikliği ile mümkün olabilir. Merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerindeki denetiminin idari vesayet olmaktan çıkartılarak, hukuka uygunluk denetimine dönüştürülmesi gibi. Böyle bir değişikliğin bölünmezlik ilkesini ihlal eder bir yönü yoktur. Partinin, merkeziyetçiliğin azaltılması yönündeki diğer görüşleri de bölünmezlik ilkesine aykırı değildir.

İddianamede, idari adem-i merkeziyetçilik politikasının SPK 80 hükmünün yanısıra, aynı yasanın 78-b hükmünü de ihlal ettiği ileri sürülmüştür. Yani, partinin özerk yönetimler kurulmasını istemesi, bölge ve ırk esasına dayanmak olarak yorumlanmıştır. Genel Başkanın, İspanya modelinin örnek alınabileceğini belirtmesi de bu yargıyı güçlendiren bir gerekçe olarak kullanılmıştır. İspanya'da özerk yönetimler, yukarıda belirtildiği gibi, tarihsel, kültürel, dilsel, veya ekonomik özellikleri ortak olan coğrafi bölgelerde oluşturulmuştur. Davalı parti, özerk yönetimlerin, etnisite, dil, din veya kültür ögesi dikkate alınarak oluşturulmasını savunmamaktadır. Bu bağlamda, Türklerin, Kürtlerin, Arapların, Lazların vb. yaşadıkları yerlerde özerk yönetimlerin kurulması gibi bir görüşleri yoktur. Türkiye'nin mevcut idari sistemi baz alınarak, il ve ilçelere özerklik tanınması istenilmektedir. Bilindiği gibi, il ve ilçeler idari birimlerdirler. Partinin, savunduğu sistemi idari adem-i merkeziyetçilik olarak adlandırmasının nedeni de budur.

İspanya'nın örnek olarak gösterilmesi, yalnızca, özerk yönetimlerin yetkileri ve kurumları bakımındandır. Bunun dışında, partinin savunduğu özerklik İspanya değil, Fransız modeline benzerdir. Fransa'da, yukarıda belirtildiği gibi, bölge yönetimleri, etnik, dilsel, dinsel veya kültürel öğelerle beslenen bir özerkleşme sürecinin ürünü değildirler. Ayrıca, İspanyollar, özerkliği ulusun ve ülkenin bölünmesi olarak değerlendirmemekte ve bu hususu Anayasalarında güçlü bir şekilde vurgulamaktadırlar. 1978 tarihli Anayasanın 2. maddesi şöyledir: "İspanyol ulusunun ayrılmaz birliğini, bütün İspanyolların ortak ve bölünmez anavatanı esasını benimseyen Anayasa, onu oluşturan ulusal toplulukların ve bölgelerin özerklik haklarını, aralarındaki dayanışmayı tanır ve güvence altına alır." Bu açıklamaların ışığı altında, davalı partinin bu konudaki görüşlerinin SPK 78-b hükmüne aykırı olduğu kabul edilemez.

Davalı partinin adem-i merkeziyetçilik ile ilgili görüşleri bakımından not edilmesi gereken bir özellik de, günümüzde, Türkiye'deki bütün partilerin benzer görüşleri savunduğudur. Mevcut sisteme egemen olan katı merkeziyetçilikten şikayetçi olmayan bir parti yoktur. Hükümetin de bu konuyu gündemine alması ve ciddi hazırlıklara başlaması dikkat çekicidir. Gazetelere yansıdığı kadarıyla, hükümet, savunma, emniyet ve adalet dışındaki tüm hizmetlere ilişkin yetkilerini illere devretme hazırlığı içindedir. İllerde, bu yetkiyi, yöre halkı tarafından seçilen il genel meclisi üyeleri ile sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşan il konseyleri kullanacaktır.

5- Türkiye'de Azınlıklar Bulunduğunu İleri Sürme Yasağı

İddianamede, davalı Parti'nin Programında ve Genel Başkan'ın açıklamalarında, Türkiye'de, ciddi sorunları olan Kürtlerin ve diğer etnik ve inanç kesimlerinin var olduğundan sözedilerek, SPK 81-a hükmüne aykırı tutum içine girildiği ileri sürülmüştür. SPK'nın ilgili hükmünde, partilerin, Türkiye'de, milliyet, din, kültür, mezhep, ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri belirtilmektedir. Burada önemli olan nokta, maddenin, yasaklanan düşüncenin yöneldiği amaç bakımından nedensellik bağının varlığını aramamış olmasıdır. Diğer bir deyişle, yasakoyucu, burada, Türkiye'de azınlıklar bulunduğu yönündeki görüşün, her zaman bölünmezlik ilkesine aykırı bir amaç taşıyacağını baştan kabul etmiştir.

Sözkonusu madde, ilk bakışta, Anayasada belirtilen bölünmezlik ilkesini somutlaştıran; hangi tutum ve davranışların bu ilkeye aykırılık oluşturacağını tespit eden bir hüküm görünümündedir. Yakından incelendiğinde ise, bu maddenin, Anayasada öngörülen kapatma nedenlerinin dışında yeni bir kapatma nedeni getirdiği açık bir şekilde görülmektedir. Anayasa, partilerin bölünmezlik ilkesine aykırı amaçlar taşıyamayacaklarını belirtmektedir. Yasaklanan, bölünmezlik ilkesine aykırı tutumdur. Bir partinin böyle bir amacı yoksa, tersine, bölünmezlik ilkesine sahip çıkmaktaysa, o partinin bölünmezlik ilkesine aykırılık nedeniyle kapatılması mümkün değildir. Bu bağlamda, Anayasaya uygun bir yasal düzenleme, bölünmezlik ilkesine aykırılık oluşturan düşünce ve eylemlerin "araç-amaç" bağlantısı kurularak belirlenmesiyle mümkün olabilir. SPK 81-a hükmü, belirttiği araç ile bölünme amacı arasında nedensellik bağı kurmadığı için, Anayasaya aykırıdır.

SPK'da düzenlenen parti kapatma nedenleri ve bu arada 81-a hükmü, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra yürürlükten kalkmıştır. Söz konusu hükmün hala yürürlükte olduğu kabul edilse bile, Anayasaya açıkça aykırı olduğu için iptali gerekir. Anayasaya aykırılık iddiasının incelenmesi, geçici 15. madde nedeniyle mümkün görülmezse, bu maddenin Anayasaya mümkün olduğunca uygun bir şekilde yorumlanması bakımından araç-amaç bağlantısının kurulması ve yasaklanan düşüncenin, bölünmezlik ilkesine aykırılığı amaçladığının tespiti halinde kapatma nedeni sayılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, Kürtleri hem hukuksal hem de sosyolojik anlamda "azınlık" kabul etmemekle birlikte, pek çok kararında yinelediği görüşleri dikkate alındığında, uluslararası hukukun kabul ettiği ölçütler bakımından sosyolojik anlamda bir azınlık tanımı ve nitelemesi yapmış olmaktadır: "Çeşitli kökenden gelen yurttaşlarımız kendi dil ve kültürüne sahip bulunmakta"dır. "Çeşitli etnik kökenlerden gelen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları kendi dil ve kültürlerine sahiptirler."

Çağdaş uluslararası belgeler, dil, din ve kültürleri farklı olan bireylerin, farklılıklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik haklardan yararlanabilmek için, azınlık statüsünün tanınması gerektiğini ifade etmektedirler. Yani, uluslararası standartları (asgari düzeyde)

uygulamak için, sosyolojik azınlıkları hukuksal azınlık olarak nitelendirmek zorunluluğu yoktur. Farklı kültürlerle saygı ve insan hakları ilkesinden hareketle, uluslararası belgelerde düzenlenen haklar pratiğe aktarılabilir. Nitekim, bazı devletler, söz konusu uluslararası belgelerdeki yükümlülükleri, ülkelerindeki farklı gruplara azınlık statüsü tanımadan, temel bireysel hakların tanınması şeklinde yerine getirmektedirler. Bu yaklaşım, yetersizliği nedeniyle eleştirilmekle birlikte, uluslararası asgari standartları gerçekleştirmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin, SPK 81-a hükmünü yorumlarken esas aldığı ölçüt "hukuksal azınlık" kavramıdır. "İrk ve dil farklılıklarına göre azınlık statüsü tanımak, ülke ve ulus bütünlüğü kavramıyla bağdaşmaz." (SPK'nın 78 ve 81. maddelerinin (a) bentlerinde) "yasaklanan kültürel farklılıkların ve zenginliğin belirtilmesi olmayıp, bunların Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak, ulus bütünlüğünün bozulması ve buna bağlı olarak ayrımlara dayanan yeni bir devlet düzeninin kurulması amacıyla kullanılmasıdır." Buna göre, yasak olan, ülkede etnisite, dil, din veya kültür açısından farklılaşan grupların (sosyolojik azınlıkların) bulunduğunu ileri sürmek değil; bunların azınlık statüsü tanınması gereken nitelikte gruplar olduğunun belirtilmesidir.

Davalı partinin görüşleri SPK 81-a hükmü bakımından nasıl değerlendirilebilir' Partinin programında ve genel başkanın konuşmalarında, Kürtler veya diğer gruplar "azınlık", "ulusal azınlık", "halk", "ulus" gibi, Mahkemenin ulusal bütünlüğü dışlayıcı olarak gördüğü kavramlar ile nitelendirilmemişlerdir. Benimsenen terimler, "Kürtler", "etnik gruplar", "inanç grupları" gibi, Türk ulusunu oluşturan, bir bütünün parçalarını ifade eden kavramlardır. Partinin "azınlık" kavramını kullanmaktan kaçınması, SPK 81-a yasağını aşmak için geliştirilmiş bir tutum değildir. Parti programında, Kürtler ile Türkler arasındaki ilişki bir "azınlık-çoğunluk" ilişkisi olarak tanımlanmamış; her iki grubun, kader birliği yapmış, tasada ve kıvançta ortak, ülkenin asli unsurları oldukları belirtilmiştir. Kürtlere kendi dil ve kültürlerini koruma ve geliştirme olanaklarının tanınması için, azınlık statüsü önerilmemektedir.

Partinin yapmak istediği, bu konudaki yasaklayıcı hükümleri yürürlükten kaldırmak, bazı yasalarda yer alan veya uygulamaya egemen olan soy esasına dayalı yaklaşımı vatandaşlık esasına dayanan politikalarla değiştirmektir. Önerilen temel çözüm, etnik- kültürel farklılıkları birey hak ve özgürlükleri çerçevesinde hukuksal güvenceye kavuşturmaktır. Kürtçe eğitim, Kürtçe iletişim gibi haklar, bir azınlık hakkı ya da çoğunluğun haklarından farklı bir ayrıcalık olarak görülmemelidir. Bu haklar, ana dilin serbestçe kullanılmasında tüm yurttaşlara eşit davranılmasını buyuran evrensel normdan kaynaklanıyor. Bu norma uygun davranmak ayrıcalık yaratmayacağı gibi, farklı grupların temel insan haklarından yararlanmasında eşitliği sağlamanın yegane yoludur. Davalı partinin görüşlerinin, Türkiye'de hukuksal azınlık statüsü tanınması gereken gruplar bulunduğunu ileri sürmemesi nedeniyle, SPK 81-a kapsamı içinde değerlendirilmesi mümkün değildir.

6- Türk Dilinden veya Kültüründen Başka Dil ve Kültürlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Yayılması Yasağı

İddianamede, davalı partinin, Kürtlerin kültürel haklarına ilişkin yasal düzenlemeler yapılacağı, köy, mezra ve yer isimlerinin Kürt kültürünün parçası olduğu, dinsel ve kültürel örgütlenme haklarının önünde engeller bulunduğu, asimilasyonist politikalar izlendiği, uluslararası belgelerdeki hükümlerin Türkiye'de de uygulanması gerektiği yönündeki görüşleri nedeniyle, SPK 81 -b hükmünü ihlal ettiği ileri sürülmüştür.

SPK'nın ilgili hükmü, ulus bütünlüğünün bozulması amacına yönelik bir aracı tanımlamakta ve yasaklamaktadır. Bu araç, ulusal dil ve kültürden başka dil ve kültürleri

destekleyerek azınlık yaratmak olarak ifade edilmiştir. Maddede, siyasal partiler, bu aracı kullanarak, "millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler" denmekteyse de, söz konusu hüküm amaç-araç bağlantısını varsaymış; ayrıca kanıtlanması koşulunu aramamıştır. Böylece, ulus bütünlüğünün bozulmasını amaçlamayan, kendi düşüncesine göre, onu koruyup güçlendirmek isteyen bir parti, bu görüşüne maddede belirtilen aracı dayanak yaparsa kapatılacaktır. Burada, söz konusu aracın, her zaman bölücü amaçlarla kullanılmayabileceğinin ve bazı ülkelerde bu araca ulus bütünlüğünü güçlendirmek için başvurulduğunun belirtilmesinin pozitif bir değeri yoktur. Çünkü, yasakoyucu, söz konusu aracı, tartışmasız ulus bütünlüğünü bozucu olarak görmüş ve yasaklamıştır.

Bu şekilde yorumlandığında, SPK 81-b hükmünün, Anayasada öngörülen parti kapatma nedenlerinin kapsamı dışına çıktığını kabul etmek gerekir. Bu hüküm, halen yürürlükte olduğu kabul edilse bile, Anayasaya aykırıdır ve iptal edilmelidir. Anayasa, bölünmezlik ilkesine aykırılık bakımından "amaç" koşulunu aramaktadır. Kullanılan aracın kendi başına bir değeri yoktur. Kapatma nedeni olabilmesi için, ülke ve ulus bütünlüğünü bozucu bir amaç için öngörülmüş olması veya zorunlu olarak bu sonucu doğuracak nitelikte olması gerekir. Bu nedenle, davada Anayasanın 68/4 hükmü doğrudan uygulanacaksa, davalı partinin, Kürt dili ve kültürünün desteklenmesi yönündeki görüşleri, "amaç-araç" bağlantısı kurularak değerlendirilmelidir. SPK'nın ilgili hükmü uygulanacaksa, yine bölünmez bütünlüğe aykırı amacın tespit edilmesi gerekir. Çünkü, bu maddenin, Anayasanın temel ilkelerine ve 68/4. maddesine olabildiğince uygun yorumlanması, Anayasanın üstünlüğü esasının ve hukuk devleti ilkesinin bir sonucudur.

Davalı partinin Programı ve Genel Başkan'ın konuşmaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ulus ve ülke bütünlüğünü bozucu bir amacın bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca, özel olarak, Kürt dili ve kültürünün korunup geliştirilmesi isteğinin de bölücü bir düşünce ile ortaya konmadığı, tam tersine bunun Kürtlerin devlete olan bağlılığını arttıracığına inandıkları Genel Başkan tarafından ifade edilmiştir (İddianame, s.34). Bu konu, Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bir kararında da tespit edilmiştir. Ceza yargısı ile Anayasa yargısı farklı alanlar olmakla birlikte, bir cümle ile söz konusu karara değinmekte yarar var: Mahkeme, davalı partinin Genel Başkanı'nın, Kürtlerin kültürel haklarının ve bu arada eğitim hakkının tanınması gerektiği görüşünün bölücülük propagandası olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varmıştır.

Bu noktada, Mahkemenin, SPK 81-b hükmünü bugüne dek nasıl yorumladığına bakmak gerekir. Mahkemeye göre, SPK'nın "(b) bendinde ise, siyasi partilerin, Türk ulusunca oluşturulan ortak dil ve kültürü dışlar biçimde başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ya da yaymak yoluyla ülkede azınlık yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyecekleri belirtilmiştir."

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere, Mahkeme, söz konusu yasağın kapsamını daraltıcı bir yorum getirmiştir. Buna göre, başka dil ve kültürlerin korunması ve geliştirilmesinin amaçlanması, ortak dil ve kültürü dışlar biçimde ifade edildiğinde bir kapatma nedeni olacaktır. Ulusal kültür ve dilin korunması ve güçlendirilmesinden yana olan bir partinin, aynı zamanda, ülkedeki başka dil ve kültürlerin korunması ve geliştirilmesini amaçlaması halinde, bu tutum, SPK 81-b hükmüne aykırılık teşkil etmeyecektir. Belirtmek gerekir ki, bu yorum, SPK hükümleri dikkate alınmaksızın, doğrudan Anayasanın 68/4. maddesine dayanılması durumunda da geçerli olabilecek bir yaklaşımdır. Ayrıca, konu ile ilgili uluslararası belgelerde, bu yoruma, paralel biçimde, azınlıkların dil ve kültürlerinin korunup geliştirilmesinin resmi dile zarar vermeyecek ve çoğunluğun haklarını kısıtlamayacak şekilde yapılabileceği esası getirilmiştir.

Davalı partinin, ulusal dil ve kültürden başka dil ve kültürlerin desteklenmesi ile ilgili başlıca görüşleri şöyledir:

- Kürtlerin, kendi çocuklarına Kürtçe adlar takmaları engellenmeyecektir. Değiştirilen Kürtçe yerleşim birimi isimleri, tekrar orijinal haline kavuşturulacaktır.
- Kürtçe'nin kullanılması, öğrenilmesi ve öğretilmesinin önündeki engeller kaldırılacaktır. Her dilde radyo-televizyon yayını yapılabilecektir.
- Diller ve kültürler üzerindeki yasaklamalar kaldırılacak, bu konuda uluslararası hukukun standartları esas alınacaktır.
- Seçim propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanılamayacağına ilişkin yasak kaldırılacaktır.

Burada belirtilen görüşlerin hiçbiri, ulusal dil ve kültürü dışlar biçimde savunulmamıştır. Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki Kürtçe yer isimleri, aslında ulusal kültürün bir parçasıdır. Ulusal kültür, etnik Türklerin kültürü olmayıp, bütün alt kültürlerin tarih içinde ulaşılmış bir sentezi olduğuna göre, ulusal kültürü zedeleyen davranış, söz konusu isimlerin Türkçeleştirilmesi olmuştur. Aynı esas, bir dönem, çocuklara Kürtçe adlar verilmesinin yasaklanması bakımından da geçerlidir. Ulusal kültür, onu zenginleştiren unsurların tahrip edilmesiyle korunamaz, geliştirilemez.

Kürtçe eğitim ve radyo-televizyon yayınına gelince. Türkçe'nin resmi dil olduğunu ve devletin bu dili her vatandaşa öğretme görevi bulunduğunu kabul eden bir partinin, bu konudaki görüşlerini, ulusal dil ve kültürü dışlayıcı şekilde nitelemek doğru olmaz. Yine, ihtiyaç duyulan yerlerde (Kürtçe'nin yaygın olarak konuşulduğu veya Türkçe bilmeyen kişilerin bulunduğu ortamlarda) seçim konuşmalarının Kürtçe yapılmasının bir sakıncası olacağı düşünülemez. Partinin, dil ve kültür konusunda uluslararası hukukun standartlarını benimsediğini söylemesi de, görüşlerini ulusal dil ve kültürü dışlamayacak şekilde oluşturduklarının bir kanıtıdır. Çünkü, uluslararası hukuk buna olur vermemektedir.

İddianamede belirtildiğinin aksine, davalı parti, Kürtçe'yi, resmi dil yerine genel iletişim ve eğitim dili olarak kullanmayı hiçbir şekilde savunmamıştır. İddianamede de bu iddia varsayılmış; Genel Başkan'ın hangi sözünden ya da programın neresinden çıkarıldığı belirtilmemiştir. Davalı Parti, Kürtçe'nin, resmi dilin yerine geçirilmesini amaçlamamakta, talep olan yerlerde, resmi dilin yanında, eğitim kurumlarında kullanılmasını istemektedir. Yine, iletişim dili olarak, Kürtlerin yaşadıkları yerlerde Türkçe'nin yasaklanması, radyo televizyon yayınlarının yalnızca Kürtçe yapılması gibi bir durum söz konusu değildir. İstenen, Türkçe'nin yanısıra, Kürtçe'nin de her tür medyada kullanılmasına olanak sağlanmasıdır.

İddianame, Kürt dili ve kültürü üzerindeki yasakların kalkmasını ulus bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak görmektedir. Kuşkusuz, ulusun ve ülkenin bütünlüğünün savunulması anayasal bir ilke ve devletin dayandığı temel bir esastır. Ancak, Türkiye'nin, barındırdığı farklı grupların dil ve kültürlerine karşı bugüne kadar izlediği politikadan her ayrılışı ulus bütünlüğüne aykırılık olarak değerlendirmek gerçekçi değildir. Yakın bir zamana kadar, Kürtçe gazete, kitap, dergi ve müzik kaseti çıkarmak ulus bütünlüğü ile bağdaşmaz kabul ediliyordu. Bu alandaki yasağın kalkmasıyla, ulus bütünlüğünün bozulduğunu iddia eden olmadığı gibi, hem iddianamede (s.68), hem de Anayasa Mahkemesi kararlarında, bu serbestinin tanınmasından, kendi argümanlarının desteklenmesi amacıyla yararlanılmıştır.

İddianamede, davalı partinin, Kürtçe'nin eğitim ve iletişim alanında serbestçe kullanılması görüşüne karşılık olarak, "yerel düzeyde kalmış, gelişmemiş diller bireylere manevi varlıklarını geliştirme olanağı sağlayamaz" denmektedir. Bu, kuşkusuz, iki binli yılların eşiğinde, Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden üst düzeyde bir kamu görevlisi için oldukça talihsiz bir iddiadır. Yeterince gelişmemiş ve yaygın olarak konuşuluyor olmasa bile, bir kimsenin, ana dilini kullanmasının onun manevi varlığını geliştirmeyeceğini ileri sürmek, kültürle saygılı, çağdaş ve demokrat bir zihniyet ile bağdaşmaz. Ana dilin kullanılmasının, kişinin manevi varlığını geliştirip geliştirmeyeceğini tespit edecek makam Başsavcılık değildir. Buna her bireyin kendisinin karar vereceği tabiidir. Devlete düşen bir görev varsa, o da, ana dili Türkçe olmayanları rencide edecek şekilde onların dilini küçümsemek değil; bireylerin ana dillerini özel ve kamusal alanda kullanabilmelerini kolaylaştırmak, en azından engel olmamaktır.

7- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Genel İdare İçinde Yer Almasına İlişkin Anayasanın 136. Maddesine Aykırılık

Siyasal Partiler Kanunu'nun, "laik devlet niteliğinin korunması" başlığı altında sıraladığı kapatma nedenlerinden biri, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içindeki konumuyla ilgilidir. Bu Kanunun 89. maddesine göre, siyasal partilerin, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasada düzenlenen konumuna aykırı amaç gütmeleri bir kapatma nedenidir.

1995 tarihli Anayasa Değişikliği SPK'nın parti kapatma nedenlerini yürürlükten kaldırdığı için, bu maddeye dayanılarak dava açılması yerinde değildir. İlgili maddenin, halen yürürlükte olduğu kabul edilse bile, açıkça Anayasaya aykırı olması nedeniyle iptali gerekir. SPK 89, Anayasanın 68/4. maddesinde yer alan laiklik ilkesine aykırılık yasağını somutlaştıran bir hüküm olarak görülemez. Çünkü, Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi açısından zorunlu veya gerekli bir kurum değildir. Bir partinin hem bu kuruma karşı olması, hem de laikliği benimsemesi mümkündür. Öğretide, Türkiye'ye özgü koşulların ürünü olarak ortaya çıkan bu kurumun, genel idare içinde yer almasının, laik devlet düzeni ile bağdaşmadığı konusunda, gittikçe pekişen bir kanı vardır.

Laiklik kavramı, Anayasamızın temel ilkelerinden birisi olmakla birlikte, içeriği üzerinde kamuoyunun yeterince uzlaşma sağladığı söylenemez. Laiklik, bazen, benzer kavramlar olan "dünyevileşme" ve "laikçilik" ile karıştırılmaktadır. Laiklik, siyasal ve hukuki bir terimdir. Anlamı da yeterince açık olup; siyasal iktidarın meşruluğunun dinden kaynaklanmadığı bir sistemi ifade eder. Bu ilke, dinin devlete karışmasına engel olduğu gibi, devletin de dine karışmasına izin vermez. Dünyevileşme, sosyolojik bir kavramdır ve anlamı laiklikten farklıdır. Dünyevileşme, dinin toplumsal yaşamdaki öneminin azalması demektir. Laikçilik ise, bir felsefi öğreti olarak din karşıtlığı esasına dayanır.

Bu üç kavramdan birincisi, yani hukuki ve siyasal anlamıyla laiklik, demokratik bir rejim için zorunlu koşuldur. Fakat, yeterli koşul değildir. Dine dayanmayan laik bir düzen, pekala otoriter ve totaliter olabilir. Laiklik olmadan demokrasi olmaz ama, demokratik olmayan laik bir düzenin de ahlaki açıdan savunulabilir yönü yoktur. Diğer kavram olan dünyevileşmenin; demokrasi ile böyle yakın bir ilgisi bulunmamaktadır. Demokratik rejimler, dinin toplumsal yaşamdaki ağırlığının yüksek olduğu, halkı dindar olan toplumlarda da kurulabilir. Kuşkusuz, demokrasi düşüncesinin filizlenmesine olanak tanımayacak derecede karşıt ilkelere dayanan bir dinsel öğretinin toplumsal yaşama egemen olması durumunda, bu yargı geçerliliğini yitirecektir. Laikçilik ise, son tahlilde, özgürlük ve eşitlik karşıtı bir tutum sergilemesi nedeniyle demokrasi ile bağdaşmaz. Özellikle, dindar vatandaşların çoğunlukta olduğu toplumlarda, halkın iradesinin reddedilmesi sonucunu doğurur ki, böyle bir rejim demokrasi olarak adlandırılamaz.

Türkiye'deki uygulamaya baktığımızda, bu üç kavramdan ilk ikisini içeren bir laiklik anlayışıyla karşılaşırız. Ülkemizin özgün koşulları nedeniyle, Türk Devrimi, dini yalnızca devletin değil, toplumsal yaşamın da dışına çıkarmayı hedefledi. Bu anlamda, pek çok yazar, laikliği "din-devlet ayrılığı" olarak değil; çok daha geniş bir kapsamı olan "din ve dünya işleri ayrılığı" olarak tanımlamıştır. Böylece, Türkiye'deki laiklik, siyasal ve hukuki boyutunun yanı sıra, dünyevileşmeyi de içeren bir anlam kazanmıştır. Fakat, laikliğin, Türkiye'de, hiçbir zaman, laikçilik olarak uygulandığı, din karşıtlığına dönüştüğü söylenemez. Yapılan, dinin siyasal ve toplumsal yaşamdan çıkarılıp, vicdanlara bırakılmasıydı. Bu da, İslam'da hiç bulunmayan bir kavramla ifade etmek gerekirse, bir reformdu.

Dünyevileşme boyutunu da içermesi nedeniyle, Türkiye'deki laikliğin Batıdaki laiklikten farklı olduğu doğrudur. Ancak, gözden kaçırılmaması gereken nokta, Batıda, dünyevileşme olarak adlandırabileceğimiz sürecin, laiklik ilkesinin benimsenmesinden önce yaşandığı ve toplumsal yaşamın büyük ölçüde akla ve bilime dayalı olarak örgütlendiğidir. Dinin vicdanlara bırakılması, Batıda, Türkiye'ye göre, çok erken tarihte gerçekleşmiştir. Batıdaki laiklik uygulaması, dinin toplumdaki rolünün azaltılması fonksiyonunu üstlenmemekle birlikte, Batılı ülkelerin, sosyolojik anlamda dünyevileşmiş toplumlara sahip oldukları açıktır.

Bu bağlamda iki ayrı laikleşme modelinden söz edilebilir. Birinci model, Batıda Fransa'da uygulanmıştır. Fransa'da, 1789 Devrimi'nin ardından, din ve devlet işleri birbirinden ayrıldı. Dinin devlete karışmasına izin verilmezken, devlet, dini vesayet altında tutan politikalar izledi. Kilisenin mal varlığına el konuldu (millileştirildi). Din adamlarına Anayasaya sadakat yemini ettirildi. Eskiden kilise kaynaklarından yararlanan ve devlet ile bir bağı olmayan din adamları, devletten maaş alan görevli statüsüne sokuldular. Devlet, dini öğretimin içeriğini denetledi.

İkinci model, Batıda, İngilizce ve Almanca konuşulan ülkelerde benimsendi. Bu ülkelerde, din ve devlet ayrılığı, Fransa'dakinden farklı olarak, çatışmacı tarzda değil; uzlaşmacı bir süreç içinde gerçekleşti. Bu süreç içinde, devlet radikal önlemler almadı. Kilisenin özerkliği kabul edildi. Ortaçağ boyunca siyasal otorite ile iktidar mücadelesi veren dini otorite, barışçı bir şekilde kendi alanına çekildi.

Fransa, radikal ve çatışmacı yöntemini 1880'lerde terk etmeye başladı. Bu yüzyılın başında ise, artık, devlet büyük ölçüde elini dini alandan çekmişti. Bugün için Fransa ile diğer Batılı ülkelerin laiklik anlayışı arasında çok önemli farklar kalmamıştır. Laikleşme bakımından izlenen yöntemler farklı olmakla birlikte, ulaşılan noktada, dinin siyasal yaşamdan tamamen geri çekilmesi, toplumsal yaşamdaki etkisinin ise azalması söz konusudur. Din, bireysel ve vicdani bir tercih işi durumuna gelmiştir.

Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın varlığını bu perspektiften değerlendirmek gerekir. Türk Devrimi'nin ilk dönemlerinde, bu kurum esas olarak, dinin vicdanlara bırakılması gerektiği anlayışını toplumda yerleştirmeyi amaçlayan bir işlev görmüştür. Yani, dünyevileşme politikasının araçlarından biri olmuştur. Varlığının da gördüğü işlevle sınırlı olması doğaldır. Nitekim, öğretilerde de, laiklik ilkesi ile bağdaşmadığı kabul edilen bu kurumun, olağanüstü bir tedbir olduğu ve geçici bir uygulama olması gerektiği belirtilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugünkü konumunun yarattığı ciddi sorunlar ve laiklik ilkesi ile bağdaşmazlığını açıklayan görüşler pek çok çalışmada incelenmiştir. Burada ayrıntıya girmeye gerek yoktur. Bu kurumun aynen muhafaza edilmesinden yana olanlar kadar, kaldırılmasını isteyenler de, güçlü gerekçeler ileri sürmektedirler. Bu dava bakımından önemli olan, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, laikliğin tek modeli olmadığının kabul edilmesi ve bu kurumun kaldırılmasını istemenin laiklik karşıtlığı olarak nitelendirilmemesidir.

Anayasanın Diyanet İşleri Başkanlığı'nı güvence altına aldığı açıktır (m. 136). Fakat, bu düzenleme, Anayasanın 2. ve 68/4. maddesinde öngörülen laiklik ilkesinin zorunlu bir sonucu değildir. Anayasanın 136. maddesi değiştirilerek, bu kurumun varlığına son verilebilir. Programına bu görüşü koyan bir parti, sırf bu nedenle laiklik ilkesine aykırı hareket etmiş olmaz. Böyle bir sonuca varabilmek için, laikliğe aykırılığın başka bazı olgularla desteklenmesi veya genel görüşleri itibarıyla partinin laikliğe karşı olduğunun tespit edilmesi gerekir. Bir parti hem laiklikten yana, hem de Diyanet İşleri Başkanlığı'na karşı olabilir.

Bu noktada, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı savunmanın da, tek başına, laikliği benimsemek anlamına gelmediğini vurgulamak gerekir. Bu konuda, İslami bir devlet düzeninden yana olan M. Şevki Eyyig'i'nin sözleri anlamlıdır: "Ben şahsen statükonun muhafazasına taraftarım. Zira, zaman İslam'ın ve Müslümanların lehine işlemektedir...Gün gelecek hak yerini bulacaktır. Sünni İslam'da din ve dünya ayrımı olmadığına göre, mevcut modelin muhafazası en akıllı yoldur" şerrin ehvenidir.

Hukuk düzenimiz, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumunu korumak için, aykırı görüşleri parti kapatma nedeni yaparken, bu kurumun başkanın şu görüşleri savunmasına olanak tanımaktadır: "Türkiye'de ...dini müessese devlet yapısı içinde yer alıyor... Laiklikten söz edebilmek için din işlerinin devlet içinde olmaması lazımdır. Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir teşkilata devlet içinde yer verilmemesi lazımdır. Din işlerinin cemaate bırakılması lazımdır."

Diyanet İşleri Başkanının bu sözleri bir çok yönden önemli olmakla birlikte, kendi kurumunu "dini müessese" olarak tanımlamış olması özellikle dikkat çekicidir. Anayasa Mahkemesi, kararlarında, bu kurumu laiklik ilkesi ile uyumlu bulurken, ileri sürdüğü gerekçelerden biri de, kurumun "dinsel örgüt" olmadığıydı. Mahkemenin bu tespiti, Kurumun ilk dönemleri için bir ölçüde doğru kabul edilebilirse de, bugün, sürekli artan bütçesi, kadroları, yazılı ve görsel yayınları, büyük bir ekonomik güç haline gelen vakıfları, "fetva" niteliğinde sayılabilecek açıklamaları ile birlikte ele alındığında, Diyanet İşleri Başkanlığı, bir mezhebi esas alarak dini yayan bir devlet kurumu durumundadır. Böyle bir örgütün, kurumun başkanının yaptığı gibi, dini müessese olarak adlandırılması yanlış bir tanımlama sayılmaz.

SPK'nın 89. maddesinin, bir başka boyutuyla, kurallar kademelenmesi ilkesi ve Anayasanın üstünlüğü esası ile bağdaşmayan bir yönü de bulunmaktadır. Şöyle ki: Bu hüküm uyarınca, partiler Diyanet İşleri Başkanlığı'nın statüsünü tartışamayacak, farklı görüş üretemeyecektir. Bu yasak, kurumun statüsü ile ilgili Anayasanın 136. maddesini değiştirilemez madde haline dönüştürüyor. Oysa Anayasanın değiştirilemeyecek maddelerinin neler olduğu 4. maddede belirtilmiştir ve bunlar arasında 136. madde yoktur. SPK 89, Anayasanın bir maddesini fiilen değiştirilemez hale dönüştürerek, Anayasa değişikliğine olanak tanıyan 175. maddeye aykırı bir yasa maddesi durumuna gelmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumuna aykırı tutumları kapatma nedeni sayan SPK 89 hükmünün halen yürürlükte olduğu ve Anayasaya aykırılığının (geçici 15. madde nedeniyle) ileri sürülemeyeceği kabul edilse bile, bu maddenin mümkün olduğunca Anayasaya uygun şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu durumda, söz konusu kurumun kaldırılmasının istenmesinin kapatma nedeni olabilmesi için, bu tutumun laikliğe aykırı amaçla yapıldığının tespiti gerekir. Çünkü, Anayasanın 68/4. maddesi, laikliğe aykırılığı kapatma nedeni saymıştır.

Davalı parti, programında laikliği benimsediğini açıkça yazmıştır. Önerdiği devlet düzeninin de laik olduğu kuşku götürmez. Programda, dinin cemaatlere bırakılmasının istenmesi, devletin bu alandaki denetiminin bütünüyle kaldırılması anlamına gelmez.

Dini faaliyetleri cemaatlerin yürüttüğü Batılı ülkelerde, devletin, kamu düzeni mülahazasıyla bu alana girmesi, önleyici veya cezalandırıcı olarak müdahale etmesi kabul edilmiştir. Aksinin olması da düşünülemez. O ülkelerde devletin yapmadığı, din işlerinin bizzat yürütülmesi ve din hizmeti verilmesidir.

Bu konuda son bir nokta da, davalı partinin, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugünkü işleyiş biçiminin ciddi sorunlar doğurduğu, bu nedenle, yürüttüğü faaliyetlerin esaslı kısmının cemaatlere devredilmesi gerektiğini savunmakla birlikte, kurumun hukuki varlığının sona erdirileceğini söylememiş olmasıdır. İddianamede belirtildiği gibi, partinin görüşleri uygulandığında, kurumun tüm görevlerinin ortadan kalkması, dolayısıyla kendisinin de varlığının sona ermesi söz konusu değildir.

Davalı Parti, kurumun hangi görevleri yürütmeye devam edeceğini açıklıkla belirtmemektedir. Ancak, onun bütünüyle kaldırılmasından yana olduğunu beyan etmemiş olması, dikkate alınması gereken bir özelliktir.

İddianamedeki suçlamalara teker, teker verdiğimiz bu cevaplardan sonra, önemsedığımız bazı noktalara değinmek istiyoruz.

Hakimin Rolü

Hukukun yapısında biraz tutuculuk var. Genellikle siyasal ve toplumsal gelişmeleri geriden izler. Statükoyu benimser. Fakat geç de olsa gelişmelere ayak uydurur. Bunu doğal karşılamak lazım. Ancak hukuku, hiçbir zaman gericiliği koruyan, gelişimi ve değişimi engelleyen bir konuma düşürmemeye özen göstermek lazım. Bu da gelişmelere hızlı ayak uydurmakla mümkün. Özellikle siyasal yaşamla ilgili konularda daha bir dikkatli olunmalıdır. Siyasi partiler ve düşüncelerle ilgili normlar, farklı siyasal anlayışlara göre, farklı yorumlar ve farklı sonuçlar doğurabilir. Bunu bir örnekle açalım.

Davamızdaki "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi"ni ihlal, 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nda cezai müeyyideye bağlanmıştır.

Bu ilke tekilci, ırkçı bir yoruma tabi tutulduğunda, Türkiye'de Türklerden başka herhangi bir etnik grubun varlığından söz etmek suç sayılmıştır. Pek çok insan bu nedenle cezalandırılmıştır. Ancak neden sonra, bu haksız uygulamadan kısmen vazgeçilmiştir. Irk ve kültür birliğinin "ulusal bütünlük" için gerekli olmadığı; çoğulcu bir etnik ve kültürel yapıyla da, ulusun bütünlüğünün sağlanabileceği gerçeği fark edilmiştir.

Çağımızın gereği de budur. DGM'lerde daha önce suç kabul edilen pek çok ifade, suç kapsamından çıkmıştır.

Ekte sunduğumuz Ankara 2 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi E. 1995/99, K. 1995/120, 04.12.1995 günlü dosya içeriğinden anlaşılacağı gibi, davalı DKP'nin Programına aldığı ve dava konusu edilen bütün konular mahkemede yargılama konusu olmuştur. Dava beratla sonuçlanmış, Yargıtay'ın onayından geçerek kesinleşmiştir.

Yargıdaki uyum ve bütünlük açısından, özellikle de davalı partiyle ilgisi nedeniyle bu kararın Yüce Mahkemenizce dikkate alınacağını umarız.

Ayrıca, Yüce Mahkemenizin 1996/3 Esasında kayıtlı Demokratik Barış Hareketi ile ilgili kapatma davasında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmaların dikkate alındığı, çağın gereklerine uyma ihtiyacının duyulduğu görülmektedir. Adı geçen Siyasi Parti'nin kapatma davasının reddedilmiş olduğu da bu gerçeği teyid etmektedir.

Demek ki, aynı yasalarla, demokratik-çağdaş bir yorumla daha adil bir karara varmak mümkündür. İşte hakimın önemi ve rolü kendisini göstermektedir. "İyi hakim varsa, kötü yasa yoktur."

Sayın Başsavcı Ve Atatürkçülük

Totaliter-otoriter-tekilci bir anlayış, İddianameye yansımıştır. Sayın Başsavcı, Atatürk'ün bazı düşüncelerini kendisine destek yapma ihtiyacı duymaktadır. Elbette, devletin kurucusu olarak Atatürk'ün düşüncelerinin önemi büyüktür.

Ne var ki, Atatürk'ün düşüncelerini, donmuş kalıplara döküp doğmatizmaya dönüştürmek, hem Atatürk'ü anlamamak ve hem de Atatürk'e haksızlıktır. Atatürk'ün hangi amaçlarla, hangi şartlarda ve hangi dönemde bu görüşleri serdettiğini kavramak lazım gelir.

Atatürk, "Muassır medeniyet seviyesi"ni hedef göstermiştir. O dönemin "Muassır medeniyeti" Batı Avrupa medeniyeti idi. 1920'li - 1930'lu yılların Avrupasına otoriter-totaliter-tekilci anlayışlar egemendi. Yorum ve uygulamalarda bu devletler örnek alındı. Bu devletlerin, "Tek millet, tek devlet, tek ideoloji, tek parti, tek şef anlayışı Türkiye Cumhuriyeti'ne egemen kılındı. "Muassır medeniyet seviyesi" hedefi bunu getiriyordu.

Bugün de, muassır medeniyeti (çağdaş uygarlığı), Avrupa ve Batı alemi temsil etmektedir. Ancak, 1930'ların otoriter-totaliter-tekilci rejimlerini lanetleyerek ve terk ederek... Bugün benimsenen rejim; insan hak ve özgürlüklerine dayalı, her türlü farklılığa saygılı, adem-i merkeziyetçi, ekonomide liberalist, çoğulcu-özgürlükçü-katılımcı demokratik rejimdir.

Kuşkusuz, çağdaş uygarlık düzeyini hedef gösteren Atatürk, bugün hayatta olsaydı, tereddüt göstermeden, Batılı alemin değerlerine sahip çıkacaktı. 1930'lara takılı kalmazdı. Aklın yolu budur. Ve Atatürk akılcıydı. Kimse Atatürk adına 1930'ların değerlerini savunmasın.

Değişen Şartlara Uyum Sağlamak

Şartların değişmesiyle, anlayışlarda da köklü değişiklikler olabileceğini, Fransa örneği ile gözler önüne sermekte yarar var.

Fransa, yönetimde Türkiye'nin genellikle kendisine örnek seçtiği ülkedir. Türkiye'nin tekilci devlet ve toplum modelini benimsediği; Kürtleri asimile etmeyi devletin temel hedefi haline getirdiği yıllarda, 1925 yılında dönemin Fransa Milli Eğitim Bakanı şöyle diyor: "Fransa'nın tarihsel birliği için Brötonca'nın ortadan kaldırılması gerekir."

Aynı Fransa, 1951'de ülkedeki yerel dilleri tanıyan yasa çıkartıyor. 1982'de parlamento Korsika için özerklik yasası çıkartıyor. Bu köklü değişikliklerle ilgili reformların gerekçesini, Cumhurbaşkanı François Mitterrand, 1981'de şöyle açıklıyor: "Fransa'nın kurulabilmesi için geçmişte güçlü ve merkeziyetçi bir iktidara gereksinme duyulmuştur. Bugün ise, dağılması için, siyasal erkin ağırlıklı olarak yerel yönetimlere bırakılması zorunlu duruma gelmiştir."

1925'li yıllarda katı bu merkeziyetçiliği savunan Fransa ve Türkiye'den; daha sonra köklü bir değişiklikle adem-i merkeziyetçi sisteme geçen Fransa, problemsiz bir şekilde ulusal birliğini sağlamlaştırmıştır. Türkiye ise, 1925'teki katı merkeziyetçiliğinde ısrar ederek, bir iç savaşla boğuşmaktadır. Bu durum üzerinde ibretle durulmalıdır.

Fransa üniter bir devlettir; ancak adem-i merkeziyetçilikle yönetilmektedir. Üniter devletle, merkeziyetçi devleti özdeş kabul eden, sayın Başsavcıya Fransa örneği en iyi cevaptır.

Azınlık İddiası

Ne DKP'nin Programında, ne de hiçbir yetkilisinin beyanlarında Kürtler azınlık olarak nitelendirilmiştir. Bu iddia, sayın Başsavcının bir yakıştımasıdır.

DKP'nin Bölge Ve Irk Esasına Dayandığı İddiası

DKP, daha Programının ilk cümlesinde Türkiye'nin bütün sorunlarına sahip çıktığını ifade etmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılmasını hararetle savunan bir partidir. Bunun ötesinde "dünya devleti"ni, "dünya vatandaşlığını insanlığa hedef olarak göstermiştir. Bu karakterde olan DKP'nin, ırkçılık ve bölgecilikle suçlanması büyük bir insafsızlıktır.

DKP Barışın Ve Huzurun Umududur.

DKP, çok kısıtlı imkanlarla kuruldu. Ne bir yayın organına sahip, ne de profesyonel propaganda gücü var. Ama DKP; kuruluşundan itibaren akl-ı selimle hareket eden, halkını seven, bu ülkeye huzur ve barışın gelmesini özleyen, çağdaş dünya ile tanışık olan bu ülkenin saygın basın çevresinden yakın ilgi gördü. Barış ve huzurun umudu olarak karşılandı. Heyetinizin DKP'yi daha iyi anlamalarına katkı sağlar diye, değişik çevrelerden basın mensuplarının DKP ile ilgili yazılarından bazı kupürleri ekte sunuyoruz. Dileriz bu yazılar dikkatlice okunur.

DKP'den Rahatsız Olanlar

DKP'den memnun olanların yanında, rahatsız olanlar da vardır. Gerek Türk, gerek Kürt çevrelerinden şiddet yanlısı şahinler, çatışma ortamından yarar sağlayanlar, DKP'nin demokratik ve barışçı tutumundan rahatsızdırlar. DKP, bu çevrelerin sürekli saldırılarına maruz kalmıştır. Bunu anlamak mümkün. Ancak, bir hukuk adamı olarak sayın Başsavcı'nın tutumunu anlamak mümkün değil.

DKP aleyhine açılan kapatılma davası, Kürt sorununun ülke bütünlüğü içinde, demokratik ve barışçı yöntemlerle çözülebilir umudunu taşıyanların, umudunu kırmıştır. Bu umut kırıklığı, şiddet yanlısı ayrılıkçıların ekmeğine yağ sürmektedir. Bu ülkenin insanına yapılabilecek en büyük kötülük de budur.

Sonuç Ve Talep

Bu değerlendirmeler, savunma gerekçelerimiz, hukuki ve yasal dayanaklar ve ekte sunduğumuz belgeler ışığında Demokratik Kitle Partisi (DKP) hakkında açılmış bulunan Kapatma Davası haksız ve hukuksal dayanaklardan yoksun olduğu gibi, Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'na göre de kapatmayı gerektiren herhangi bir durum da mevcut olmadığından, Partimiz hakkında açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesini arz ve talep ederiz."

Ön savunmaya ek olarak, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oktay Uygun'un dava ile görüşünü belirleyen bir raporu, DKP programı ve ayrı bir klasör içinde de kimi yorum, yazı ve kararlar Anayasa Mahkemesi'ne sunulmuş ve dava dosyasına konulmuştur.

III- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NIN ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 25.9.1997 günlü, SP.91.Muh. 1997/521 sayılı esas hakkındaki görüşünde aynen :

Esas Sayısı:1997/2 (Siyasî Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1999/1

"Davalı Parti'nin ön savunmasının incelenmesinde; esas hakkındaki savunmaya geçmeden önce, Anayasa kurallarının yorumlanmasında izlenen metodoloji ile 23.7.1995 tarihli Anayasa değişikliği karşısında Siyasi Partiler Kanunundaki parti kapatma nedenlerini düzenleyen hükümlerin durumu hakkında görüş bildirildiği ve bazı isteklerde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Hiç şüphe yok ki, bir hukuk kuralının yorumlanmasında sadece o kuralın tümü ya da bir bölümünü ele alarak onunla bir sonuca varmaya çalışmak çok defa yanıltıcı olabilir. Bu sebeple, yorumlanan o kural, içinde yer aldığı hukuki metinde yer alan öteki kurallar ile birlikte ve arasındaki ilişki gözönünde bulundurularak manalandırılmalıdır.

Anayasanın dayanak aldığı temel ilkelerden birinin özgürlükçülük olduğu muhakkaktır. Ancak, Anayasa kurallarının ve özellikle siyasi partilerle ilgili olanların sırf bu ilke açısından değerlendirilip yorumlanması hatalı sonuçlara götürebilir. Kaldı ki, siyasi partiler hakkındaki Anayasa kuralları mutlak bir özgürlük içermemektedir. Devlet hayatındaki olağanüstü rollerine iddianamede işaret ettiğimiz siyasi partilerin Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici bir güç odağı haline gelmesine seyirci kalmamayacağından, bu halde siyasi partilerin kapatılması esası kabul edilmiştir. O halde, siyasi partilerle ilgili Anayasa normları Anayasanın öteki temel dayanaklarından biri olan devletin güvenliği ile ilgili esasları ile birlikte düşünülmelidir. Bu esasların başında dava ile ilişkili olarak Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi gelir.

Anayasanın 1. maddesinde, Türk Devletinin bir Cumhuriyet olduğu belirtildikten sonra 2. maddede "Cumhuriyetin nitelikleri" başlığı altında Türkiye Cumhuriyetinin toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunun ifade edilmesi karşısında Devlet ve Cumhuriyetin özdeş kavramlar olarak kabul edildiği ve dolayısıyla devletin güvenliğinin Cumhuriyetin ve onu tanımlayan niteliklerinin de güvenliği anlamına geldiği anlaşılmaktadır. Anayasanın 14. maddesi ile, Anayasada yer alan hak (ve bu bağlamda siyasi parti kurma ve partiye girme hakları) ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek amacıyla kullanılamayacağı genel bir ilke olarak benimsendiği gibi, siyasi partilerle ilgili özel hüküm olan 68. maddenin 4. fıkrasında, siyasi partilerin tüzük ve programlarının Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, 14. maddeyi teyiden tekrarlanmış ve yaptırımını 69. maddenin 5. fıkrasında olarak belirlenmiştir.

Anayasa, Başlangıç'ın 4121 sayılı Yasadan önceki ve sonraki metinlerinde, hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esası karşısında korunma göremeyeceğini belirtmek suretiyle kuralların yorumlanmasına ışık tutmaktadır. Şu halde, Anayasanın siyasi partilerle ilgili hükümlerinin bu hukuki çerçeve içinde yorumlanması gerekir. İddianamedeki yorum yöntemi de budur.

Ön savunmada ileri sürülen diğer bir görüş, 23.7.1995 tarihinde Anayasanın 68 ve 69. maddelerinde yapılan değişiklik sonucunda Siyasi Partiler Yasasında yer alan kapatma sebeplerinin geçerliliğini kaybettiğidir.

Bu iddiayı incelemek için önce, 68 ve 69. maddelerin kapatmaya ilişkin bölümlerinin iddianamede uygulanması istenen yasa maddeleri ile sınırlı olarak eski ve yeni durumlarını karşılaştırmak gerekir.

68. maddenin önceki 4. fıkrası, siyasi partilerin tüzük ve programlarının, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olmayacağını belirlemiş, 4121 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle bu hususlar aynen muhafaza edilmiştir.

Değişiklikten önceki hukuki varlıklarını sürdüren Anayasa hükümlerine göre, siyasi partiler, Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler (m. 68, f. 3), siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetleme ve kapatılmaları kanunla düzenlenir (m.69/f. son). Bunlardan başka 68. maddenin değişiklikten sonraki 7. fıkrası yüksek öğretim öğrencilerinin parti üyelikleri, 69. maddenin değişik 1. fıkrası siyasi partilerin parti içi düzenlemeleri ve çalışmalarında uyacakları demokrasi ilkelerinin uygulanması, değişik 3. fıkrası, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti konularında Anayasa Mahkemesince yapılacak denetime ilişkin yöntemler ile buna aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar hususlarının kanunla düzenlenmesini emretmektedir. 1961 Anayasasının 57. maddesinde de benzer bir düzenleme bulunmaktaydı. Bu düzenleme tarzı anayasaların niteliğine tamamen uygundur. Çünkü Anayasalar belli bir konuyu düzenleme amacıyla sadece ilke temelinde genel ve soyut hükümler sevk edebilirler. Her konuyu ayrıntıları ile belirlemek Anayasa tekniği ile bağdaşmaz. Bu düşünceden hareket eden mülga 648 sayılı ve halen yürürlükte bulunan 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasaları, Anayasanın, siyasi partilerin tüzük ve programlarının aykırı olamayacağını emrettiği ilkelerine uyulmaması hallerini yaptırım niteliğinde olmak üzere birer kapatma sebebi olarak ve Anayasal ilkeleri teyiden düzenlemiştir. İddianamede davalı parti hakkında uygulanması istenen Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) ve (b) bentleri, 80. maddesi ve 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri hükümleri, Anayasanın değişik 68. maddesinin 4. fıkrasında, siyasi partilerin tüzük ve programlarının aykırı olamayacağı kabul edilen ve devletin ve dolayısıyla Cumhuriyetin varlığını korumaya yönelik, Anayasanın Başlangıç'tan itibaren pek çok hükmünde tekrarladığı devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ve ulusal devlet ilkelerinin değişik cephelerden ortaya konmuş birer belirtisidir, onların somutlaştırılmış halleridir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi de, 10.7.1992 gün, E. 1991/2 (Siyasi Parti Kapatma), K. 1992/1 sayılı kararında, "... Siyasi Partiler Yasasının getirdiği yasaklar, Anayasanın 68 ve 69. maddelerinde yer alan kapatılma nedenlerinin somutlaştırılması olarak düşünülmelidir. Bu hükümler "milli devlet niteliğinin korunması" ilkesinin yaptırımlarıdır. Çünkü, Anayasanın 69. maddenin son fıkrasında, siyasi partilerin kuruluş ve faaliyetleri, denetleme ve kapatılmaları yukardaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir" denilmektedir..." şeklindeki görüşüyle sorunu açıklığa kavuşturmuştur.

Aynı hukuki ilişki devletin değiştirilemez temel niteliklerinden olan laiklik ile Siyasi Partiler Yasasının 89. maddesi arasında da mevcuttur. İddianamede belirtildiği gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun genel gerekçesinde, yasanın hedef aldığı amaçlar arasındaki, bu örgütün görev ve yetkilerinin belirlenmesinde Anayasanın laiklik anlayışına uygunluğun esas alındığının açıklanması, Anayasanın 136. maddesinde genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığının görevlerini yerine getirirken laiklik ilkesi doğrultusunda hareket etme yükümlülüğünü getirmiş olması karşısında, laiklik ilkesi ile genel idare içindeki Diyanet İşleri Başkanlığı arasında sıkı bir ilişki varlığını kabul etmek gerekir. Nitekim, Yüksek Mahkemeniz de 21.10.1971 gün, E. 1970/53, K. 1971/76 sayılı kararında, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer almasını laiklik düzen ve esasları ile açıklamıştır.

Bu durumda, Siyasal Partiler Yasasının 89. maddesiyle öngörülen, Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunmasına ilişkin yasaklamanın Anayasada yer almadığı ve 4121 sayılı yasadan sonra geçerliliğini kaybettiği şeklindeki görüş kabul edilemez.

Şu husus vurgulanmalıdır ki, Anayasanın ve Siyasi Partiler Yasasının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliğini siyasi partilerin amaç ve çalışmaları yönünden güvence altına alan hükümleri var olmasa bile, Anayasanın 11. maddesi uyarınca, Başlangıç kısmı ile 2. ve 3. maddelerindeki bölünmezlik temel kuralı ile bağlı ve sınırlı bulunan bütün siyasi partilerin, ülkenin ya da ulusun bir bölümünün, var olan bütünlüğünü bozarak ayrılması sonucunu doğrudan ya da dolaylı olarak meydana getirme olasılığı bulunan her türlü davranıştan, sözden ve yazıdan kaçınması ve çalışmalarını bu bütünlüğü daha da pekiştirecek biçimde yürütmesi gerekir. Siyasi partiler ırk ayrımcılığını ve bunun siyasi ve hukuki sonuçlarını amaç ve erek olarak benimseyemezler. Tersine davranışları, uluslararası hukukta da benimsenen, devletin varlığını güçlendirerek sürdürmek, bağımsızlığına ve varlığına yönelik tehlikelere karşı önlemler alıp uygulamak yetkisi çerçevesinde, siyasi partileri de kapsayacak biçimde, alacağı önlemlerle karşılaşması devletin doğal hakkı, kamu düzenini koruma yönünden de görevidir.

Bir an için, Siyasi Partiler Yasasının kapatma sebebi olarak belirtilen maddelerinin yürürlükte bulunmadığı kabul edilse bile, Anayasanın Başlangıç'ı, 2. ve 3. maddeleri ile birlikte yorumlanması gereken 68. maddesinin 4. fıkrası ve 69. maddenin 5. fıkrası uyarınca davanın görülmesi ve sonuçlandırılması yine de mümkündür.

Sonuç olarak; ön savunmadaki usule ilişkin itirazlara karşı belirttiğimiz bu görüşlere ilaveten, davalı partinin yerinde görülmeyen savunmalarının reddiyle, iddianamemizde yasal dayanakları ve gerekçeleriyle açıklandığı üzere, davalı partinin programının bazı bölümleri Anayasanın Başlangıç kısmı ile 2, 3, 14, 68, 136. maddeleri yoluyla Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80. maddesi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine ve 89. maddesine aykırı olduğundan, Demokratik Kitle Partisinin aynı yasanın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca kapatılmasına karar verilmesi arz ve talep olunur" denilmiştir.

IV- DAVALI SİYASİ PARTİ'NİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

Demokratik Kitle Partisi'nin 18.11.1997 günlü esas hakkındaki savunmasında özetle :

Ön savunmalarında, "Anayasa normlarının yorumlanmasında izlenmesi gereken metodoloji" ve "23.7.1995 tarihli Anayasa değişikliği karşısında SPY'nın parti kapatma nedenlerini düzenleyen hükümlerinin durumu" üzerinde durduklarını; bu savunmada ise, Anayasa normlarının, içinde yer aldığı Anayasa geleneğinin vücut verdiği "Anayasa Tipi" çerçevesinde ve ışığında yorumlanması gerektiğine işaret edecekleri;

Anayasamızın "Batılı liberal-demokratik anayasa geleneğine dahil olduğu" iddiasını taşıdığı, bu anayasa tipinin temel karakterinin, "demokratlık", "özgürlükçülük" ve "hukuk devletine bağlılık" olduğu, Anayasamızın normlarının bu temel ilkelerin ışığında yorumlanması gerektiği;

Başsavcı'nın Esas Hakkındaki Görüş'ünde belirttiği "siyasi partilerin Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici bir güç odağı haline gelmesine seyirci kalınamayacağından, bu halde siyasi partilerin kapatılması esası kabul edilmiştir" görüşünü benimsedikleri; kendilerine göre de siyasi partiler hakkındaki anayasa kurallarının mutlak bir özgürlüğü içermediği; ancak hangi düşünce ve eylemin Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici güç odağı haline gelip-gelmediğini saptarken; özgürlükçü, demokratik hukuk anlayışının esas alınması gerektiği; toplumsal ve siyasal hayattaki değişimi dikkate almayan, her türlü değişim ve gelişimi önlemeyi marifet bilen bir anlayışın; Cumhuriyetin artık, demode olmuş, toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez duruma gelmiş ilkelerinin ıslahı, düzeltilmesi, yeni ihtiyaçlara göre revize edilmesine yönelik, iyi niyetle ve isabetle yapılan her türlü öneri ve isteğin, Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici nitelikte değerlendirilemeyeceği; halbuki böyle bir anlayışın tüm iddianameye egemen olduğu,

kendilerinin karşı çıktığının da olduğu; Yoksa, "Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici güç odağı haline gelmeyi, serbest bırakalım" gibi bir görüşü savunmadıkları;

Ön savunmada, "23.7.1995 tarihinde Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde yapılan değişiklik sonucunda, SPY'da varolan, ancak 68/4, maddede belirtilen kapatma nedenlerini aşan, siyasi parti kapatma ile ilgili kuralların, uygulanabilme şansının kalmadığı" görüşünü savundukları; Başsavcının da, RP ile ilgili kapatma davasında, bu görüşe ağırlık verdiği; ancak, bu dava ile ilgili Esas Hakkındaki Görüşünde 2820 sayılı SPY'nın, siyasi parti kapatma ile ilgili maddelerini "Anayasada belirtilen parti kapatma nedenlerinin somutlaştırılmış halleri" olarak değerlendirildiği; bu değerlendirmenin yanlış olduğu;

Söz konusu Anayasa değişikliğinden sonra da, Anayasa'da yer almayan pek çok siyasi parti kapatma nedeninin, SPY'nda kapatma nedeni olarak yerine korunduğu; kendilerine göre, siyasi parti kapatma nedenlerinin Anayasa'nın 68/4 maddesi ile sınırlı tutulması ve bu maddede yer almayan kapatma ile ilgili iddiaların, dikkate alınmaması, yargılama konusu yapılmaması gerektiği;

Davanın özü ve esasının, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesini değiştirmek iddiasına dayandığı; bu konudaki görüşler netlik ve açıklık kazanırsa, davada adil bir karara rahatlıkla varılabileceği, diğer suçlamaların da, kendiliğinden çözüme kavuşacağı;

"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne", DKP'nin saygılı olduğu; bu ilkenin, DKP'nin programına ve yetkililerin söylemlerine egemen olduğu, aksini iddia etmenin DKP'yi anlamamak ve DKP'ye haksızlık etmek olacağı; özgürlükçü, çoğulcu demokrasiyi benimseyen, çağdaş devlet anlayışını kavrayan hiçbir insaf sahibinin, DKP'ye böyle bir suçlama getiremeyeceği; ancak, çağımızın anlayışlarıyla tanışmayan, halen tekilci-totaliter devlet anlayışı ile hareket edenlerin, DKP'yi, bu konuda suçlama hatasına düşebilecekleri;

"Ülke ve millet bütünlüğü"nün soyut kavramlar olduğu, ne Anayasa'da ne diğer yasalarda bu kavramların tanımının yapılmamış, öğelerinin belirtilmemiş olduğu, bu kavramlara mana ve ruh kazandırmanın, somutlaştırmanın, mahkemelerin yorumuna bırakıldığı;

Tekilci-totaliter, anti-demokratik bakış açısından, "ülke bütünlüğü"nün merkezi yönetim modelinde görüldüğü; merkezi yönetim modeli dışındaki yönetim modellerinin, ülke bütünlüğünü bozucu" sayılacağı, oysa, çoğulcu liberal-demokratik devlet anlayışı açısından, "ülke bütünlüğü"nden amaçlananın ve koruma altına alınanın, ülkenin fiziksel bütünlüğünün sağlanması ve ülkenin siyasi sınırlarının güvence altına alınması olduğu;

DKP'nin gerek programında, gerek Genel Başkanın konuşmalarında, bu anlamda "ülke bütünlüğü"ne saygılı olduğunu net ve açık bir şekilde dile getirdiği; bunun gibi tekilci-totaliter, anti-demokratik bakış açısından, "millet bütünlüğü"nün, etnik, kültürel yönden birlikte aranacağı, etnik, kültürel, dilsel ve dinsel farklılıkların, "millet bütünlüğü"nü bozucu sayılacağı; oysa, çoğulcu-demokratik anlayışta, "millet bütünlüğü"nün vatandaşların beraber yaşama iradesinde aranacağı, eğer vatandaşlarda beraber yaşama iradesi varsa, etnik, kültürel, dilsel ve dinsel farklılıkların "millet bütünlüğü"nü bozucu sayılmayacağı, aksine, bu farklılıkların, milli zenginlik kabul edilerek saygı göreceği; ne yazık ki, "bölünmezlik ilkesi"nin gerçek amacının ötesinde temel hakları sınırlamanın genel formülü ve gerekçesi olarak kullanıldığı, Anayasa Mahkemesi'nin uygulamalarının da genellikle bu doğrultuda olduğu; kimi hukukçuların "hukuk, insan hak ve özgürlükleri önündeki değişik engelleri kaldırmakla yükümlüdür." dediği; ancak, uygulamanın bunun tersi olduğu; şoven Türk milliyetçiliğinin etkisinde kalan pek çok hakim, hukuku, insan hak ve özgürlüklerinin önüne engel olarak diktikleri;

DKP'nin programında belirtildiği gibi; demokratik çoğulcu anlayışa aykırı olan totaliter, otoriter, şoven-milliyetçi bir anlayışla, Anayasa Mahkemesi'nin siyasi partilere yaklaşımının siyasi partiler için büyük bir tehdit oluşturduğu, siyasi parti kapatma kararlarıyla, Anayasa Mahkemesi'nin adeta, siyasi partiler mezarlığına dönüştüğü; evrensel hukuk kurallarına, hak ve adalet mefhumuna, insan haklarına dayalı çoğulcu-demokratik anlayışa ters, demokrat kamuoyu vicdanını rahatsız eden yanlış kararların yarattığı sakıncaların farkında olan bazı hakimlerin ortaya çıkan hatalı sonuçları, yürürlükte olan yasaların varlığıyla bağlantılandırmaya çalışarak, "ne yapalım, yasalar böyle emrediyor, biz de yasaları uyguluyoruz" gibi mazeretler ileri sürdükleri; oysa realitenin böyle olmadığı, elbette, tanımı tam yapılmış, öğeleri açıkça sayılmış somut yasa kurallarını olduğu gibi uygulamak hakimnin görevi olduğu ve takdir yetkisinin çok sınırlı bulunduğu; tanımı tam yapılmayan, soyut kavramlardan oluşan hukuk normlarının uygulamasında, hakimnin yorumu ve takdir hakkının, yasanın kendisinden daha fazla önem taşıdığı, zira hukuk normunu ete-kemiğe büründüren, ona ruh katan ve somutlaştıranın hakimnin yorumu olduğu;

Dava ile ilgili "ülke ve millet bütünlüğü normu"nun, soyut bir kavram olduğu, hakimnin farklı yaklaşımı ve farklı yorumunun, bu normun uygulamasında kendilerini farklı kararlara, farklı sonuçlara ulaştıracağı; siyasi yaşamın gelişimini engelleyen, demokrasimizi ayıplı konuma sokan Anayasa Mahkemesi'nin siyasi parti kapatma ile ilgili kararlarının vebalini, salt yürürlükteki yasalarda aramanın yanlış olduğu, bu tür sakıncalı kararların esas kaynağını, hakimlerin "ülke ve millet bütünlüğü normu"na hatalı yaklaşımlarında aramak gerektiği; hatada ısrarın, ne ülkeye ne de kimseye yarar ve onur kazandırmayacağı;

İddianamede, parti programının, "siyasal partiler bölge, ırk... esaslarına dayanamazlar" hükmünü getiren SPK'nun 78/b maddesine aykırı olduğunun belirtildiği; oysa söz konusu hükmün, 1995 Anayasa değişikliği ile mülga olduğu; bir an için, ilgili SPK maddesinin halen mülga olmadığı kabul edilse bile, Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi gerektiği; "ırk ve bölge esasına dayanmak" suçlamasının, DKP'ye yöneltilmeyeceği; DKP'nin, Türkiye'nin tüm sorunlarına sahip çıktığını, Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin tam üye olmasını savunduğunu; programında ve Genel Başkanın konuşmalarında net bir biçimde ortaya koyduğu; DKP'nin, bir dünya devletini, bir dünya vatandaşlığını, insanlığa hedef gösterdiği, böyle bir anlayışı sergileyen DKP'yi ırkçılıkla, bölgecilikle suçlamanın, insafa sığmayacağı; İddianamede, partilerinin "Kürt sorununun siyasi çözümünü, programının merkezine oturtmak" belirlemesinin, suçlamanın dayanağını oluşturduğu; oysa diğer partilerin de, Kürt sorununun çözümünüyle meşgul olduğu; örneğin, bugünkü CHP'ye dönüşen SHP'nin Temmuz-1990 tarihinde Parti Meclisinin onayı ve Merkez Yürütme Kurulu'nun uygulama kararıyla yayımladığı, kamuoyuna ve topluma sunduğu parti görüşünün bulunduğu; "Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin Doğu ve Güneydoğu Sorunlarına Bakışı ve Çözüm Önerileri" hakkındaki bu raporda, Türkiye'nin etnik ve kültürel çoğulculuğunun belirtildiği; yine aynı raporda, kültürel hakların verilmesinin önerildiği; kamuoyuna ve topluma yetkili organlarının onayı ile, bir uygulama programı olarak sunulan bu görüş ve önerilerinden dolayı, gerek SHP ve gerekse CHP hakkında herhangi bir dava açılmadığı; yine, Hürriyet Gazetesi'nde Başbakan Mesut Yılmaz'ın Kürt sorunu ile ilgili olarak; "(...) Sorunun siyasi ve kültürel yönü de var (...) şeklindeki belirlemelerine yer verildiği; hukukta çifte standarda ve farklı muameleye yer olmadığı, birisi için mubah olanın, başkası için suç olamayacağı;

Başsavcı'nın iddianamede, merkezi devlet ile üniter devleti özdeşleştiren bir anlayışla, kendilerinin adem-i merkeziyetçi yönetim modelini savunmalarını, "devletin tekliği ilkesi"ne aykırı bulduğu, bu iddianın yanlışlığı ve geçersizliği ile ilgili cevapları Ön Savunmada dile getirdikleri, tekrardan kaçınmak için, bu konunun üzerinde yeniden durmayacakları; ancak, merkezi yönetim modelinin Türkiye'nin bugünkü ihtiyaçlarına cevap veremediği görüşünün, toplumda, aydınlar arasında, basında ve siyasi partilerde yaygın bir şekilde taraftar bulmakta ve

ciddi bir şekilde tartışılmakta olduğu; son olarak, "işbaşındaki 55. Hükümet'in, idari reform yasa tasarısına ilişkin bir rapor hazırladığı ve bu konuda çalışmaların yürütüldüğü"nın kamuoyuna duyurulduğu; bu çalışmalar kapsamında yeni idari düzenlemede kendi görüşleri doğrultusunda, merkezi yönetimin birçok yetkisinin, mahalli yönetimlere devredileceği ve yerel meclislerin yerel parlamentolar şeklinde faaliyet göstereceğine dair bilgilerin de basında yer aldığı; bu gelişmelerin de, DKP'nin programındaki tesbitlerin ve ileri sürülen çözüm önerilerinin isabeti, haklılığı ve ileriye gören perspektifleri hakkında fikir vereceği;

Ayrıca, iddianamede yeralan 10 Şubat 1997 tarihli Milliyet Gazetesi'ndeki söyleşilerinde, "Mahalli yönetimlere bırakılacak görevler içinde, adalet dağıtımı"nın da yer aldığı;

Söz konusu belirlemenin, ilgili söyleşide bir yanlışlık sonucu yer alması gerektiği; çünkü yönetim modeli ne olursa olsun, adalet dağıtımının merkezi yönetimin yetkileri içinde olduğu ve adalet dağıtımının mahalli yönetimlere bırakılmasının, ne Partilerinin ne de kendisinin görüşünü yansıtmadığı;

Ön savunmada belirttikleri gibi, azınlıkların, hukuksal veya sosyolojik bir realite olarak var olabileceği, azınlığın varlığının, sosyolojik bir olgu olduğu, ne kendilerinin, "var" demeleriyle "var" olacağı, ne de "yok" demeleriyle "yok" olacağı;

Yalnız hiçbir yerde Kürtleri bir "azınlık" olarak nitelendirmedikleri ve Kürtleri, bu devleti oluşturan toplumun "asli unsuru" olarak gördükleri; Başsavcı'nın bu konudaki iddialarının hiçbir maddi dayanağının bulunmadığı;

Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürlerin korunması, geliştirilmesi ve yayılması yasağı iddiası ile, her türlü dil ve kültürün yasaklanması, sona erdirilmesi, yani, etnik arındırmanın önerildiği, buna aykırı görüşlerin, kapatma nedeni sayıldığı; etnik arındırmayı, bugün dünyanın herhangi bir uygar ülkesinde savunmanın mümkün olmadığı, böyle bir rejime, demokrasi denilemeyeceği;

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesine aykırılık iddiası üzerinde ön savunmada, yeteri kadar durulduğu ve ayrıntılı bir değerlendirme yapılarak, parti programındaki görüşlerin Anayasa'nın 136. maddesine aykırı olarak yorumlanmasının yanlışlığının belirtildiği; Anayasa'nın güvence altına aldığı ilkenin, "laiklik ilkesi" olduğu, DKP'nin de laikliği benimseyen bir parti olduğu; Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, laiklikle ne derece bağdaştığının ise yaygın bir şekilde tartışıldığı; kaldı ki, programlarında, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın "genel idare dışına çıkartılmasını" önermedikleri, "Din işlerinin cemaatlere bırakılmasının laikliğe daha uygun düşeceğini" savundukları; bu görüşlerinden, iddianamede ileri sürüldüğü gibi, "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hukuki durumunun sona erdirileceği sonucu"nın da çıkartılamayacağı; bu iddialarda da, isabet bulunmadığı;

DKP'nin kapatılma gibi bir endişesinin bulunmadığı; endişelerinin, Mahkeme'nin yanlış kararlarla, toplumsal ve siyasal gelişmeleri engelleyen, kurulu düzendeki haksızlıkları koruyan bir konuma düşmesi olduğu;

Muhtemel bir kapatma kararının, bu ülkede demokratik ve barışçı yöntemlerle hak arama ve sorun çözme yollarının kapalı olduğunu resmen tescil edeceği ve bunun, ülkede şiddet yanlılarının ekmeğine yağ süreceği, bunun da, bu ülkeye ve insanına yapılabilecek en büyük kötülük olduğu ileri sürülmüş ve sonuç olarak, haklı nedenleri olmayan DKP ile ilgili parti kapatma davasının reddine karar verilmesi isteminde bulunulmuştur.

Esas hakkında savunmanın eki olarak da, Doç. Dr. Oktay Uygun'un hukukî görüşlerini yansıtan bir raporu ile, "Sosyal Demokrat Halkçı Partinin Doğu ve Güneydoğu Sorunlarına Bakışı ve Çözüm Önerileri" başlıklı raporu Anayasa Mahkemesi'ne sunulmuş ve bu iki rapor da dava dosyasına konulmuştur.

V- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI'NIN SÖZLÜ AÇIKLAMASI İLE DAVALI SİYASİ PARTİ YETKİLİLERİNİN SÖZLÜ SAVUNMALARI

10.3.1998 gününde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın sözlü açıklaması, 24.3.1998 gününde de davalı Parti Genel Başkanı'nın sözlü savunması dinlenilmiştir.

a- Sözlü Açıklama

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı sözlü açıklamasında özetle :

"Her kapatma davasında olduğu gibi, bu davada da haklı olarak, yani, savunma hakkının gereği olarak davalı partinin çağdaşıktan, milletlerarası sözleşmelerden, insan haklarından falan bahsedeceğini, kendisinin de aslında, demokratik ülkelerden birinde hukukçu olmayı tercih edeceğini, çünkü, o ülkelerde anayasa dışı eğilimi olan partilerin kolay kolay taban bulmadığını, az gelişmişliğin yarattığı sıkıntılar istismar edilemediği için, vatandaşların aşırı uçlara kolay kolay kaymadığını, bir de o ülkelerin kendi düzenlerini korumak için yaptıkları yasaların, aldıkları tedbirlerin şikayet konusu olduğunda bizim gibi çifte standart uygulanmadığını; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "bunların o günkü ortamda yapılması gerekiyor" diye kararlar ürettiğini;

Doğruyu bulmak için, yalnız Türkiye aleyhine verilmiş kararları değil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ürettiği kararları da incelemek gerektiğini;

Bütün dünya ülkelerinde "vatan hainliği" diye bir kavramın olduğunu ve bunun birinci ölçüsü olarak da, ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet göstermenin siyasiler için de, diğer kuruluşlar için de vatan hainliğinin kapsamı içinde mütalaa edildiğini; kendilerinin her şeyden önce ülke bütünlüğünü korumakla görevli olduklarını ve birtakım dış güçlere, dışardaki birtakım mahkemelere karar beğendireceğiz diye uğraşmak yerine, ülke bütünlüğünün tehlikeye girdiği, açık ve yakın tehlike unsurlarının her bakımdan olduğu, her gün en az bir askerimizin şehit edildiği, Taksim Meydanı'na PKK bayraklarının çekilmeye çalışıldığı bir ortamda, Anayasamızın verdiği yasal imkanları kullanmamız gerektiğini;

Çifte standart uygulanmaması gerektiğini; her memleketin kendi anayasal düzeni olduğunu; örneğin Fransa'da, Korsika ile ilgili olarak parlamento tarafından 13.5.1991'de kabul edilen ve 14 Mayıs 1991 tarihinde Fransa'da resmî gazetede yayınlanan 19-426 sayılı Yasanın 1 inci maddesinin, tek ve bölünmez Fransız ulusunun bir bileşkesi olan Korsika halkından söz ettiğini; bu yasanın söz konusu maddesinin Fransız Anayasa Mahkemesi tarafından Fransız ulusunun tek ve bölünmezliği yolundaki anayasa ilkesine aykırı görülerek iptal edildiğini; demokratik bir toplumda, her özgürlükte olduğu gibi, ifade özgürlüğünün de bir sınırı olduğunda kuşku bulunmadığını; Türk hukuk sisteminde bu sınırlamanın ölçüsünün, açıklanan düşüncenin, suça tahrik ve teşvik unsuru oluşturup oluşturmadığı olduğunu;

Nitekim, bütün gelişmiş Batı demokrasilerinde de, suçu öven, şiddeti teşvik eden ya da haklı gösteren, ülke bütünlüğü ve kamu düzenini tehlikeye atan düşünce açıklamalarının, çeşitli kısıtlamalara bağlı olduğunu;

Örneğin, Kuzey İrlanda'da, 1971-1994 yılları arasında, terör olayları ile bağlantılı olarak radyo ve televizyona yayın yasağı konulduğunu; aynı yasağın, 1988-1994 yılları arasında bütün

İngiltere'de uygulandığını; İngiliz basınının ise bu dönemde, örnek bir sorumluluk duygusu sergilediğini ve terörle bağlantılı olarak toplumda karmaşa, galeyan ve heyecan uyandırıcı yayınlar yapmaktan özenle kaçındığını, halen bu ülkede, suçu destekleyen ve devlet otoritesini tahribe yönelik yayınlar yapılmasının yasak olduğunu;

Örneğin, İngiltere'de, televizyonda Nelson Mandela ile yapılan bir görüşmeye yayın yasağı konulduğunu; bu görüşmede, Mandela'nın "IRA, kendi mukadderatını belirlemek üzere kurtuluş mücadelesi yapmaktadır. Onlar yabancı bir devlet olan İngiltere'nin sömürgesinden kurtulmak istemektedirler. Biz sömürgeciliğin her türüne karşıyız. Buna karşı mücadele edenleri destekliyoruz" dediğini;

Fransa'da da, Vietnam savaşını protesto ederek halkı bu savaşa son vermek amacıyla eylemde bulunmaya çağırmanın veya anarşist veya bölücü propaganda yapmanın halk arasında heyecan ve karışıklık yaratılarak suç işlenmesine ortam hazırlanması bağlamında suç sayılarak cezalandırıldığını;

belirttikten sonra, Cumhuriyet Başsavcısı şu hususları belirtmiştir :

Bu genel açıklamalardan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür ve Sanat Yayın Kurulu tarafından 1997 Temmuz ayında yayınlanan "Milletlerarası Hukuk Açısından Güneydoğu Sorunu ve Terörle Mücadele" adlı kitap, davalı partinin ileri sürdüğü hususların yerinde olmadığını belgeleyen ve Türkiye'de yayınlanmış tek kaynak kitap olmak niteliğindedir... bu kitaptan bir bölümü bilgilerinize sunuyorum :

"Ülkemizin Güneydoğu bölgesinde yoğun olarak Kürt kökenli vatandaşlarımız yaşamaktadır. Ancak, sürekli göçlerle bu yoğunluk giderek azalmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan ve özellikle 1950'li yıllardan sonra, ülkedeki özgürlük ortamından yararlanan bu vatandaşlarımızın çoğunluğu, kendi istekleriyle ve hiçbir engelle karşılaşmaksızın, ülkenin daha verimli batı bölgelerine göçerek, oradaki vatandaşlarımızla bütünleşip kaynaşmışlar ve hiçbir ayrımcılığa uğramadan, ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi hayatına katılarak önemli roller oynamışlardır. Dolayısıyla, bölgedeki terör ve şiddet estiren belirli sayıdaki PKK militanlarının ülkedeki bütün Kürt halkı adına bağımsızlık savaşı sürdürdüğü iddiası, gerçek veriler karşısında, her türlü dayanaktan yoksun bir propagandadır.

Kaldı ki, bölgedeki Kürt kökenli vatandaşlarımızın çoğunluğu PKK'nın baskı ve zulmü sonucu ülkenin güvenli bölgelerine göçe zorlanmışlardır. Bunların başka yerlere değil de, kendi istekleriyle ülkenin batı bölgelerine sığınmaları, terör örgütü ile özdeşleşmek istemediklerinin ve kimin yanında olduklarının açık bir kanıtıdır.

Terör örgütü, başlangıçta, ülkenin, kendilerinin saydıkları Güneydoğu Anadolu Bölgesini bölerek, kendi mukadderatlarını belirlemek ve bölgede etnik milliyetçiliğe ve Marksist-Leninst dünya görüşüne dayalı bağımsız bir Kürt devleti kurmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak, bunun hiçbir zaman gerçekleştirilemeyeceği anlaşıncı, federasyon veya özerklik gibi taleplerle yetinilmiştir. Ne var ki, arka arkaya alınan ağır darbeler sonucu, bu tür iddialı taleplerde de gerileme olmuş, bu kez de azınlık hakları bağlamında bir takım ekonomik, sosyal ve kültürel haklar sağlanması gibi taleplerle karşılaşmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin Kürt kökenli vatandaşlarıyla herhangi bir sorunu olmadığı gibi, terör örgütünün onlar adına bu tür taleplerde bulunmaya hiçbir hakkı yoktur. Bu nedenle, incelediğimiz bütün uluslararası belgeler de teyit edildiği gibi, egemen bir devletin ülke bütünlüğünü koruması en doğal görevi ve hakkı olduğu cihetle, buna kastedenlere karşı mücadele devam edecektir.

Devlete karşı silaha sarılanlar ve devletle savaş halinde olduklarını iddia edenlerin, güvenlik güçlerinin kararlı ve tavizsiz tutumları karşısında şikâyet hakları yoktur. Cinayet, bombalama, mayın döşeme, adam kaçırma gibi yöntemlerle, başta yaşama hakkı olmak üzere, bütün temel hak ve özgürlükleri inkâr edenlerin, insan haklarına sığınmak hakları olamaz. Nitekim, bu husus Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17 nci maddesinde de teyit edilmiştir.

Teröristler, açık bir toplum olan demokrasinin sağladığı imkânlardan da yararlanarak, taleplerini zorla kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Demokratik bir toplumda her türlü marjinal düşünceye yer vardır ve bunlar terör ve şiddete dönüşmediği sürece bir dereceye kadar anlayışla karşılanmalıdır. Ancak, yüzyılımızın büyük düşünürü Karl Popper'in söylediği gibi, 'demokrasi, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün hakim olduğu bir rejimdir. Ne var ki, hoşgörü çelişkili bir kavramdır. Sınırsız hoşgörü (tolerance), hoşgörüyü ortadan kaldırır. Hoşgörü sahibi olmayanlara hoşgörü gösterilmesi, hoşgörülü bir toplumun dayatmacılara karşı savunmasız bırakılması, hoşgörüyle birlikte, hoşgörülü kişinin de kendisini yok etmesine sebep olur."

Kitapta bütün inceleme konusu belgeler milletlerarası sözleşmelerde incelendikten sonra deniyor ki, "İnceleme konusu bütün uluslararası belgelerden 'azınlık' sorununu yeknesak bir çözüme kavuşturmanın imkânsızlığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu alanda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ile AGİT belgeleri, azınlıkların hukuki statüsü ve sahip oldukları haklar bakımından bütün devletlerce kabul edilebilecek nitelikte çözüm önerileri ortaya koyamamıştır. Esasen, bu, mümkün de değildir. Azınlık gruplarının oluşumu, özellikleri, nüfusu ve işgal ettiği alanlar birbirinden çok farklı olduğu için, tarihî süreçte uygulanan azınlık politikaları arasında farklılıklar bulunması doğal karşılanmalıdır.

Öte yandan, söz konusu belgelerden, devletlerin ülke bütünlüğünü korumak ve ayrılıkçı akımları engellemek bakımından, ülkelerindeki azınlıkların varlığını tanımakta isteksiz davrandıkları dikkati çekmektedir. Bu yüzden bütün devletlerce kabul edilebilecek bir azınlık tanımı üzerinde görüş birliği sağlanamamıştır. Bu gerçeği, AGİT Azınlıklar Yüksek Komiseri Max Van Der Stoel dahi, 'Size kendi azınlık tanımımı veremem; ama, azınlığa mensup birisini görürsem tanıyabilirim' şeklindeki çarpıcı ifadeyle teyit etmiştir. Türkiye, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşmasından başlayarak, kararlı, tutarlı ve gerçekçi bir azınlık politikası izlemiştir.

Modern Türkiye Cumhuriyetini kuran söz konusu antlaşma, 'Azınlıkların Korunması' başlığı altındaki 2. Bölümün 37-45 maddeleri arasında, ülkede yaşayan Müslüman olmayan azınlıkların tabi olacağı hukuki rejimi düzenlemiştir. Bu hükümlerde, tarihî gelişmelere uygun olarak, sadece ülkede ikamet eden, Rum, Musevi ve Ermeniler azınlık olarak nitelendirilmiş ve hukuki statüleri güvence altına alınmıştır.

Lozan Antlaşması, eşitlik ilkesinden hareketle, söz konusu azınlıklara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklamıştır. Ne var ki, aynı antlaşmayla yükümlülük altına giren Yunanistan, ülkesindeki Türk azınlığa karşı bilinçli bir asimilasyon politikası uygulamaktadır. 1985'ten beri Türklerin ev ve arazi alıp satmaları, iş kurmaları, okullarını yenilemeleri yasaklanmış, din ve ifade özgürlükleri kısıtlanmıştır. Ayrıca, Yunanistan, Vatandaşlık Kanunu, etnik Yunan kökenlilerle, diğer etnik kökenden olan Yunan vatandaşları arasında ayrımcılık yapmaktadır.

Nitekim, Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığı Komitesi, Sözleşmenin 2 (c) maddesine dayanarak, Yunanistan'ı yasanın değiştirilmesi ve uygulamanın da ayrımcılığı engelleyecek şekilde düzenlenmesi konusunda uyarmıştır.

Antlaşmanın 39. maddesinde, azınlıkların eşitlik ilkesi çerçevesinde Türklerin yararlandığı bütün medenî ve siyasî haklardan yararlanacağı belirtilmiştir. 38. maddede ise,

azınlıkların kamu düzeni ve genel ahlâka aykırı düşmemek şartıyla, dinî inanç ve mezheplerinin gereklerini yerine getirebilecekleri ve millî savunma amacıyla yapılan kısıtlamalar dışında ülkede seyahat ve ikamet özgürlüğüne sahip oldukları öngörülmüştür.

Lozan Barış Antlaşması, azınlıkların statüsünü belirlemede, Müslüman olmayan azınlıklara atıfla, etnik kökeni değil, dinî inanışı esas almıştır. Bu nedenle, Kürt kökenli Müslüman vatandaşlarımızın bu bağlamda azınlık sayılarak, kendilerine, bazı çevrelerce tavsiye ve telkin edildiği şekilde, azınlık hakları tanınması mümkün değildir.

Türkiye, bu anlaşmayla kabul ettiği, 'statüleri uluslararası sözleşmelerle belirlenen grupları azınlık sayma' şeklindeki tezini, daha sonra uluslararası kuruluşlar çerçevesinde konuya ilişkin çalışmalarda da ısrarla savunmuş ve tutarlı bir tavır sergilemiştir.

AGİT çerçevesinde ve Birleşmiş Milletler çalışmalarında ve son olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları da dahil, sözleşmeye koyduğu çekinceler var. "Çekince, Türkiye Cumhuriyeti" diyor, "Sözleşmenin 17, 29 ve 30 uncu maddeleri hükümlerini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 24 Temmuz 1923 Tarihli Lozan Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmaktadır." Bu, çok önemli.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Anayasanın 66. maddesine göre, 'Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.' Anayasalar modern devletlerin toplumsal sözleşmeleri niteliğiyle, yöneten ve yönetilen herkesi birleştiren ve tarafların hak ve yükümlülüklerini belirleyen belgelerdir. Dolayısıyla, bireyle devlet arasındaki hukuk bağı kuran, anılan hüküm, vatandaşlığı etnik değil, hukuki ve siyasî bir kavram olarak tanımlamıştır."

Bu nedenle, zaten anayasal bir tanım söz konusu olduğu için bir zamanlar ortaya atılan ve içeriğinin ne olduğu anlaşılamayan anayasal vatandaşlık gibi konularda tartışmaya girmenin hiçbir anlamı yoktur.

"Kuşkusuz herkesin bir etnik kökeni vardır. Kimileri geçmişiyile, soyu ve sopy ile övünür, bazıları da çeşitli nedenlerle bunları gizleme ihtiyacını duyabilir. Bu, kişinin kendi iradesine kalmış bir şeydir. Ancak, dışa vurulması zorunlu olan tek bir kimlik vardır; o da bireyin vatandaşı olduğu devletin kimliğidir. Kişi özel hayatında, çevresiyle ilişkilerinde Laz, Çerkez, Kürt vesaire olarak tanınabilir. Ancak, resmî temaslarda hukuki işlemlerle öne çıkan tek bir kimliktir; o da vatandaşlıktır. Birlikte yaşama arzusu insanları bir potada eritmiş ve vatandaş kimliğini belirlemiştir.

Anayasanın 10. maddesinde, 'herkesin dil, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit' olduğu öngörülmüştür. Böylece, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı en üst düzeyde, anayasal normlar olarak güvence altına alınmıştır. Ayrıca, Türk Anayasası, Batı demokrasilerinin çoğundan daha ileri bir düzeyde, çok geniş bir temel hak ve özgürlükler katalogu ihtiva etmektedir. Bunlardan yararlanmada, Kürt kökenli vatandaşlarımız da eşit hak ve fırsatlara sahip olduğu için, ilave olarak diğer bazı haklar daha tanımak, kendilerini diğer vatandaşlara oranla imtiyazlı bir konuma kavuşturacağından bu tür taleplerin itirazlarla karşılanacağından da kuşku yoktur. Ülkede herkes, yeteneğine göre, eğitimde, iş bulmada, iş hayatında, seyahat ve ikamette eşit hak ve özgürlüklere sahiptir. Kimseye etnik kökeni dolayısıyla günlük yaşamında güçlükler çıkarılmamakta ve ayrımcılık yapılmamaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, bin yıllık Türk tarihinde her zaman devletin ayrılmaz bir parçası olmuş ve orada yaşayan halk da, etnik kökeni ne olursa olsun, tarihin hiçbir döneminde azınlık sayılmamıştır. Bir an için azınlık statüsünde olduğu kabul edilse dahi, ülkedeki Kürt

kökenli nüfusun uluslararası sözleşmeler ve diğer hukuki belgelere dayanarak, devlete karşı herhangi bir talepte bulunmaları mümkün değildir.

Herşeyden önce belirtilmelidir ki, tarihî, coğrafi, siyasî ve başka nedenlerle, devletlerin farklı azınlık politikaları izlemeleri, bu alanda teamüli devletler hukuku kurallarının oluşumunu ve bunların uluslararası sözleşmelerle kodifiye edilmesini engellemiştir.

Ayrıca, AK sözleşmelerinde olduğu gibi, güçlkle ve uzun ve yoğun çabalar sonucu hazırlanan sözleşmenin bir kısmı henüz yürürlüğe dahi girmemiştir. Bu alandaki AGİT belgeleri ise, birer uluslararası sözleşme olmadığından, imzalayan devletler açısından hukuken bağlayıcı değildir. Bunlar, devletler hukukunun, teamüli kuralları kodifiye ettiği ölçüde, siyasî açıdan bağlayıcı olsalar da, uluslararası sözleşmeler gibi bağlayıcılığı ve yaptırımı bulunmamaktadır.

Konuya ilişkin Birleşmiş Milletler sözleşmeleri ise, 'azınlık hakları' üzerine değil, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi üzerine kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Şartının 27. maddesi, dil, din, ırk ve başka nedenlerle her türlü ayrımcılığı reddederek, herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğuna ilişkin temel ilkeyi koymuştur. Konunun ayrıntıları ise, Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Sözleşmesi (1965) ile, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasî Haklar ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar başlıklı 1966 tarihli 2 sözleşmeyle düzenlenmiştir.

Bunlardan, Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin daha geniş kapsamlı bir benzeridir; ancak, etkin bir denetim mekanizması kuramadığı için, onun kadar etkili değildir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ise, program niteliğindeki birtakım temel haklar ve özgürlükleri kapsamaktadır. Bunların yerine getirilmesinde âkit devletler açısından mutlak bir yükümlülük öngörülmemiştir. Sözleşmenin önsözünde de belirtildiği gibi, âkit devletler bunları programlarına alacak ve ekonomik ve malî imkânları elverdiği ölçüde peyderpey gerçekleştireceklerdir. Zaten bütün devletlerin amacının, halkının mutluluk ve refahını sağlamak olduğu düşünülürse, hakları daha belirgin hale getirmek dışında, Sözleşme bir yenilik getirmemiştir.

Anılan sözleşmelerden, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Sözleşmesi 128, Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi 94 ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi de 110 devlet tarafından onaylanmıştır...

Anılan Sözleşmeler bütünüyle değerlendirildiğinde, bunların azınlık hakları açısından pratik yararlar sağlamaktan uzak olduğu açıklıkla ortaya çıkmaktadır.

Önce, kimlerin azınlık sayılacağı devletlerin takdirine bırakılmıştır. Akit devletin, herhangi bir grubu azınlık olarak kabul etmesi halinde dahi, sözleşmeler devlete hitap ettiği ve birey açısından doğrudan haklar doğurmadığı için, bireyin bunlara dayanarak devletten belirli haklar talep etmesi mümkün değildir.

Ayrıca, sözleşmelerde öngörülen azınlık hakları, kolektif değil, geleneksel bireysel insan haklarıdır. 'Grup hakları' veya 'kolektif haklar' kavramı, bireyin kimliğinin birey üstü kolektif yapılar tarafından belirlendiği varsayımına dayanmaktadır. Ancak, bu, mutlaka etnik bir grubun bir suje olarak kolektif haklara sahip olduğu anlamına gelmez. Bu nedenle, kültürel kimlik, içerik olarak çok belirsiz bir kavram olduğundan, bazı haklar sağlayarak, bu tür bir kolektif kimliği güvence altına almak mümkün değildir. Bunun yerine, kişi özgürlüğü, ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, toplantı ve dernek kurma özgürlüğü gibi bireysel insan hakları tanınabilir; bu hakların birlikte kullanılması hiçbir şekilde bunların sujelerinin birey üstü, kolektif bir yapı olduğu anlamına gelmemelidir.

Bu bağlamda diğer bir güçlük, kollektif haklar savı kabul edildiği takdirde azınlık kurumunu kimlerin temsil edeceği konusunda ortaya çıkmaktadır. Aslında bu tür bir temsile ihtiyaç da yoktur; çünkü, incelenen belgelerin tümünde kollektif kimlik değil, bireysel kimlik vurgulanmıştır. Dolayısıyla, kendisini belirli bir azınlığa mensup sayıp saymamak, bireysel bir tercihtir. Bu konuda karar vermek, bireyin kendi hakkı olduğundan, başkalarının yasal temsilci gibi, onun yerine geçerek grupla birlikte hareket etmeye zorlamaya hakları yoktur.

Ülkedeki Kürt kökenli vatandaşlarımızın yaptığı gibi, bazıları genel nüfusla bütünleşip kaynaşmayı tercih edebilirler; bu, onların en doğal hakkıdır. Bu tür girişimlerin azınlığı temsil ettiğini iddia eden bazı örgütler veya çoğunluk tarafından engellenmesi, insan haklarına aykırıdır.

Terörle mücadele sürerken, Güneydoğu sorununun sadece kuvvete dayanan yöntemlerle değil; siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda alınacak bazı önlemlerle çözülmesi gerektiği ifade edilmekte ve bu konuda içeriği tam olarak belli olmayan bazı öneriler yapılmaktadır.

Birincisi, siyasî çözüm. Bu tür taleplerin içeriği ustalıkla gizlenmekle beraber, bunların bölgede ayrı bir devlet kurmaktan, federasyon veya bölgesel özerkliğe kadar uzanan çok geniş bir yelpazeyi kapsadığı, çeşitli zamanlarda telaffuz edilmiştir.

Kürt kökenli vatandaşlarımızın çoğunluğu bölgede değil; aynı kültürel değerleri paylaştığı toplumun tüm kesimleriyle kaynaşarak, bütünleşmiş olarak ülkenin geri kalan bölgelerinde yaşadığı için, bu tür etnik milliyetçi yaklaşımların gerçekçi olmadığı, bizzat kendileri açısından son derece zararlı sonuçlar doğuracağı ve pratikte de uygulanmasının mümkün olmadığı açıkça ortadadır. Zaten sınırlı sayıdaki bölücü güçler dışında makul düşünme yeteneğine sahip hiç kimse, bu tür iddia ve gerçekdışı taleplerde bulunamamaktadırlar.

Yukarıda görüldüğü gibi, devletler hukukunda, egemen bir devleti azınlık statüsünde dahi sayılsalar, ülkesindeki bazı gruplara toprak terkine zorlayan hiçbir kural mevcut değildir; aksine, Birleşmiş Milletler şartından başlayarak incelediğimiz bütün belgelerde, devletlerin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün korunması, ısrarla savunulmaktadır. Aynı düşünceler, özerk yerel yönetimler açısından da geçerlidir. Henüz yürürlüğe girmemiş olan AK. Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesinin 15. maddesinde, "millî azınlıklara mensup bireylerin kendilerini ilgilendiren bölgesel kamu faaliyetlerine aktif olarak katılmaları öngörülmüş olmakla beraber, bundan murat yerel özerklik değil, kişisel katılma hakkıdır. Nitekim bu bağlamda, AGİT Kopenhag Bildirisinin 35/2. maddesinde de egemen devletlerin azınlık sorunlarının çözümünde yerel özerklik hakkı tanımak gibi bölgesel çözümlere zorlanamayacağı açıklıkla belirtilmiştir.

Her alanda, devletin en üst kademelerinde görev alarak bütün Türkiye'nin yönetiminde söz sahibi olan Kürt kökenli yurttaşlarımızın siyasî çözüm adı altındaki bu tür gerçek dışı yaklaşımlara itibar etmeyeceğine de kuşku yoktur.

Genel ve yerel yönetimler seçimleri yoluyla siyasî iktidara sahip olarak program ve tüzüklerindeki amaç ve ilkeler doğrultusunda faaliyette bulunmak üzere örgütlenen kuruluşlar olan siyasî partileri, Anayasamız, çoğulcu demokrasinin gereği olarak demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru saymıştır. Karşılaştırmalı hukukta da gözlendiği gibi, daha önceleri olağan derneklere benzetilerek onlarla aynı hukukî düzenlemeye tabi tutulan siyasî partilerin, toplum ve siyaset hayatındaki önemli rollerinin yarattığı etki sonucu, zaman içinde anayasalar tarafından düzenlenmesine ihtiyaç hissedilmiş ve böylece siyasi partiler, anayasal güvenceye kavuşturulmuşlardır.

Bu tarihsel gelişimin sonucu olarak, Anayasamızda, "Siyasî Haklar ve Ödevler" başlığını taşıyan dördüncü bölümünde yer alan 68 ve 69. maddelerinde, parti kurma, partilere girme ve

partilerden ayrılma ile siyasî partilerin uyacakları esasları düzenlemiş bulunmaktadır. Böylece, Anayasa, siyasî partilere, benzerleri diğer tüzel kişilerden farklı bir anlayışla yaklaşarak, kurulmaları ve çalışmalarında uyacakları esasları; kapatılmalarında izlenecek usulleri benimsemiş, kuruluş, çalışma, denetleme ve kapatılmalarına ilişkin ayrıntıların özel bir yasa ile düzenlenmesini de öngörmüştür. Bu özel yasa, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasasıdır.

Sonuçta, Anayasadaki genel esaslar, temel hak ve özgürlüklerle ilgili kurallar, özel olarak siyasî partilere ilişkin hükümler ile Siyasî Partiler Yasasında öngörülen ilke ve esaslar ile, bu kuralların Anayasa Mahkemesince yorumlanması ve bu konulardaki öğreti, siyasî partiler konusunda, kendisine özgü bir hukuk alanı meydana getirmiştir; ancak, bu gelişim, kurulmaları önceden izin alınmasına bağlı bulunmayan siyasî partilerin çalışmalarında tamamen serbest oldukları anlamına gelmemektedir; yaşanan acı tecrübelerin etkisiyle, İkinci Dünya Savaşı sonrası klasik demokrasilerde meydana gelen ve siyaset bilimcilerince militan demokrasi olarak adlandırılan anlayışın benimsenmesi sonucu, ülkemizde de 1961 Anayasasıyla başlayan süreçte, siyasî partilerin kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlandırılmıştır. Bu anlayışın, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşme, Kişisel ve Siyasal Haklarla İlgili Uluslararası Sözleşme gibi uluslararası belgelere de yansdığı görülmektedir.

Anayasanın 2. maddesinde belirlenen, hukuk devleti olmanın bir gereği ve sonucu olarak, 68. maddede, siyasî partilerin tüzük programları ile eylemlerinin, Anayasaya aykırı olamayacağını ve amaçlayamayacakları hususlar belirlenmiş, bunlara aykırılık halinde siyasî partilerin Anayasa Mahkemesince kapatılmaları öngörülmüştür. Bu hususlarda ve özellikle davanın konuları olmak itibarıyla, Anayasanın, devletin ulus ve ülkesiyle bölünmezliği ilkesine ödün vermez biçimde verdiği önemi ve siyasî partiler açısından bu ilkelere uymamanın hukukî sonuçlarını iddianamede ayrıntılarıyla ve esas hakkındaki görüşümüzde de açıklamış bulunuyor ve o açıklamalara gönderme yapmakla yetiniyoruz.

Sözünü ettiğimiz açıklamaların ışığında, davalı Demokratik Kitle Partisinin ideolojisini yansıtan ve ülkemizin toplumsal yapısı ve koşullarına ilişkin düşünceleri ifade eden programında belirtilen görüşleri ve genel başkanın, programı açıklama amacını güden çeşitli beyanları; Anayasanın ve o doğrultudaki Siyasî Partiler Yasasının belirli kurallarına aykırı bulunduğunu tekrarlıyoruz.

Bu sözlü açıklama vesilesiyle, siyasî partilerin kuruluş amaç ve çalışmalarına ilişkin serbestliğinin mutlak olmadığı ve bunun belirli koşullarda sınırlanabileceğine dair anayasal düzenlemenin, uluslararası hukuk belgelerine aykırı bir yanının bulunmadığına da temas etmek istiyoruz.

Gerçekten, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 29. maddesinde, "herkes, haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda, ancak-kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadıyla ve demokratik bir cemiyette ahlak, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için tespit edilmiş kayıtlamalara tabidir" denilmiş, 30. maddesinde de, "İşbu beyannamenin hiçbir hükmü, içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye, herhangi bir hak getirir mahiyette yorumlanamaz" hükmü getirilmiştir.

İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesinin 11. maddesinin ikinci fıkrası da, "bu hakların kullanılması, demokratik bir toplulukta zaruri tedbirler mahiyetinde olarak, millî güvenliğin, amme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin, sağlığın veya ahlakın

veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için ve ancak kanunla tahdide tabi tutulur. Bu hakların kullanılmasında idare, silahlı kuvvetler veya zabıta mensuplarının muhik tahditler koymasına mani değildir" şeklindeki hükmü ile, sözleşmede yer alan hak ve hürriyetlerin, ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve düzenin korunması vesaire amaçlarıyla sınırlanabileceğini kabul etmiş, 17. maddesinde de "bu sözleşme hükümleri; hiçbir devlete topluluğa ve ferde, işbu sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya mezkur sözleşmede derpiş edildiğinden daha geniş ölçüde tahditlere tabi tutulmasını istihdaf eden bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya matuf herhangi bir hak sağlamadığı şeklinde tefsir edilemez" kuralını getirmiştir.

Anayasa ve Siyasî Partiler Yasasında öngörülen, siyasî partilere ilişkin yasaklamalar, sözleşmede yer alan özgürlükleri kaldırıp azaltma anlamında ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı görülemez; bunlar; uluslararası hukukta var olan egemenliği, ulus ve ülke bütünlüğünü korumaya, ırkçılığa dayalı bölünmeleri önlemeye yöneliktir.

Yüksek Mahkemenizin son yıllarda vermiş olduğu, siyasi parti kapatma kararlarında tutarlı biçimde aynı yorum tarzının belirlenmiş olduğu gözlenmektedir.

Bu bağlamda, davalı partinin programındaki görüşlerin, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesinin 11. maddesinin ikinci fıkrası ile 17. maddesinde de yer alan hükümlerle bağdaşmadığı görülmektedir.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Davalı partinin genel başkanı, tecrübeli bir kişidir; hazırladığı program ve tüzüğün ve partisinin amacını açıklığa kavuşturmak amacıyla yaptığı konuşmaların Anayasamızla bağdaşmadığını bilmemesine imkan yoktur. Şimdiye kadar bölücü partilerden pek çoğunu Anayasa Mahkemesi kapattı; fakat, bunların üyelerinden, hatta yöneticilerinden ve hatta genel başkanlarından, yurt dışında yaşama durumunda olanların hepsi, kendilerinin aslında PKK ile organik bir bağ içinde olduklarını açıkladılar. Açıkça söylüyorum; bir Kürt vatandaşının, PKK'nın izni dışında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde siyasî faaliyette bulunması çok zordur. PKK, Türkiye'de, her yere sızmaya çalıştığı gibi, Büyük Millet Meclisinde de temsilcilerini bulundurmak amacıyla birtakım partiler kurdurmakta ve bu partileri desteklemekte, onun dışındaki Kürt vatandaşlarına bu konuda hayat hakkı bile tanınmamaktadır; ama, bazen de tüzük programıyla açıkça Anayasaya aykırı olan partileri kurdurtmaktadırlar, geçici bir süre faaliyetlerine de PKK ve o yönde eylem yapanlar sesini çıkartmamaktadır. Gaye şudur: "Bunu nasıl olsa Anayasa Mahkemesi kapatacak, biz de bunu milletlerarası platforma götürelim, Türkiye'yi bir daha siyasî bakımdan sıkıntıya sokalım." Demokratik Kitle Partisinin bu amaçlardan hangisine hizmet etmek amacıyla kurulduğunu veya başka bir amacı var mı yok mu; bunun takdirini Mahkemenize bırakıyorum."

... Açıkladığımız yasa maddeleri; tüzük ve program, genel başkanlarının söylemleri nedeniyle, Demokratik Kitle Partisi'nin gerek Siyasî Partiler Yasası'nın anılan hükümleri ve Anayasa hükümleri çerçevesinde temelli kapatılmasına karar verilmesini, iddianamemiz çerçevesinde talep ediyoruz."

b) Sözlü Savunma

Davalı Parti Genel Başkanı sözlü savunmasının ilgili bölümlerinde şunları söylemiştir:

"Bu dava 16 Haziran 1997'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının açtığı iddianame ile başlayan bir dava. İddianamede suçlamalar şöyle sıralanıyor:

1. Türk Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne dair hükümlerini değiştirme amacını gütmek.
2. Bölge ırk esaslarına dayanmak.
3. Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı, devletin tekliği ilkesini değiştirme amacını gütmek.
4. Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî kültür veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek.
5. Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek.
6. Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 ncı maddesi hükmüne aykırı amaç gütmek nedenleriyle hakkında kapatılma davası açılmıştır.

Ön ve son savunmalarımızda usule ve esasa ilişkin savunmalarımızı detaylı anlattık. Usule ilişkin savunmalarımızda iki noktaya dikkatleri çektik; birinci olarak önemseydiğimiz nokta, Anayasa normlarının yorumlanmasında izlenmesi gereken metodoloji; çünkü, Anayasa kuralları hem önemi ve hem etkinliği açısından kendine özgü bir yoruma tabidir ve zatıalilerinizin de malumu olduğu gibi, her anayasa bir anayasa geleneği içinde yer alır. Türkiye anayasaları da liberal demokratik Batı Avrupa anayasa gelenekleri içinde yer almaktadır ve bu iddiayı taşıyor.

Bu tür anayasa tipinin temel özellikleri, temel nitelikleri, özgürlükçü olmak, liberal olmak, çoğulcu olmak, demokratik ve hukuk devleti niteliğini taşımaktır. Onun için anayasamız da bu gelenek içinde yer aldığı için, anayasa normları yorumlanırken bu kural dikkate alınmalı, bu kural göz önünde tutulmalı. Bu kuralın gereği, özgürlüklerin esas kısıtlamaların istisna olduğu; elbette hiçbir hak mutlak değil, hiçbir hak tanınırken bunun kötüye kullanılmasına müsaade edilmez, buna belli haklı gerekçelerle sınırlamalar getirilebilir; ancak, bu sınırlamalar hiçbir zaman tanınan özgürlüğün özünü bozucu, zedeleyici nitelikte olmamalı, çünkü, özü zedelediği veya yok ettiği takdirde, artık o genel kuralın bir istisnası olmaktan çıkıyor, esas kuralın yerine geçiyor, yani özgürlükleri tamamen yok ediyor.

Anayasa Mahkemesinin uygulamalarında bu konuya ne derece riayet edildiği tartışmalıdır. Bizzat Anayasa Mahkemesinin sayın üyelerinin zaman zaman kararlardaki muhalefet şerhlerinde buna rastlıyoruz. Anayasa Mahkemesinin çoğu kez, Batılı örnekleri göz önünde tutarken, kısıtlamalara daha ağırlık vererek, esas tanınan temel hakkı bir kenara itip, kısıtlamaları daha ön plana çıkarma gibi bir anlayışı zaman zaman sergilediğine rastlıyoruz ve bizce bu yanlıştır; bir hak, ancak, tanındıktan sonra onunla ilgili kısıtlamalar tartışılmalıdır. Bir hakkı tanımadan, onunla ilgili kısıtlamaları savunmak hiçbir zaman o hakka saygılı olduğu anlamına gelmez.

Bu konuda bizim ön ve son savunmalarımızda biraz daha detaylı bilgi var. Üzerinde daha fazla durmak istemiyorum.

Usule ilişkin diğer bir itirazımız şu idi: Biz, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra siyasî parti kapatma ile ilgili yasakların Anayasanın ancak 68/4 üncü maddesinde belirtilen yasaklarla sınırlı olduğu görüşünü savunuyoruz; çünkü, anayasa koyucunun amacı da bu idi; yani son derece önemli olan, siyasî parti kurma hakkının kısıtlanmasını yasa koyucuya bırakmak istemediği için, 68/4'te siyasî parti kapatma nedenleri, tadadî ve sınırlı olarak sayılmıştır. Bunun dışında, buna

aykırı yeni bir sınırlama getirme imkanı ve hakkı, yasa koyucuya bırakılmamıştır ve bu kuralın doğrudan doğruya uygulanması da Yüce Heyetinizin takdirine bırakılmıştır. Siz, yorumunuzla, bu 68/4'te belirtilen maddelere yorumunuzla işlerlik kazandıracak, bunu sübuta kavuşturacaksınız.

Sayın Başsavcının iddianamesinde ve son sözlü açıklamasında belirttiği gibi, Siyasî Partiler Yasasındaki yasaklama nedenleri, 68/4'ün somutlaştırılmış kuralları olarak değerlendirilmemeli; çünkü, o yasadaki parti kapatma yasakları, Anayasa 68/4'te belirtilenden çok daha kapsamlı ve geniş kısıtlamalardır.

Mahkemenizin bu konuyu öncelikle ele almasını, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra Siyasî Partiler Yasasındaki parti kapatma ile ilgili kuralların geçersiz olduğunu, mülga olduğunu karar altına almasını talep etmiştik. Bu talebimizi tekrarlıyoruz. Eğer, mülga olmadığı kabul edilse bile, en azından Anayasaya aykırılık açısından bu maddeler tartışılmalı ve Anayasaya aykırılığı karar altına alınmalıdır. Daha önce Anayasa Mahkemesinin bu imkanı yoktu; çünkü, Siyasî Partiler Yasası, malumunuz, Anayasanın geçici 15 inci maddesinin koruması altında idi; ancak, 1995 değişikliğinden sonra, 15 inci geçici maddenin koruması kalkmıştır ve mahkemeniz, Anayasaya aykırılık iddialarını ele alıp karara bağlamak yetkisine sahiptir. Bunu da usulî bir itiraz olarak ileri sürüyoruz. 68/4'te belirtilmeyen, Siyasî Partiler Yasasındaki kapatma nedenlerinin Anayasaya aykırı olduğu iddiasını ileri sürüyoruz.

Esasa ilişkin savunmalarımıza gelince;

Usule ilişkin açıklamalarımızda da belirttiğimiz gibi, bu dava, 68/4'te belirtilen parti kapatma nedenleriyle sınırlı olarak ele alınmalı ve o çerçevede değerlendirilmelidir. Bu çerçevede ele alındığında, sadece devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı amaç gütmeye iddiası bu davanın konusu olmalı ve tartışma, dava, bununla sınırlı kalmalı.

Ayrıca, bu normun yorumlanmasında, yani 68/4'ün yorumlanmasında, Türkiye'nin taraf olduğu ve imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin de dikkate alınması ve o açıdan Anayasa normunun yorumlanması gerekir. Daha önce de söyledik; diğer haklarda olduğu gibi, örgütlenme hakkı da mutlak bir hak değil; bu hak kısıtlanabilir, bunu anlayışla kabul ediyoruz. Özellikle devletin, ülke ve millet bütünlüğünü koruma yani, bölünmezlik ilkesi, her devlet için doğal bir haktır; devletin, ülke ve millet bütünlüğünü korumak için önlem alması doğaldır. Biz de bunu saygıyla karşılıyoruz. Bu ve diğer başka nedenlerle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin birinci fıkrası örgütlenme hakkını güvence altına alıyor, ikinci fıkra, örgütlenme hakkına getirilebilecek kısıtlamaları sınırlı olarak sayıyor ve bunun kanunla belirtilmesi gerektiğini vurguluyor. Bu ikinci fıkra, özellikle belirtilen nedenler; millî güvenlik, kamu düzeninin korunması, genel ahlaka aykırı, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi çok sınırlı nedenlerdir.

Bu devletin bölünmezlik normuna, ilkesine, yani devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne Demokratik Kitle Partisi, en az, kendisini yurtsever olarak kabul eden herkes kadar duyarlı ve saygılıdır. Bu konuda biz hiçbir tartışma yapmıyoruz. Buna aykırı tek bir görüş ve beyanımız ne programımızda ve ne de benim, programı açıklama doğrultusunda yaptığım söyleşilerin hiçbirisinde buna aykırı tek bir görüş ileri sürülemez; ancak, ne var ki, bölünmezlik normunun yorumlanmasında bizimle veya bizim gibi çağdaş dünyanın gereklerine göre, çağdaş demokratik ilkelere göre düşünen çevrelerle, buna aykırı hâlâ tekilci, totaliter, otoriter bir devlet anlayışını benimseyen çevreler arasında bir yorum farkımız var.

Malûmunuz, 20 nci asrın özellikle 1920'li, 30'lu yıllarda dünyada tekilci anlayışı temsil eden totaliter, otoriter yönetimler hâkimdi; doğuda komünist rejimler, batıda da faşist rejimler.

Bunlar, herşeyi teke indiren, belli bir ideolojinin disiplini altına almayı amaçlayan anlayışlardı; tek devlet, tek millet, tek ideoloji, tek parti, tek şef. Belki bir talihsizlik olarak Türkiye Cumhuriyeti o dönemlere denk gelen bir dönemde yapılandırıldı. Malumunuz, Yüce Atatürk'ün topluma gösterdiği bir hedef vardı; muasır medeniyet seviyesi, yani bugünkü deyimle, çağdaş uygarlık düzeyi. O dünyanın muasır medeniyet seviyesini Batılı devletler, Avrupa devletleri temsil ediyordu ve orada egemen olan devlet ideolojisi de, demin sözünü ettiğimiz tekilci, otoriter devlet anlayışı idi ve bu anlayıştan hareket edilerek devlet buna göre dizayn edilmeye çalışıldı. Bu anlayışta, ülke bütünlüğü merkeziyetçi, otoriter bir devlet anlayışında aranır, yani, eğer bir devlet merkezî bir yönetimle otoriter bir disiplin altında yönetiliyorsa, orada ülke bütünlüğü var demektir. Oysa, çağımızda, günümüzde bu anlayış tamamen terk edildi, çağımızda benimsenen anlayışa göre, ülke bütünlüğü denilince, ülkenin fizikî coğrafyasının korunması, siyasî sınırlarının güvence altına alınmasıdır. Eğer, bu ülkenin fizikî coğrafyasını ve siyasî sınırlarına saygılı olduğunuzu ileri sürüyorsanız, buna saygılı iseniz, ülke yönetimi ile ilgili yönetim modelleri, merkeziyetçilik dışındaki diğer yönetimler hiçbir zaman ülke bütünlüğünü bozucu nitelikte sayılmıyor. İşte biz de diyoruz ki, DKP, hemen, daha parti kurulmadan önce yaptığımız açıklamalarda, partinin kuruluşu anında, programında ve ondan sonra her platformda vurgu yaparak, bu ülkenin siyasî sınırlarına, Misak-ı Millî sınırlarına saygılıyız diyoruz. Bunun dışında, katılımcı bir demokrasi için daha uygun gördüğümüz, bu ülkenin yapısına daha uygun gördüğümüz ademi merkeziyetçi yönetim modelini, zaman zaman biz buna yerinden yönetim modeli diyerek, merkeziyetçi olmayan bir yönetim modelini öneriyoruz. Sayın Başsavcılık, bu önerimizi, ülke bütünlüğünü bozucu bir suçlama olarak huzurunuza getirmiştir. Buna itibar etmeyeceğinizi tahmin ediyorum.

Yine, millet bütünlüğünde de çok farklı anlayışlar görmekteyiz. Zira, dünya değişiyor; insanlık, insanlaşmaya giden bir süreci yaşıyor, hep kendini yeniliyor, yeniye, iyiye doğru bir gidiş var insanlık tarihinde.

Sözünü ettiğimiz dönemlerde, ulusal bütünlük bir ırk ve kültür birliğinde aranırdı; yani, eğer bir yerde ırk birliği veya kültür birliği varsa ancak ulusal bütünlükten söz edilebiliyordu. Bu ırk ve kültür birliğine aykırı düşen farklılıklar, ulusal bütünlüğü bozucu nitelikte kabul ediliyordu. Oysa, günümüze geldiğimizde şunu görüyoruz: Artık ırk ve kültür farklılığı önemini kaybediyor, ulusal devletler önemini kaybediyor, yurttaşlık ön plana çıkıyor ve millet, o devleti oluşturan ve o devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan toplum olarak ifade ediliyor. Eğer o devletin vatandaşları arasında beraber yaşama iradesi varsa, orada ulusal bütünlük var demektir. O toplumda var olan dil, din, etnik, kültür farklılıkları hiçbir zaman ulusal bütünlüğü bozucu nitelikte kabul edilmiyor. Çağımızın modern anlayışının gereği budur.

Demokratik Kitle Partisi de bu tezi savunuyor; çünkü, diğer tezler, hem toplumun yasasına uymuyor ve hem de sürekli çatışma nedeni oluyor ve gerçekleşmesi de mümkün olmuyor; yani, dünya konjonktürüne denk düşen dönemde bile bütün çabalara rağmen ırk ve kültür bütünlüğüne dayalı bir ulusal bütünlüğü sağlamak mümkün olmamıştır ve bundan sonra da mümkün olması imkansızdır.

Onun için biz diyoruz ki, Anayasa Mahkemesi gibi, yargının en üst kurumu, dünyadaki değişimleri dikkate almak zorunda. Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olmalı. Anayasa Mahkemesi, toplumsal ve siyasî değişimlerin önünde bir engel olmamalı.

Anayasa Mahkemesinin bundan önceki kararlarında özellikle siyasî parti kapatma ile ilgili davalarda zaman zaman hataya düşmesini anlayışla karşılıyoruz; ama, şunu söylemeyi bir görev, bir vazife biliyorum: Anayasa Mahkemesi, bence yeniden kendi düşüncelerini test etmeli, bunu çağdaş dünyanın değerleri süzgecinden geçirmeli, hak ve adaletin egemen olması için

yapılması gereken ne ise ona göre davranmalı, eski hatalarda ısrar etmek ne kimseye onur kazandırır ne ülkeye yarar getirir.

Bunlar bizim şahsî görüşlerimiz değil; çağdaş dünyanın benimsediği görüşlerdir. Bu, Türkiye'nin angaje olmak istediği, katılmak istediği, moral değerlerini kendi hukuk ve iç yapısına geçirmek istediği Avrupa'nın benimsediği kurallar ve ilkelerdir. Biz, öyle kendimizi bazı şartlandırmalara kaptırmışız ki, bir bölünmezlik kompleksi bizim beynimizi esir almış; en ufak bir hak verme, hürriyetleri genişletmenin bizi bölünmeye götüreceği gibi bir komplekse mahkum olmuşuz. Oysa, dünyada şunu görüyoruz; yani, özellikle 1980'li yılların sonundan itibaren şöyle bir gelişim var: Yerellikler, farklılıklar korunarak bütünleşmeye doğru bir gidiş var. Bu belki ilk başta bir paradoks gibi de görünebilir, yani bölgesel, diğer bazı farklılıklar korunarak nasıl bütünleşmeye doğru gidilebiliyor; ama, dünyada bunun örnekleri var. Dünyayı yeniden keşfetmeye de gerek yok. Zaman zaman açıkladığımız gibi, İspanya bunun örneği; İspanya, merkezî yönetimden ademi merkezi bir sisteme geçti, 17 bölgeye ayrıldı. Bunlardan özellikle Katalonya ve Bask bölgeleri, özerk bölgeler; kendi dilini, kendi kültürünü kullanabiliyor, özyönetimleri var; ama, buna rağmen İspanya'nın bir parçasıdır. İspanya'nın bütünlüğünü bozmuyor ve İspanya da bu haliyle Avrupa Birliği'nin bir üyesi. Yani, demek ki bunlar hem çağımızın gereklerine uygun hem toplumsal huzur ve barışın sağlanmasına da çok etkili olabilecek araçlardır. Bu devletin yönetiminde söz ve karar sahibi olan insanların bu konular üzerinde iyice düşünmesi gerekir.

Sayın Başsavcı, bir konuşmamda "federasyon, ülke bütünlüğünü bozucu değil" şeklindeki ifademi bir suçlama gerekçesi yapıyor. Esasında, federasyon DKP'nin tartışmasının dışında; çünkü, DKP ne programında ne de benim açıklamalarımnda federasyonu savunmuyor; bizim savunduğumuz yönetim modeli, mahallî yönetim, yani yerinden yönetim dediğimiz mahallî yönetimlerdir; ancak, bir soru üzerine, ben, federasyonun ülke bütünlüğünü bozucu olmadığını ifade ettim. Mahkemenize sunduğumuz Doçent Doktor Oktay Uygun'un görüş raporundaki, bu konuda Türkiye'de belki de en yetkili uzmandır; Federe Devletler isimli bir kitabı olan bir zat. Federe devletler, ülke bütünlüğünü bozucu değil; çünkü, federe devletler, bağımsız devletler değil. Yani, devletin genel tanımı, bir devletin sınırları içinde, yaşayan insan toplumunun bağımsızlık ve egemenlik temelinde siyasî örgütlenmesi şeklinde tarif edilirse, bağımsız devletin iki temel özelliği var; bir, içte üst otorite, yani en üst otorite olacak, onu denetleyen başka bir otorite olmayacak. Dışa karşı bağımsız olacak, yani dıştan da onu denetleyen bir güç, makam olmayacak. Oysa, federal devletlerin yapısı bu değil; çünkü, federe devletlerde, federal devletin denetimi -tabiri caizse- neredeyse vesayeti altındadır. Bunları fazla açıklama gereğini de duymuyorum, zaten biz federal devleti savunan bir anlayışa sahip değiliz; ancak, bilgi kabilinden söylüyorum.

Anayasa Mahkemesinin son zamanlarda bir açılım yaparak uluslararası anlaşmalara gönderme yaptığını görüyoruz. Bu, bizi memnun eder. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesine gönderme yapması, bu maddeyi dikkate alması, örgütlenme hakkı açısından son derece önemli. Biz, Anayasa Mahkemesinin bu son tutumunu takdirle karşılıyoruz.

İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki kısıtlayıcı nedenleri de yorumlarken, bunları çok dar bir yoruma tabi tutmak lazım; yani, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak gibi kavramları çok dar bir yoruma tabi tutmak gerekir.

Millî güvenliğin korunması sebebine dayanmak için ancak örgütlenmenin ülke topraklarını parçalamaya yönelmesi gerekir. Eğer böyle bir yönelme yoksa o parti için hiçbir zaman millî güvenliği koruma gerekçesiyle kapatma kararı verilmemesi gerekir.

Yine, kamu düzeninin korunması kuralında da ancak şiddete başvuran veya şiddeti öven, şiddet örgütlerine destek olma niteliğini taşıyan partilerde bu kural, yani kamu düzeni nedeniyle kapatma söz konusu olabilmelidir. Diğer kapatma nedenlerinde de işin özüne, esprisine uygun olarak mümkün olabildiğince dar bir yorumla bu maddeye yaklaşılması gerekir. Anayasa Mahkemesinin böyle bir uygulamaya gideceğini umuyoruz.

Biz, ön savunmamızda da değindik, Anayasa Mahkemesi, tarihî olayların tartışılacağı bir platform değil. Onun için biz tarihi tartışmaları buraya taşımak istemiyoruz; ancak, eğer Başsavcılığın iddianamesinde tarihe gönderme yapılarak bazı yanlış değerlendirmeler yapılmışsa ve bu yanlış değerlendirmeler sonucu bazı tarihi realiteler partimiz aleyhine bir kapatma nedeni sayılmışsa, biz buna değinmek ihtiyacını duyuyoruz.

İddianamede, benim bir televizyon programında yaptığım söyleşide "Kürdistan" lafını söylemem bir suçlama nedeni yapılmıştır. ... O söz kullanılırken, Osmanlı döneminde zikredildiği, yani o dönemle ilgili bir konuşmada zikredilmiştir ki, işin gereği de o; çünkü, eğer bir tarihî olaydan söz ediyorsanız, o tarihî olayın içinde bulunduğu koşulları göz önünde tutmak ve o dönemdeki terminolojiyi kullanmak zorundasınız. Bu, bizim deyimimiz, bizim icadımız değil.

Osmanlı yönetimi, malumunuz, militarist yapısına, baskıcı niteliğine ve şiddete dayalı yönetim biçimine rağmen sınırları içindeki hiçbir ülkenin varlığını ve adını inkâr etmemiştir. Yönetimi altındaki halkların hiçbirisinin dil ve kültürünü yasaklamamıştır. Ülkelerin ve halkların adları, padişah fermanları, Hükümet kararnameleri, her türlü yazışmalarda, belgelerde, kitaplarda, gazete ve dergilerde, haritalarda son derece özgürce ve doğal olarak kullanılıyordu. Bu ülkelerden birisi de Kürdistan ve o halklardan birisi de Kürtlerdi. Bütün bu tarihî gerçekler bir anda silinip görmemezlikten gelinemez.

Müsaadenizle, bu örnekleri son derece bol bol, Osmanlı belgelerinde, her yerde görmek mümkün; Kanunî Sultan Süleyman'ın Fransız Kralına gönderdiği mektupta, egemenliği altındaki ülkelerden bahsederken, bunları sayarken, "Kürdistan hükümdarıyım" demesi, diğer tarihî belgelerde, Osmanlıların bütün haritalarında Kürdistan sözüne rastlamanız mümkündür.

Bu vesile ile, müsaadenizle bir belgeden söz etmek istiyorum: Türkçe yazılan ilk ansiklopedi, Kamus'ül Alam. Şemsettin Sami'nin 1889/1898 yılları arasında yazdığı altı ciltlik bir eser.

...

Kamus'ül Alam'da Kürdistan bağımsız bir madde olarak ele alınıyor. Ansiklopedinin beşinci cildinde 3840/3843 sayfalarında yedi sütunda yer alıyor ve geniş bir biçimde bahsediliyor.

Maddeden çok az bir bölümünü alarak bilgilerinize sunmak istiyorum; aynen şöyle diyor: "Kürdistan, Batı Asya'da en büyük bölümü Memaliki Osmaniyede -Osmanlı İmparatorluğunda- ve bir bölümü İran'a bağlı büyük bir ülke olup, orada yaşayan insanların çoğunluğunu oluşturan Kürt halkıyla adlandırılmıştır." Yani, Kamus'ül Alam'da, Şemsettin Sami, Kürdistanı bir ülke olarak tanımlıyor.

Kürdistanın sınırlarını da şöyle belirtiyor: "Kürdistan'ın sınırlarını tümüyle belirlemek güçtür; ancak, yaklaşık olarak diyebiliriz ki, Kürdistan Urmuyi ve Van Göllerinin (Urmiye, şu anda İran'da bulunan Van Gölü büyüklüğünde ve o yükseklikte olan büyükçe bir göldür) kıyılarından, Kerha ve Diyala Irmaklarının kaynaklarını ve Dicle'nin akış yatağına dek uzayıp

kuzeybatıya doğru sınırları, Dicle'nin akış yatağını izleyerek Fırat'ı oluşturan Karasuyatağına ve oradan kuzeye doğru Aras havzasını, Fırat ve Dicle havzasından ayıran su ayırımı çizgisine kadar ulaşır. Böylece, Kürdistan, kuzeydoğu yönünden Azerbaycan; doğudan Irak-ı Acem; güneydoğu Loristan ve Irak-ı Arabî; güneybatı yönünden Mezopotamya; kuzeybatı yönünden de Anadolu ile sınırlıdır."

"Anadolu ile sınırlıdır" deyince, o dönemde Anadolu'nun ne ifade ettiğini de bilmek lazım; çünkü, çoğu kez Anadolu, biraz gerçek coğrafi sınırlarının ötesinde siyasî anlamda da kullanılmaktadır. Oysa, Anadolu, malumunuz olduğu üzere Yunanca bir deyim olan Anatolia'dan gelmektedir; yani, doğu tarafı, güneşin doğuş tarafı Ege'ye göre doğu sayılan yarımada ve bunu birinci asırda -bu benim arz ettiğim bilgiler ansiklopedik bilgilerdir; Meydan Larus Ansiklopedisinden alman bilgilerdir- bu sınırları birinci asırda ünlü filozof, tarihçi ve coğrafyacı Strabun çiziyor; diyor ki, "Tarsus çayından Amisos, Samsun'a uzanan hattın batısında kalan yarımada." Bunu bir parantez içinde arz etme ihtiyacını duydum.

Demek istediğimiz, bu Kürdistan lafını kullanmak ne ayrımcılık, ne bölücülük anlamını taşımaz; sadece, o günün tarihî realitesini realist bir gözle ifade etmek için kullanılmıştır.

Ayrıca, çok uzağa, çok gerilere de gitmeye gerek yok; bunu Osmanlı döneminden sonraki dönemde Büyük Millet Meclisinin kuruluş aşamasında, bu devletin kuruluş aşamasında da bu ifadenin sık sık; başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, diğer yetkililer tarafından da kullanıldığını görmekteyiz. Mesela şu örnekleri verebilirim:

24 Nisan 1920'de, aynen şöyle diyor Mustafa Kemal: "Hakikaten İngilizler daha evvel bütün Kürdistan'ı işgal etmek, Kürt vesair dindaşlarından ayırmak için tasavvur edebildikleri her şeyi orada tatbikle meşgul olurlar." Yani, Mustafa Kemal bizzat "Kürdistan" tabirini kullanıyor. Bu belgeleri ön savunmamıza ek olarak hepsini Yüksek Mahkemenize takdim ettik.

Yine Atatürk'ün Kürtlerle ilgili, Millet Meclisinde pek çok ifadesi var; zamanınızı almamak için bunların üzerinde çok detaylı durmak istemiyorum.

Yine, sunduğumuz belgeler içinde Kürt ve Kürdistan sözlerinden bahseden şöyle ifadeler var; 22 Temmuz 1992 Türkiye Büyük Millet Meclisindeki gizli celsede söylenen ifadeler: "Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyetinin El Cezire Cephesi Komutanlığına talimatıdır." Bu belge, belgeler arasında olduğu için okuma gereği yok.

Yine, özellikle Mustafa Kemal'in, devletin kuruluşu aşamasında Kürtlere kendi kendilerini yönetme imkanını sağlamak için mahallî idareleri düşündüğünü ifade eden bir belge. 16/17 Ocak tarihlerinde Mustafa Kemal, o dönemin gazetecileriyle İzmit'te bir toplantı yapıyor. O dönemin ünlü gazetecilerinden Ahmet Emin Yalman'ın sorusu üzerine şöyle diyor; zabıtta "Gazi Paşa" olarak geçiyor:"

Türklerle Kürtlerin iç içe geçtiğini, bir sınır çizmenin mümkün olmadığını belirttiikten sonra, "Binaenaleyh, başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmekten ise, bizim Teşkilatı Esasiye Kanunu mucibince, zaten, bir nevi mahalli muhtariyetler teşekkül edecektir." Yani, bizim sözünü ettiğimiz mahalli yönetimler. "O halde, hangi limanın ahalisi Kürt ise, onlar, kendi kendilerini muhtar olarak idare edeceklerdir." Bu, o dönemdeki sıfatıyla Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ifadesi.

...

Bu Kürt ve Kürtlük sözlerinden alerji duyulmaması gerektiğine dair biz bunları ileri sürdük ve sunduk. Çünkü, bazı yanlış tarihî değerlendirmeler var. Bunu Başsavcının

iddianamesinde de görüyoruz, zaman zaman bu yanlış değerlendirmenin Anayasa Mahkemesinin kararlarına da yansdığına tanık olmaktadır.

İşte, bin yıldan beri kaynaşmış, bütünleşmiş Kürtleri, Türklerin potası içinde erimiş bir varlık olarak gösterme gibi bazı ifadelere rastlamaktayız. Oysa, realitenin böyle olmadığı, Devletin kuruluşu aşamasında bile Kürtlerle Türklerin ayrı ayrı unsurlar olarak değerlendirildiği, ama, bir şeye dikkat edildiği, bunların birbirlerinden ayrılmaz kardeş halklar olduğu, hatta zaman zaman bu ifadeyi de aşan, bunların kardeş iki millet olduğunu ifade eden görüşlere rastlamaktayız.

Mesela, bakınız, 25 Aralık 1922 tarihinde Millet Meclisinde yapılan oturumda, o dönemin Başbakanı, yani, Heyeti Vekile Reisi Rauf Orbay aynen şöyle diyor: "İngilizlerin Türkiye'de sakin Türk ve Kürtleri imha edebilmek için teşebbüsatlarının hepsi, bu iki necip milletin vahdedi karşısında iflas etmiştir." İki necip milletten bahsediyor.

Yani, bunlara gönderme yaparken demek istediğimiz şu : Yani, bu, Kürtlük lafı, mutlaka bizi bir bölünmeye, bir parçalanmaya götürür endişesinden sıyrılmamız lazım.

Evet, Kürtler elbette kendi varlığına, kendi benliğine sahip çıkmakta ısrarlı görünüyorlar; ama, hiçbir zaman Türklerden ayrı düşme, onlardan ayrılma gibi bir amacın peşinde koşmadılar.

Şimdi haklı olarak soracaksınız; "bu şekilde düşünen yok mu" Bu şekilde düşünen var. Yani, her toplumda ayrımcı düşünceleri, aşırı fikirleri benimseyen insanlar olabilir; ama, genel tercih bu değil ve biz de genel tercihin duygularına, inançlarına göre hareket eden bir siyasî partiyiz.

Yani, Kürtleri, Kürtlerin tabî ve doğal hak ve özgürlüklerini savunurken, buna sahip çıkarken, hiçbir zaman Türklerle Kürtleri birbirine düşürmek, bunları birbirinden ayırmak, bunları birbirlerinin aleyhine kışkırtıp kullanmak için bir amaç gütmmediğimizi samimiyetle ifade etmek istiyoruz. Bu anlayış içinde zaten birlik beraberlik sağlanmıştır ve bunun, bundan sonra da sağlanabileceği umudunu taşıyoruz; yeter ki, çok büyük hatalar işlemeyelim, bazı haksızlıkların sürgit devamına yardımcı olmayalım, bir an önce haksızlıklar düzeltilerek herkesin bu devletin eşit vatandaşları olarak sahip olması gereken haklardan yararlanabilen bir toplum oluşturalım; devlet, herkesin devleti olsun; devlet, herkese karşı tarafsız, yansız olsun; devlet, yalnız toplumu oluşturan bir kesimin devleti, onun hakkını, hukukunu koruyan, onu herkese tercih eden bir anlayışı benimsemesin; devleti oluşturan toplumu bir arada tutmanın en sağlam harcı bu olur. Bugüne kadar buna ters, yanlış uygulamalar yapılmıştır, ulusal bütünlüğü esas bozan nedenler onlardır. DKP'nin amacı bu tür bölücülüğe ayrımcılığa götürebilecek nedenleri ortadan kaldırıp, gerçekten tarihte geçmişte olduğu gibi bugün de gönüllü birlikteliğe dayalı bir sağlam birliği sağlamaktır; bunun dışında DKP'ye izafe edilecek her suçlama bir bühtandır, bir haksızlıktır.

Hukukun temel niteliklerinden birisi de objektifliktir, herkese eşit uygulamadır. Yani, bir kural, birisi için uygulanabilir, birisi için uygulanmayacaksa, o toplumda hukuktan, haktan, adaletten söz etmek mümkün değil.

Bize karşı eleştiri nedeni yapılan birçok sözlerimiz, bugün Türkiye'de her türlü çevrede, gerek bilim çevresinde gerek siyasî çevrelerde gerek devlet katında çok rahatlıkla tartışılmaktadır.

Daha önce de sunmuştuk; o günkü adıyla SHP, Sosyaldemokrat Halkçı Parti, bugünkü adıyla CHP, 1990 yılında bir rapor hazırladı. O raporda da bizim görüşlerimize paralel olarak

Türkiye'nin etnik çoğulculuğundan ve kültür çoğulculuğundan ve her kesimin kendi kültürünü koruması, geliştirmesi hakkından söz ediliyordu. Bundan dolayı CHP hakkında herhangi bir dava açılmadı.

...

Şimdi, bu konu, Türkiye'nin gündemini öylesine meşgul etmiş ki, artık, politika yapmak isteyen bu toplumun yönetiminde söz sahibi olan, yetki sahibi olan herkes bu konuyla meşgul olmak, bu konu üzerinde kafa yormak ihtiyacını duyuyor; yani, bizim programımızın merkezine aldığını söylediğimiz Kürt sorununun çözümüyle ilgili.

Bakınız, yine bir belgeden söz ediyorum ki, Türkiye Devletinin en üst kurumu olan Büyük Millet Meclisinin oluşturduğu Göç Komisyonu raporunda aynen şöyle diyor... "Etnik duyarlılıklara demokratik çözüm anlayışı ve çoğulcu demokrasi ilkeleri çerçevesinde ülkemizin bölünmez bütünlüğü ve resmî dilin Türkçe olması gibi Anayasamızda laik cumhuriyet için öngörülen tüm yurttaşlarımızın gönülden benimsediği ve tartışılmaz nitelikte olan temel değerler kapsamında, kültür mozaiğimizin zenginliğini oluşturan tüm etnik inanç ve köken farklılıklarına alt kimlik arayışlarının önündeki yasal, kuramsal ve toplumsal engeller kaldırılmalı. Bu bağlamda, Kürt kimliği tanınmalı, yurttaşlarımızın kendi ana dillerinde, bu arada Kürtçe özel eğitim, özel radyo, özel televizyon, yazılı basın kurabilmelerinin önü açılmalı; kendi kültür, gelenek ve folklorlarını korumak ve geliştirmek çoğulcu demokrasi koşullarında güvenceye alınmalıdır."

Görüldüğü gibi, düne kadar tabu sayılan, konuşulması mümkün olmayan kavramlar, yeni çözümler artık, ister istemez devletin en üst katında tartışılıyor, konuşuluyor ve bunun üzerinde de kafa yoruluyor.

Onun için, bu konuların tartışılmasından, gündeme getirilmesinden korkmamamız lazım. Özellikle, Anayasa Mahkemesi vereceği kararlarla bu tür siyasi ve sosyal gelişmelerin önünü tıkayan bir engel oluşturmamalı; ...

...

Sayın Başsavcı sözlü açıklamalarında bizimle ilgili hiçbir delil, kanıt, hatta delil kırıntısı bile ileri sürmeden imalı bir biçimde bizi suçlama yöntemini seçmiştir. Gerçekten vahim olan bazı kavramlar ortaya atmış, işte, vatana ihanet, vatan hainliği, ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet, Taksim Meydanında PKK bayraklarının çekilmesi gibi vahim bir tablo çiziyor ve bunun için önlem alınmasının gerektiğini iddia ediyor.

Peki, bu vehimleri, korkulan ortaya salıp tedbir almayı önermenin bu davayla ilgisi ne' Çünkü, bu davada ne ben ne de bu davanın yönetiminde görev alan hiçbir arkadaşımız vatan ihaneti diye suçlanabilecek veyahut ülke bütünlüğünü bozmayı amaçlayabilecek veyahut da PKK veya PKK dışındaki herhangi bir örgütle uzak-yakın hiçbir bağı olmayan, hiçbir yerde imalı dahi bile olsa bu tür şiddet örgütlerini onaylayan hiçbir ifade ve beyanımız yok ve Sayın Başsavcı ne iddianamede ne esas hakkındaki görüşünde ne de sözlü savunmasında bu konuda bize izafe edilebilecek hiçbir söz, belge, delil ortaya koyamıyor; ama, ortaya koymamasına rağmen, böyle bir şüphe, kuşku yaratma yoluna sapıyor.

Şimdi, biz söyledik, yani, Demokratik Kitle Partisi olarak biz hiçbir zaman "bırakalım vatan bölünsün; bırakalım şiddet örgütleri terör estirsin" gibi bir ifade kullanmadık ki veya bunu ima edebilecek, bu sonucu doğurabilecek hiçbir sözümüz, davranışımız olmadı ki Sayın Savcı bu misalleri mahkemenizin huzuruna getirsin!

Bunu yine burada rahatlıkla söylemek istiyoruz. Eğer, Sayın Başsavcının derdi, davası, ülke ve millet bütünlüğünü korumak ise, şiddeti, terörizmi önlemek ise, çok müsterih olsun, bu konuda DKP en az kendisi kadar duyarlıdır.

...

Sayın Başsavcı sözlü açıklamalarında bu davayla hiç ilgisi, alakası olmayan bir sürü olay anlatıyor ve bu olayları anlatırken, Batı'da fikir suçunun mutlak olmadığını, fikir özgürlüğüne - pardon- fikir özgürlüğünün, düşünce özgürlüğünün mutlak olmadığını, düşünce özgürlüğüne sınırlama getirebileceğini kanıtlamak amacıyla bu delilleri güya öne sürüyor. Ama, dikkat ettiğimiz zaman, Sayın Başsavcının fikir özgürlüğünü kısıtlamaya örnek diye gösterdiği olayların hiçbirisinin fikir özgürlüğüyle ilgisi yok.

Fransa'da basın kanununa göre Fransız siyasî sisteminin temellerini sarsmak ve kamu düzenini tahrip etmek maksadıyla eleştiride bulunmak yasaktır. Yasağın amacı, halk arasında heyecan ve karışıklık yaratılarak suç işlenmesine elverişli bir ortam yaratılmasını engellemektir.

Burada da görüldüğü gibi, engellenen, cezalandırılan bir fikir suçu değil, suça teşvik etmek ve suçun işlenmesine neden olma eylemidir. Çünkü, dünya değişti; yani, Atatürk'ün dönemindeki dünya ile bugünkü dünyamız çok.

...

Sayın Başsavcının verdiği bu örneklerin, söylediğim gibi, yani, DKP ile bir ilgi ve bağlantısını kurmak mümkün değil. Zaten, Sayın Başsavcı hiçbir ilgi ve bağ da kurmuyor, sadece bunları ortaya atıyor.

Yine, Sayın Başsavcının referans gösterdiği bir kitap var; Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür ve Sanat Yayın Kurulu tarafından yayınlanan, Doçent Doktor Şeref Ünal tarafından hazırlanan Milletlerarası Hukuk Açısından Güneydoğu Sorunu ve Terörle Mücadele adlı kitap.

Sayın Şeref Ünal, değerli bir hukukçudur; bu kitabı da büyük bir emekle hazırlamıştır, ciddi bir araştırmanın sonucu. Ancak, şu hususlar dikkatten kaçmamalı bu kitabı değerlendirirken. Sayın Ünal, Adalet Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanı olan bir devlet memurudur.

2.- Kitap, devletin bir resmî organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından belli amaçlar için Şeref Ünal'a hazırlanmıştır.

3.- Türkiye'deki hukuk sisteminin uluslararası sözleşmelere ve hukuk sistemine uygunluğunu kanıtlama amacı ve gayreti kitaba egemen olmuştur.

Bu nedenle, sözü edilen kitap, tam anlamıyla bilimsel, tarafsızlık ve objektiflik niteliğini taşımamaktadır. Pek çok yerde zorlama yorumlara sapılarak devletin resmî görüşlerinin savunuculuğu yapılmıştır.

Kitapta eleştirilecek pek çok konu var. Ancak, bu tartışma, bu davanın konusu değil. Şunu sormakta yarar var; eğer, Türkiye'nin hukuk sistemi, kitapta ifade edildiği gibi, gerçekten uluslararası normlara uygunsa, Türkiye neden böylesine uluslararası kurumlarda mahkûm olmaktadır' Tek sorumlu, acaba bu iyi, güzel yasalara rağmen bunları yanlış, kötü uygulayan hâkimler mi' Şimdi haklı olarak böyle bir soru insanın aklına geliyor. Hukuk sistemimiz iyi, ama sonuçlara bakıyorsunuz, kötü.

Bir de eğer, bu kitap dikkate alınacaksa, özellikle şöyle bir talebimiz var. Bu kitap, ön savunmamıza ek olarak sunduğumuz Sayın Doçent Doktor Oktay Uy gün'un 1 Ağustos 1997 tarihli 40 sayfadan oluşan görüşüyle birlikte değerlendirilmelidir

Sayın Başsavcının gerçekten buraya kadar yaptığı açıklamaları ilk başta okurken anlayamadım, yani, ne gereği var, bunları Sayın Başsavcı niye anlatıyor' Çünkü, DKP ile, DKP aleyhine açılan davayla ilgisi yok. Acaba, bir dalgınlık sonucu mu Sayın Başsavcı bunu davaya kattı diye düşünürken, ancak, açıklamanın sonunda Sayın Başsavcının bunları hangi amaçla izah ettiğini ancak insan fark edebiliyor.

Sayın Başsavcı, bu sözlü açıklamalarında şöyle bir yöntem uyguluyor; kapatılması gereken bir parti tipi çiziyor; yani, şiddete bulaşan, şiddeti destekleyen, vatan ihaneti içinde olan, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü amacını taşıyan, yani, kapatılmayı hak eden bir parti tipi çiziyor.

Tabii, bu meyanda ileri sürdüğü görüşlerin pek çoğu da haklı ve doğru; yani, böylesine bir tipte bir partinin kapatılması elbette haklı; ancak, bu çizdiği parti tipiyle Demokratik Kitle Partisi arasında bir bağ kurma imkânı yok ve Sayın Başsavcı da açıklamalarında hiçbir bağ kurma ihtiyacını da duymuyor; hiçbir bağ kurma ihtiyacını duymadan "öyleyse bu parti de kapatılmalıdır" diyor. Bunu şöyle ifade edebiliriz; diyelim ki, bir şeytan tipi çiziliyor, bu şeytan her türlü kötülüklere amade, insanlığın selameti için bu mahlûkun ortadan kaldırılması gerekir.

Ama, hiç ilgisi olmayan masum bir insana da "bu da şeytan, öyle ise, bunun da ortadan kaldırılması gerekir." Sayın Başsavcının yürüttüğü mantık bu.

Bu, bir hukukçu mantığı değil. Yani, hukukçu, birisini mahkûm etmek istediği zaman, onun eylemlerinden dolayı onu yargılamalı; eylemleri ile ortaya çıkan sonuçlar arasındaki bağı kurar. Sayın Başsavcı bu ihtiyacı hiç duymuyor. Dediğimiz gibi, kapatılması gereken kötü bir parti tipi çizdikten sonra hiçbir bağ kurmadan "DKP de kapatılmalı" diyor.

Arz ettiğim gibi, hiçbir bağ kurma gereğini duymadan şöyle bir iddia ortaya atıyor; "sözünü ettiğimiz açıklamaların ışığında davalı Demokratik Kitle Partisinin ideolojisini yansıtan ve ülkemizin toplumsal yapısı ve koşullarına ilişkin düşünceleri ifade eden programında belirtilen görüşleri ve genel başkanın programı açıklama amacını güden çeşitli beyanları Anayasanın ve o doğrultudaki Siyasî Partiler Yasasının belirli kurallarına aykırı bulunduğunu tekrarlıyoruz" diyor.

Şimdi, Sayın Başsavcı bu suçlamayı hangi olgu ve kanıta dayandırıyor' Sadece iddianameye gönderme yapıyor. Biz de ön ve son savunmalarımızda Sayın Başsavcının iddianamesine gerekli, muknî ve inandırıcı savunmamızı yaptığımız için tekrardan kaçınmak için bu konu üzerinde durma gereğini duymuyorum.

Şimdi, Sayın Heyetinizin herhalde dikkatinden kaçmamıştır. Demokratik Kitle Partisi davanın başından beri bu davayı sağda, solda polemik konusu yapmadan, başka mecralara taşımadan, son derece ciddî, tutarlı, hukukî zeminde kalarak bu davayı götürmeye çalıştı, bu gayretin içinde oldu.

...

Sayın Başsavcı her türlü idrak, izan ve insaf ölçülerini aşarak ve bir başsavcı için son derece talihsiz sayılabilecek sözler sarfetmiştir. Bizi çok ağır itham altında bulundurmuştur; bizi, PKK'nın izni ve müsaadesiyle kurulan bir parti konumuna düşürmeye çalışmıştır; ama, hiçbir delil de göstermeden.

Şimdi, Sayın Başsavcı sözlü açıklamalarının sonunda şöyle diyor: "Son olarak şunu söylemek istiyorum. Davalı partinin genel başkanı tecrübeli bir kişidir. Hazırladığı program ve tüzüğün ve partisnin amacını açıklığa kavuşturmak amacıyla yaptığı konuşmaların Anayasamızla bağdaşmadığını bilmemesine imkân yoktur. Şimdiye kadar bölücü partilerden pek çoğunu Anayasa Mahkemesi kapattı; fakat, bunların üyelerinden, hatta, yöneticilerinden ve hatta genel başkanlarından yurtdışında yaşama durumunda olanların hepsi kendilerinin aslında PKK ile organik bir bağ içinde olduklarını açıkladılar... açıkça söylüyorum; bir Kürt vatandaşının PKK'nın izni dışında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde siyasî faaliyette bulunması çok zordur. PKK, Türkiye'de her yere sızmaya çalıştığı gibi, Büyük Millet Meclisinde de temsilcilerini bulundurmak amacıyla birtakım partiler kurdurmakta ve bu partileri desteklemekte, onun dışındaki Kürt vatandaşlarına..." İfade Sayın Savcının, "Kürt vatandaşları" ifadesi; "...Kürt vatandaşlarına bu konuda hayat hakkı bile tanımamaktadır; ama, bazen de tüzük ve programıyla açıkça Anayasaya aykırı olan partileri kurdurtmaktadır. Geçici bir süre faaliyetlerine de PKK ve o yönde eylem yapanlar sesini çıkartmamaktadır. Gaye şudur: Bunu nasıl olsa Anayasa Mahkemesi kapatacak, biz de bunu milletlerarası platforma götürelim. Türkiye'yi bir daha siyasî bakımdan sıkıntıya sokalım, Demokratik Kitle Partisinin bu amaçlardan hangisine hizmet etmek amacıyla kurulduğunu veya başka bir amacı var mı yok mu, bunun takdirini mahkemenize bırakıyorum."

Evet, Sayın Başsavcının son sözleri aynen böyle.

Şimdi, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, son derece, yakışsız, haksız ve tutarsız sözler.

Bir kere; Sayın Başsavcı, PKK'yı hakketmediği derecede yüceltmıştır. Bütün Güneydoğu halkının iradesinin PKK'nın ipoteği altında olduğu gibi son derece hatalı bir ifade kullanmıştır. Çünkü, PKK'nın da zaten iddiası bu; "ben o halkı temsil ediyorum, onun mücadelesini veriyorum..." Ve savcının, bu sözleri bir argüman olarak PKK tarafından çok rahatlıkla bir propaganda malzemesi olarak kullanılabilecek niteliktedir. Bir başsavcı bu hataya düşmemeliydi.

Sayın Başsavcının yine bu ifadesinde, tecrübeli bir kişi olduğum ifade ediliyor ve kapatılacağını bile bile bu partiyi kurdurttuğum suçlaması var.

Şimdi, yani, insaf demek lâzım; ben, bir partiyi niye kapatılsın diye kurayım' Bu partiyi kurmak için ben üç yıl emek verdim; kapatılacağını bile bile ben niye bunca emek sarfederek bir parti kurayım' Yani, bunlar söylenebilecek sözler mi' Hiç olmazsa söylenen sözlerin ufak da olsa bir ciddiyeti, bir tutarlılığı olmalı.

Malumunuz, bu parti kurulmadan önce Kürt Demokratik Platformu kurulmuştu ve bu platformun düzenlediği 10.12.1994 tarihli toplantıda biz, kurulması düşünülen partinin ilkelerini belirleyen bir toplantı düzenledik ve o toplantıda kurulması düşünülen partinin ilkeleri belirlendi ve bu parti, o ilkelerden yola çıktı ve o ilkelerde belirlenen görüşler parti programına yansıdı. Hatta, daha yumuşatılarak hukukî zorunluluklara daha fazla uydurularak parti programına yansıtıldı.

Ancak, bu tespit edilen ilkeler kitapçık halinde kamuoyuna duyuruldu. Bununla ilgili Devlet Güvenlik Mahkemesinde dava açıldı. (Ankara 2 nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi, esas 1995/99, karar 1995'in 20 sayılı kararı.)

Şimdi, bu davanın önemi şurada; yani, bu davada suçlama konusu olan görüşler hepsi o davada da suçlama konusuydu ve uygulanmak istenen hukuk normu da aynı normdur; yani, devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmezliği normuydu; ama, devlet güvenlik mahkemesi buradaki görüşlerimizin, açıklamalarımızın siyasî hayatın doğal bir gereği olduğunu, bölücü bir kasıt

taşımadığını ve bu nedenle suç oluşturmadığına karar verdi ve hem de orada bir "Kürt halkı" deyimini kullanmanın suç olamayacağını da gerekçeye geçirerek beraat kararı verdi. Bu karar, Yargıtay'ın onayından geçti, kesinleşti.

Malumunuz, elbette Yüce Mahkemeniz herhangi bir mahkemenin kararına bağlı değil; ama, burada dikkat edilmesi gereken şu: Birkaç yıl önce hiç kuşkusuz aynı görüşleriniz, hatta daha yumuşak, daha masumane ifadeler bile mahkemelerde bir mahkûmiyet nedeni oluyordu; fakat, hâkimler yaptıkları hatanın, yaptıkları uygulamanın çağdaş demokratik anlayışına, uygar bir topluma, adaletin genel kurallarına uygun düşmediğini fark ettiler ve o eski kararlarından dönüş yaparak adalete, demokratik hukuk devleti kurallarına daha uygun bir karar vermek gerektiğini duydular ve bu görüş Yargıtay'a da yansdı.

İşte, bu nedenle, toplumdaki bu tür değişimi, bu tür gelişmeyi her zaman yargı organlarının dikkate alması gerekir.

Ben, bunu da şu nedenle söylüyorum; yani, biz, bu partinin görüşlerini bir mahkemede test ettirdikten sonra, bunun suç olamayacağını kesinleşmiş bir kararla bir sonuca vardırıktan sonra bu partiyi kurduk.

Lütfen bakın, arz ediyorum; bu davanın dosyasını biz Yüce Mahkemenize ön savunmamızla birlikte arz ettik, herhalde dikkatlice okunması gereken bir karardır; o dosya meyanında, 109 uncu sayfadaki belgede aynen şunu söylüyor; yani, 10.12.1994 tarihli toplantıda söylediğim söz aynen şu; dosyada 109 uncu sayfada mevcut. "Biz legal parti kuruyoruz. Legal parti, yasalara uygun parti demektir. Biz, Türkiye'nin yasalarına uymak zorundayız. Bu, yasaları onayladığımız anlamına gelmez. Bizim zaten amacımız, yasal düzeni toptan değiştirmek, yasaların çağdaşlaşması, yasaların toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek bir biçimde düzenlenmesi zaten başlıca hedefimizdir; ama, biz partiyi kapatmak için kurmuyoruz..." Aynen benim kullandığım laflar.

Şimdi, Sayın Başsavcı hem benim tecrübeli bir politikacı olduğumu öne sürecek ve hem de partiyi kapatma amacıyla kurduğum gibi son derece anlamsız bir söz sarfedecektir. Bunu da gerçekten yakıştıramadım.

...

Sayın Başsavcının "açıkça söylüyorum, bir Kürt vatandaşının PKK'nın izni dışında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde siyasî faaliyette bulunması çok zordur" ifadesinin çok talihsiz bir ifade olduğunu, PKK'yı yücelttiğini, PKK'nın bunu bir propaganda malzemesi olarak kullanabileceğine işaret etmiştim.

Şimdi, bu laf, yalnız bununla da kalmıyor. Malumunuz, bugün bölgeden Parlamentoda temsil edilen 100'den fazla milletvekili var. Bu, o milletvekillerini de zan altında bırakmaktadır. Çünkü, eğer, PKK'nın izni, müsaadesi olmadan kimse orada oy alamıyorsa, seçilemiyorsa, bu insanlar da, sanki, PKK'nın izni ve müsaadesiyle seçilmiş bir konuma düşerler.

Ayrıca, bu, yalnız o milletvekillerini zan altında bırakmakla da kalacak bir laf değil, Parlamento doğrudan doğruya zan altında kalıyor. Biz, bu talihsiz sözün söylenmemesini yürekten dilerdik.

Sayın Başsavcı, bu ifadelerle DKP'nin de PKK'nın, izin ve müsaadesiyle kurulmuş bir parti olduğu imajını yaratmak istemiştir. En ufak bir delil kırıntısı bile ortaya koymadan, tamamen spekülâtif ve faraziyelerden hareketle yapılan böylesine ağır ve haksız bir suçlama, iftiradan öteye geçemez.

Bu davadan istenilen sonucu elde edebilmek için Sayın Başsavcının dayanaksız, delilsiz DKP'ye iftira etmeye hakkı yoktur. İddiayı kanıtlama külfeti, iddia sahibine aittir. Hiçbir zaman kanıtlanamayacak bu iddianın aksini, yasal zorunluluğumuz olmamasına rağmen DKP'nin ne olduğu, kim olduğunun iyi anlaşılması ve Yüce Heyetinizi aydınlatmak amacıyla aksi yönden, yani, iddianın aksini ispatlama külfetini de üzerimize alarak belgelerle Heyetinize sunmaya çalışacağım.

Bu, Klasör ... içindeki 10 belgeden ibaret ek delil olarak sunacağımız dosyadır. Türkiye'nin değişik görüş ve kanaatte olan, değişik yayın organlarında görev âlân tanınmış seçkin yazarlarının, tarafsız olan bu seçkin yazarların DKP'ye bakış açısını ve DKP'yi nasıl değerlendirdiğini izah etmeye çalışacağım:

1 inci belge; 3.1.1997 tarihli Sabah Gazetesinde, Genel Yayın Yönetmeni Güngör Mengi'nin "Sabah Diyor ki" köşesindeki "İki Yeni Parti" başlıklı değerlendirmesi. Şöyle diyor Sayın Güngör: "Demokratik Kitle Partisi, liberal kimlikli bir parti olmakla beraber, Kürt sorunlarına yoğunlaşacak ancak çözümleri Türkiye'nin ulusal bütünlüğü temelinde arayacaktır. Şerafettin Elçi, bu alanda samimiyetini kanıtlamış bir siyasetçidir ve en büyük zorluğu, bölücülerden görecektir. Çünkü, PKK için DKP, Türkeş'in partisinden bile daha tehlikeli bir hasım olacaktır" denilmektedir.

Belge 2.- 4.1.1997 tarihli Yeni Şafak Gazetesinde, Baran Duran imzalı, "Apo'yu Korkutan Parti" başlıklı haber, yorum.

Şöyle diyor: "DKP yönetiminin PKK'yı muhatap olarak kabul etmediği bildiriliyor; 'PKK'nın düşünceleri bizi bağlamaz.' Elçi, PKK'nın DKP'den memnun olup olamayacağını kendilerini bağlamayacağını belirtiyor" değerlendirmesi, yorumları yapıyor.

3 üncü Belge; 4.1.1997 tarihli Yeni Yüzyıl Gazetesindeki Ali Bayramoğlu'nun "Umuda Merhaba" başlıklı yazısındaki ifadeler.

Sayın Bayramoğlu şöyle diyor: "Ama, dün küçük bir umut ışığı yandı; Ankara'da Demokratik Kitle Partisi kuruluş bildirgesi verdi. Kürt sorununu programının merkezine almakla birlikte, ülkenin bütün sorunlarına sahip çıkan liberal demokratik bir kitle partisi olduğunu söylüyor DKP. Her türlü şiddeti reddettiğini vurguluyor; devletin yeniden yapılandırılmasını, idari sistemin ademi merkezileştirilmesini, kimlik haklarını ve bölgesel kalkınma planlarını kendisine şiar ediniyor.

DKP'nin varlığı umut vericidir; çünkü, bu ülkede YDH'dan bu yana ilk kez bir siyasî parti demokrasiyi barış, huzur ve refah üzerine temellendirmekte, din, inanç, mezhep ve etnik farklılıkların bir aradalığı ve hakların çerçevesinde tanımlanmaktadır. Yani, çok kültürlü toplum projesinin ipuçlarını vermektedir.

Çünkü, Şerafettin Elçi'nin başkanlığında kurulan DKP'liler, bugüne değin Kürt sorununu ülke bütünlüğü çerçevesinde resmî ideolojiye ve PKK'ya uzak durarak çözmek önerilerini dile getirmiş; DEP, HADEP geleneğinin dışındaki kişiler. DKP umarız şu an olduğu gibi hep biri asimilasyoncu ve diğeri ayrılıkçı iki kutubun arasında demokratik niteliği ile yer almayı sürdürür, Türkiye'nin partisi olmaya soyunur, güven vermeyi temel şiar edinir; Türkiye'nin buna ihtiyacı var. Umut adına DKP'ye merhaba!" şeklinde bitiriyor sözünü.

Belge 4'te; 6.1.1997 tarihli Sabah Gazetesinde, Mehmet Ali Birand'ın "Şerafettin Elçi Son Şans Olabilir" başlıklı yazısında şöyle diyor:

"Şerafettin Elçi kızmadı-..." Yani, 12 Eylül döneminde bana yapılan haksızlıkları anlattıktan sonra "Şerafettin Elçi kızmadı, kırılmadı, silaha davranmadı. Aksine, son derece ılımlı bir yaklaşımla bizlere Kürt sorununu anlatmaya çalıştı. Ancak, devletin içindeki ve dışındaki şahinler, onu yerden yere vurdular, safdışına atabilmek için kurmadıkları komplolar kalmadı. Bütün bu çabaları en memnuniyetle izleyenlerin başında da PKK geliyordu. Zira, Elçi, PKK için önemli bir tehlike idi. Elçi'nin yaklaşımında teröre yer yoktu. PKK kendi yapacağı temizliği TC Devletinin yapmasından keyif duydı. Şerafettin Elçi, şimdi Demokratik Kitle Partisi adında bir parti kurdu. 69 kurucu üyesiyle birlikte DKP, şimdi iki önemli tehlike ile karşı karşıya; biri, devletin içindeki ve dışındaki şahinler, diğeri de PKK. Devletin içindeki ve dışındaki şahinler, PKK'ya dış geçiremedikçe PKK dışındaki tüm ılımlı Kürt hareketleri vurdular. Kafalarına göre Kürt sorununu ancak bu şekilde yok edebileceklerdi. Kürt konusunda kimin ne düşündüğüne, nasıl bir yaklaşımla ortaya çıktığına bakmadan vurdular.

Şimdi sahneye gelen Şerafettin Elçi hareketini susturmamalı; ılımlı, silaha karşı çıkan Elçi ile arkadaşlarının başlattığı partinin en önemli yeniliği misakı milli sınırlarının korunmasından yana olması; yani, Türkiye'nin toprak bütünlüğünden yanalar. Marksist yaklaşım değil, liberal merkez sağdalar.

PKK'nın rahatsızlığı bundan kaynaklanıyor. Bugüne kadarki tüm siyasi oluşumları kendi kontrolü altında tutan PKK, Elçi ve arkadaşlarına karşı sert bir muhalefet yapacaktır. Eğer, devletin içinde ve dışındaki eski kafalar da Elçi hareketinin üstüne yürürlerse, sadece PKK'ya yine altın bir olanak sağlamış olacaklardır. DKP'nin söyleyecekleri doğru olacaktır. DKP, bizim hiç hoşumuza gitmeyen sözler söyleyecek, gerçekleri ortaya koyacak, Kürt sorununun nasıl çözüleceğini anlatacak, Güneydoğu'daki savaşın devamının devletin içindeki ve dışındaki bazı güçler tarafından istendiğini söyleyecek ve ispat edecek.

Kızmayalım; eğer, Şerafettin Elçi'ye deytahammül edemezsek, o zaman geriye yapılacak bir şey kalmayacaktır. Sadece edebiyat yapmakla, herkesi ülkenin toprak bütünlüğünü yok etmek isteyen hayalî düşman olarak görmekle bir yere varılamayacağını artık öğrenmemiz gerekmiyor mu'

Şimdi de PKK terörünün ardına saklanıp yine de ayak sürüyoruz; ancak, bu konuda daha fazla direnemeyeceğimizi biliyoruz. Şerafettin Elçi'nin partisi işte bu yönlerden şans olacaktır. Bunu da yok etmeye kalkarsak bir daha kimse cesaretlenmeyecektir, saha tamamen PKK'ya kalacaktır" şeklindeki değerlendirme ve tahlilleri.

Belge 5; 18.1.1997 tarihli Milliyet Gazetesinde Güneri Civaoglu'nun "İmaj İnşası" başlıklı yazısı; şöyle diyor: "Demokratik Kitle Partisini kuran Şerafettin Elçi, PKK'nın dayatmasına demokratik çözüm alternatifi olmak iddiasında. Elçi, silahlı yöntemlere karşı" belirlemeleri yer almaktadır.

Belge 6; 18.1.1997 Sabah Gazetesinde Hasan Cemal'in "İki Nokta" isimli köşesindeki "Diyarbakır'dan Afrika Manzaraları ve Yeni Siyasal Oluşumlar" başlıklı yazısı.

Şöyle diyor Sayın Cemal: "Demokratik Kitle Partisi, 'PKK'ya hayır' PKK'nın hışmını üzerine çekmiş durumda. PKK'nın televizyonu MED TV'nin yayınlarında korucu partisi, devlet partisi diye sürekli ateş altında tutuluyor. Ancak, Türkiye'nin toprak bütünlüğü savunuluyor. Yani, bölücülük söz konusu değil, şiddet reddediliyor, PKK'nın partiye gölgesini vurmamasına() kesin olarak izin verilmiyor. Demokratik Kitle Partisine başarılar diliyorum" yorumu ve değerlendirmesi.

Belge 7; 10.3.1997 tarihli Hürriyet Gazetesinde Enis Berberoğlu'nun "Şahinlerin Nefret Ettiği Politikacı" başlıklı yazı.

Sayın Berberoğlu şöyle diyor: "Ocak ayında siyasi yaşama katılan Demokratik Kitle Partisi Başkanı Şerafettin Elçi'nin sözleri ilk bakışta yakınma gibi gelse de, aslında, gizli gururu yansıtıyor. 'Şahinler, bizi sevmez; ne Türk şahinleri ne de Kürt şahinleri.' Gazetede sohbet ederken sigarayı 4 yıl önce bıraktığını anlatıyor, Cizre'deki evinde PKK'yı nasıl eleştirdiğini hatırlıyorum..." benim sözümü alıyor, "O tarihte beni dinleselerdi ne bu kadar kan dökülürdü ne de düşmanlıklar olurdu" diyor ve devam ediyor; iki seçenek var; ilki silahlı mücadele; ikincisi, Türkiye'nin millî sınırlarına saygılı demokratik yol; bizimyolumuz ikincisi" şeklinde, yorum ve değerlendirmeler.

Belge 8; 12 Mart 1900 (') tarihli Ekspres Gazetesinde Hasan Artuk'un -Adana'da yayınlanan bir bölge gazetesi- "Dobra" isimli köşesinde "Demokratik Kitle Partisi" başlıklı yazı.

Şöyle diyor yazıda: "DKP, bir fırsattır, bir umuttur; bu fırsat ve umudu iyi değerlendirmek gerekir. DKP'nin ön koşul saydığı barış, tüm beyinlere yerleştirilmeli ve bu alanda insanlarımızı motive eden yayınlar yapılmalıdır. Ülkemizin gerçeklerini, insanlarımızın kültürel zenginliklerini göz ardı edemeyiz. Öyle bir lüksü sürdürme imkânımız yoktur. Adam Kürtçe mi konuşup okuyacak, 'buyur kardeşim; yeter ki ulusal birliği bozma, yeter ki, bu cumhuriyetin temeline dinamit koyma, dinamit koymaya kalkışma.' DKP'nin genel merkez yöneticileri benimle temas kurarak programlarını gönderdiler ve barışa dayalı siyasal yapılanmalarının dikkate alınmasını istediler.

Bizim gibi ulusal birliği savunan, cumhuriyetin temel değerlerine ve cumhuriyetin devrimlerine yürekten inanmış ve bu doğrultusu herkesçe malum olan, ırkçılığın her türlüşünü reddeden bir kişi ile temas kurmak ve kendilerini anlatmak isteyen DKP'lilerin samimiyetine inanmak istiyorum.

Barışı ve toplumsal uzlaşmayı ön koşul sayan, bunu programına koyarak siyasal kimliğini bu merkeze oturtan DKP'ye, aydınlarımız, yazar ve çizerlerimiz ve de medyamız sahip çıkmalıdır. Kürt kökenli olduğunu iddia eden, öyle inanan insanlarımız bir an önce PKK ve onun yandaşı olan siyasal tuzaklardan kurtulmanın çaresine bakmalı ve DKP'nin uzattığı zeytin dalını görmelidirler.

Bir büyük iş yapalım, bir büyük işi başaralım; bu işin adı barıştır, sevgidir, kardeşliği pekiştirmektir. PKK ve yandaşları benim düşmanımdır, bu ülkenin düşmanlarıdır; bu düşmanlar, şimdi DKP'ye de düşmandırlar; çünkü, DKP, kavgayı değil, barışı savunmaktadır. Barıştan yana olan, kan ve gözyaşıyla bir yere varılamayacağını anlamış olan, bu ülkenin bölünmesinde kimsenin kârlı çıkamayacağını bilincine varan herkes, PKK'nın şiddetine karşı çıkanlar, DKP'ye omuz vermelidirler" yorum ve değerlendirmesi.

Belge 9; 5 Mayıs 1997 tarihli Sabah gazetesinde Mehmet Ali Birand'ın "PKK'ya Direnen Kürt Lider Şerafettin Elçi" başlıklı yazısı; "İşte, bu garip ilişkiler yumağında Şerafettin Elçi ortaya çıktı. PKK'ya kafa tutan, Öcalan'ın hedefi durumuna gelmesine rağmen hiç umursamadan sorunun ülkenin toprak bütünlüğünü koruyarak çözülmesini isteyen bir lider. Tabii, PKK tarafından hemen reddedildi.

Ancak, ne gariptir ki, Devlet de Elçi'yi tartaklıyor. Güneydoğu'daki son seçimlerde yerel yetkililer ellerinden geleni artlarına koymadılar. Bazı bölgelerde HADEP'e göz yumarken, Elçi'nin engellenmesi akla binbir soru işareti getirmişti. Acaba, bölgedeki bazı yöneticiler çözümsüzlüğü mü tercih ediyorlar' Savaş durumunun devamını mı tahrik ediyorlar' Acaba

bölgedeki uyuşturucu ve köy korucularına giden paralar, kendine göre kurulmuş olan bir düzenin değişmemesi için bir çaba mı var' Bu sorular artık, her yerde soruluyor; mantık açısından eğer, böyle bir durum yoksa, neden Elçi gibi insanlar da köstekleniyor" şeklindeki yorumu.

Belge 10; 18.10.1997 tarihli Yeni Yüzyıl gazetesinde yayınlanan, Profesör Doktor Ahmet Naci Yücekök'ün "DKP'ye Destek PKK'yı Zayıflatır" başlıklı yazısı.

Bu sayın profesör Diyarbakır ve o bölgede çok derin bir inceleme yaptı; o incelemelerini bir dizi yazı halinde Yeni Yüzyıl'da yayınladı ve orada bizimle ilgili şu tespitleri yapıyor:

"PKK'nın tehditleri sürerken savcılık da DKP'nin kapanması için dava açıyor. Partinin savunması kısa; 'hanginiz kapatacaksanız önce aranızda anlaşın.' Yörede kurulu bir siyasal parti var. Eski CHP'li bakanlardan Şerafettin Elçi'nin DKP'si, Demokratik Kitle Partisi, Kürt sorununu daha insancıl, daha barışçı, daha demokratik olarak savunmaya çalışan bir siyasal girişim. PKK, bu DKP'ye karşı, kapatılsın istiyor, DKP korucularını (') tehdit ediyor, baskı yapıyor; çünkü, Demokratik Kitle Partisi Apo'nun ayırıcısı savaş " politikalarına karşı. Kürtlerin böyle bir partiye destek vermeleri, PKK'yı doğal olarak büsbütün zayıflatır. PKK'nın DKP'ye yönelik baskı ve tehditleri sürerken, Cumhuriyet Başsavcılığı da DKP'nin kapanması için soruşturma ve dava açıyor. DKP, tek bir sayfalık savunma ile yetiniyor. Ezcümle şöyle diyor: 'Hanginiz kapatacaksanız önce aranızda anlaşın.' Şerafettin Elçi, kişiliğiyle yöre halkına da güven veriyor" şeklinde tespit.

Şimdi, Sayın Heyete bu tarafsız basın çevrelerinin değişik çevrelerden yorumlarını sundum. Lütfen, herkes insafla elini vicdanına koysun; Sayın Başsavcının bize yüklemek istediği, PKK bağlantısı veyahut da PKK icazetli imaj ile burada çizilen tablo arasında en ufak bir bağ, bir ilgi kurmak mümkün mü' Bunu, takdirlerinize bırakıyorum.

Bu tarafsız çevrelerin değerlendirmelerini sunduktan sonra şimdi de, PKK'nın yayın organlarında veya PKK'nın yörüngesinde yayın yapan kuruluşlarda, kurumlarda bize yapılan saldırıları Heyetinizin dikkatlerine sunmak istiyorum.

Belge 1.- 14 Ocak 1997 tarihli, yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesi; o, malum doğrultuda yayın yapan bir gazete; "Devam" köşesinde yer alan, Abdullah Öcalan'ın MED TV'deki konuşmasına atıfta bulunan 'birlik, pratikte yaşam bulsun' başlıklı DKP'ye yönelik eleştiri yazısının altını çiziyoruz.

Şöyle deniyor; "Bir Kürt cephesinde, işte Elçi'nin kitle partisi, yine Cindoruk'un demokratik kitle partisi nedir' Bu, yeni gelişmelerle bağlantılıdır; belki de bu gelişmelerin düşünülmüş, planlanmış bir parçasıdır" şeklindeki belirlemeleri.

Belge 2.- (yani, bu, klasör 1. Dosya 2'nin belge 2'si) 15.1.1997 tarihli yine Özgür Politika Gazetesinde, "Ufuktan" isimli köşesinde "600'lük umut" başlıklı DKP'ye yönelik imzasız eleştiri.

Belge 3.- 14 Ocak 1997 tarihinde yine Özgür Politika Gazetesinde Yaşar Kaya imzalı "Anayasal Yutturmaca" başlıklı DKP'ye yönelik eleştiri yazısı.

b) 16.1.1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika gazetesinin "Okuyucuya" köşesinde, "Rehber Acar" imzalı, "Çözüm Şerafettin Elçi mi" başlıklı DKP Genel Başkanı Şerafettin Elçi'ye yönelik eleştirileri.

Şöyle diyor saldırıda: "Sen, bir zamanlar Bayındırlık Bakanlığı yaptın. Kendi halkın için ne yaptın' Hangi gün Kürt sorununu dile getirdin' Şimdi, niye kalkmış, 'ben Kürt sorununa siyasal yönden çözüm getireceğim' diyorsun' Madem, senin art niyetin yok, siyasal olarak bir şeyler

yapmak herkese açıktır, git, yap; Kürdün ve Türkün birleşmeleri sana ibret olsun; ulusal kurtuluş mücadelesi için ne sen..." yani, ulusal kurtuluş mücadelesinden amaçlanan PKK'nın verdiği mücadele, "...Ulusal kurtuluş mücadelesi için ne sen ne de senin gibileri tehlike olamaz. Sinek küçüktür; ama, mide bulandırır; doğrudur; sen de çok mide bulandırırsın. Sen de şu anda bir Abdullah Çatlı'sın; daha senin gibileri çok çıkacak bu sahnelere; ama, hiçbiri rollerini oynayamayacaklar. Yol yakinken vazgeç bu sevdadan. PKK Genel Başkanı HEP'tir(°) bir muhatap arıyor o, bizler bir muhatap arıyorken, devlet, kalkıp karşısına kendisini, yani, seni ve senin gibilerini çıkarıyor" şeklinde bize yapılan saldırı.

Belge 4.- 20 Ocak 1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin, Selim Ferat imzalı, "Son Şans Şerafettin Elçi" başlıklı yazıda şöyle diyor:

"Türk militarizmi şimdi vesikalı iktidardır ve bu militarizmin Kürde nefes aldırmadığı bir dönemde militarist demokrasinin ilk Kürt fidanı Elçi'nin partisidir. Elçi, programın seyrinde bir şeye dikkat etti ve ısrarla üzerine 'bu devlet, benim de devletimdir' dedi ve kendisine hayat sigortası rezerve ettiğini hatırlatmak istedi.

Şerafettin Elçi'nin partisi son şans olacaktır... "Bu, başka bir ifadeden alıntı yapıyor - Birand'ın (°)- "Bunu da yok etmeye kalkarsak kimse cesaretlenmeyecektir, saha tamamen PKK'ya kalacaktır. Buna göre Şerafettin Elçi icazetlidir. Elçi, çadırını hiç çekinmeden Kürdistan sürgün parlamentosunun yanına açmalıydı. Türk militarizmi başka türlü istiyor, Elçi boyun eğiyor" denilerek DKP ve onun genel başkanına saldırılıyor.

Belge 5. - Şubat 1997 tarihli Özgür Halk Dergisi, aynı doğrultuda yayın yapan bir dergi; 26-33. sayfalarında çok geniş yer alan Şefik Acarcan isimli "misyonu büyük, çapı küçük bir adam" üst başlığı altında Şerafettin Elçi ve düzeni koruma partisi spotuyla verilen 8 sayfadan ibaret yazı.

Yazıda şöyle diyor: "Şerafettin Elçi, iki yıldır çalışmasını sürdürdüğü partisinin resmen kuruluşunu 3 Ocak 1997 günü TC İçişleri Bakanlığına verdiği dilekçeyle duyurdu. Adı, Demokratik Kitle Partisi. Sürekli düzen içi kalmaktan yana olan bir işbirlikçi Kürt tipini çizdi. Solcu bir bakandır, patronu ise günümüzün azılı faşisti Karaoğlan Ecevit'tir. Kürt düşmanı bir Kemalist ve hain bir Kürt; bu şekilde eyleme kadar birlikte yürürler. Bu tarihsel bir birlikteliktir. Bu birliktelik ihanetçi bir Kürdün bütün değerleriyle kendisini efendisine pazarlamasında somutlaşır. Böylece, Elçi, KDP geleneğinden gelen işbirlikçiliğini bu sefer Ecevit solculuğuna öykünerek pekiştirmeye çalışır. Tıpkı, uşaklığını yaptığı efendilerinin yaşadığı gibi, hiç beklemediği bir şokla karşılaştı. Hesapları tutmamıştı, artık, o da burjuva partilerinin Kürdistan'da tutunamadığım ve birer tabela partisinden öteye gidemediğini görmüş ve anlamıştı, onu bizzat yaşamıştı.

Kürdün ihanetçisi iflah olmaz; çünkü, amacı uşaklıkta kusursuz olabilmektir; tek derdi, efendisine kendisini, sadık ve yetenekli bir uşak olarak kabul ettirmektir. Bu açıdan, uşaklıkta en küçük bir yetersizlik ve başarısızlık onun için ölümden beterdır. Çünkü, ne kadar kaliteli olsa da son tahlilde bir işbirlikçidir ve kendi soyuna ihanet etmiş uğursuz bir mahluktur.

Elçi, işbirliğinin günümüzdeki çarpık eylemi ise, DKP'dir; çarpıklık parti ismine bile yansımıştır; çünkü, Elçi gibi birinin kuracağı partinin ismi, Demokratik Kitle Partisi yerine "düzeni koruma partisi" veya "devletin korucu partisi" olmalıydı; çünkü, öz ne ise, biçim de öyle olmak zorunda. Aksi takdirde, sahte bir biçim, ne kadar şaşıla olursa olsun, asla gerçek özü gizlemeyecektir; öz, eninde sonunda mutlaka kendini biçime de yansıtacaktır.

Karanlık ne kadar koyu olursa olsun, cılız bir mum ışığıyla nasıl aydınlanırsa, DKP'nin gerçek özü de onca "demokratik kitle partisiyiz" vesaire söylemlerine rağmen mutlaka yüzüne çektiği perde yırtılacak ve UK'yı, yani, ulusal kurtuluş çizgisi tarafından tarihe gömülmüş çirkin işbirlikçi yüzü açığa çıkacaktır.

Bu, eşyanın tabiatından ileri gelmektedir. Tabîî, bunun kendiliğinden olmayacağı anlamında belirtmiyoruz. (') Aksine, koşulları olgunlaştırmak ve maskeleri altındaki çirkin yüzleri gün ışığına çıkarmak tüm devrimcilerin en asli görevlerindendir.

İhanetçi, korkaktır, efendisini ürkütmek istemez. Elçi'den ('), bunları isterken çok korkakça ve ürkekçe davranıyor ve efendisini kızdırmaktan çekinen sadık bir uşak edasıyla.

Elçi, her konuştuğunda sarf ettiği cümlelerde daha da batmakta ve asıl niyetini ortaya koymaktadır. 'DKP mazlumların partisidir. Biz, geleceğin, adil bir devletin sesiiz.' Evet, devletin sesi olduğu kuşku götürmez; ama, mazlumların partisi sözü çok dikkat çekicidir. Onun mazumlardan kastettiği halkın bunca baskıya rağmen geliştirdiği onurlu direnişin sonucu ekmek kapısı kesilen ve artık, efendilerinden dahi yüz görmeyen bir avuç işbirlikçi hain ve uşak takımıdır.

Elçi, bununla de yetinmiyor; ihanet ve işbirlikçiliğinin vermiş olduğu sözü karanlıkla özgürlük hareketinin yıllardır sarf ettiği emekle, ödediği bedellerle, gösterdiği fedakârlıklarla, insanüstü cesaret ve kahramanlıklarla kazanmış olduğu ve devrinin bu aşamasındaki belirli güç kaynağını teşkil eden orta sınıflara da seslenmekten geri durmamaktadır. Bu gerçeği, Elçi görebiliyor ve planlarını bu ekseninde geliştirmeye çalışıyor. Hatta, bu konuda özel savaşa (') akıl vermekten bile geri durmuyor"

Şimdi, bu tür hakaretiniz ve çirkin saldırılar yazıda aynen uzun uzadıya devam ediyor. Bu dosya sunulacağı için gerisi dosyadan okunabilir.

Belge 6.- 17.3.1997 tarihli Demokrasi Gazetesinde Teslim Töre imzalı, "Kürt Sorunu PKK ve Bölge Kontrolü" başlıklı "DKP'ye Yönelik Eleştiriler" yazıda şöyle deniyor:

"Bu politikayla Kürt sorununu globalizm paralelinde konjonktürel olarak bölge dengeleri arasına yaymak, PKK'yı dışlamak ve kurdurulmuş olan DKP'yı muhatap gibi gösterip sonuca varmak planlanıyor. Bölge konjonktürü de denge unsuru yapay bir Kürt koordinatı, iç dinamikte ise, Kürt sorunun çözümünde muhatap olarak görmek ve göstermek için DKP oluşturulmuştur. DKP, kendi başına bir olgu değil, bütünlüklü bir planın bir parçası olarak oluşturulmuştur" şeklindeki görüşleri.

Belge 7.- 5 Nisan 1997 tarihli Özgür Atılım gazetesi ve "Azadî" köşesinde "Elçiye Zeval Olmaz mı" başlıklı imzasız yazının ve DKP'ye yönelik eleştirileri.

Şöyle diyor: "Şerafettin Elçi, bu isim, Türk siyasal gericiliğinin parlamenter siyaset eşrafı arasında tanınmış simalarından biridir. Lâkin, o, sıradan bir Kürt değil; bölücülük düşmanı, şiddet karşıtı, liberal, özelleştirme savunucusu, ulus devletin çağını durdurduğuna inanan, hatırı sayılır bir devlet tecrübesi edinmiş bir Kürttür. Üstelik, Kemalistlerden daha misakî millîci, generallerden daha yayılcı görüş ve iddialara sahiptir. Türk Devletinin halinin ne olacağı konusunda nerede ise tekellerden ve generallerden daha fazla kafa yoran, sadık ve çalışkan bir Kürttür.

Onun da artık bir partisi var; Demokratik Kitle Partisi. Siyasal geçmişlerinde kişiliklerinin ve savundukları değerlerin çürüyüp küflenmemiş hiçbir yanı kalmamış Elçi güruhuna bu rağbet

niye' Türk faşist egemenleri ve emperyalistlerin yeniden cilalayıp, eline de bir de parti tabelası tutuşturdukları bu işbirlikçi uşaklarından ne bekliyorlar'!.

En başta, o, sadece Kürtler için değil, Türkler ve Türkiye için konuştuğunun üzerine basa basa vurguluyor. Bu planın bir parçasının HADEP etrafında siyasal tercihlerini kullanan Kürt yığınlarının DKP gibi işbirlikçi Kürt partilerinin dümen suyuna çekmektir. DKP, bu emperyalist, faşist ittifaka dayanan planın bir parçasıdır. Kürt yurtseverlerinin mücadele tarihinde, bu Truva Atını değil kalelerinin içine sokmak, kapısına bile yanaştırmaması gerektiğine ilişkin yaşanmış uyarıcı deneyler vardır. Halk özdeyişinde "elçiye zeval olmaz" derler; ama, bu kez, elçinin kellesi tehlikede. Efendilerine duyurulur..." ve bu şekilde bitiyor.

Belge 8.- 5 Nisan 1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinde "Şerafettin" başlıklı yazı:

"Devlet, Kürtlere Nevruzu yasaklarken, bunun için yoğun bir çaba sergilerken, sadece kişiliğe ve partisine kutlama için izin verdi. Özel aygıt Şerafettin Elçi'ye izin vermekte bir sakınca görmedi. Onlar da Diyarbakır sokaklarında halka 1200 karanfil dağıtarak, sözüm ona Kürtlerin bayramını kutladılar.

Elçi'nin Nevruzu kutlama biçimiyle devletin resmî kutlamaları arasında şaşırtıcı bir benzerlik var. Aslında-, Elçi, kendisini devlete kanıtlamıştır; devrimci mücadelenin önüne bir bölen ve kontra güç olarak dikilebileceğini her fırsatta dile getiriyor. DKP ve emperyalist güçlerin de kendisinden beklentileri vardır. Bundan böyle bir destek vermeye çalışacaklardır" şeklindeki yorum ve değerlendirmeler.

Belge 9.- 6 Nisan 1997 tarihli Demokrasi Gazetesinde "Ordu Yeni Bir Tarz Deniyor" başlığı altında yayınlanan Abdullah Öcalan'ın DKP'ye yönelik eleştirilerini yansıtan haberde şöyle deniyor: "Öcalan, ulaşan son bilgilere göre Kendennazan Ankara'ya gidecekmiş. Yine, Şerafettin Elçi'yle oldukça ilgileniyorlar. Hatta, HADEP içinden bazılarıyla görüşecektir. Böyle bir durum var; olabilir yani. Bu, biraz NATO içi bir çözüme benziyor. Eğer, bununla PKK'nın zayıf düşürülmesi planlanıyorsa, bu, bizim için eski yöntemlerin aynen devrede olduğunu ve buna biraz daha güç verilmek istediğini gösteriyor. Ne yapacağız buna karşı; tavırlarımızı radikalleştireceğiz." Bu şekilde bir değerlendirme.

Belge 10.- 6 Nisan 1997 tarihinde yayınlanan Demokrasi Gazetesinin "Bakış Açısı" köşesinde. M. Can Yüce imzalı, "Şerafettin Elçi ve DKP" başlıklı yazı.

Bu yazıda: "Burada üzerinde durulması gereken iki nokta var. Birincisi şu: Devlet, bütün Kürtlere Nevruzu yasaklarken neden Şerafettin Elçi'ye izin vermekte bir sakınca görmedi' Yoksa, Şerafettin Elçi'yi kendinden biri olarak mı değerlendirdi' Gerçek durumu sahiden öyle mi'

Vurgulamamız gereken ikinci nokta ise şudur: Şerafettin Elçi'nin Nevruzu kutlama biçimiyle, Devletin resmî kutlamaları arasında şaşırtıcı bir benzerlik var. Nevruz ateşi, mücadeleyi ve isyanı anlatır; oysa, Şerafettin Elçi ve partisi her şeyden önce bu isyan ve mücadele özünü boşaltmak ve özel savaş için kabul edilebilir ölçülere getirmek istediler. Dolayısıyla, Devlet, Şerafettin Elçi'ye izin verirken, kendisi açısından isabetli davrandığını anlamış ve içten içe sevinmiştir. Bu deneyimden bundan böyle de yararlanacakları kesindir.

Devlet ve Şerafettin Elçi'nin Nevruza yaklaşımlarının bu tarzda örtüşmeleri rastlantı ve nedensiz değildir. Devlet, Şerafettin Elçi'nin, işbirlikçi Kürt çözümünün yerel ayağı olmaya hazırlandığını biliyor; kimi tekel temsilcileri de kendisine olası bir muhatap olarak düşünüyor. Bu anlamda, kendisini bir tehlike olarak görmek bir yanda kalsın, Kürt hareketini bölen,

Kürtlerin bir bölümünü düzene bağlayan bir eğilimin temsilcisi olarak değerlendiriyorlar. Şerafettin Elçi ve DKP'nin bir siyasal korucu olmaya soyunduklarını da biliyorlar. Bu anlamda, açıktan açığa ve alttan alta destekliyorlar. Desteklerinin özü, PKK'ya.

İşte, Şerafettin Elçi ve partisi, emperyalist ve Türk egemen cephede seslendirilen çözümün Kürt ayağı olmaya hazırlanır, böyle bir misyona soyunuyor. Ortaya çıktığı ilk günden bu yana, özellikle, kendisiyle PKK ve HADEP arasındaki kesin farkı anlatıyor; devrimci savaşa karşı var olan duruşunun altını çiziyor. Yani, verdiği mesaj 'bana her açıdan güvenebilirsiniz' doğrultusundadır. Özel savaş kalemleri de öyle davranıyorlar; Şerafettin Elçi'ye güveniyorlar, onun şahsında devrime alternatif bir oluşumun güç verebileceği umudunu taşıyorlar.

Özel savaşta temel eksiğin bir siyasal kontra parti olduğunu çoktandır dillendiriyorlar ve devletin bunun koşullarını yaratması gerektiğini anlatıyorlar. Bu misyonun da en iyi, Şerafettin Elçi tarafından yerine getirilebileceğini açıkça yazmaktan çekinmiyorlar.

Aslında, Şerafettin Elçi, kendisini devlete kanıtlamıştır. Devrimci mücadelenin önünde bir bölen ve kontra bir güç olarak dikilebileceğini her fırsatta dile getiriyor. Bizim açımızdan Şerafettin Elçi ve partisi siyasal kontra parti niteliğindedir" şeklindeki değerlendirme.

Belge 11.- 1.5.1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinde Nihat Aşut'un "Kürtlere Legal Mücadele" başlıklı yazı.

Yazıda şöyle deniyor: "İşte, bu günlerde TC'nin kısa bir süre önce kurulan DKP, yani, Demokratik Kitle Partisi, Şerafettin Elçi patentli bu partiye göz kırpması ve Kendennezan'ı Ankara'ya çağırması düşündürücüdür. Şerafettin Elçi, Kürtlerin legal çalışmasında fiilî süreçlerinden gelmiştir ve hatta, eski tas, eski hamama devam etmek istiyorsa; ki, dileğimiz de budur; aksi takdirde, kendisi için başarısızlığı peşinen kabul etmiştir; sicilinin yakın geçmişte pek parlak olmadığı da halk tarafından bilinmektedir" şeklinde yazı.

Belge 12.- 27.5.1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin "Diplomasi" köşesinde, "Elçi, Türkiye'nin Elçisi" başlıklı yazıda.

Şöyle deniyor: "Partisinin programını tanıtmak amacıyla İsveç'e giden Demokratik Kitle Partisi Başkanı Şerafettin Elçi, güney Kürdistan'ı işgal eden Türk Devleti ve onun işbirlikçisi KDP'yi savundu. İsveç'te basına demeç veren Elçi, 'güney işgalini bir devlet burnunun dibinde gerilla üslerine müsaade etmez, Türk Devleti de müsaade etmemekte haklıdır' diye tabir etti. Bu arada, Elçi'nin taraftarlarınca DKP'nin programını tanıtmak amacıyla önceki gün Stockholm'da organize edilen bir toplantı fiyaskoyla sonuçlandı. Stockholm, ABF salonunda gerçekleştirilmesi planlanan toplantı öncesi bir hayli aksamalar yaşanırken, DKP'liler 100 civarında ERNK taraftarını salona almak istemedi. MED TV ekibi de engellendi. Elçi'nin aile çevresinden sayılan 70 kişinin bulunduğu salonda PKK ve ERNK aleyhtarı bildirilerin dağıtılması tansiyonu, daha da yükseltti, Kürdistanlı yurtseverlerden rahatsız olan KDP'liler polise ihbarda bulunup, bunların salona alınmamasını istedi. Amaçlarına ulaşamayan DKP yandaşları bu salonu iptal edip etkinliğe başka bir salonda devam etmek zorunda kaldı. Bu salona da yurtseverler alınmak istenmedi; içeride bulunan yurtseverlerin bir kısmı da DKP'liler saldırısına uğradı, karışan ortama polis müdahale ederek bazı yurtseverleri dışarı çıkarttı. Toplantıya uzun bir aradan sonra devam eden Elçi'nin konuşması "bırı seri apo-kahrolsun ihanet- bağko... başur..., roşilet... Apo serıkıvalat(") gibi sloganlarla kesildi, Türk Devletinin ağzıyla konuşan Elçi, PKK ve ulusal kurtuluş mücadelesine ağır hakaretlerde bulundu.

Günde 10 dakika yayın yapmak suretiyle Türkiye'liler tarafından İsveç devlet radyolarının ikinci kanalı bünyesinde kurulan "Merhaba" isimli Türk ordusu taraftarı radyoya

açıklamalarda bulunan Elçi, güney işgali ve KDP'nin ihanetini şu kelimelerde savundu: " 'Bir devlet, burnunun dibinde gerilla üslerine müsaade etmez. Türk Devleti de müsaade etmemekte haklıdır'" denilmektedir.

Özür dilerim, belki zamanınızı işgal ediyorum; ama, yani, DKP'ye yöneltilen Sayın Başsavcının suçlamalarının ne derece haksız olduğunu mutlaka gözler önüne sermekte yarar var.

Belge 13.- 30 Mayıs 1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin "Devam" köşesinde "Elçi Planın Parçası" başlıklı Abdullah Öcalan'ın DKP'yı eleştiren açıklamalarını yansıtan imzasız haberin altı çizilmiştir.

"İşgal hareketiyle birlikte Avrupa'da birtakım toplantıların düzenlenmesinin tesadüf olmadığını belirten PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan, Şerafettin Elçi'nin PKK'yı tasfiye planı çerçevesinde öne çıkarıldığını söyledi. Öcalan, Türk ordusunun PKK gücünü tasfiye ederek Kürt sorununda bir çözüme gitme sinyalini verdiğini kaydederek, Şerafettin Elçi'nin bu güç tarafından öne çıkarıldığını söyledi" şeklinde belirlemeleri.

Belge 14.- 31 Mayıs 1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin "Misyonu Büyük Çapı Küçük Bir Adam Elçi ve DKP"

Bu, bir dizi yazı; Şefik Acarcan biraz önceki belgede Özgür Halk Dergisinde yayınlanan yazısını burada da tekrar ediyor. Okumaya gerek yok.

Belge 15.- 31.5.1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin Naif Akış imzalı ve "Sonsbah (!) mahreçli ihanetçiliğiyle övünen zat Şerafettin Elçi" başlıklı DKP Başkanı Elçi ve DKP'ye yönelik eleştirel yorum.

Şöyle diyor: "Ankara'nın ihanet abidesi olmaya hazırlanan Şerafettin Elçi işgal hareketini onaylıyor. PKK'nin de ihanetle özdeş olmuş KDP'nin kurallarına saygılı olmasını, 'çık' dediğinde oradan çıkması gerektiğini söylüyor."

Belge 16.- 1 Haziran 1997, yine Özgür Politika'da, yine sözünü ettiğimiz Şefik Acarcan'ın Özgür Halk Gazetesinde yayınlanan yazısının tekrarı niteliğinde; okumaya gerek yok.

Belge 17.- 2.6.1997 tarihli yurtdışında yayınlanan Özgür Politika Gazetesinin "Platform" köşesinde Necdet Guldan imzalı ve "Bir Başka Mücadele Bir Başka Tavır" başlıklı DKP'ye yönelik eleştiri.

Necdet Guldan, PKK'nin kurduğu Kürdistan sürgündeki parlamentonun bir üyesi.

Şöyle diyor Guldan yazısında: "Şerafettin Elçi adını duymayanımız var mı veya geçmişte neler yaptığım şimdi hangi misyonu üstlendiğini bilmeyenimiz'..

...

Şerafettin Elçi sözlü savunmasının bu bölümünden sonra da kimi belgelere ve açıklamalara yer vererek şunları belirtmiştir.

"Yine, bu doğrultuda partimizce parti meclisinin sonuç belgesi, yani, bu, partinin en üst karar organı olan parti meclisinde yine bu konuya değinilerek, şöyle diyor; altını çizdiğimiz yerlerde: "Parti meclisimiz, partimizin genel başkanının 22.5.1997 tarihinde İsveç başkenti Stockholm'da yayın yapan Merhaba Stockholm Radyosunda yaptığı bir röportaj sırasında Türk ordusunun kuzey Irak'a girişiyle ilgili olarak sunulan bir soru üzerine, Türkiye'nin sınırların ötesi silahlı operasyonlarını onaylaması mümkün olamayacağı yönündeki açıklamasının partimiz

temel görüşü olduğu bir defa daha yineleniyor. Müdahaleyi doğurabilecek gerekçeleri yaratmamaya... Türkiye'nin oraya müdahalesini doğurabileceği gerekçeleri yaratmamaya dikkat edilmediği şeklindeki değerlendirmelerini benimseyip bir kez daha teyit ederek, şiddeti yöntem olarak benimseyenlere tabi olmayan..." Parti meclisinin görüşü bu "Şiddeti, yöntem olarak benimseyenlere tabi olmayan, bağımsız ve özgür iradesiyle hareket eden, Kürt sorununun çözümünde demokratik barışçı yöntemi benimseyen, Demokratik Kitle Partisini hiçbir gücün yıldıramayacağını, izlediği politikalardan ve yürüdüğü yoldan hiçbir saldırının alıkoyamayacağını azim ve kararlılıkla ifade etmiş, genel başkanımız Şerafettin Elçi'nin yurtdışı seyahati sırasında İsveç'in Stockholm kentinde partimizin tanıtımı amacıyla düzenlenen 25 tarihindeki toplantıya PKK'lı olduklarını söyleyen bir grup tarafından saldırıldığını ve bu saldırı sırasında parti meclisi üyemiz Lütfü Baksi ile birlikte toplantıya katılanların darp edilerek yaralandığı esefle saptanmış, bu gibi tavır ve davranışları şiddetle kınayarak protesto ettiğini, partimizin şiddet ve tehditlere asla boyun eğmeyeceğini, doğru bildiği barışçı, demokratik çizgide azim ve kararlılıkla yürüyeceğini, halkımızın zaferi işaret ettiğini tam bir siyasi irade ve inançla vurgulamıştır."

...

Bunca lafı uzatmanın belki de gereği yoktu, gereksiz yere açılan bir dava ile Mahkemeniz meşgul edilmiştir. Siyasî mücadelemiz önemli oranda aksatılarak kanayan bir yaranın sarılmasına aracı olabileceğimize inanan geniş bir kesimin umudu kırılmıştır. Bu ülkede demokratik ve barışçı yollarla hak arama yollarının tıkalı olduğu imajı yaratılarak, şiddet yanlıların ekmeğine yağ sürülmüştür. Ancak, Mahkemenizin vereceği isabetli bir kararla bütün bu zararların kısmen telafi edilebileceğine inanıyoruz.

DKP'nin uygar bir dünyada, uygar bir devlette uygulanması gereken bir siyasî programla yola çıktığını hep ileri sürüyoruz. İddialı bir biçimde söylüyoruz; DKP programı, Türkiye'de en ilerici, çağa en uygun siyasî programdır. İç huzur ve barışı, tam bir demokratik hukuk devletini, vatandaşları müreffeh ve devletle barışık, komşu ülkelerle problemlerini halletmiş, dünyada itibarlı yerini almış, kalkınmış güçlü bir devleti hedeflemiştir. Programından ve genel başkan olarak benim bu program açıklama amacını güden beyanlarımdan dolayı DKP'yi suçlamak büyük bir haksızlıktır.

Sayın Başkan, burada sözlerimi bitirmeden önce Mahkemenize yönelik bir maruzatımı arz etmek istiyorum. Öyle zannediyorum ki, Yüksek Mahkemeniz de zaman zaman verdiği kararların kamuoyu vicdanında, demokratik çevrelerde olumsuz bir etki bıraktığının farkında ve bu nedenle kendi kararlarını savunma gereğini duymaktadır ve şöyle bir gerekçeye sığınıyor: Biz ne yapalım, yasalar böyle emrediyor, biz de yasaları uyguluyoruz.

Elbette bir mahkeme, tanımı iyi yapılmış, sınırları çizilmiş, öğeleri iyi belirlenmiş bir kuralı eksiksiz uygulamak zorunda. Böyle bir yasanın uygulanmasında hâkime, mahkemeye izafe edilebilecek hiçbir suç, kusur olmaz; ama, eğer, yasa kuralları soyut kavramlar ise, bu soyut kavramları yorumlarıyla somutlaştırıp uygulamaya geçirme görevi mahkemeye verilmişse, bu uygulamadan doğan tüm haksızlıkların sorumlusu o hâkim ve o mahkemedir.

Zira, özellikle davamızla ilgili Anayasanın 68-4 üncü maddesindeki norm, yani, bölünmezlik normu, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez normu, tamamen soyut bir kavram; çünkü, Anayasa, yasa, bunu tanımlamıyor; yani, ülke bütünlüğü nedir, millet bütünlüğü nedir; bunun tanımı yapılmamış, suç öğeleri belirtilmemiştir. Bunu yorumlamak, buna ruh katmak, bunu ete, kemiğe büründürmek ve uygulanabilir bir biçime getirme görevi Yüce Mahkemenize tevdi edilmiştir.

Böyle bir yasanın yorumu yetkisi sizde olduğuna göre bu yorumu, tamamen liberal demokratik bir perspektiften yapmak zorunluluğu görevi de Yüce Heyetinize düşüyor.

Bu nedenle, bundan böyle özellikle 1995 tarihli Anayasa değişikliğinden sonra siyasi parti kapatma davalarında verilebilecek, adaleti kamuoyu vicdanını rahatsız edecek kararların sorumluluğunu yasalara, Anayasaya yükleme şansı artık kalmamıştır, tamamen bütün sorumluluk Mahkemenizdedir. Mahkemeniz, yapacağı olumlu bir yorumla, olumlu bir yaklaşımla, gerçek bir demokratik devlete yakışan bir yorumla siyasi partilere yaklaşımını yeniden düzenleyebilir, bu konuda adil kararlara varabilir.

...

Onun için, böylesine bir kararda, hele soyut bir kavramın yorumu tamamen sizin uhdenize tevdi edilmişse, hatta bu konuda yasakoyucunun iradesi de engellenmiştir Anayasa değişikliği karşısında. Artık, yasakoyucunun da Anayasaya aykırı hüküm koyma şansı da yoktur. Tamamen bunu soyutlaştırmak, uygulamaya geçirmek Mahkemenizin takdiri içindedir.

Sayın Başkan, sayın üyeler; malumunuz, manevi kasıt her olayda önemlidir. Ülkenin ve milletin bölünmesinin davalı partice istenip istenmediğinin önemi büyüktür. DKP'nin amacı, bölünmeyi değil, bölünmeye götüren nedenleri ortadan kaldırarak serbest iradeye dayalı gönüllü, güçlü bir birlikteliği sağlamaktır. Bunun dışında DKP'ye isnat edilebilecek her türlü itham haksızlıktır. Ön ve son savunmalarımızda huzurda yaptığımız sözlü savunmalarımızda belirttiğimiz ve Mahkemenizce resen dikkate alınacak nedenlerle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Mahkemenizde DKP aleyhine açılan kapatma davasının reddine karar verilmesini arz ve talep ederim."

Şerafettin Elçi sözlü savunmasını tamamladıktan sonra, kimi Anayasa Mahkemesi üyelerinin, soruları üzerine de şu yanıtları vermiştir.

Eğer, açıkladığım gibi, bir devletin vatandaşı olan kişiler, o devletin vatandaşı olma iradesini beraber sürüyorlarsa, yani, o devletin vatandaşı kalma iradesini taşıyorlarsa, orada herhangi bir ayrılmadan, bölünmeden söz etmek mümkün değil; yani konu bu kadar açık ve net. Çünkü, o insanlar kederde, kıvançta, tasada beraber yaşama sevinci ve üzüntüyü beraber paylaşma iradesini izhar ediyorlar. Bu, ulusal bütünlüğün en sağlam harcıdır. Benim ifade etmek istediğim buydu.

Şimdi, tabii, bu ayrılma iradesi son derece tartışmalı; kamu hukukunda tartışmalı, anayasa hukukunda tartışmalı, siyasi çevrelerde tartışmalı. Bunu netleştirmek de mümkün değil. Her ne kadar Birleşmiş Milletler Evrensel Beyannamesinde her halkın kendi iradesini tayin etme hakkı vurgulanıyorsa da, son uluslararası belgelerde bu ayrılma hakkı göz ardı ediliyor. Yani, istense de bu hak tanınmıyor; bu, ayrı bir konudur; yani, hukuksal olarak bunu çözmek zaten mümkün değil; bu, ancak fiilî bir güç meselesi; yani, eğer, toplumun önemli bir kesimi devletinden rahatsızsa, devletten kopmak istiyorsa, onun gücü varsa, yetiyorsa, onu sağlar ve hiç kimse de "sen niye ayrılıyorsun" diyemez ona; ama, bu evrensel argümanlarda, anlaşmalarda güvence altına alınan bir hak değil. Özellikle, AGİT düzeyinde hazırlanan belgelerde ayrılma hakkı bir hak olarak artık kabul edilmiyor."

...

"Şimdi biz çok net söylüyoruz. Bizim yerinden yönetim modelimiz veyahut da ademi merkeziyetçi sistem dediğimiz etnik temele dayalı bir model değil; bunu biz sık sık ifade ediyoruz.

Şimdi, İspanya'da da böyle değil. İspanya 17 bölgeye ayrılmıştır; ama, bunlardan 2'sinin ayrı bir özelliği var ve tabii, bu diğer bölgesel idareler, yerel yönetimler, elbette ki bazı haklara sahip olacaklar ve kendi toplumunun yapısına uygun bazı uygulamaları yapma hakkına sahiptir.

Ama, Türkiye için önerdiğimiz model, dediğim gibi, bir ırk, bir etnik grup veyahut da kültür temeline dayalı değil, Türkiye'nin tümü için biz istiyoruz. Bütün görüşlerimizde de bunu bu şekilde açıklıyoruz.

Ama, dediğim gibi, şimdi eğer, bir bölge farklı bir özellik arz ediyorsa, oranın da meclisi olacak, o meclisin bazı kararları alma hakkı olacak. Çünkü, biz; ki, bugün dikkat ederseniz, şimdi, bu, bizim düşüncelerimizi bugünkü Hükümet de paylaşmak istiyor. Hükümet, yerinden yönetim modelleri üzerinde ciddi çalışmalar yapıyor ve bu da DKP'nin ne kadar öngörülü bir parti olduğunu gösteriyor; çünkü, merkezi yönetim modeli, artık, Türkiye'de ciddi olarak işlemiyor, devlet tıkanıyor; bu modelin geçersizliğini hemen hemen savunan kalmadı ve biz bütün Türkiye için istiyoruz."

...

"Türkiye Cumhuriyeti Devletini oluşturan toplumun, Osmanlının çok kültürlü, çok etnik, çok dilli mirasından devralındığı belli. Her insanın... yani, insan olmanın beraberinde getirdiği doğal haklar var.

Örneğin, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi var. O sözleşmede her çocuğun ana diliyle eğitim yapma, kendi dilini medyada rahatça kullanma hakkı tanınmıştır, bütün dünya çocuklarına.

Şimdi, bu hak, bütün dünya çocuklarına tanınmışken, neden Türkiye'de Kürt çocukları bu haktan mahrum kalsın' Bu, tabii, son derece uzmanlık gerektiren bir konudur. Yani, bir çocuğun ana diliyle eğitim yapmasıyla başka bir dilde eğitim yapmasının çocuğun gelişmesinde yaratabileceği etkinlikler, onun gelişmesine, hızlı gelişmesine sağlayabileceği katkılar, tabii, bunlar dediğim gibi, yani, pedagogların, eğitim bilimcilerinin ilgi alanı, uzmanlık alanı; ancak, böylesine bir haksızlık var.

Şimdi, bugün bu konuda bizim demin size takdim ettiğim Büyük Millet Meclisinin göçle ilgili raporunda da Kürt çocuklarına bu hakların verilmesi öneriliyor. Bu, sayabileceğimiz haksızlıklardan biri.

Bir de, yerel yönetimler, bugün katılımcı demokrasi dediğimiz anlayışın gereğidir. Çünkü, demokraside zaten temel ilke, halkın yönetime olabildiğince katılabilme imkânının sağlanmasıdır. Bunun da en iyi formülü, yerel yönetimlerdir; çünkü, halk, doğrudan doğruya kendisini ilgilendiren konularda söz ve karar sahibi, hak sahibi oluyor; bizim inancımız bu; bu, demokratik bir anlayıştır. Biz, diyoruz ki, hiç kimse halktan fazla bu halkın yararını, çıkarını bilemez, koruyamaz; siz, o hakkı halka verin, halk, en iyi tercihi yapar ve o bölünmeye de götürmez.

Şimdi, Türkiye ne yazık ki, bu bölünme kompleksine kendisini öyle kaptırdı ki, artık, en ufak bir hak verme, hürriyetleri, özgürlükleri genişletme mutlaka sanki bu devleti bölünmeye götürür gibi bir komplekse kendimizi kaptırmışız. Bu, son derece anlamsız, gereksiz.

Ben, şuna inanıyorum; evet, belki 20 nci Yüzyılın ilk çeyreğinde veyahut da ilk yarısında her halkın, her farklı grubun kendi bağımsız devleti olması özlemiydi; ama, bugün bunun anlamsızlığı anlaşıyor; çünkü, asırlar boyu bağımsız olan devletler, önemli oranda bağımsızlıklarından vazgeçip daha geniş siyasî birlikteliklere doğru gidiyorlar. Yani, böyle bir

dünyada, her farklı grubun mutlaka devletten ayrılacağı, mutlaka bağımsız devlet amacını güdeceği gibi bir yanlış zehaba kapılmanın gereği yok ve yerel yönetim olduğu zaman da bu bölünme hızlanmaz, gelişmez; çünkü, Türkiye'de genellikle, özellikle Kürtlerden gelen talepleri engellemek için şöyle bir tez ileri sürülüyor: Evet, şimdi biz bu hakları versek, ileride bundan daha ötesi, bir federasyon, federasyon da bağımsız bir devlete götürür.

Benim kanımca hiç de böyle bir sonuç doğmaz. Çünkü, insanlar doğal olarak, Ama, şu şartla, devletinden memnun ise, kendini o devlet içinde mutlu hissediyorsa, o devletin bölünmesini insan niye istesin' Yani, bunun anlamı yok ve dediğim gibi, o aşırı milliyetçi duyguların da zayıfladığı dönemde yaşıyoruz. Belki 50 yıl önce bu geçerli olabilirdi. Yani, insanlar yarar, zarar düşünmeden, madem ki, herkes bağımsız devletini kurdu, biz de kuralım gibi...

Ama, bugün akli selimle düşünen böyle bir yola sapmaz, mümkün olabildiğince çok geniş bir coğrafi alanın imkânlarından yararlanmak herkesin yararına. Yani, şimdi, bazen Kürtler söyledikleri zaman sanki takkiye yapıyor veyahut da aldatıyorlar gibi.

Şimdi, ben ufacık bir bölgenin imkânlarından yararlanmak mı isterim yoksa Türkiye'nin geniş alanlarının imkânlarından mı ' Eğer, aklım izanım varsa geniş alan; ama, haksızlıkların da düzeltilmesini isterim. Biz bunu ısrarlı söylüyoruz.

Bu devlet, gerçekten Kürtlere karşı haksız bir tutum içinde; yani, varlığını reddediyor, inkâr ediyor. Binlerce yılın ürünü olan değerlerini yok etmek istiyor. Asimile etmek istiyor; yani, şimdi asimilasyonun bu devletin temel amacı olduğunu bilmeyen var mı içinizde'

E, asimilasyon, bugün dünyada bir insanlık suçudur; yani, nasıl Jenosit fiilî olarak bir kitleyi yok etmekse, asimilasyon da manevî olarak bir kitleyi yok etmektir; bu, insanlık suçu sayılıyor. Kültürlerin korunması insanlığın amacı oluyor; yani, bilerek, hatta ölüme doğru giden kültürleri korumak bugün devletlerin amacı.

Mesela, İngiltere'yi Büyük Britanya'yı örnek verelim; Gallerin konuştuğu Velç dili, ölüme mahkûm olan bir dil, gittikçe geriliyor; ama, Büyük Britanya Devleti Velç dilini yaşatmak için bütçeye özel ödenekler koyuyor.

Yani, bizim istediğimiz, Türkiye'nin böyle şoven değil, akıyla, mantığıyla insanların daha mutlu olabileceği, daha huzur içinde yaşayabileceği anlayışları benimsemesi; bizim tezimiz, bizim görüşlerimiz bu."

VI- ÖN SORUN

Davalı Parti savunmalarında, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra, Siyasî Partiler Yasası'nın 78. ve 81. maddelerinin (a) ve (b) bentleri ile 80. ve 89. maddelerinin yürürlükten kalktıklarını; yürürlükte olduklarının kabulü halinde de Anayasa'nın geçici 15. maddesinin bu hükümler üzerindeki etkisi sona erdiğinden, Anayasa'ya aykırılık savının incelenmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde, siyasî partilerin uyacakları esaslar belirlenmiştir. Kapatma nedenlerinin Anayasa'da gösterilmesinin amacı, sınırlamanın yasalarla genişletilmesini önlemek ve siyasal partilere anayasal güvence sağlamaktır. Anayasa'da öngörüldüğü gibi, siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez öğeleridir. Bu nedenle, partilerin serbestçe kurulmaları ve faaliyette bulunmaları asıldır.

Anayasa'nın geçici 15. maddesinin son fıkrasında, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar hakkında Anayasa'ya aykırılıklarının iddia edilememesi yönünden bir zaman ayırımı yapılmamış, fıkra da yer alan "bu dönem" sözcükleri birinci fıkra da açıklanmış, böylece, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar için Anayasa'ya aykırılık savında bulunulamayacağı öngörülmüştür. Geçici maddeler, uygulama süreleriyle değil, geçici olarak düzenledikleri hukuksal ilişki ve kurumlarla, kendisi ve bağlı olduğu temel metinlerin içerikleri ve verdikleri anlam ile değerlendirilmelidir. Geçici maddeler değişik hukuksal düzenlemeler arasında bağlantı kurar, kazanılmış hakların saklı tutulmasını ve uygulamanın geniş bir zaman dilimine yayılmasını sağlar. Geçici maddelerle temel hükümlerin farkı budur. Hukuksal değer bakımından ise, geçici maddelerle diğerleri arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Geçici madde, yasama organı tarafından yürürlükten kaldırılincaya kadar uygulanması zorunlu kurallardır. Madde başlığının "geçici" olması, uygulamada geçerliliği yönünden bir farklılık yaratmaz. Bir Anayasa kuralının gözardı edilmesi düşünülemez. Bu nedenle, Anayasa'nın geçici 15. maddesine göre, 12 Eylül 1980'den ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşturuluncaya (6 Aralık 1983) kadar geçen süre içinde çıkarılmış olan yasaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemeyeceğinden, bu dönem içinde çıkarılan 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun iptali istenen kurallarının Anayasa'ya aykırılığı savında bulunulamaz.

Güven DİNÇER, Lütfi F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

VII- ESASIN İNCELENMESİ

Siyasal partilerin kuruluş ve çalışmalarının özgürlük içinde olması temel ilkedir. Siyasal partiler, belli siyasal düşünceler çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları, katılıp ayrıldıkları kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşumunda önemli etkisi olan siyasal partiler, yurttaşların istem ve özelemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımları somutlaştıran hukuksal yapılardır.

Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında, "Siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" ilkesine yer verildikten sonra, üçüncü fıkrasında da, "Siyasî Partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler" denilmektedir.

Demokrasinin kurumsal simgesi sayılan siyasal partilerin devlet yönetimindeki etkileri ve ulusal istencin gerçekleşmesindeki rolleri nedeniyle, Anayasakoyucu, onları öteki tüzelkişilerden farklı tutup, kurulmalarından başlayarak çalışmalarında uyacakları ilkeleri, kapatılmalarında izlenecek yöntem ve kuralları özel olarak belirlemekle kalmamış, Anayasa'nın 69. maddesinin son fıkrasında, çalışmaları ve denetlenmeleri ve kapatılmalarının Anayasa'da belirlenen ilkeler doğrultusunda yasayla düzenlenmesini öngörmüştür.

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası ile de siyasî partilerin kuruluşları, çalışmaları, denetimleri, kapatılmaları konularında, ayrıntılı kurallar getirilmiştir.

Siyasal partilerin demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, toplumun tüm kesimleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, kamu hizmetleriyle ilgileri onların her türlü etkinlikte bulunabilecekleri anlamına gelmez. Siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmalarını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da gereğidir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Demokratik Kitle Partisi'nin, programının kimi bölümlerinin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3., 14., 68. ve 136. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasî

Partiler Yasası'nın 78/a-b, 80., 81/a-b ve 89. maddelerine aykırılık oluşturduğunu ileri sürerek, aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri gereğince kapatılmasına karar verilmesini istemiştir.

Davalı Parti ise, savunmalarında bu iddiaların yerinde olmadığını ve kapatma isteminin reddi gerektiğini belirtmiştir.

"Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmezliği" ilkesi, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile birçok maddesinde özellikle vurgulanmış, Türk Milleti'nin bağımsızlığı ve bütünlüğüyle, ülkenin bölünmezliğini korumak devletin temel amaç ve görevleri arasında gösterilmiştir (Madde 5). Ülke ve ulus bütünlüğünü korumak için temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği kabul edilmiş (Madde 13 ve 14); aynı amaçla basın ve dernek kurma özgürlüklerine özel sınırlamalar getirilmiş (Madde 28, 30, 33); gençlerin bu anlayış doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alınması devlete özel görev olarak verilmiş (Madde 58); bilimsel araştırma ve yayında bulunma yetkisinin Devletin varlığı ve bağımsızlığıyla ulusun ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliğine karşı kullanılamayacağı belirtilmiş (Madde 130); kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bu nedenle Devletçe denetimi uygun bulunmuş (Madde 135); birlik ve bütünlüğe karşı işlenecek suçlar için özel mahkemelerin kurulması öngörülmüş (Madde 143); aynı konu, TBMM üyeleri ve Cumhurbaşkanı yeminlerinin temel öğelerinden birini oluşturmuş (Madde 81 ve 103) ve siyasî partilerin uyacakları esasların başlıcaları arasında yine "ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlük" ilkesi yer almıştır (Madde 68 ve 69).

Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'na göre, ülke ve ulus bütünlüğü, devletin bölünmezliğinin temel koşuludur. Ülke ve ulus bütünlüğünü bozmaya yönelik faaliyetler sonunda, devletin bölünmezliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur.

Anayasa'nın 66. maddesinde, "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür" ilkesine yer verilmiştir. Davalı Parti'nin ileri sürdüğü gibi bu ilkeyle bir "Türklük" tanımı yapılmamıştır. Bu ilkeyle evrensel bağlamda vatani ve ulusuyla bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşlar arasında eşitlik sağlanması, ulusu kuran herhangi bir etnik gruba ayrıcalık tanınmaması öngörülmüş, birleştirici ve bütünleştirici bir temel oluşturulmuştur. Maddedeki "Türk" sözcüğü ırka dayalı bir anlam taşımamakta, etnik köken ne olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ifade etmektedir.

Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrasında, Türkçe'den başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulup öğretilmeyeceği, uluslararası anlaşmalar saklı tutularak kurula bağlanmıştır. Türkiye'de yasaklanan bir dil olmadığı gibi, özel yaşamda da çeşitli diller kullanılmaktadır.

Dil konusuyla ilgili bir başka düzenleme de Anayasa'nın 14. maddesinin ilk fıkrasındaki "Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi ... dil ... ayrımı yaratmak ... amacıyla kullanılamazlar" ilkesidir.

Anayasa'nın 4. maddesine göre, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve dilinin Türkçe olduğuna ilişkin 3. madde hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi de teklif edilemez. Öte yandan, Anayasa'nın 69. maddesinde de, bu sınırlamalara uymayan ve ana hatları ile Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı davranan siyasî partilerin temelli kapatılması öngörülmektedir.

A- Genel Başkan'ın Beyanları Yönünden İnceleme

Cumhuriyet Başsavcılığı, Genel Başkanın çeşitli basın organlarında çıkan kimi beyanları nedeniyle Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin (b) bendi gereğince Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılmasını istemiştir.

Parti Savunmasında, Misak-ı Milli sınırlarına saygılı olduklarını, bunun dışında katılımcı bir demokrasi için ülkenin yapısına daha uygun gördükleri yerinden yönetim modelini önerdiklerini, günümüzde ırk, dil, din, etnik ve kültür farklılığının önemini kaybettiğini, bunların ulusal bütünlüğü bozucu nitelikte kabul edilmediğini, vatandaşlığın ön plana çıktığını belirterek kapatma isteminin reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (b) bendinde, parti büyük kongresince, merkez karar ve yönetim kurulunca veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu hallerde ilgili kurulca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim veya grup genel kurullarınca bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı karar alınması veya genelge veya bildiriler yayınlanması veya karar alınmamış olsa bile bu kurullar tarafından aynı hükümlere aykırı faaliyette bulunulması veya parti genel başkanı veya genel başkan yardımcısı veya genel sekreterinin sözü edilen bu maddeler hükümlerine aykırı olarak sözlü ya da yazılı beyanda bulunması, parti kapatma nedenleri arasında sayılmıştır.

Parti Genel Başkanı'nın basın organlarında çıkan beyanlarında, merkezi idareye ait kimi yetkilerin yerel idarelere devredilerek güçlendirilmesi ve yaptıkları kamu hizmetlerinin daha etkin, verimli, uyumlu ve hızlı yürütülebilmesi amacı taşıyan önerilerde bulunması Siyasî Partiler Kanunu'nda belirtilen yasaklar kapsamında görülmediğinden Yasa'nın 101. maddesinin (b) bendine dayandırılan kapatma isteminin reddi gerekir.

Güven DİNÇER, Mustafa BUMİN, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ bu düşüncelere katılmamışlardır.

B- Parti Programı Yönünden İnceleme

1- Siyasî Partiler Yasası'nın 80. Maddesi Yönünden

Cumhuriyet Başsavcılığı, davalı Parti'nin programında, Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirme amacı güttüğünü ileri sürmüştür.

Davalı Parti ise savunmalarında, bu görüşlerin yerinde olmadığını, federal sistemi savunmadıklarını, savundukları sistemin üniter devlet modeli içinde, idari adem-i merkeziyetçilik olduğunu, siyasî partilerin Anayasa'da öngörülen kapatma nedenlerine aykırı olmamak koşuluyla, Anayasa'da bulunmayan herhangi bir konuyu savunabileceğini ve gündeme getirebileceğini; bugün için, Anayasa'yı değiştirmeden de, merkezi yönetimin yerel yönetimlere önemli yetkiler aktarabileceğini; aynı biçimde üyeleri yöre halkı tarafından seçilen il genel meclisinin karar alma ve politika üretme sürecindeki etkinliğinin artırılabilceğini belirtmiştir.

Siyasi Partiler Yasası'nın 80. maddesinde "Siyasî partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar" denilmektedir.

Davalı Parti programının bu konuya ilişkin bölümleri şöyledir:

"Bu karakteri niteliği ve hedefleriyle Demokratik Kitle Partisi, demokratik devleti, sivil toplumu, özgür bireyi, ademi merkezi bir idari sistemi, ülkenin esenliği ve herkesin mutluluğu için yapılandırma misyonunu üstlenmekte ve de bunu bir görev sayarak hizmete talip olmaktan dolayı onur duymaktadır".

"Yerel yönetimler, halkın doğrudan yönetime katılmasının organları haline getirilecektir.

Çünkü; yerel yönetimler, bugün merkezi devletin vesayeti altındadır. Yetkileri ve kaynakları da yetersizdir ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkartılan yasalar ile yönetilmektedirler".

"Bu nedenle, devletin demokratikleştirilmesi; politik, yönetsel demokratik katılımın ve çoğulculuğun sağlanabilmesi; idari hantallığın giderilmesi, hizmet akışının hızlandırılabilmesi için, öncelikle merkezi devletin, yerel yönetimler üzerindeki vesayeti kaldırılacaktır".

"Yerel yönetim organlarının demokratik işleyişini engelleyebilecek her türlü merkezi müdahaleye son vermeyi sağlayacak bir yerel yönetim anlayışı egemen kılınacaktır. Toplumun kendisini yönetenleri doğrudan seçebilmesi; yönetimleri ve yönetenleri denetleyebilmesi sağlanacaktır. Bunu sağlayabilmek için de, yönetim faaliyetlerine, olabildiğince katılım sağlanmasına olanak veren yasal ve siyasi düzenlemeler yapılacak; iktidarın kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Merkezi idare küçülürken, yerel yönetimler kendi alanlarında daha çok söz sahibi olacak; il ve ilçe meclisleri yerel parlamentolar statüsüne kavuşturulacaktır.

Bu anlayışa uygun olarak; valiler, emniyet müdürlükleri ve kaymakamların da, belediye başkanları gibi seçimle işbaşına gelmeleri sağlanacak; eğitim, sağlık, iç güvenlik ve aynı zamanda vergi toplama, yerel yönetimlerin yetki alanına bırakılacaktır".

Programda yer alan bu görüşler yerel yönetimleri daha etkili duruma getirme amacına yönelik olup Siyasî Partiler Kanunu'nun 80. maddesinde öngörülen Devletin tekliği ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

Bu nedenlerle, 80. maddeye dayandırılan kapatma isteminin reddi gerekir.

2- Siyasî Partiler Yasası'nın 89. Maddesi Yönünden

Başsavcılık, davalı Parti'nin programında din işlerinin, ibadet yerlerinin bakımının, din adamlarının yetiştirilmelerinin, atanmalarının ve benzeri işlerin cemaatlara devredilmesinin belirtildiğini bunun, Anayasa'nın 136. ve Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddelerinde genel idare içinde varlığı öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevlerini ortadan kaldıracağını, böylece, genel idare içindeki varlığına son verilmiş olacağını, bu görüşün ise Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesine aykırılık oluşturacağını ileri sürmüştür.

Davalı Parti ise savunmalarında, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugünkü işleyiş biçiminin ciddi sorunlar yarattığını, bu nedenle, yürüttüğü faaliyetlerin önemli bir kısmının cemaatlara devredilmesi gerektiğini ileri sürmekle birlikte, kurumun hukuki varlığının sona erdirileceğini söylemediklerini, program uygulandığında, kurumun tüm görevlerinin ortadan kalkmasının ve varlığının sona ermesinin söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Anayasa'nın 136. maddesinde de "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir" kuralına yer verilmiştir.

Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesinde, "Siyasi partiler, lâiklik ilkesi doğrultusunda bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri

Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 ncı maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler" denilmiştir.

Bu kurallarla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer alması ve siyasi partilerin bu amaca aykırı faaliyette bulunamayacakları öngörülmüştür.

Yasakoyucu Anayasa'da belirlenen ilkelere aykırı olmamak koşuluyla, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevlerini tespit edecektir. Davalı Parti'nin programındaki bu konuya ilişkin görüşler yasakoyucunun takdirinde olan hususlarla ilgilidir. Programda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içerisindeki yeri korunarak yeniden yapılanması amaçlanmaktadır.

Bu nedenlerle, Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesine dayanan kapatma isteminin reddi gerekir.

3- Siyasî Partiler Yasası'nın 78. Maddesi Yönünden

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, davalı Parti'nin programında, tarihi gelişim içerisinde Türklerle Kürtler arasında bir kaynaşmanın meydana gelmediğinin, Kürtlerin kendi varlıklarını koruyarak Türklerle ittifak kurmaları şeklinde bir ilişkinin söz konusu olduğunun, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte resmi ideoloji olarak, Kürtlerin de dahil olduğu çeşitli etnik unsurlardan oluşan ve asimilasyona dayanan bir Türk Ulusu yaratılmak istendiğinin, bunun da Kürtlerce kendi kimliklerinin ve varlıklarının yok edilmesine yönelik bir politika olarak algılandığının ve bu politikaya karşı bilinçli bir biçimde isyan hareketlerinin başlatıldığının, bu hareketlerin son bulması için Devletin asimilasyona son vererek onlara müdahale etmemesi gerektiğinin belirtildiğini; programda, Türklerin ve Kürtlerin iki eşit ve ayrı unsur olarak kabul edildiğini; ülkenin bir bölümünün Kürdistan olarak adlandırıldığını ve Kürtlerin Devlete kendi ülkeleri ile katıldıklarının açıklandığını, böylece, ırk esasına dayanılarak Türk ve Kürt uluslarından söz edilmesinin ve Kürtlerin asimilasyona baskı ve zulme uğratıldığının savunulmasının, Kürtlerin yaşadığı ayrı bölgelerden söz edilmesinin, Anayasa'nın temel ilkesi olan ulus bütünlüğünü etnik iddialarla bozma amacını gütmek anlamı taşıdığını bu nedenlerle Parti programının, Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine de aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Davalı Parti ise savunmalarında, Cumhuriyet Başsavcılığının değerlendirmelerinin yerinde olmadığını, programda yer alan görüşlerle ülkenin bölünüp parçalanmasını amaçlamadıklarını, Kürtlerin bir azınlık olarak nitelendirilmediğini, ırkçılık ve bölgecilik yapmadıklarını belirtmiştir.

Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendinde; "Siyasî Partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, millî marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek; Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, dini ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak; amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.", b) bendinde de; "Bölge, ırk, belli kişi, aile,

zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar." denilmektedir.

Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'nda "Türk" sözcüğü etnik kökenine bakılmaksızın, Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi ifade etmektedir.

Davalı Parti'nin programında "... Devletin hâlâ yetmiş yıllık politikalarında ısrar etmesi, Cumhuriyetten bu yana üstlendiği rolünü sürdürmek için direnmesi ve bu nedenle terörü tırmandırması ve şiddete başvurması ... etnik ve dinsel kökenli çatışmaların boyutlanarak derinlik kazanmasına ... neden olmaktadır"; "Kürt sorununun şiddete dayanarak çözümü ya da bastırılması olanaksızdır" denilmektedir.

Davalı Parti programındaki bu görüşlerle , ırk ve bölge ayırımına dayanmakta ve vatandaşlık bilinç ve beraberliğini temel alan çağdaş ulus kavramını reddetmektedir. Ülkede yaşayan insanları çağdaş bir ulusal bütünlük yerine ırk, dil, din ve mezhep ayrılıklarına dayandıran böyle bir anlayışın sonuçta ülke ve ulus bütünlüğü ile birlikteliğe ve sürekliliğe dayanan devlet yapısını bozacağı açıktır.

Bu nedenlerle, davalı Parti'nin programında "Türkler ve Kürtler" biçiminde bir ayırımın yapılması ve Ulus bütünlüğü içinde, etnik kimliği olan, baskı altında bulunan ve asimilasyona bağlı tutulan bir Kürt ulusunun bulunduğu ileri sürülmesi, Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve siyasi partilerin ırk esasına dayanamayacakları ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

4- Siyasî Partiler Yasası'nın 81. Maddesi Yönünden

Cumhuriyet Başsavcılığı, davalı Parti'nin programında, Türkiye'de eşitlik ilkesine aykırı olarak yasal düzenlemelerden doğan ciddi sorunları olan Kürtlerin ve diğer etnik ve inanç kesimlerinin bulunduğu; Parti'nin kültürel kimlik haklarına ilişkin yasal değişiklik ve düzenlemeleri yapacağı, diller ve kültürler üzerinde baskılar yapıldığı, zoraki asimilasyon uygulandığı belirtilerek bunlara son verileceğinin; parti olarak diğer azınlıklara da belli hakların verilmesini savunarak, ister etnik, ister dini ya da inanç ayrılığı olsun, her birinin kendi varlığını, kendisine ait değerlerini koruması ve geliştirmesinin doğal hakları olduğunun ifade edilmesinin; Siyasî Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yasaklanan, ulusal nitelikte ya da dinî kültür veya mezhep veya ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek ve Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak ve geliştirmek anlamında olduğunu belirterek Parti'nin kapatılmasını istemiştir.

Davalı Parti savunmalarında, Parti programındaki "Kürtler", "etnik gruplar", "inanç grupları" gibi kavramların, Türk Ulusunu oluşturan bir bütünün parçalarını ifade eden kavramlar olduğunu; programda Türkler ile Kürtler arasındaki ilişkinin bir azınlık-çoğunluk ilişkisi olarak tanımlanmadığını, her iki grubun, kader birliği yapmış, tasada ve kıvançta ortak, ülkenin asli unsurları olarak belirttiklerini; Kürtlere kendi dil ve kültürlerini koruma ve geliştirme olanaklarının tanınması için, azınlık statüsü önerilmediğini; Parti'nin soy esasına dayalı politikaları değiştirmek istediğini; Kürt dili ve kültürünün korunup geliştirilmesi isteğinin, bölücü bir düşünceyle ortaya konulmadığını; ulusal dil ve kültürün dışlanması söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Parti programında bu konuya ilişkin görüşler şöyledir :

"Türkiye'nin temel sorunlarından başta geleni, Kürt sorunudur."

"Çok uluslu ve çok kültürlü Osmanlı İmparatorluğunun çöken ve dağılan yapısı üzerinde ve bugünkü Misak-ı Millî sınırları içerisinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yapısı, doğal olarak çok kültürlü, çok dilli, çok dinli ve çok mezhepli olmuştur. Ama, buna rağmen tek ulus yaratılmak istenmiştir."

"Bunun için de, bir resmi milliyetçi ideoloji geliştirilmiş, bu da çarpık bir resmi tarih tezine dayandırılmıştır."

"Kürt sorununun çözümsüzlüğüne neden olan bu resmi ideoloji ve ona bağlı devlet politikalarının temel iddiası; Türkiye'deki farklı dil ve kültür gruplarının bulunmadığı, herkesin Türk ırkından olduğudur".

...

"Kürtleri, bu nedenlerle, sıradan bir etnik grup veya dil azınlığı gibi görmek yanlıştır.

Çünkü, Kürtler, Türkler gibi bu ülkenin asli unsurudur. Türkiye'nin bütünlüğü ve siyasi sınırları içinde Türklerle aynı kaderi paylaşarak, tasada ve kıvançta birliği sağlayarak, barış ve kardeşlik içinde yaşamak istemektedirler."

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ırk ayrımı ve kanbağı temelinde oluşmuş bir devlet olmamalıdır; herkesin Türk ırkına ait olduğunu iddia eden resmi ideoloji de terkedilmelidir."

"Bu nedenle, Kürt sorununu çözebilmek için, Anayasa düzeyinde olduğu gibi, iç hukuk yasal düzeyinde de, eşitlik ilkesine dayanan değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapmak gerekir.

Bu düzenlemeler, Kürtler ve diğer bazı kesimler açısından eşitsizlik yaratan durumlara son vermeyi öngören evrensel hukuk normlarına dayanan, demokratik içerikli düzenlemeler olmalıdır.

Bu nedenle, Demokratik Kitle Partisi, bu konuda, ilkin kültürel kimlik haklarına ilişkin yasal düzeydeki değişiklik ve düzenlemeleri yapacaktır."

"- Kürt kültürünün ve tarihsel birikimin parçası olan köy, mezra ve yer isimleri, haksız ve gerekçesiz olarak, merkezi-bürokratik, tepeden inmeci kararlarla değiştirilmiştir.

Bu durum, Kürtlerin tarihi kültürel birikimine karşı saygısızlıktır."

"Saldırganlığı, yayılcılığı, hak ve hukuk gaspını, talanı, başkalarını boyunduruk altına almayı haklı gösteren ve bunu kahramanlık gibi nitelendiren barbar ve ilkel anlayışlar, eğitimden uzak tutulacaktır."

"-Diller ve kültürler üzerindeki baskılara, zoraki asimilasyon politikalarına son verilecek, bu alanda da uluslararası hukuk ve sözleşme hükümleri yaşama geçirilecektir."

"Bu nedenle, ülkedeki kültür zenginliklerinin, farklı eğilimlerin serbestçe örgütlenmesi, yönetime katılabilmesi, çoğulcu bir ortamın oluşturulması; değişime karşı direnen bu odaklar tarafından engellenmektedir."

Siyasî Partiler Yasası'nın "Azınlık yaratılmasının önlenmesi" başlıklı 81. maddesinin (a) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde, millî veya dinî kültür veya mezhep veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğu ileri sürülemeyeceği; (b) bendinde de, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla

azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacının güdülemeyeceği ve bu yolda faaliyette bulunulamayacağı hükme bağlanmıştır.

Parti programında, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde kültür, ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun ileri sürüldüğü böylece Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Programı, Siyasî Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılık oluşturduğundan Parti'nin kapatılmasına karar verilmesi gerekir.

Ahmet Necdet SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ve Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

VIII- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18.6.1997 günlü, SP.91.Hz.1997/138 sayılı İddianamesi ile programı ve Genel Başkan Şerafettin ELÇİ'nin kimi beyanları, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3., 14., 68., 136. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a), (b) bentlerine, 80., 81. maddesinin (a), (b) bentlerine ve 89. maddesine aykırı görülerek aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri gereğince Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılması istenilmekle, gereği görüşülüp düşünüldü;

A- Davalı Demokratik Kitle Partisi'nin,

1- Programı, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentleri ile 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince KAPATILMASINA, Ahmet Necdet SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Programının, 2820 sayılı Yasa'nın 80. ve 89. maddelerine aykırılığı savıyla kapatılması isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3- Genel Başkanı'nın kimi beyanlarının, Yasa'nın 101. maddesinin (b) bendine aykırılığı savıyla kapatılması isteminin REDDİNE, Güven DİNÇER, Mustafa BUMİN, Mahir Can ILICAK ile Rüştü SÖNMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4- Tüm mallarının 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesi gereğince Hazine'ye geçmesine, OYBİRLİĞİYLE,

B- Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE, 26.2.1999 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet N. SEZER	Güven DİNÇER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI

Üye

Ali HÜNER

Üye

Lütfü F. TUNCEL

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Mahir Can ILICAK

Üye

Rüşti SÖNMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Demokratik Kitle Partisi'nin Programının, 2820 sayılı Siyasî

Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentleri ile 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Siyasî Partiler Yasası'nın,

- 78. maddesinin (a) bendinde; siyasal partilerin,

Türkiye Devleti'nin Cumhuriyet olan biçimini, Anayasa'nın Başlangıç bölümünde ve 2. maddesinde belirtilen esaslarını, Anayasa'nın 3. maddesinde yer verilen Türk Devleti'nin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, ulusal marşına ve başkentine ilişkin kurallarını, egemenliğin, kayıtsız koşulsuz Türk Ulusu'na ilişkin olduğu, ancak Anayasa'nın koyduğu ilkeler çerçevesinde yetkili organları eliyle kullanılabileceği, kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye ya da sınıfa bırakılamayacağı, hiçbir kimse ya da organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı esasını, seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılmasına ilişkin ilkeyi değiştirmek,

Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak ya da diğer herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak,

amacını güdemeyecekleri, bu amaca yönelik etkinlikte bulunamayacakları, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemeyecekleri,

- 78. maddesinin (b) bendinde, siyasal partilerin, bölge , ırk, belli kişi, aile, zümre, cemaat, din, mezhep ya da tarikat esaslarına dayanamayacakları ya da adlarını kullanamayacakları,

- 81. maddesinin (a) bendinde, siyasal partilerin, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ulusal ya da dini, kültür, mezhep, ırk ya da dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri,

- 81. maddesinin (b) bendinde, siyasal partilerin, Türk dilinden ya da kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ya da yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyecekleri ve bu yolda etkinlikte bulunamayacakları,

belirtilmiştir.

Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasının ilk biçiminde, siyasal partilerin tüzük ve programlarının, Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı belirtilmişken; bu fıkra 23.07.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, siyasal partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin, Devlet'in, bağımsızlığına, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, sınıf ya da zümre diktatörlüğünü ya da herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamayacağı, suç işlenmesini teşvik edemeyeceği öngörülmüştür.

Siyasal Partiler Yasası'nın 78. ve 81. maddelerinin yukarıda yer verilen kurallarının, Anayasa'nın 1995 yılında değiştirilen 68. maddesinin dördüncü fıkrasındaki yeni düzenleme çerçevesinde değerlendirilmesi, Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesine uygun olacaktır.

Buna göre, bir siyasal partinin tüzük ve programının, Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'nın siyasal partilerin kapatılma nedenlerine ilişkin kurallarına uygun olup olmadığı incelenirken iki durumun birbirinden ayrılması gerekmektedir.

Bir siyasal partinin tüzük ve programında, Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası kurallarına açık aykırılık oluşturan düzenlemeler bulunması durumunda, bu nedenin, o siyasal partinin kapatılması için yeterli olacağı kuşkusuzdur.

Bir siyasal partinin tüzük ve programında yer verilen düzenlemelerin farklı değerlendirmelere yol açabilecek içerikte olması durumunda ise, o siyasal partinin kapatılması için tüzük ve programdaki düzenlemeler yeterli görülmemeli, aynı zamanda partinin eylemlerine bakılarak sonuca ulaşılmalıdır.

Tersi tutum, siyasal partilerin varsayımlara dayanarak kapatılmaları sonucunu doğurabilecektir ki, bu sonuç, siyasal partileri, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri kabul eden anayasal güvenceden yoksun bırakamayacağından, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

Anayasa'nın Başlangıç bölümü ile 2., 3., 5., 13., 14., 28. ve 68. maddelerinde yer verilen kurallar, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olma niteliklerinin yanında ulusal ve üniter bir devlet niteliğini de taşıdığını göstermektedir.

Bu nedenle, bir siyasal partinin tüzük ve programlarındaki düzenlemeler ile eylemlerinin, Devlet'in üniter yapısını yansıtan "ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü" niteliğine aykırı olmaması gerekmektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kapatılması istenilen Demokratik Kitle Partisi'nin programında, ülkedeki etnik ve inanç gruplarının eşitlik ilkesi temelinde birarada yaşamalarına ilişkin öneriler getirilmiş, bölünmez bütünlüğüne aykırı açık bir anlatıma yer verilmemiş, tersine bölünmeden yana olunmadığı vurgulanmıştır. Bunun yanında, kamuoyuna yapılan açıklamalarda da, "bölünmez bütünlük" ilkesine aykırılık oluşturacağı konusunda kesin kanıya ulaşmayı sağlayacak söylemlerde bulunulmamıştır.

Nitekim, kararda, Genel Başkan'ın kimi söylemleri nedeniyle Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılması istemi reddedilmiştir.

Sonuç olarak, anılan Parti programında, Anayasa ve Siyasî Parti Yasası'na, Parti'nin kapatılmasına neden olacak açık aykırılık bulunmadığı gibi, bu aşamada, Parti'nin eylemlerinde "bölünmez bütünlük" ilkesine aykırılık da saptanamamıştır.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle, davanın reddine karar verilmesi gerektiğini düşünüyorum ve çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başkan

Ahmet Necdet
SEZER

AZLIK OYU

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan davada, Demokratik Kitle Partisi'nin, programı ile Genel Başkan'ın yazılı ve görsel basında yer alan kimi beyanları nedeniyle, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. ve 81. maddelerinin (a) ve (b) bentleriyle 80. ve 89. maddelerine aykırı davrandığı ileri sürülerek aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca kapatılmasına karar verilmesi istenilmiş, Anayasa Mahkemesi'nce parti programı, 2820 sayılı Yasa'nın 78. ve 81. maddelerin (a) ve (b) bentlerine aykırı bulunarak Parti'nin kapatılmasına karar verilmiş, ancak Genel Başkan'ın beyanları kapatma nedeni olarak görülmemiştir.

Parti programının tekrarı veya açıklanması niteliğinde olan Parti Genel Başkanı beyanları da, aşağıda açıklanan nedenlerle davalı Parti'nin kapatılmasını gerektireceğinden kararın bu bölümüne katılmıyoruz.

Davalı Parti Genel Başkanı'nın, 4.1.1997 günlü Cumhuriyet Gazetesi'nin 5. sayfasında yayınlanan açıklamasında, "Kürtlere kendi kimlikleriyle örgütlenebilme hakkının tanınması lazım", 4.1.1997 günlü Sabah Gazetesi'nde yayınlanan konuşmasında, "Türkiye için en uygun modelin yerel yönetimlere egemenlik verilmesi olduğunu savunuyoruz. Federasyon olabilir, ama şu anda yerel yönetimlerin egemen kılınması iyi model ... bu yerel yönetimler geniş yetkilerle donatılmalı. Mesela, eğitim, sağlık, adalet, iç güvenlik gibi, yani Devletin temel işlevleri dışındaki bütün yetkiler yerel yönetimlere devredilebilir.", 13.1.1997 günü TGRT kanalında yayımlanan "Yüzyüze" adlı programda, "... Kürdistan ne demek' Kürtlerin ülkesi demek..., "2.4.1997 günü, TV'nin "Samanyolu" kanalında yayınlanan "Açıkgörüş" adlı programda, "... Türk ve Kürt yönetimiyle ilişkilerinde eğer doğrudan doğruya Kürtlere bir müdahale olmazsa onların yönetimine karışılmazsa, Kürtler daima Türklerle iyi geçinme yolunu seçmişlerdir...", "... yani bir kaynaşma değil, şimdi kendi varlığını koruyarak ittifak etme var. Orada birlik değil, yani bir ittifak var...", "... evet asli unsur, bu devleti oluşturan iki asli unsur ...", "... kürtlerin pozisyonu ayrı. Bu nedenle ayrı kendi coğrafyasıyla katılmıştır..." dediği, yazılı ve görsel basında parti programını savunan benzer içerikli konuşmalar yaptığı dosyada mevcut belgelerden anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında, siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin, Devletin bağımsızlığı ile ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı belirtilmiş; 69. maddede, 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerde bulunan siyasî partilerin temelli kapatılacağı öngörülmüştür.

Öte yandan, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a) bendinde, siyasî partilerin; Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini, Anayasa'nın Başlangıç Kısmı'nda ve 2. maddesinde belirtilen esaslarını, 3. maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, millî marşına ve başkentine ilişkin hükümlerini

değiştirme amacını güdemeyecekleri veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacaklarını, (b) bendinde, bölge, ırk veya cemaat esaslarına dayanamayacaklarını, aynı Yasa'nın 81. maddesinin (a) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dini kültür veya mezhep, ırk veya dil farklılığına dayalı bulunduğunu ileri süremeyecekleri, (b) bendinde de, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyette bulunamayacakları açıklanmıştır.

Anayasa'da demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu belirtilen siyasî partilerin amacı, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozmak değil, aksine bunu pekiştirmek olmalıdır. ırk ayrımcılığını savunmak bir siyasî partinin amacı olamaz. Anayasa'da ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nda bu tür faaliyette bulunan siyasî partilerin kapatılacağı öngörülmüştür.

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi, Türkiye'de de yerel ve kültürel farklılıklar vardır. Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğundan bugüne kadar yerel ve kültürel farklılık taşıyan kişilerin kişisel yaşamlarına, düşünce ve inançlarına karışmamış, bu farklılıkların geliştirilip kurumlaştırılması yerine, değişik insanların yaşam tarzlarını hoşgörü ile karşılayarak bunları üst düzeydeki ortak bir ulusal kültürde birleştirmek istemiştir.

Davalı Parti programı ile Parti Genel Başkanı'nın konuşmalarında devamlı kültür ve tarih açıklaması ve yorumu yapılarak gerçekler saptırılıp ülke toprakları üzerinde insanların birliktelikleri yerine ayrılıklarını amaç edinen öneriler getirilmektedir. Bu tip öneriler, etnik, dinsel veya yerel ayrılıkların geliştirilmesine ve bunların birlikte yaşamı güçleştirecek biçimde keskinleştirilmesine neden olur ve demokratik düzenin temeli olan birlikte yaşamı yok eder.

Anayasa'da federatif devlet sistemi değil, tekil devlet ilkesi benimsenmiştir. Bu nedenle, siyasî partiler Türkiye'de federal devlet sistemi kurulmasını programlarına alamazlar ve bu yapıyı savunamazlar. "Bölünmez bütünlük" ilkesi; egemenliğin ülke ve ulus bütünlüğünden oluşan tek bir devlet yapısıyla bütünleşmesini gerektirir. Ulusal devlet ilkesi, çok uluslu devlet anlayışına olanak vermez. "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" kuralı, azınlık yaratılmamasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını gerektirir.

Davalı Parti Genel Başkanı'nın kimi beyanlarında, Türk ulusu bütünlüğünden ayrı olarak Kürt ulusu olduğu belirtilmiş ve bu husus her vesileyle vurgulanmıştır. Türk ve Kürt halklarının Kurtuluş Savaşı'nı ortaklaşa başardıktan sonra kurulan Cumhuriyette Türk anlayışının egemen olduğu, Kürt halkının ve onun demokratik hak ve isteklerinin inkar edildiği ileri sürülerek Kürt sorununun halkların eşit ve özgür iradesi temelinde demokratik bir çözüme kavuşturulması üzerinde durulmuştur. Bu beyanlar, Türkiye Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu niteliktedir.

Demokratik Kitle Partisi'nin programında yer alan bu ifadeler nedeniyle kapatılmasına karar verilmesine karşın, aynı içerikli Genel Başkan beyanlarının kapatma nedeni sayılmamasının haklı ve inandırıcı nedenleri bulunmamaktadır.

Nitekim, aynı şekildeki beyanlar; Demokrasi Partisi için 16.6.1994 günlü, Esas: 1993/3 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1994/2 sayılı, Özgürlük ve Demokrasi Partisi için 23.11.1993 günlü, Esas: 1993/1 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1993/2 ve Sosyalist Türkiye Partisi için de 30.11.1993 günlü, Esas: 1993/2 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1993/3 sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarıyla 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. ve 81. maddelerinin (a) ve (b) bentlerine aykırı bulunarak sözü geçen partilerin kapatılmalarına karar verilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, Genel Başkan'ın yazılı ve görsel basında yer alan kimi açıklamaları, Anayasa'ya ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. ve 81. maddelerinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, Demokratik Kitle Partisi'nin 101. maddenin (b) fıkrası gereğince de kapatılmasına karar verilmesi gerekeceği görüşüyle kararın bu bölümüne karşıyız.

Başkanvekili

Güven DİNÇER

Üye

Mahir Can ILICAK

Üye

Mustafa BUMİN

Üye

Rüştü SÖNMEZ

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı iddianamesinde, Demokratik Kitle Partisi'nin programı ile Genel Başkanı'nın kimi beyanlarının Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3.,14., 68. ve 136. maddelerine, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78 (a, b) bendlerine 80., 81. maddelerinin (a, b) bendlerine aykırı olduğunu belirterek kapatılmasını istemiştir.

Davalı Parti, Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. maddenin (a, b) bendlerinde yazılı "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve siyasî partilerin ırk esasına dayanamayacakları ilkesine" ve 81. maddesinin (a) ve (b) bendlerinde belirtilen "T.C. ülkesi üzerinde kültür, ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğu"na böylece, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulmasının amaçlanamayacağı" yasağına programının aykırılığı nedeniyle temelli kapatılmıştır.

Kapatılma kararında, Siyasî Partiler Kanunu'nun 80. maddesinde belirtilen "Partilerin Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemeyecekleri ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacakları" kuralı ile 89. maddesindeki "...Diyadin İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemeyecekleri" kuralına davalı Parti'nin programı aykırı görülmeyle kapatılma istemi bu yönden reddedilmiştir.

Öte yandan, Parti Genel Başkanı'nın muhtelif yerlerde yaptığı konuşma ve beyanları da Kanun'da belirtilen parti yasaklarına aykırı görülmemiştir.

Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılması kararına iki yönden karşıyım.

1- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. ve 11. Maddeleri Yönünden

Anayasa Mahkemesi verdiği kararlarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini, olayı doğrudan "çözümleyici norm" olarak değil, gerekçelerdeki görüşlerini "destekleyici norm" olarak kabul etmiştir. Oysa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Anayasamızın 90. maddesine göre "kanun" niteliğindedir. Anayasa Mahkemesi uygulamada milli yasalarla, uluslararası yasaları karşılaştırmak suretiyle "önceki kanun-sonraki kanun" ya da "genel kanun-özel kanun" değerlendirmesine tabi tutarak milli yasalara öncelik vermiştir. Sözleşmeyle milli kanunlar arasında uygulanan bu "kriterler" anayasal düzeye çıkarılarak demokratik toplumlarda varolan

hak ve özgürlükler ölçüsüzce sınırlandırılmış birey ve örgütler dar bir alana sıkıştırılmıştır. Terör ve şiddetle bağlantısı olmayan bir siyasî partiyi kapatmak, örgütlenme ve ifade özgürlüğünün sınırlandırılması değil, onun özünü yok eden ve kullanılamayacak duruma getiren bir uygulamadır. Oysa, Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması "demokratik toplum düzeninin gerekleriyle" sınırlandırılmıştır.

O halde, örgütlenme ve ifade özgürlüğünün sınırlarını demokratik ülkelerle birlikte, Türkiye'nin de imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin içinde aramak gerekecektir. Anayasa'nın 13. maddesi demokratik toplum düzeninin sürdüğü ülkelerdeki uygulamalara yollama yapmak suretiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni bünyesine katmış ve içselleştirmiştir. Bu nedenle, ulusal yasalarındaki dar ve antidemokratik anlayışlar yerine, Sözleşme'nin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin hak ve özgürlük alanlarını genişletici kural ve yorumlarını uygulamak anayasal bir zorunluluk haline gelmiştir.

Türkiye, birçok hak ve özgürlük belgelerine ve bunların işlerliğini sağlayan uluslararası sözleşmelere imza koymuş olmasına karşın, iç hukukunu buna uygun olarak değiştirmedikten dolayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce sözleşmeyi ihlâlden sürekli mahkum olmakta ve ciddi miktarda parasal cezalar ödemektedir. Sürekli ceza ödeyerek bu çıkmazdan kurtulmak mümkün değildir. Sözleşme imzalandığına göre bunun gereğinin yerine getirilmesi kaçınılmazdır. Ödenen paralar imzalanan sözleşmelerin arkasında durulmayarak rencide edilen ulusal onurun bedeli olamaz. İçinde bulunduğumuz "olağanüstü şartlar" buna uygun değil biçimindeki yakınmalar ise sözleşme imzalanmadan önce duyulması gereken sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Yasama organı uyum yasalarını çıkararak üzerine düşeni yapmadığına göre, Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile uyum içinde bulunan özgürlüklere ilişkin Uluslararası Sözleşmeleri destek norm olarak değil, uygulanması zorunlu öncelikli norm kabul ederek bunlara işlerlik kazandırmalıdır.

Milli yasalarındaki Anayasa'ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı hükümler iptal edilemiyorsa (AY.Geçici 15 nedeniyle) mutlaka ihmal edilerek Anayasa'nın 13. maddesi uygulamaya konulmalı ve gönderme yapılan sözleşme hükümlerine öncelik verilmelidir. Uluslararası sözleşmeler imzalandıktan sonra ne Anayasa ile ne de genel yasalarla değiştirilmesi mümkün olmadığına göre öncelik ve üstünlük verilmesi kaçınılmazdır.

Kuşkusuz, devletin kendini koruma hakkı tartışılmaz bir gerçektir. Demokratik, lâik ve sosyal devlet yapısı ile insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmaya dönük girişimler haklı görülemez. Ancak, güçlü devletin de "kendini koruma hakkı"nın arkasına sığınarak güçsüz bireyin hak ve özgürlüklerini kullanamayacak şekilde sınırlandırma ya da ortadan kaldırma girişimi de devlet-birey arasındaki gücün eşitsizliği ve ölçsüzlüğü karşısında "meşru müdafaa" zeminine oturtulamaz.

Hak ve özgürlükler konusunda Devlet-birey-örgüt arasındaki sınır çatışması, önceden olduğu gibi gelecekte de devam edecektir. Devlet, demokratik toplum düzeni gerçeğine yaklaştığı ölçüde bu çatışma ancak, en aza inebilecektir.

Çağdaş dünyada insan hak ve özgürlükleri ülkelerin kendi iç sorunu olmaktan çıkıp uluslararası bir boyut kazanmış, Türkiye de çekince koymadan imzaladığı sözleşmelerle uluslararası bu gerçeği kabul etmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşme ve ekleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Bakanlar Komitesinin karar ve yorumları, hak ve özgürlüklere ilişkin çağdaş anlamda "Avrupa hukukunu" doğurmuştur.

Bu bağlamda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarına bakıldığında ifade ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin Sözleşme'nin 10. ve 11. maddeleri özetle "... ifade özgürlüğü, demokratik toplumun ana temellerinin ve bireylerin kendilerini geliştirebilmelerinin temel koşullarından birini oluşturduğundan, 10. maddenin ikinci paragrafı yalnız beğeni ile karşılanan, zararsız yahut ilgiye değmez sayılan bilgi ve düşünceler hakkında değil, devletin veya halkın bir kesimini rahatsız eden ya da sarsan şok eden bilgi ve düşünceler hakkında da geçerlidir. Çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereği olduğundan, bunlarsız demokratik toplum olamaz. Bunun anlamı, bu alanda getirilecek, formalite, koşul, yasak ve cezaların izlenen meşru amaçlarla orantılı olmasıdır" biçiminde açıklanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu değerlendirmeyi yaparken, ulusal makamların özgürlüğe yönelen müdahalelerinin makul, dikkatli, iyi niyetli ve demokratik bir toplumda zorunlu bir önlem olduğuna ya da sınırlandırma dışında başka bir yol kalmadığına bakmaktadır. Demokratik devleti yıkmaya, hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik "YAKIN ve MUHAKKAK TEHLİKE" yaratan eylemler özgürlük kapsamında görülmemektedir. Yasaklar düşünceyi açıklamaya değil, şiddete ve teröre olanak sağlayan, yakın ve muhakkak tehlike teşkil eden eylemler için öngörülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Divanı, Piermond davasında, yapılan aykırı konuşmadan sonra herhangi bir olayın ya da düzensizliğin meydana gelip gelmediğini araştırmış, gelmediği sonucuna vararak Fransız makamlarının ülkeye giremeyeceği kararını verdiği Alman Parlament Piermond'un davasını Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir. Örgütlenme özgürlüğünün düzenlendiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine göre de, örgütün ülke topraklarını parçalamaya yöneldiği ve bu amaca yönelik eylemlerin bölge barışını bozma eğilimi gösterdiği veya komşu devletlerin düşmanca amaçlarına hizmet edildiği delillendirilmeli, Parti'nin terörü desteklediği veya yönettiği, halk arasında kin ve husumet duygularını körüklediği ispat edilmeli veya terörle bağlantısı kanıtlanmalıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin Parti Program ve Tüzüğündeki aykırılıklardan dolayı kapatmış olduğu Türkiye Birleşik Komünist Partisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuş ve Mahkeme konuyu inceleyerek özetle "...Türk Anayasa Mahkemesi Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin, program ve tüzüğünde, Türk ve Kürt halkı arasında ayırım yapılarak azınlık yaratma amacının ortaya çıktığını, Türk ve Kürt ulusları biçimindeki sözleri nedeniyle Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine aykırı davrandığını belirterek temelli kapatmıştır. Ancak, parti programında "Kürt halkı" ve "ulusu" ve "kürt vatandaşları" sözcüklerinin yer almasının azınlık yaratma amacıyla tanımlanamayacağını ve böyle bir iddiada da bulunulmadığını, "Kürt varlığının" sadece kabul edilmesinden başka bir şey istenmediğini, Kürt halkının Türk halkından ayrılması hakkının verilmesi gibi bir istemlerinin olmadığını, şiddete başvurmadan ülke sorunlarına çözümler önerildiğini, bunların can sıkıcı ve hoş gitmeyen düşünceler olabileceğini ancak katlanılması gerektiği" düşüncesiyle Türkiye'yi sözleşmeyi ihlalden mahkûm etmiştir.

Mahkeme, kapatılan Sosyalist Parti kararında da aynı görüşleri tekrarlayarak "...Sosyalist Partinin Türk ve Kürt kesimlerini kapsayan bir federal devlet kurulması düşüncesini ve kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğu yolundaki görüşlerini devletin ilkesiyle bölünmez bütünlük ilkesine aykırı" görmemiş, şiddete başvurmadığı sürece sözleşme hukuku korumasından yararlanması gerektiğini ayrıca vurgulamıştır. Mahkeme bu kararı, Sosyalist Parti'nin dört yıl faaliyette bulunmasına karşın vermiştir.

Belirtilen bu düşünceler karşısında, bir siyasi partinin ifade özgürlüğünü henüz kullanma aşamasında iken kapatılmasının mümkün olamayacağı, şiddet içermeyen barışçıl önerilerinde kapatmaya yeter delil olarak kabul edilemeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Demokratik Kitle Partisi 3 Ocak 1997 günü kuruluş dilekçesini vermiş ancak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 18.6.1997 günlü iddianamesi ile Anayasa Mahkemesi'ne kapatma davası

açmıştır. Görüldüğü gibi, kurulmasından sonra 6 aylık kısa bir faaliyet dönemi geçmesine karşın, hakkında kapatma davası açılmıştır. Bu süreç içerisinde partinin Anayasa ve Siyasî Partiler Kanunu'na aykırı davrandığını ortaya koyabilecek herhangi bir "eylem" delil olarak sunulmamıştır. Başsavcı, Parti'nin programındaki "aykırı amacı" ispat etmek için parti genel başkanının kimi konuşma ve beyanlarını delil olarak sunmuş ancak, Anayasa Mahkemesi kapatma istemini bu konuşmalar yönünden reddetmiştir.

Oysa, Genel Başkanın yaptığı bu konuşma ve eylemlerin parti programında açıklanan görüş ve düşüncelerden hiçbir farkı yoktur. Buna rağmen partinin programındaki görüşleri yönünden kapatılmış olması bir çelişkidir başka bir şey değildir.

Demokratik Kitle Partisi'nin terörle ve şiddetle bir bağlantısının kurulmadığı, yakın ve kesin bir tehlikeyi harekete geçirecek söz ve eylem birliğinin olmadığı, kapatılmalarından ötürü Türkiye'nin mahkûm olduğu Türkiye Birleşik Komünist Partisi ile Sosyalist Parti'nin program söylem ve eylemleri ile davalı Partinin programı arasında benzerlik bulunmasına karşın, Avrupa Mahkemesi'nin kararının gözardı edildiği, otoriter ve totaliter uygulamalar sonunda ortaya çıkan kimi bölgesel sorunları dile getirerek ülkenin bölünmez bütünlüğü içinde barışçıl çözümler öneren Partinin kapatılması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ve Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarına açık aykırılık oluşturmaktadır.

2- Kapatma Kararının 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. Maddesinin (a) ve (b) Bendleriyle 81. Maddenin (a) ve (b) Bendleri Yönünden İncelenmesi

Anayasa Mahkemesi, Demokratik Kitle Partisi'ni yukarıda belirtilen maddelere aykırı davranmaktan temelli kapatmıştır.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a) bendinde "Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 ncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline bayrağına, millî marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak; amacını" güdemeyecekleri, (b) bendinde ise Partiler "Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar." denilmektedir.

Aynı Yasa'nın 81. maddesinin (a) bendinde de siyasî partilerin "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri" süremeyecekleri, (b) bendinde "Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını" güdemeyecekleri öngörülmektedir.

Bu maddelere dayanılarak bir partinin kapatılması için ağırlıklı olarak "yasaklanan bir amacın" varlığının tesbit edilmesi gerekmektedir. Amacın saptanabilmesi ancak, parti

yetkililerinin eylemleri, sözleri ve davranışlarıyla programda belirtilen ifadelerin örtüşerek uyum içinde olmasıyla mümkündür. Hiçbir faaliyet ve söylem delil gösterilmeden sadece programın değerlendirilerek kısa bir süre içinde açıklığa kavuşma niteliği bulunmayan "partinin amacı"nın tesbiti olanaklı değildir.

Kaldı ki, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Parti Genel Başkanı'nın muhtelif yerlerde yaptığı konuşma ve beyanatları delil olarak sunmuş ancak, Mahkeme bunu kapatmaya yeter görmeyerek bu yönden reddetmiştir. Daha da ileri gidilerek 2820 sayılı Yasa'nın 80. maddesindeki "Siyasî partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacakları" yasağına aykırılıktan dolayı da kapatılması istemi reddedilmiş ancak, Mahkeme her nedense "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı amaç taşıdığı gerekçesiyle Demokratik Kitle Partisi'ni kapatmıştır. 80. maddenin içeriği ile "Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü" ilkesi arasında örtüşen bir anlayışın gözardı edilerek kapatılma sonucuna ulaşılmasında isabet yoktur.

Demokratik Kitle Partisi'nin programında ve Genel Başkanı'nın konuşmalarında bölgesel sorunlar bağlamında; yöre insanının kimlik ve kültürel haklarına ilişkin isim ve adları ile konuşulan dil hakkında yapılan sınırlamalar eleştirilmiş, öncelikli görülen bu sorunların çözümü için karşı projeler geliştirilerek merkezi, idare yerine güçlendirilmiş mahalli idarelerin oluşturulması önerilmiştir.

Anayasa'da, Devlet "demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti" olarak nitelendirildiğine göre ülke sorunlarının siyasal partiler tarafından dile getirilmesi, bunlara barışçıl çözümler önerilmesi hoşumuza gitmese bile demokratik sabır içinde değerlendirilmesi gerekir. Aşırı ve marjinal nitelikteki düşüncelere dayalı çözüm önerileri toplumun demokratik refleksi karşısında etkisiz kalmaya mahkûmdur. Olağanüstü koşullar gerekçesiyle "bize göre demokrasi, bize göre lâiklik ve hukuk devleti" olamaz. Türkiye "olağanüstü şartlardan" kurulduğundan beri çıkamamış gösterilerek, bu durum hak ve özgürlüklere getirilen aşırı sınırlamaların haklı nedeni sayılmıştır. Çağdaş, demokratik, lâik ve gerçek hukuk devleti hedefine, bölgesel sorunları dile getirenlerin "Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü" bozduğu, dini inanç ve düşüncelere ilişkin sorunları bildirenlerin "devletin lâik niteliğini" ortadan kaldırmak istedikleri, milli değerlere sahip çıkanların ırkçılıkla itham edildiği, kimi sosyal gruplara ilişkin çözüm önerisi sunanların ise "komünist ve marksist" oldukları suçlamalarının terk edilerek, bu tür önyargılı tutum ve davranışlardan kurtulmakla ulaşılabilir.

Demokratik Kitle Partisi'nin programında ileri sürdüğü görüşleri, çoğulcu, katılımcı demokratik bir hukuk devletinde yapılabilecek eleştiri ve çözüm önerileri kapsamında gördüğümden, Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. ve 81. maddelerine dayanılarak verilen kapatma kararına karşıoy kullandım.

Üye

Haşim KILIÇ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Demokratik Kitle Partisi'nin programı ile Genel Başkanı Şerafettin Elçi'nin kimi beyanlarının Anayasa ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a), (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a), (b) bentlerine

ve 89. maddesine aykırı görülmesi nedeniyle aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri gereğince kapatılması için dava açılmıştır.

Davalı Parti tarafından, Siyasî Partiler Yasası'nın Cumhuriyet Başsavcılığı'nın iddianamesinde kapatma isteminin dayanağını oluşturan kimi kurallarının Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Çoğunluk görüşüne göre, 22.4.1983 tarihinde kabul edilen Siyasî Partiler Yasası, 12 Eylül 1980 tarihinden ilk genel seçimler sonucu toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanını oluşturduğu 6.12.1983 tarihine kadar geçen dönem içinde çıkarıldığından bu Yasa kurallarının, belirtilen tarihten sonra değiştirilmiş olmadıkça Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin getirdiği sınırlama nedeniyle Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez.

Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılmasına ilişkin davada, Siyasî Partiler Kanunu'nun uygulanması gereken 78. maddesinin (a), (b) bentlerinin, 80. maddesinin, 81. maddesinin (a), (b) bentlerinin, 89. maddesinin ve 101. maddesinin (a), (b) bentlerinin daha sonra herhangi bir değişikliğe uğramaması nedeniyle Anayasa'nın Geçici 15. maddesi kapsamında olduğu tartışmasız ise de, Yasa'nın bu maddelerinin dayanağını oluşturan Anayasa'nın 68. ve 69. maddeleri 23.7.1995 günlü, 4124 sayılı Yasa ile değiştirilmiştir. Geçici 15. madde ile belli dönemde çıkarılan yasaların Anayasa'ya uygunluk denetimine bağlı tutulmasının, yasaklanmış olmasını 1982 Anayasası çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Bu yasağı, Anayasa'nın daha sonra değiştirilen kurallarına aykırılık savlarının incelenmesine olanak vermeyecek biçimde yorumlamak, yasak kapsamındaki kurallara, Anayasa'nın üstünde bir yer vermek anlamına gelir.

Uygulamada, Anayasa'da yapılan değişiklik belli bir konuyu somut olarak düzenliyorsa buna aykırı olan yasa kuralı ihmal edilerek Anayasa kuralına göre karar verilmektedir. (Anayasa Mahkemesi'nin 16.1.1998 günlü, E: 1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K: 1998/1 sayılı kararı, RG: 22.2.1998 günlü, 23266 sayılı) Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin zorunlu kıldığı bu durumun, hukuka uygun olduğunda duraksanamaz. Ancak bu uygulamanın, örtülü bir Anayasa'ya uygunluk denetimi olduğu da açıktır. Çünkü burada, yasa kuralı ile Anayasa kuralı karşılaştırılmakta ikisi arasında çelişki olduğu saptanarak üstün hukuk normu uygulanmaktadır. Bu durumda, değişikliğe uğrayan Anayasa kuralına aykırılığı saptanmakla birlikte Geçici 15. madde kapsamında bulunduğu için iptal edilemeyen yasa kuralı, uygulanma olanağını yitirmesine karşın, hukuksal varlığını korumaktadır. Bu nedenle, Geçici 15. madde kapsamındaki yasa kurallarının, Anayasa'nın sonradan değiştirilen kurallarına aykırılığının incelenmesi gerekir.

Öte yandan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesinde Parti'nin programının Siyasî Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a) ve (b) bentleri ile 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş çoğunluk görüşü de bu yönde oluşmuştur.

2820 sayılı Yasa'nın; 78. maddesinin (a) bendinde; siyasî partilerin, Anayasa'nın 3. maddesinde açıklanan Türk Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ilişkin hükmünü değiştirmek amacını güdemeyecekleri veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacakları, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemeyecekleri; (b) bendinde de bölge, ırk esaslarına dayanamayacakları veya adlarını kullanamayacakları; 81. maddesinin (a) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri; (b) bendinde Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyette bulunamayacakları belirtilmiştir. Siyasî Partiler Yasası'nın bu kurallarının, Anayasa'nın daha sonra değiştirilen 68. maddesinin dördüncü

fıkrasındaki, siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağına ilişkin kural çerçevesinde değerlendirilmesi, bu çerçeveyi aşan uygulamalara neden olunmaması gerekir. Esasen üstün hukuk normu içeren Anayasa kurallarının başka bir yorum biçimine olanak vermeyeceği de açıktır.

Siyasî partilerin tüzük ve programlarının, Anayasa ve buna koşut düzenleme içeren Siyasî Partiler Yasası'nın, siyasî partilerin kapatılma nedenlerine ilişkin kurallarına aykırı olup olmadığı incelenirken, iki olasılık söz konusu olabilir. Bunlardan ilki, partinin tüzük ve programının açıkça Anayasa ve yasa kurallarına aykırı olması; ikincisi ise böyle bir izlenim edinilmekle birlikte bu konuda yeterli açıklık bulunmamasıdır. Birinci olasılığın, başka bir araştırmaya gerek olmaksızın kapatma nedeni oluşturacağında duraksanamaz. Ancak, partinin tüzük ve programının açık bir kapatma nedeni oluşturmamakla birlikte bu yönde farklı değerlendirmelere yol açabilecek içerikte olması durumunda, partinin eylemlerine bakarak sonuca ulaşılması zorunludur. Tersine bir tutum, siyasî partileri, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları kabul eden Anayasa güvencesinden yoksun bırakarak onların, varsayımlara dayanılarak kapatılmaları sonucunu doğurabileceğinden hukukun üstünlüğü esasına dayanan hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz. Yalnız burada şunu belirtmek gerekir ki; bir partinin tüzük ve programındaki gerçek amacını saptamak için eylemlerine bakılırken, Anayasa'nın 69., Siyasî Partiler Yasası'nın 103. maddesinde belirtilen "odak haline gelme" koşulunu aramaya gerek yoktur. Çünkü bu ayrı bir kapatma nedenidir. Oysa, kimi zaman partinin tek bir eylemi de tüzük ve programındaki gerçek amacını ortaya koyabileceğinden, bu bağlamda, kapatma nedeni oluşturabilir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmektedir. Bu maddenin atıfta bulunduğu Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 5., 13., 14., 28. ve 68. maddelerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünden söz edilmektedir. Anayasa'nın bu düzenleme biçimi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. maddede belirtildiği gibi demokratik lâik ve sosyal bir hukuk devleti olma niteliklerinin yanısıra millî ve üniter devlet olma niteliklerini de taşıdığını göstermektedir. Bu bağlamda, siyasî partilerin, tüzük ve programları ile eylemlerinin Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan ve devletin üniter yapısını yansıtan ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağına ilişkin Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası hükümleri bir bütünlük oluşturmaktadır.

Davalı Parti'nin programında, ülkedeki etnik ve inanç gruplarının eşitlik ilkesi temelinde bir arada yaşamalarına ilişkin öneriler getirilirken, bölünmez bütünlüğe aykırı açık bir anlatıma yer verilmemiş, tersine bölünmeden yana olunmadığı vurgulanmıştır. Parti genel başkanının çeşitli yayın organlarındaki açıklamalarında da, "bölünmez bütünlüğe" aykırılık konusunda kesin kanıya ulaşmayı sağlayacak bir söylemde bulunulmamıştır.

Bu durumda, Parti'nin programı ile Genel Başkanı'nın açıklamalarının Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'na aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, davanın reddine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Yalçın ACARGÜN

Üye

Sacit ADALI

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

KARŞIOY VE DEĞİŞİK OY GEREKÇELERİ

Anayasa Mahkemesi'nin 26.2.1999 günlü, E. 1997/2, K. 1999/1 (Siyasî Parti Kapatma) kararı ile ilgili olarak karşıoy ve değişik oy gerekçelerimiz bulunmaktadır. Bunlar ayrı ayrı irdelenecektir :

1- KARŞIOY GEREKÇESİ

Demokratik Kitle Partisi'nin, programının Anayasa'nın Başlangıç ile 2., 3., 14., 68. ve 136. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a), (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a), (b) bentlerine ve 89. maddelerine aykırılığı savıyla, aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca kapatılması istemiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan davada :

Davalı Parti'nin, 1995 Anayasa değişikliğinden sonra, Siyasî Partiler Yasası'nın 78. ve 81. maddelerinin (a) ve (b) bentleri ile 80. ve 89. maddelerinin yürürlükte bulunmadıkları; yürürlükte oldukları kabul edilse bile, Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin bu hükümler üzerindeki etkisinin sona erdiğinin kabulü ile, Anayasa'ya aykırılık iddialarının incelenmesi gerektiği yolundaki savları, Anayasa Mahkemesi'nce kabul edilmemiştir.

Çoğunluğun bu konudaki görüşü özetle; 22.4.1983 günlü ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası, Anayasa'nın Geçici 15. maddesinde belirtilen dönem içerisinde yani, 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanını oluşturduğu, 6.12.1983 tarihine kadar geçen dönem içerisinde çıkarılmış olduğundan, belirtilen tarihten sonra değiştirilmiş olmadıkça, bu yasa kurallarının Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin koruması altında bulunduğu ve Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülemeyeceği biçimindedir.

Anayasa'nın Geçici 15. maddesinde, "12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Millî Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetleri, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz" denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi kimi kararlarında, "bu dönem" içerisinde çıkarılan yasalarda ya da yasa maddelerinde herhangi bir değişiklik yapılmış ise, artık o kuralın Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin getirdiği sınırlamaların dışına çıktığı sonucuna varmıştır. (Örnek: Anayasa Mahkemesi'nin 12.9.1991 günlü, E: 1991/31, K: 1991/27 sayılı kararı.)

Demokratik Kitle Partisi'yle ilgili davada, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın uygulanması gereken, 78. maddesinin (a), (b) bentlerinin, 80. maddesinin, 81. maddesinin (a), (b) bentlerinin, 89. maddesinin ve 101. maddesinin (a), (b) bentlerinin, daha sonra herhangi bir değişikliğe uğramamış olmaları nedeniyle, Anayasa'nın Geçici 15. maddesi kapsamında olduğu tartışmasızdır. Ancak, 2820 sayılı Yasa'nın belirtilen maddelerinin dayanağını oluşturan Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde, 29.7.1995 günlü, 4124 sayılı Yasa ile değişiklik yapılmıştır.

Anayasa'nın yasaya göre daha üstün bir hukuk normu olduğu ve Anayasa'nın bağlayıcılığı ilkesi düşünüldüğünde; yasa ile sonradan yapılan bir değişikliğin Geçici 15. madde kapsamından

çıkacağı ve Anayasa'ya aykırılığının incelenebileceği kabul edilirken, üstün norm olan Anayasa'da yapılan değişiklik sonunda, o Anayasa kuralının verdiği olara göre çıkarılan bir Yasa'nın Anayasa'ya aykırılığının incelenemeyeceğini ileri sürmek olanaksızdır.

Anayasa'nın Geçici 15. maddesi ile, belli dönemde çıkarılan yasaların Anayasa'ya uygunluk denetimine bağlı tutulmasının yasaklanmış olmasını, 1982 Anayasası çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Anayasa'nın genel kuralı, yasaların Anayasa'ya aykırı olamayacağı yolundadır. Anayasa, bu konuya verdiği önemi belirtmek için de, yasaların, yasa hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesi için Anayasa Mahkemesi'nin kurulmasını kurala bağlamıştır.

Belirli bir dönemde çıkan yasaların Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülememesi yasağını, Anayasa'nın sonradan değiştirilen kurallarına dayandırılan aykırılık savlarının da incelenmesine olanak vermeyecek biçimde yorumlamak, yasak kapsamındaki kurallara, Anayasa'nın üstünde bir yer vermek anlamına gelir. Bu nedenle, Anayasa'nın herhangi bir maddesinde, Geçici 15. maddede belirtilen dönemden sonra yapılan bir değişiklikte, değişiklik yapılan maddenin oluru ile çıkarılmış olan yasaların, Anayasa'ya aykırılığının da incelenmesi gerekir. Anayasa'nın, o yasanın çıkarılmasına olur veren maddesinde bir değişiklik yapılmış olmasına karşın, Yasa'da herhangi bir değişiklik yapılmadıkça bunların Geçici 15. maddenin kapsamında kaldığını düşünmek, Anayasa'nın bağlayıcılığı ilkesi ile de ters düşer.

Açıklanan nedenlerle, çoğunluğun bu konudaki görüşüne katılmıyorum.

2- DEĞİŞİK OY GEREKÇESİ

Anayasa'nın 68. maddesinde siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olarak belirtilmiştir. Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve yasa hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasî partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması da yasa ile düzenlenir.

Siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf ve zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Bir siyasî partinin tüzüğü ve programı yukardaki hükümlere aykırı bulunursa, Anayasa Mahkemesi'nce temelli kapatılmasına karar verilir.

Bir siyasî partinin, eylemlerinin yukarda belirtilen hükümlere aykırı bulunarak temelli olarak kapatılması için, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce saptanması gerekir.

Anayasa'nın kimi maddelerinde siyasî partilerin temelli olarak kapatılacağı kurala bağlanmış (örneğin 69. maddenin beşinci ve altıncı fıkralarında olduğu gibi), kimi maddelerinde de (örneğin, 69. maddenin ikinci fıkrasında olduğu gibi), yaptırımların saptanması yasakoyucunun takdirine bırakılmıştır.

Esas Sayısı:1997/2 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1999/1

Ancak 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nda, kimi koşullarda geçici bir "Kapatma" kabul edilmemiş, Anayasa ve Yasa'ya aykırılığı saptanan her koşulda, partilerin sadece temelli olarak kapatılması öngörülmüştür.

Oysa, Anayasakoyucu, Anayasa'da yalnızca "temelli kapatmayı" değil, "kapatma"yı da öngörmüştür. Bu görüşümüzün dayanağı Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrasıdır. Bu fıkra şöyle denilmektedir :

"Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceler. Ancak, gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları çağırabilir ve siyasî partilerin 'temelli kapatılması' ve 'kapatılmasına' ilişkin davalarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasî partinin genel başkanlığının veya tayin edeceği bir vekilinin savunmasını dinler".

Kuşkusuz geçici ya da süreli "kapatma"nın hangi hallerde olabileceğinin ve koşullarının neler olacağının, bu gibi durumlarda bir yaptırım uygulanıp uygulanmayacağının, yasakoyucu tarafından belirlenmesi gerekir.

Anayasa'nın, 69. maddesinin beşinci fıkrasında olduğu gibi, bir siyasî partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde Anayasa Mahkemesi'nce "temelli kapatılma"sının öngörülmesi durumunda da, yasakoyucunun, doğrudan temelli kapatma kararı verilmesi yerine, tüzük ve programdaki, Anayasa'ya ya da Siyasî Partiler Yasası'na aykırılıkların giderilebilmesi için siyasî partiye öncelikle Anayasa Mahkemesi'nce "ihtar"da bulunulması yolunda bir yasal düzenleme yapmasına engel herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Böyle bir yasal düzenleme yapılırsa, siyasî partinin tüzük ve programında Anayasa'ya veya Siyasî Partiler Yasası'na aykırı bir durum saptandığında öncelikle siyasî partiye ihtarda bulunularak aykırılığın giderilmesi için bir süre verilebilir ve bu süre içinde aykırılık giderilmezse siyasî parti kapatılabilir. Anayasa'nın 69. maddesinde bir değişikliğe gidilmeden de böyle bir düzenlemenin yapılabileceği görüşündeyim.

Halen bu konuda yasal bir düzenleme yapılmadığı ve tüzük ve programındaki aksaklıkların giderilmesi için siyasî partiye ihtarda bulunulması ya da geçici bir süre için kapatılması olanağı bulunmadığı için, davalı partinin temelli olarak kapatılmasına bu gerekçelerle katılıyorum.

Üye

Lütfi F.
TUNCEL